ANTON JOACHIMSTHALER

Sfîrșitul lui HITLER

MARI PERSONALITAȚI ALE ISTORIEI

Hitler's Fake Suicide

HITLER SOUGHT IN BOSTON

POLICE GAZETTE

HITLER IS ALIVE

HITLER IS ALIV

Zhukoff Says Hitler Wed Actress In Berlin, May Be Alive in Europe

HITLER'S ARGENTINE CONNECTION

DID ADOLF AN

EVA DIE-HERE

This is the evidence in Hitler's

În colecţia **MARI PERSONALITĂŢI ALE ISTORIEI** în curînd va apărea:

- **ÎN PREAJMA LUI STALIN**

EDITURA LIDER

Lei 19500

Anton Joachimsthaler

Sfîrşitul lui HITLER

ANTON JOACHIMSTHALER

Sfîrşitul lui HITLER

Traducere: ANCA IRINA IONESCU

EDITURA LIDER
Bucureşti

I.S.B.N.: 973-9343-04-X

Tiparul executat sub comanda nr. 70 357

Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI" București
ROMÂNIA

The last days of Hitler
Copyright © 1995 by ***F.A. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH; München - Berlin***

Toate drepturile asupra ediției în limba română sînt rezervate **Editurii LIDER - București**

Cuprins

Prefață

La 30 aprilie 1995 s-au împlinit cincizeci de ani din ziua în care Hitler și-a luat viața. În istoria omenirii, rareori s-a mai întîmplat ca moartea unui om, care, în viață fiind, a dominat cea mai mare parte a Europei, să dea naștere la atît de multe legende, minciuni și adevăruri spuse pe jumătate. Autoritățile sovietice, singurele împuternicite să întreprindă cercetări, au făcut tot posibilul să încîlcească lucrurile și mai mult, în loc să le clarifice. În plus, ceea ce au descoperit pe parcursul cercetărilor nu a fost încă dat publicității. (Nu consider publicațiile ziaristului rus Lev Bezemenski: *Der Tod des Adolf Hitler* – „Moartea lui Adolf Hitler“, Editura C. Wegener, Hamburg, 1968, și *Hitlers letzte Reise* – „Ultima călătorie a lui Hitler“, în *Der Spiegel*, 30, 1992, p. 110 ș. urm.), drept rapoarte oficiale ale cercetărilor sovieticilor.) Au existat martori ai morții lui Hitler și ai incinerării trupului său și acești martori au fost interogați în Occident. Însă corpul lui Hitler nu a fost găsit niciodată și de aici au început zvonurile care au îmbrăcat nenumărate versiuni în ultimii cincizeci de ani.

Aş vrea să citez numai un exemplu din nenumărate altele care, împreună cu publicaţiile lui Bezemenski, m-au determinat să cercetez mai temeinic soarta lui Hitler. Istoricul german Werner Maser scrie în lucrarea sa biografică *Adolf Hitler* (p.523):

„Trupul carbonizat (al lui Hitler) – din faţă nu mai rămăsese nimic şi în locul craniului era numai o arsură oribilă – a fost înfăşurat într-o pînză gudronată şi coborît într-o groapă de obuz în marele cimitir din jurul Cancelariei şi acoperit apoi cu pămînt, în timp ce artileria sovietică trăgea foc continuu. Pămîntul a fost bătătorit după aceea cu un mai de lemn", relatează adjutantul lui personal, Otto Günsche...

Maser citează mărturia lui Günsche[1] „declaraţie dată în faţa unui prieten şi a dr. Giesing. Relatată de dr. Giesing la 8.VI.1971". L-am întrebat pe Günsche despre aceasta la 14 octombrie 1994, iar el mi-a spus „Nu-l cunosc pe acest domn (referindu-se la Maser) şi nu am spus acest lucru niciodată, nimănui". Ziaristul german Joachim C. Fest, care a folosit mult din materialul lui Maser, scrie deja la p.1023 a biografiei intitulate *Hitler*:

„Cu puţin înainte de ora 23.00, resturile trupului aproape în întregime ars au fost împinse pe o pînză gudronată şi, după cum relatează Günsche, 'au fost coborîte într-un crater de obuz în faţa intrării în buncăr, acoperite apoi cu pămînt şi bătătorite cu un mai de lemn'".

Drept sursă, *Herr* Fest îl citează pe Maser la pagina 1152 cu următoarele cuvinte: „124, declaraţie a lui Otto Günsche, citat după W. Maser, *Hitler*, p.432...". Fest citează deja declaraţia lui Günsche de la Maser. Acest exemplu demonstrează modul în care iau naştere şi se perpetuează

legendele în literatură prin pana unor istorici şi ziarişti reputaţi.

Destinul lui Adolf Hitler mă preocupă de mai mult timp. Am discutat cu martori autentici – Albert Speer [2], Christine Schroeder [3], Hermann Giesler [4], Otto Günsche, Walter Frentz[5], Adolf Dirr [6] şi mulţi alţii – şi, pe parcursul unei cercetări laborioase, am coroborat declaraţiile lor cu ale altor martori istorici. Am luat în considerare numai mărturiile martorilor care au fost direct implicaţi în evenimente. Există un material foarte amplu provenind de la alte persoane, ale căror cunoştinţe se bazează pe relatări indirecte şi ştim cu toţii ce probleme ridică afirmaţiile făcute din auzite.

Materialul fundamental pe care m-am bazat – mărturii, interviuri, rapoarte scrise, fotografii, planuri etc. – provin de la următoarele instituţii: Centrul de Documentare din Berlin, Arhivele federale germane din Koblenz, dosarele Tribunalului de Denazificare şi colecţia David Irving de la Institutul de Istorie Contemporană din München, mărturiile oamenilor din anturajul intim al lui Hitler aflate la Arhivele Naţionale din Washington DC (Comisia istorică de interogatorii, Departamentul de Război, Statul Major general G – Istorie, Centrul de Informaţii al Armatei a treia şi Sediul Forţelor SUA, Teatrul European, Centrul de Informaţii Militare); aşa-numitele „Documente Musmanno" [7]; şi mărturiile martorilor audiaţi în 1952 în timpul procesului Curţii Federale de la Berchtesgaden în vederea declarării morţii lui Hitler şi a stabilirii momentului exact al acesteia.

Acestea din urmă necesită anumite explicaţii. La 2 iulie 1948, Biroul de Înregistrări de la Berlin-Mitte notifica unui avocat din München în legătură cu audierile în faţa Tribunalului de Denazificare:

„În legătură cu cererea dvs. din 21.06.1948, vă informăm că moartea lui Hitler nu a fost înregistrată la Biroul de Înregistrări

din Berlin-Mitte. Încercările noastre de a găsi înregistrări ale morții lui Adolf Hitler, care să ne permită să o clasificăm ca atare, au rămas fără rezultat".

Cu alte cuvinte, la trei ani după moartea lui Hitler nu exista încă o declarație oficială a morții la nici unul din cele trei oficii pentru înregistrarea populației de la reședințele oficiale ale lui Hitler (Berchtesgaden, München și Berlin). Oficiul de Înregistrări din Berlin, care avea jurisdicție asupra problemei, refuza să consemneze în mod oficial decesul lui Hitler. Șoferul lui Hitler, Erich Kempka[8], și fostul conducător al organizației de tineret al NSDAP, Artur Axmann [9], au mărturisit amîndoi la Nürnberg, sub prestare de jurămînt, că în ziua de 30 aprilie 1945 văzuseră un corp care era cărat afară din buncărul lui Hitler, înfășurat într-o pătură și îmbrăcat cu pantalonii, pantofii și șosetele acestuia. Totuși, Oficiul de Înregistrări din Berlin nu a considerat că aceasta este o dovadă suficientă a faptului că Hitler e mort, susținînd că ar fi putut fi orice cadavru purtînd pantalonii și pantofii lui.

Problema dacă moartea lui Hitler putea fi consemnată oficial prezenta importanță pentru audierile în cadrul denazificării. Dacă moartea lui Hitler nu era dovedită în mod indubitabil, audierile împotriva lui trebuiau să se desfășoare în contumacie în fața unui tribunal care ar fi putut să-l condamne la maximum zece ani într-un lagăr de muncă ca „acuzat principal". Pe de altă parte, dacă Hitler *era* mort, era necesară numai confiscarea averii sale.

În octombrie 1948 au început audierile la Tribunalul de Denazificare nr. 1 din München împotriva acuzatului „fostul Cancelar al *Reich*-ului, Adolf Hitler" și la 15 octombrie s-a ajuns la luarea unei decizii prin care era considerat „acuzat principal". În pofida faptului că în fața tribunalului nu a fost

prezentat nici un certificat de deces, curtea a rezolvat şi problema averii lui Hitler. După o scurtă deliberare, tribunalul a hotărît să confişte toate proprietăţile care aparţinuseră fostului *Führer*, cuprinzînd o casă pe Prinzregentenplatz 16 din München, mai multe case în apropiere de Berchtesgaden (a căror valoare scăzuse foarte mult din cauza bombardamentelor) şi o poliţă în valoare de aproximativ cinci milioane de mărci asupra editurii Eher din München. Cererea surorii lui Hitler, Paula Hitler [10], care îşi spunea Wolf, de a primi ceea ce îi lăsase Hitler prin testament a fost respinsă.

Dr. Wilhelm Motzet, numit de curte curator al averii, a declarat că testamentul lui Hitler este nul. În filele dosarului scrie că:

> „Testamentul lui Adolf Hitler nu este valabil. Nu este redactat în forma legală corespunzătoare. În conformitate chiar cu testamentul lui, averea va reveni statului, întrucît NSDAP nu mai există. Valoarea averii nu poate fi determinată în momentul de faţă. Acea parte a averii lui care se află în Bavaria este confiscată. Cheltuielile de judecată din acest proces vor fi suportate de la bugetul de stat. Suma în discuţie va fi stabilită mai tîrziu".

Sora lui Hitler, Paula Hitler-Wolf, s-a stabilit apoi la Berchtesgaden la 1 decembrie 1952 pentru a-şi susţine drepturile bazate pe testamentul lui Hitler. A cerut un certificat de moştenitor, care nu putea fi însă eliberat în absenţa unui certificat de deces al lui Hitler.

Între timp au fost declanşate şi în Austria procedurile legale. Acestea au pornit de la o cerere a unui conte german de origine cehă, Jaromir Czernin-Morzin, fost proprietar de pămînt în Riesengebirge, cu un castel străvechi la Hohenelbe, care fusese silit să-şi vîndă statului cea mai mare parte a proprietăţilor în 1938 din cauza datoriilor. Ca urmare, s-a

mutat la singura reşedinţă ce-i mai rămăsese, un castel de vînătoare la Marschendorf, din care, ca toţi ceilalţi germani, fusese expulzat de cehi după război. Printre proprietăţile vîndute de Czernin-Morzin se afla şi un tablou în ulei de Jan Vermeer, *Artistul în studioul său*, pe care Hitler îl cumpărase cu 1 600 000 de mărci pentru *Muzeul Führer*-ului din Linz. La începutul anilor '50, Czernin-Morzin a declarat că la München fusese silit să vîndă tabloul şi a cerut să-i fie restituit de statul austriac. Aceasta a declanşat o cercetare penală care a avut ca urmare începerea unui proces împotriva lui Hitler pentru a i se confisca averea personală din Austria. La 29 iulie 1952, dr. Herbert Eggstein de la Viena, care fusese numit între timp custode al proprietăţilor lui Hitler din Austria, a cerut să i se elibereze un certificat de deces pentru a stabili drepturile guvernului austriac asupra picturii lui Vermeer. În ceea ce priveşte tabloul, guvernul austriac a declarat pur şi simplu că „fiind vorba de un bun aparţinîndu-i lui Hitler, acesta era acum proprietatea statului austriac". Tabloul a fost trimis la Viena şi probabil că mai este şi acum tot acolo. Însă eliberarea certificatului de deces a fost refuzată pe baza unei legi datînd de pe vremea lui Carol al V-lea (!) care spunea, printre altele, că se poate da o sentinţă împotriva unei persoane decedate. De aceea, dr. Eggstein a cerut ca în Germania să se declanşeze procedurile pentru consemnarea oficială a morţii lui Hitler.

După o dispută privind competenţa jurisdicţională între curţile de la Berchtesgaden şi de la Berlin-Schöneberg, principalele reşedinţe ale lui Hitler, s-a ajuns la decizia că Tribunalul Federal din Berchtesgaden este cel care deţine competenţa jurisdicţională şi judecătorul federal local, dr. Heinrich Stephanus, a declanşat procedura spre sfîrşitul anului 1952. Aceasta a durat pînă pe la începutul anului 1956. În cercetările lui minuţioase şi anevoioase, Stephanus a audiat

42 de martori, dintre care 13 s-au întors din lagărele de prizonieri de război din Rusia abia în 1955 şi 1956, a studiat toate dosarele germane încă existente, precum şi bibliografia străină. El a ajuns la concluzia că:

„Nu poate exista nici cea mai mică îndoială cu privire la faptul că, în ziua de 30 aprilie 1945, Adolf Hitler şi-a pus capăt zilelor în Cancelarie cu propria sa mînă, împuşcîndu-se în tîmpla dreaptă".

Dosarul ataşat certificatului de deces al lui Hitler – care a fost eliberat la 25 februarie 1956 – conţine peste 1500 de pagini şi include declaraţii ale martorilor, dintre care unele au peste 50 de pagini. În timpul cercetărilor au fost aduşi experţi de la Departamentul Cercetărilor Penale din Bavaria în calitate de consilieri. Aceşti experţi, care au participat la interogarea martorilor, au contribuit cu expertizele lor specifice în domeniul toxologiei medicale şi chimice, al medicinii legale, al armelor, pirotehnologiei şi criminologiei ştiinţifice generale pentru a-l ajuta pe judecătorul Stephanus să formuleze întrebările şi să evalueze răspunsurile. În felul acesta a devenit evident că era necesară o reconstituire a evenimentelor, ceea ce a avut ca rezultat un raport de 80 de pagini asupra morţii lui Hitler, elaborat de respectivii experţi şi prezentat la data de 1 august 1956.

La 31 decembrie 1956, cititorii lui *Süddeutsche Zeitung* puteau citi următorul raport final:

„Oficiul de Înregistrări consemnează moartea lui Hitler.
Berlin (SZ) – Începînd de vineri, 28 decembrie 1956, este declarat mort în mod oficial. Numele lui a fost trecut la nr. 29050 din Registrul Deceselor pe care îl ţine Oficiul de Înregistrări I din Berlin-Dahlem pentru Republica Federală şi pentru

Berlinul de Vest. Conform legii înregistrărilor din 1937, încă în vigoare, Hitler a fost trecut în registru ca '*Führer* și Cancelar al *Reich*-ului'. În dreptul numelui lui s-a adăugat 'Presupus mort', întrucît nici unul dintre cei 40 de martori interogați nu i-a văzut cadavrul. (Acest lucru nu este adevărat.) Declarația Curții Federale din Berchtesgaden datată 25 octombrie 1956 intră în vigoare în mod legal începînd de la 3 decembrie".

Excelenta activitate desfășurată de dr. Stephanus și de ceilalți experți timp de patru ani, merită toată admirația noastră. Cu toate acestea, procedura conține o eroare regretabilă și foarte serioasă: procesul lui Hitler a fost judecat cu ușile închise! Poți să-ți pui întrebarea „De ce?". Motivul invocat a fost acela ca martorii să nu se influențeze reciproc. Din nefericire, această situație a dat loc la multe speculații și relatări dintre cele mai fanteziste, așa cum o dovedesc nenumăratele cărți și articole publicate pe această temă în următorii 43 de ani. În ciuda faptului că Tribunalul Federal din Berchtesgaden a confirmat faptele și le-a publicat în zilele de 26/27 octombrie 1958 într-un comunicat de presă de șase pagini, care conținea toate amănuntele, se pare că nimeni nu i-a dat crezare. Rezultatele nu au fost evaluate și recunoscute pe scară națională, așa cum ar fi meritat.

Presa germană și cea internațională au protestat, pe drept cuvînt, împotriva caracterului secret al dezbaterilor:

> „Dacă aceste audieri – se spunea în *Berchtesgadener Kurier* din 27 noiembrie 1954 –, cum sînt cele în cazul lui Hitler, se desfășoară în spatele ușilor închise, ar fi de așteptat ca tribunalul să țină măcar presa locală la curent cu mersul evenimentelor. Și ce motiv ar putea exista pentru această atmosferă de taină exagerată în care este învăluită declararea morții acestui criminal al violenței?"

La 15 octombrie 1954, *Berchtesgadener Anzeiger* informa:

„Berchtesgaden. – Aşa cum am anunţat în ultimul nostru număr, ieri a avut loc la Curtea din Berchtesgaden interogatoriul unui martor principal, Fritz Echtmann, tehnician dentar din Berlin. Reprezentanţii presei naţionale şi internaţionale, precum şi ai radioului şi ai televiziunii, care au venit la Berchtesgaden special pentru acest eveniment, au fost foarte dezamăgiţi să constate că audierea a avut loc cu uşile închise, chipurile pentru ca ceilalţi martori să nu se lase influenţaţi. Reporterii au aşteptat de la orele 8.00 pînă la 13.00 în faţa clădirii tribunalului, dar au fost evacuaţi..."

Nici pînă în ziua de astăzi nu ştim care a fost motivul acestei măsuri misterioase.

Am inclus în lucrare prezentarea surselor şi m-am străduit să restrîng cît mai mult numărul notelor explicative. Citatele la care nu se face nici o specificaţie au fost luate din dosarele de la Berchtesgaden, de acum 43 de ani. Mulţi dintre martorii oculari de atunci aveau între 25 şi 35 de ani în 1945 şi între timp au decedat, astfel încît am putut discuta personal numai cu cîţiva dintre ei.

Aş dori să mulţumesc membrilor Biroului Federal de Documentare (BDC) din Berlin, Arhivelor Federale (BA) din Koblenz şi Institutului pentru Istorie Contemporană de la München, care m-au ajutat în cercetările mele din anii '80. Mulţumesc, de asemenea, dr. Hans Brunschlik şi doamnei Erna Baar de la Registrul Special „S" din München pentru ajutorul oferit. Îi sînt foarte recunoscător lui *Herr* Otto Günsche care, în pofida faptului că „nu i-a făcut foarte mare plăcere" să audă unele din întrebările mele, mi-a oferit totuşi

multe informații care m-au ajutat să-mi completez imaginea. Mulțumesc în mod deosebit doamnei Christa Gschwendtner, directoarea Curții Federale din Laufen, pentru permisiunea de a citi și de a evalua dosarele.

Anton Joachimsthaler

1. Legende, minciuni și adevăruri spuse pe jumătate

Legendele sînt evenimente inventate sau relatate care iau naștere acolo unde adevărul, indiferent din ce motive, și-a pierdut credibilitatea. Legendele hrănesc foamea insațiabilă a publicului pentru relatările colportorilor de bîrfe, ale lăudăroșilor și psihopaților. Ceea ce se aplică în mod deosebit în situația ieșirii lui Hitler de pe scena acestei lumi în aprilie 1945.

Așa cum s-a dovedit mai tîrziu, Hitler a dat instrucțiuni speciale în legătură cu ceea ce trebuia să se facă cu cadavrul său: trebuia ars imediat. Acest ordin a fost adus la îndeplinire de adjutantul lui, Otto Günsche, și de valetul său, Heinz Linge[11]. În dimineața zilei de 2 mai 1945, Diviziile 301 și 248 ale Infanteriei Armatei a cincea ruse au luat cu asalt Cancelaria. Rușii auziseră deja că se presupunea că Hitler e mort, dar fiind suspicioși de felul lor, au recurs la un truc ieftin de propagandă și au lansat zvonul că Hitler a scăpat.

În grădinile Cancelariei, în apropierea ieșirii din buncăr, rușii au găsit vreo treisprezece-cincisprezece cadavre arse, în diferite stadii de descompunere. Dar nici unul nu era

identificabil pentru a-i putea fi atribuit lui Hitler. De aceea, ruşii „au pregătit" un trup al lui Hitler şi în ziua de 4 mai 1945 l-au pus între ruinele Cancelariei, permiţînd fotografilor şi cameramanilor să ia imagini şi să-l prezinte lumii căzută în admiraţie drept „cadavrul lui Hitler"! Iar cînd televiziunea rusă a prezentat „o fotografie senzaţională efectuată de KGB" a aceluiaşi „corp" datînd din 15 septembrie 1992, comentatorul a spus: „Cadavrul lui Hitler a fost, probabil, prima descoperire surprinzătoare a soldaţilor ruşi". Dar chiar şi în 1945 această aberaţie a fost prea bătătoare la ochi pentru cei mai mulţi dintre ruşi, care au declarat mai tîrziu că era o sosie sau, pur şi simplu, „o păcăleală". Ne întrebăm cine o fi fost cel care l-a făcut pe sărmanul nefericit să arate ca Hitler, l-a pus apoi în Cancelarie, l-a înconjurat de soldaţi ruşi care arătau cu degetul şi i-a lăsat apoi pe reporteri să fotografieze şi să filmeze. Cînd falsul a ieşit la iveală, ruşii au „descoperit" brusc un alt cadavru:

> „Zăcea pe o pătură care mai fumega încă. Faţa era carbonizată, craniul găurit de un glonţ, dar trăsăturile oribil de desfigurate erau, fără îndoială, ale lui Hitler. Ruşii n-au făcut nici un secret din descoperirea lor, totuşi nu au anunţat-o imediat oficial. Ţineau să procedeze cu multă băgare de seamă pentru a dovedi identitatea cadavrului dincolo de orice îndoială. Mai mult, se punea problema ce trebuie să facă cu el şi la asta trebuiau să cugete cu multă grijă..." [12].

Putem continua să citim din Bezemenski, care descrie mulţi ani mai tîrziu cum „soldatul rus Ivan Ţurakov a tras afară cadavrul cumplit de desfigurat al lui Hitler dintr-un crater de bombă, tîrîndu-l de un picior". În toate acestea nu este nici o iotă de adevăr, în pofida faptului că, în mai 1945, ofiţerii ruşi i-au informat pe americani, inclusiv pe generalul Eisenhower, că se găsise un cadavru care „în mod sigur îi putea fi atribuit lui Hitler".

Acum presa internațională a presupus că Hitler e mort și că rămășițele lui pămîntești fuseseră găsite de ruși. La 6 iunie 1945, Administrația Militară Sovietică din Berlin, sub comanda mareșalului lui Stalin, Gheorghi Jukov, a ținut o conferință de presă „neoficială" cu corespondenții de război ai Aliaților. Un ofițer din staful lui Jukov a oferit detalii cu privire la „căutarea cadavrului lui Hitler". Mai înainte însă, la 26 mai 1945, Harry Hopkins, Averell Harriman și Charles Bohlen se întîlniseră cu Stalin la Moscova, întîlnire la care s-a vorbit și despre moartea lui Hitler. Stalin a spus că el nu crede că Hitler este mort, cel mai probabil este că se ascunde pe undeva. „Toată chestiunea asta este curioasă", a observat Stalin, adăugînd: „Toate aceste discuții despre înmormîntări și distrugerea corpului mi se par foarte dubioase" [13].

În ochii lui Stalin, care acum îmbătrînise, mareșalul Jukov nu era salvatorul Rusiei, ci mai degrabă adjunctul și rivalul său, de care, așa cum au susținut mai tîrziu unii istorici sovietici, se temea mai mult decît de Hitler. Așa cum a arătat deja Harry Hopkins (v. Harry Hopkins, *White House Papers* – Documente de la Casa Albă, 7 iunie 1945), Stalin a declarat la Moscova că „Jukov va exercita o foarte mică influență asupra politicii de la Berlin...".

După conferința de presă din 6 iunie, Stalin l-a trimis imediat pe Andrei Vîșinski (ulterior procuror la Nürnberg) la mareșalul Jukov, la Berlin, ca „reprezentant politic personal pe lîngă șeful Administrației Militare Sovietice". Și atunci, la o importantă conferință de presă din 9 iunie 1945, au luat naștere legendele care învăluie moartea lui Hitler: „Noua versiune rusă oficială a fost prezentată lumii de nimeni altul decît de mareșalul Jukov în persoană...". Potrivit acestei noi doctrine staliniste, experții ruși *nu reușiseră* să identifice trupul lui Hitler și de aceea era de presupus că Hitler părăsise Berlinul

în ultimul moment. Declaraţia lui Jukov nu se baza pe fapte dovedite, ci numai pe imprevizibilitatea şi ambiţiile lui Stalin, în faţa căruia se prosterna toată lumea. În timp ce Jukov ţinea această conferinţă de presă, Vîşinski şedea alături de el ca o umbră. În calitate de reprezentant al lui Stalin, era acolo ca să fie sigur că Jukov îşi va recita rolul întocmai cum i se ordonase (vezi *Pravda*, 10 iunie 1945). Jukov a declarat în faţa reprezentanţilor presei internaţionale:

„Împrejurările sînt deosebit de misterioase. Nu am identificat trupul lui Hitler şi nu pot spune nimic despre soarta lui. S-ar putea să fi părăsit Berlinul în ultimul moment, pe calea aerului. În orice caz, starea pistei de decolare ar fi permis acest lucru..."

În ziua următoare, Jukov s-a dus la Frankfurt, urmat în acelaşi fel, ca o umbră, de Vîşinski, pentru a repeta papagaliceşte acelaşi text al „comandantului său suprem" (cum îl numea Jukov pe Stalin în mod invariabil) în faţa generalului Eisenhower şi a stafului acestuia.

În timpul convorbirilor de la Moscova, cînd Hopkins s-a referit la dispariţia unui mare submarin german, Stalin a spus că „poate că Hitler a fugit în Japonia cu o astfel de ambarcaţie"[14]. Mai tîrziu, Stalin a sugerat Argentina şi mai ales Spania ca locuri unde Hitler şi-ar fi putut găsi un refugiu cu ajutorul duşmanului său de moarte, generalul Franco. Toate aceste aluzii erau foarte potrivite pentru a da naştere unei legende: un avion, un submarin, diverse ţări ale lumii, ce le mai trebuie unor oameni cu imaginaţie ca să inventeze fel de fel de poveşti?

Între timp, la Berlin, mareşalul Jukov era tot preşedinte al comitetului celor (aşa-zişi) şapte ofiţeri NKVD însărcinaţi cu continuarea cercetărilor asupra soartei lui Hitler. Curînd a fost însă desărcinat şi Lavrent i Beria, şeful Serviciilor Secrete

ale lui Stalin, i-a adus pe toţi martorii occidentali la Moscova. Se presupune că la mijlocul lui septembrie 1945 comitetul de cercetare de la Berlin şi de la Moscova îşi încheiase misiunea (de fapt, nu şi-a încheiat-o decît în mai 1946). Raportul final nu a fost dat publicităţii. În schimb, se afirmă că s-ar fi prezentat un document care nu aducea nimic important faţă de declaraţia lui Stalin către Harry Hopkins cu patru luni în urmă. În documentul respectiv se spunea că:

> „Nu s-a găsit nici o urmă a cadavrelor lui Hitler şi al Evei Braun [15]. Nu s-a găsit nici o urmă a mormîntului îmbibat cu gaz în care se susţine că ar fi fost incinerate cadavrele lui Hitler şi ale tovarăşilor săi. Unii martori au declarat acum că îi juraseră lui Hitler că, dacă vor fi prinşi, vor pretinde că au văzut cadavrul lui şi al Evei Braun cînd au fost arse într-un foc în aer liber în grădina Cancelariei.
> Acum, toţi martorii au recunoscut în faţa comisiei de anchetă că nu au văzut nici un foc şi nici cadavrele celor doi, al lui Hitler şi al Evei Braun.
> S-a stabilit că Hitler a încercat să-şi ascundă urmele cu ajutorul unor martori mincinoşi.
> Există dovezi irefutabile că un mic avion a decolat de la Tiergarten în direcţia Hamburg. Se ştie că la bord erau trei bărbaţi şi o femeie. S-a mai stabilit şi că un submarin mare a părăsit portul Hamburg înainte de sosirea forţelor armate britanice. La bord erau mai multe persoane misterioase, inclusiv o femeie" [16].

Cu alte cuvinte, declaraţiile repetate anterior de Stalin se bazau pe trei elemente – că toţi martorii care declaraseră că văzuseră focul funerar minţiseră, că un avion decolase de la Tiergarten (pe axa est-vest) în dimineaţa zilei de 30 aprilie 1945 şi că un submarin a părăsit portul Hamburg cîteva ore mai tîrziu.

În pofida faptului că mulți ofițeri superiori sovietici de la Berlin și de la Moscova știau de moartea lui Hitler din declarațiile martorilor și că identitatea lui Hitler fusese stabilită fără nici un dubiu, aceste cunoștințe trebuiau să rămînă secrete, iar martorii germani (așa-numitul Grup al Cancelariei) trebuiau să dispară în închisorile și lagărele de muncă din Rusia, timp de zece ani. Anchetatorii sovietici nu au cercetat, ci mai degrabă au acoperit faptele, pentru că așa le cerea Stalin.

Chiar și după moartea lui Stalin, la 5 martie 1953, guvernul sovietic a menținut tăcerea, oficial, iar în volumul al cincilea al *Istoriei Marelui Război pentru Apărarea Patriei*, publicat în 1963, asaltul asupra Cancelariei și a buncărului lui Hitler este menționat foarte pe scurt, iar despre soarta *Führer*-ului nu se pomenește nimic [17].

Din acel moment au apărut o mulțime de povești despre soarta lui Hitler. Încă în iunie 1947, în Statele Unite (Ed. Booktab Press, New York) a apărut o carte scrisă de Herbert Moore și James W. Barret, intitulată *Cine l-a omorît pe Hitler?* În introducere, W.F. Heimlich, fostul șef al Serviciului de Informații al Armatei SUA de la Berlin, scrie următoarele:

„Mi s-a dat sarcina de a-l găsi pe Adolf Hitler sau trupul acestuia imediat după intrarea forțelor SUA în Berlin. Pot să declar cu toată certitudinea că nu l-am găsit nici pe Hitler, nici rămășițele lui pămîntești. În ciuda faptului că întreaga zonă a fost cercetată amănunțit, nu am reușit să descopăr nici o dovadă că trupul lui ar fi fost ars și nici nu am reușit să găsesc persoane care să fi fost de față ca martori oculari ai ultimelor zile petrecute de Hitler la Cancelarie... Pot numai să subliniez faptul că nu am reușit să găsesc dovezi credibile și martori oculari ai activității lui Hitler după data de 22 aprilie 1945 – cu nouă zile înainte de presupusa sinucidere...

Concluzia mea personală este că, în ceea ce priveşte soarta lui Hitler, tot ceea ce a urmat după 22 aprilie 1945 este învăluit în mister..."

În mod asemănător, autorii au îngrămădit una peste alta poveste după poveste, legendă după legendă. În capitolul 11, *Dublura din bucătăria Führer-ului* (p.59), citim:

„Indiferent cine va fi fost omul acela, nu a fost văzut niciodată în afara bucătăriei de sub Cancelarie, păzită cu străşnicie, unde se pregătea mîncarea pentru Hitler, adusă apoi în buncăr printr-un pasaj subteran (mîncarea pentru Hitler era gătită de *Fräulein* Constanze Manziarly [18] în bucătăria adăpostului antiaerian din Vechea Cancelarie). Nu i se permitea niciodată să iasă la suprafaţa pămîntului, nici măcar noaptea... Himmler ştia despre dublură: el fusese acela care îi dăduse ideea lui Hitler..."

În capitolul 12, *Budoarul subteran al Evei Braun*, găsim descrierea acestuia. Îl vedem pe „Hitler plîngînd", trădat şi părăsit de toată lumea, împărţind fiole cu otravă. În partea a doua a cărţii aflăm „adevărul despre moartea lui Hitler", aranjat după cele afirmate în investigaţiile americane particulare, în raportul britanic oficial întocmit de maiorul H.R. Trevor-Roper şi în rapoartele ruseşti. De exemplu, aflăm de aici că Hitler şi Bormann s-au retras în Alpi după ce dublura a fost împuşcată. Sau îl vedem pe Hitler împreună cu comoara lui de aur transportat în Japonia, în Argentina sau altundeva, în America de Sud. Este văzut pretutindeni. „S-ar putea, de asemenea, să fi fost împuşcat chiar de oamenii lui." Totul este posibil. În ultima frază din volum se afirmă: „În concluzie, moartea lui Adolf Hitler este probabil cel mai desăvîrşit mister al tuturor timpurilor – un mister fără sfîrşit". Singurul

„mister“ în legătură cu destinul lui Hitler a fost creat de autorii cărții!

În anii următori au apărut unul după altul mai multe articole în ziare, cu titluri ca: *Falsa sinucidere a lui Hitler, Legătura argentiniană a lui Hitler, Adolf și Eva au murit aici?, Hitler este în viață, Este Hitler cu adevărat mort?, Hitler și Bormann într-o mănăstire din Tibet* și *Fermier în jungla braziliană*. Au apărut chiar și martori care pretindeau că au stat de vorbă cu Hitler. „În decembrie 1946, relatează Trevor-Roper, un aviator german care își spunea Baumgarten a mărturisit la Varșovia că a zburat cu Hitler și Eva Braun în Danemarca pe 28 aprilie 1945. Această poveste este o pură invenție.“ Și Trevor-Roper continuă: „În ciuda faptului că Baumgarten a fost ulterior internat într-o clinică de psihiatrie, cei care vor să-l creadă (și alții) vor continua, fără îndoială, s-o facă...“. Cît de multă dreptate avea Trevor-Roper!

Povestea cu avionul nici nu poate fi luată în considerare. Din 1945 tocmai pînă în 1995 (!), ziariști iresponsabili și fel de fel de nebuni au continuat să inventeze povești despre fuga lui Hitler din Berlin. De exemplu, Musmanno a scris despre aviatoarea germană Hanna Reitsch [19], care a fost capturată la 9 mai 1945, internată și interogată de americani în lagărul de prizonieri de război de la Oberursel din octombrie 1945 pînă în toamna anului 1946:

> „După război, Hanna Reitsch a fost arestată și internată de Aliați în lagăr, fiind bănuită că l-a dus pe *Führer* cu avionul în Argentina. După ce a dovedit falsitatea acestor acuzații, s-a stabilit în orașul Oberursel din apropiere de Frankfurt/Main și acolo mi-a relatat povestea ei“ [20].

În timpul procedurilor judiciare desfășurate la Curtea din Berchtesgaden din 1952 pînă în 1956 pentru consemnarea

oficială a morții lui Hitler, teancuri de scrisori din toată lumea au sosit ca să relateze unde se află Hitler. Oamenii pretindeau că l-au văzut undeva pe Hitler, ba chiar că au și stat de vorbă cu el, dar că, evident, nu aveau voie să divulge locul unde se ascunde. Este îndosariată chiar și o scrisoare din partea lui Hitler însuși: „Sînt în viață și mă voi întoarce. Adolf Hitler", cu data de 7 octombrie 1954!

Süddeutsche Zeitung relatează în nr. 16 din 21 ianuarie 1953:

> „München (SZ) – În legătură cu eforturile Curții de la Berchtesgaden de a declara oficial moartea lui Hitler, Departamentul Justiției din Bavaria a primit scrisori din partea foștilor membri de partid în care se spune că Hitler este încă în viață. Expeditorii acestor misive amenințătoare pretind chiar că 's-au întîlnit cu Hitler'. Însă este imposibil să divulge locul în care s-a refugiat înainte să se declare amnistia generală..."

Mai mult și mai rău chiar, au apărut și martori care, aparent fără nici un motiv, au mărturisit cu toată seriozitatea că Hitler a reușit să scape de la Berlin. Iată două relatări ilustrative pentru toate celelalte:

> „În vara anului 1946 am recunoscut după accent un compatriot din Bavaria aflat în lagărul de prizonieri de război din Harkov. Am intrat în vorbă cu el și am aflat că era din ... În timpul discuției noastre, mi-a spus că fusese comandant al gărzii personale a lui Hitler. Primise Crucea Cavalerilor. 'Numele lui era ... sau ... L-am întrebat dacă știe ceva concret despre Hitler, unde este, dacă mai este în viață sau a murit. Pe atunci nu credeam că Hitler fusese incinerat. ... mi-a spus următoarele: fusese de față în ziua de 20 sau 21 aprilie 1945, cînd Hitler s-a urcat la bordul unui avion împreună cu o altă persoană și a decolat. Nu am întrebat unde se afla pista de decolare și nici cine era cealaltă persoană, pentru că am

presupus că nu putea fi decît o pistă din apropiere de Berlin şi că cealaltă persoană nu putea fi altcineva decît Eva Braun. ... a continuat: Hitler nu s-a întors, căci dacă s-ar fi întors, el însuşi ar fi ştiut, întrucît, ca maior, răspundea de protecţia şi paza lui Hitler..."

Şi iată o altă relatare, din 31 august 1955:

„În ianuarie 1952 eram în vizită la unul din furnizorii mei de brazi din ... Era fermierul ... din ... Mi-a relatat următoarele: Fusese de curînd în posesia unui ziar german. Din cîte îşi amintea, era vorba de *Triumph*. Se afirma că acest periodic se tipăreşte într-un loc din apropiere de Weinheim de pe Bergstrasse. În periodic erau publicate fotografi făcute de un explorator german în timpul unei expediţii în Tibet. Imaginile îl înfăţişau pe Adolf Hitler. Mai mult chiar, era şi un raport al exploratorului cu privire la discuţia avută cu Hitler. În timpul conversaţiei, Hitler îi explicase că, în timpul colapsului din 1945, zburase din capitală în ţările baltice, de unde continuase călătoria cu submarinul. Ulterior se deplasase pe un catîr. Împreună cu anturajul lui, luaseră cu ei aproximativ două milioane de dolari-aur. Acum se afla în Tibet şi lupta împotriva bolşevismului. Cînd va sosi momentul, se va preda din nou în mîinile nemţilor şi va da socoteală în faţa naţiunii germane. Deocamdată, însă, forma predominantă de guvernămînt din Germania era democraţia. Va trebui să aştepte pînă cînd va dispărea democraţia, aşa cum mai făcuse o dată. Cînd exploratorul a întrebat dacă poate să-i publice declaraţiile, Hitler a răspuns afirmativ..."

„Dorinţa de a inventa legende şi poveşti, scria Trevor-Roper încă din 1946, este o trăsătură caracteristică omului – şi poate că germanilor în special –, mult mai tipică decît dragostea pentru adevăr..." Oricine şi-a dat osteneala să cerceteze împrejurările legate de destinul lui Hitler nu poate decît să confirme acest lucru.

Aşa cum am menţionat anterior, Stalin a continuat să insiste spunînd că Hitler s-a refugiat la duşmanul de moarte al liderului sovietic, generalul Franco din Spania. Ca să întărească această versiune, în ziua de 27 iunie 1945 (p.4, col.3), în *New York Times* a apărut următorul articol, intitulat *Arhivele lui Hitler la păstrare în Spania*:

„Seara trecută, radio Moscova a informat că arhiva personală a lui Hitler este ascunsă la Palencia, în nordul Spaniei, unde este păzită de o garnizoană specială. Informaţia, preluată şi de NBC, arată în continuare că arhiva a fost transportată cu o flotilă specială de avioane germane în Insulele Baleare, de unde a fost preluată de un avion al guvernului spaniol pînă la Madrid şi dusă de acolo, mai tîrziu, la Palencia".

La 25 mai 1952, fostul şef al Serviciului de Informaţii al SUA, despre care se presupune că a efectuat cercetări oficiale referitor la dispariţia lui Hitler, a declarat că nu a găsit nici o dovadă, ci doar zvonuri cu privire la moartea lui Hitler [21]. Heimlich a declarat net că cercetările lui au arătat că trupul lui Hitler nu fusese ars la Cancelarie, aşa cum presupunea toată lumea: „Cercetarea petelor de pe canapeaua pe care se presupune că s-a sinucis Hitler, după cum susţin rapoartele, a dovedit că era vorba de pete de sînge, dar nu era grupa sanguină nici a Evei Braun, nici a lui Hitler".

Heimlich a spus, în continuare, că cercetările au arătat că şi raportul privitor la moartea lui Martin Bormann [22] s-a dovedit fals. Era însă inutil să se continue speculaţiile în legătură cu ceea ce se întîmplase cu Hitler. Rezultatele lor nu au fost niciodată publicate oficial, pentru că exista temerea că ele ar putea alimenta zvonurile potrivit cărora Hitler ar fi încă în viaţă. Mai ales în America de Sud, o asemenea concluzie ar fi reanimat credinţa că Hitler trăieşte în vreun colţ îndepărtat al lumii şi aşteaptă un moment prielnic ca să

se întoarcă, aşa cum a făcut şi Napoleon din insula Elba. Într-o altă declaraţie, colonelul susţine că oamenii lui au făcut cercetări asidue pe terenul din jurul Cancelariei:

„S-au construit două împrejmuiri, una dintr-o reţea ca pentru un ţarc de găini, iar dincolo de asta, o alta, dintr-o reţea şi mai fină. Fiecare lopată de pămînt a fost trecută mai întîi prin reţeaua mai rară, apoi prin cea mai fină, în speranţa că în felul acesta se va descoperi mai repede orice dovadă, oricît de mică, de resturi ale unui trup omenesc".

Trebuie să arătăm că asta este exact ceea ce au făcut ruşii, iar Heimlich poate că „confundă" propria activitate cu cea a ruşilor. Chiar aşa au reuşit ruşii să descopere danturile lui Hitler şi a Evei Braun. Nu s-a afirmat niciodată că experţii americani au efectuat acest tip de cercetări în grădina Cancelariei.

„Săpăturile au scos la iveală bucăţi de uniformă, fîşii dintr-o rochie, pălăria unui bărbat cu iniţialele A.H., valize, serviete, cărţi, periodice şi alte obiecte mărunte, cum ar fi resturile unui tablou de comandă din buncăr. Dar după două zile de săpături, chiar şi mai departe, nu am găsit nici o urmă de trupuri omeneşti şi, ceea ce este încă şi mai important, nici un fel de urmă de arsuri."

Fostul şef al Serviciului de Informaţii şi-a încheiat raportul final către Washington cu afirmaţia că „nu s-a găsit nici o dovadă a morţii lui Hitler la Berlin în 1945".

Cum a ajuns omul acesta – care făcuse deja declaraţii similare în introducerea la cartea *Cine l-a omorît pe Hitler?* – la asemenea concluzii este ceva ce va rămîne pentru totdeauna un mister. Presupun că a obţinut această informaţie de la vreun ofiţer rus, pentru că procedeul pe care îl descrie

ca fiind aplicat de americani a fost, în realitate, cel folosit de anchetatorii ruşi. Heimlich a murit în 1964, aşa că nu mai poate fi întrebat. În orice caz, toate declaraţiile lui sînt de domeniul legendei. Din cît se cunoaşte, ruşii nu le-au permis anchetatorilor americani să pătrundă în incinta Cancelariei pentru a efectua cercetări în grădină.

Aşa cum s-a mai spus, există deja sute de articole despre dispariţia sau moartea lui Hitler. Este suficient să ne uităm la *Lista titlurilor în curs de apariţie* sau la *Ghidul cititorului în literatura periodică* ori să studiem indicele unor ziare ca *New York Times* din 1945 pînă în 1947 sau ale ziarelor germane din aceeaşi perioadă. Este o cantitate uriaşă de material tipărit, de cele mai multe ori plin de neadevăruri şi absolut fără nici o valoare.

Şi scrierile de acest fel continuă să apară şi în ziua de astăzi. Pe parcursul cercetărilor mele, am dat peste un exemplu extrem de neplăcut, care ne obligă să punem sub semnul întrebării sănătatea mintală a unui autor care născoceşte asemenea aberaţii. Cum a putut un editor, Wesermühl din Wels (Austria), să publice în 1969 asemenea născociri care dovedesc că sînt rodul unei minţi tulburate? În această carte, *Zborul de la Nürnberg*, autorul, Werner Brockdorff, scrie la pagina 175:

> „... de o deosebită importanţă este în continuare evadarea lui Bormann, diversele ei etape pe care le-am delimitat precis, apoi descrierea modului în care a scăpat Hitler şi salvarea lui ulterioară, aşa cum ni le-a descris el..."

Iar la pagina 153:

> „Martin Bormann a fost prima persoană care a intrat în livingul lui Hitler în ziua de 30 aprilie 1945, după împuşcătura

legendară. El împreună cu dr. Stumpfegger sînt probabil singurele persoane care pot spune cu certitudine dacă cele două cadavre erau într-adevăr cele ale lui Hitler și al Evei Braun ... Nici șoferul lui Hitler, Erich Kempka, nici valetul lui, Linge, nu au văzut așa de clar cadavrele încît să le poată identifica sub prestare de jurămînt (...) Cînd au intrat ceilalți în încăpere, capetele cadavrelor fuseseră tăiate și trupurile erau acoperite cu pături cazone de culoare închisă ..."

La pagina 198:

„La 30 aprilie 1945, pe la ora 16.00, cînd s-a anunțat 'moartea *Führer-ului*' și consternarea ajunsese la culme, Hitler și soția lui, însoțiți de patru SS-iști, s-au strecurat afară din Cancelarie în confuzia generală – ambele 'trupuri' încă mai ardeau! – și la puțin timp după aceea au pătruns în garajele subterane de pe Hermann-Göring-Strasse.
Hitler era îmbrăcat într-o manta soldățească simplă, cu gulerul ridicat și purta pe cap o beretă a trupelor de cavalerie. Eva Braun se deghizase în bărbat. Cei patru SS-iști purtau haine civile. Fiecare fugar avea la îndemînă o fiolă cu otravă care putea fi spartă la nevoie..."

La pagina 199:

„Hitler și suita lui au înaintat prin Tiergarten pînă la Coloana Victoriei.. La gara din Tiergarten au fost nevoiți să se odihnească puțin, pentru că Hitler era foarte obosit de acest efort fizic neobișnuit. Seara tîrziu au reușit să treacă prin liniile rușilor în fața localității Pichelsdorf și au ajuns la Scharfe Lanke, pe Wannsee. Sub farul de vizavi de Weinmeisterhorn îi aștepta o barcă cu care au traversat rîul Havel și au ajuns apoi pe malul estic al Schildhornului. În ziua următoare, 1 mai 1945, un Bv 138 a aterizat foarte aproape de ascunzătoarea fugarilor ... În aceeași zi, fugarii au fost transferați pe bine cunoscutul submarin din Golful Flensburg, care și-a

schimbat poziţia în ziua capitulării şi îl aştepta pe Bormann în apropiere de Waabs, în Golful Eckernförde..."

La pagina 200:

„... itinerariul fusese stabilit cu precizie dinainte şi Bormann a pregătit evadarea în siguranţă a lui Hitler. Doi agenţi de la Serviciul II de Contrainformaţii şi trei foşti *Brandenburgeri*, dintre care doi veniţi din Argentina, au participat şi ei la această acţiune. Cu puţin timp înainte de Crăciunul din anul 1945, submarinul a ajuns, în sfîrşit, la aproximativ cinci mile sud de portul argentinian Puerto Descado...
Hitler era foarte supărat din cauza proastei coordonări şi a aruncat toată vina asupra lui Bormann. Două săptămîni mai tîrziu, cînd şi-a vizitat noua locuinţă, s-a împăcat cu secretarul său. Pe bază de hărţi şi fotografii, Bormann a ales un peisaj foarte asemănător cu cel de la Berchtesgaden. Mai mult chiar, Bormann a dat dispoziţii să se construiască un 'Berghof' în miniatură, a instalat un sistem de securitate adecvat, n-a uitat să construiască şi sere, pentru că Hitler era vegetarian, şi a înălţat o căsuţă şi pentru el lîngă 'Berghof'. Un centru de comunicaţii dotat cu echipament de ultimă oră permitea recepţionarea oricărei staţii radio de pe pămînt. Mai mult chiar, exista şi un generator propriu de curent electric, propulsat de forţa apei. 'Berghof'-ul argentinian era înconjurat de imitaţii de ferme, în care erau încartiruite gărzile personale. Între timp, cei mai mulţi dintre ei se căsătoriseră şi aveau copii. Cultivau pămîntul care le fusese distribuit şi furnizau hrană pentru întreaga colonie..."

Îţi vine să te întrebi dacă Werner Brockdorff n-ar trebui internat!

Nici cartea americanului Donald M. McKale, *Hitler: mitul supravieţuirii*, nu poate fi luată în serios (Stein & Day, New York, 1981). În esenţă, cartea este o culegere de mai multe povestiri despre fuga lui Hitler de la Berlin. Numărul variantelor este incredibil!

Cu mare regularitate, în anii următori au continuat să apară articole în ziare şi reviste despre soarta lui Hitler şi dispariţia lui. De exemplu, *Bild Zeitung* spunea la 7 mai 1993 (nr.105/18, p.24):

„A supravieţuit Hitler după cel de-al doilea război mondial? Fanteziile în legătură cu monstrul nazist Adolf Hitler (astăzi ar avea 104 ani) refuză să se dea bătute.
– Se afirmă că Hitler ar fi supravieţuit încă doi ani după cel de-al doilea război mondial. Asta este ceea ce susţine istoricul Fred McKenzie în cartea lui.
– Acel Hitler găsit în *Führerbunker* (buncărul *Führer*-ului) era una dintre cele trei sosii.
– Adevăratul Hitler şi-a ras mustaţa şi a fugit printr-un tunel subteran, scăpînd apoi cu ajutorul unui avion Ju 52, echipat cu tren de amerizare.
– A zburat în Spania şi a fost ascuns acolo în palatul prezidenţial al fascistului Franco. Numele lui conspirativ a fost 'Adilupus'.
– Se afirmă că ar fi murit la 1 noiembrie 1947 în urma unui atac de cord.

La 24 mai, cititorii publicaţiilor müncheneze *Abendzeitung* şi *Münchener Merkur* (p.4) puteau citi următoarele:

„Afirmaţie britanică: Hitler voia să se arunce în aer într-un avion.
Londra – În ultimele zile ale celui de-al doilea război mondial se afirma că Hitler ar fi cochetat cu ideea de a exploda cu un avion în zbor. Aşa a susţinut săptămîna trecută *The Times* pe baza unor dosare secrete recent date publicităţii de Serviciul Britanic de supraveghere a comunicaţiilor radio...
Înregistrările în cauză se adaugă la speculaţiile legate de destinul lui Hitler şi la perioada imediat premergătoare

sfîrşitului celui de-al doilea război mondial, care susţin că Hitler ar fi dorit să se urce într-un avion încărcat cu explozibil şi să-l facă să sară în aer undeva deasupra Balcanilor. Printr-un ultim act spectaculos, *Führer*-ul intenţiona să-şi impresioneze adepţii".

Americanul Gregory Douglas a descris fuga lui Hitler de la Berlin în mai multe articole din *The Military Advisor* (vol.3, nr.11, 12, vol.4, nr.1/1992–1993), care se presupune că vor fi urmate de o carte intitulată *Zborul lupului – Berlin 1945*. Se susţine că informaţiile i-au fost furnizate de şeful *Gestapo*-ului, Heinrich Müller[23], care, chipurile, ar fi lucrat pentru CIA în Elveţia în 1948 (oficial, Müller a fost dat dispărut de la Berlin încă din 1945). Douglas susţine că toate teoriile referitoare la moartea lui Hitler, fie că provin de la britanici, fie de la ruşi, sînt respinse în bloc de Müller şi de sosia acestuia, care cică ar fi fost descoperită la Breslau în 1941. Însă cu excepţia unor ocazii de mică însemnătate, acest om nu mai fusese văzut în public după atentatul din 20 iulie 1944. În martie 1945, Hitler a avut o întîlnire cu Heinrich Müller – la care Bormann nu a participat – în legătură cu viitorul său:

> „Atunci Müller i-a sugerat lui Hitler să părăsească Berlinul fără să anunţe în prealabil acest lucru, însoţit doar de un personal redus, pentru a aştepta evoluţia situaţiei dintre Est şi Vest într-un loc sigur..."

După cum susţine Müller, sosia lui Hitler a fost ţinută sub control cu sedative şi izolată de restul lumii. Cei care îl cunoşteau nu l-au văzut decît cîteva clipe. În cele din urmă, a fost ucis în aprilie 1945 cu un foc de pistol în cap, înfăşurat într-o pătură cazonă şi îngropat în apropiere de un lac, în faţa terasei Cancelariei lui Hitler. La întrebarea CIC de ce ruşii n-au

găsit acel cadavru al lui Fegelein[24], după aşa-zisa lui execuţie, Müller a răspuns:

„Evident, pentru că nu era nimic de găsit acolo ... Am creat o dublură, l-am îmbrăcat în uniforma lui Hitler şi l-am ars îngropat într-un loc unde eram siguri că va fi găsit".

În ceea ce priveşte dublura, americanii l-au întrebat pe Müller cine mai ştia de ea, iar acesta a răspuns:

„Fireşte, cu însumi, Linge, Rattenhuber[25] şi dr. Goebbels[26]. Presupun că şi Otto Günsche bănuia ceva, cu alte cuvinte, bănuia că în ultimele zile nu avea de-a face cu adevăratul Hitler".

Apoi Douglas continuă:

„Trupele SS au fost pe deplin loiale lui Hitler şi nici unul din SS-iştii aflaţi în serviciul lui personal nu s-a abătut nici în cea mai mică măsură de la credinţa ce i-o purta lui Hitler. Chiar dacă unul dintre SS-iştii care se găseau în buncăr avea anumite îndoieli, el a tăcut, în pofida faptului că Günsche a mărturisit pe cînd se afla în captivitate la ruşi: 'nu l-am văzut pe *Führer* mort. Treburile acelea s-au făcut fără noi'."

Pe scurt, după afirmaţiile lui Douglas, se presupune că Heinrich Müller ar fi supravieţuit războiului – ca şi Gehlen – şi că ar fi avut în posesia sa documente interesante şi un microfilm cu documentele personale de stat ale lui Hitler. În 1948, Müller ar fi trăit chipurile în Elveţia şi ar fi depus mărturie că Hitler a fugit pe 22 aprilie 1945 cu avionul, împreună cu Eva Braun, Hewek[27], Burgdorf[28] şi Fegelein. Pilot ar fi fost Georg Betz[29] şi prima etapă a zborului s-a încheiat la aeroportul Hörsching de lîngă Linz. (Douglas a

publicat chiar şi un plan de zbor care este, evident, o ficţiune.) De la Hörsching, zborul a continuat spre Barcelona pe data de 26 aprilie, la bordul unui aparat Ju 290A-6. Heinrich Müller însuşi ar fi scăpat, chipurile, de la Berlin pe 29 aprilie 1945 şi, în loc să-şi petreacă următorii ani pe o listă de şomeri, a găsit de lucru în cadrul CIA. Iar fostul lui adjunct, Globocnik, ar fi lucrat pentru britanici. Merită să notăm că avionul cu care se presupune că ar fi părăsit Hitler Berlinul a fost înregistrat ca pierdut de *Luftwaffe* spre sfîrşitul lunii mai 1944! Avionul în care se spune că Hitler ar fi zburat mai departe spre Barcelona era la sol în Barcelona de la începutul lui aprilie! „Fotoliul special" al lui Hitler care cică a fost pus în acest avion a fost instalat în realitate într-un avion bombardat şi distrus pe aeroportul Riem din München pe 24 martie 1945! Aceste fapte au fost cercetate şi dovedite.

Voi încheia aceste consideraţii cu un raport „senzaţional" publicat de *Bild* în aprilie 1955, care demonstrează că, fie şi la o jumătate de secol după moartea lui Hitler, fabricarea miturilor continuă:

> „Subiecte controversate din Anglia.
> Hitler strangulat de valetul său? Hitler era mult prea laş pentru a se sinucide, aşa că a fost strangulat de către unul dintre oamenii săi din SS, după cum susţine patologul englez dr. Hugh Thomas.
> Şi asta este ceea ce s-a întîmplat cu adevărat în ziua de 30 aprilie 1945 în legătură cu decesul dictatorului: valetul lui, SS-istul Heinz Linge, a luat fiola cu cianură şi a încercat să i-o bage cu forţa în gură lui Hitler, pe la spate. I-a deschis gura cu forţa ... În ciuda faptului că era foarte slăbit, Hitler a reuşit să-şi elibereze capul din strînsoarea puternică ... Cu forţa sa brutală, Linge l-a răsucit prematur pe îmbătrînitul Hitler cu faţa spre el şi l-a strangulat. Hugh Thomas continuă: Apoi a fost adus şi cadavrul unei femei moarte, iar Linge a băgat cu

forța dantura Evei Braun în gura cadavrului. Apoi, amîndouă cadavrele au fost scoase afară și arse. Ceea ce s-a întîmplat cu adevărata Eva Braun rămîne secretul lui Hugh Thomas. Dacă versiunea lui este corectă, atunci Hitler nu a murit așa cum se credea pînă acum. Istoricii sînt de părere că s-a retras în salonul buncărului său, împreună cu Eva Braun, și că s-a împușcat cu pistolul".

2. Buncărul

Dicționarele spun că un buncăr este „o construcție de piatră sau beton armat pentru una sau mai multe arme“ ori „o locuință rezistentă împotriva bombelor și a obuzelor, construită de regulă din beton armat“. Nu este foarte clar de ce ultimul refugiu al lui Hitler a fost numit „buncăr“, dar explicația ar putea fi aceea că este un termen mai comod decît „adăpost antiaerian“. Ceea ce era în realitate era tocmai asta, adică un adăpost împotriva bombardamentelor raidurilor aeriene, proiectat în acest scop și numai pentru o ședere temporară, în timpul unui raid.

În practică s-a încetățenit obiceiul de a se vorbi despre „buncărul Cancelariei“. Și această denumire este incorectă. În complexul de clădiri din care făcea parte și Cancelaria erau mai multe adăposturi antiaeriene, cu numeroase încăperi adiacente și nișe, legate între ele prin felurite tipuri de treceri. De la sfîrșitul războiului și pînă în ziua de azi, auzim mereu de „treceri secrete“ (care sună foarte interesant) și de „tuneluri de salvare“. Iată un singur exemplu:

„Berlin – A fost descoperit drumul de salvare secret la Berlin-Kreuzberg? Toate indiciile par să arate acest lucru...

Sub dealul Kreuzberg, înalt de 66 de metri, nişte lucrători din construcţii au descoperit un vast sistem de tunele şi buncăre din timpul celui de-al doilea război mondial. Lucrătorii din împrejurimi au afirmat ieri că labirintul lung de un kilometru a fost construit de mineri din districtul Ruhr după planurile arhitectului-şef al lui Hitler, Albert Speer. Potrivit martorilor, există şi o legătură subterană între fosta Cancelarie şi Tempelhof, fostul aeroport care se află la vreo doi kilometri distanţă ..." [30].

Adevărul este că nu au existat nici un fel de „pasaje secrete", iar planurile adăpostului în care sînt înfăţişate aceste pasaje sînt rodul imaginaţiei. Ele au fost menţionate public pentru prima oară de Trevor-Roper, care a examinat locurile în mare grabă în 1945, şi de ziaristul american Cornelius Ryan şi au fost citate de atunci fără o analiză critică de către toţi scriitorii care au urmat, chiar şi de O'Donnell, Uwe Bahnsen şi autorii din fosta RDG, care ar fi trebuit să ştie mai bine acest lucru (sau cel puţin aşa susţineau).

Să încercăm să vedem care este adevărul şi să lăsăm faptele să vorbească. Fără a dori să descriem în întregime istoria Cancelariei, trebuie totuşi să începem cu momentul numirii lui Hitler în funcţia de Cancelar, în ziua de 30 ianuarie 1933, cînd s-a şi mutat în Cancelaria de pe Wilhelmstrasse. Chiar de la început se spune că Hitler ar fi afirmat că această Cancelarie este mult prea mică şi trebuie să fie reconstruită. Iniţial, Hitler nu s-a putut muta în aripa rezidenţială de pe Wilhelmstrasse 77, pentru că, din octombrie 1932, încăperile au fost folosite ca reşedinţă temporară de către preşedintele Paul von Hindenburg în timpul lucrărilor de restaurare de la palatul său. De aceea, Hitler a ocupat camerele Secretariatului de Stat din incinta Cancelariei. Cînd s-a putut muta în cele din urmă în aripa rezidenţială, în toamna anului 1933 – Hindenburg s-a întors la palatul său care era gata acum –, Hitler l-a angajat imediat pe Paul Troost [31], un arhitect din

München, să-i remobileze apartamentele de la primul etaj. Hitler şi-a instalat birourile în partea dinspre grădină, unde se afla şi o sală de primire pentru ambasadori şi încă o cameră alăturată pentru adjutanţii lui. Fosta sală de şedinţe a fost mărită şi remobilată pentru a servi drept sală de întruniri a Cabinetului. În continuarea acesteia se afla un birou particular mai mic, un salon, un dormitor cu baie şi o terasă deasupra acoperişului, amenajate pentru folosinţa personală a lui Hitler. Au mai fost adăugate ulterior mai multe camere, mai mici, pentru oaspeţi, cu faţa spre Wilhelmstrasse (două dintre ele erau folosite de Eva Braun în timpul rărelor ei vizite la Berlin).

Şi parterul Cancelariei a fost refăcut şi mărit. Holul de la intrare, cu uşa principală care dădea în Wilhelmstrasse, a fost reamenajat şi s-a construit o anexă la salonul dinspre grădină, transformată într-o somptuoasă sală de recepţii. Pe partea dreaptă, spre stradă, erau două saloane, sala de banchete şi grădina de iarnă. Pe partea stîngă, spre grădină, s-au adăugat două săli de proiecţie pentru filme, o garderobă şi o cameră pentru gărzi. Hitler l-a angajat pe un tînăr arhitect, în vîrstă de 29 de ani, Albert Speer, ca să supravegheze lucrările. Acesta a fost începutul carierei lui Speer ca arhitect preferat al lui Hitler şi, ulterior, ca ministru al Armamentelor şi muniţiilor.

Hitler, care în mai puţin de şaisprezece luni a reuşit să concentreze toată puterea în mîinile sale (era Cancelar, şef al statului, comandant-şef al forţelor armate şi lider al NSDAP), a cerut să i se amenajeze şi alte încăperi, de exemplu o imensă sală de recepţii (pentru cel puţin 200 de persoane) pentru activităţi de stat. Pentru aceasta s-a adăugat o nouă aripă cu două etaje spre grădină, în partea de sud, legată de apartamentele particulare printr-o grădină de iarnă. Pe partea dinspre Ministerul de Externe au fost adăugate două apartamente de două camere şi două de trei pentru personal. Potrivit noii decizii care cerea ca toate clădirile publice,

fabricile şi gările nou construite să fie prevăzute cu adăposturi antiaeriene, şi noile construcţii ale Cancelariei au fost dotate cu un astfel de adăpost, bazat pe planurile personale ale lui Hitler. Datorită experienţei lui din primul război mondial, dictatorul se considera expert în construcţia adăposturilor. Speer şi ceilalţi arhitecţi relatează că Hitler profita de orice ocazie să-şi exprime părerea cu privire la arhitectura buncărelor. Înregistrările discuţiilor dintre Hitler şi Speer, între 1942 şi 1945, sînt pline de astfel de propuneri, ordine şi instrucţiuni detaliate (de exemplu, cu privire la grosimea plafonului). Există şi numeroase schiţe şi desene făcute chiar de Hitler, care atestă interesul lui profund pentru proiectarea şi construirea diferitelor tipuri de adăposturi şi sisteme de buncăre.

După cum se poate vedea din planurile originale din 1935[32], sub pivniţă a fost construit un bloc de beton de 21,2 metri pătraţi. Adăpostul avea un plafon cu o grosime de 1,6 m. Împreună cu grosimea de 0,75 m a sălii de banchete, grosimea totală măsura 2,35 m. Zidurile aveau 1,2 m grosime. Adjutantul lui Hitler, Julius Schaub [33], şi maşinistul şef Johannes Hentschel[34] au declarat după război că, atunci cînd s-a construit un adăpost şi mai adînc, în 1944, – aşa-numitul *Führerbunker* –, podeaua sălii de banchete a fost îngroşată cu încă un metru, ceea ce a avut drept rezultat o grosime totală a tavanului de 3,35 m, căci se luaseră în calcul cele mai puternice bombardamente din partea britanicilor şi a americanilor.

Nivelul plafonului adăpostului antiaerian se afla la 1,6 m sub pivniţă (şi nu la 4,56 m, aşa cum a afirmat O'Donnell) şi se putea ajunge la el prin trei intrări cu cîte opt trepte mai jos de pivniţe, sub sala de banchete şi grădina de iarnă. Toate intrările aveau uşi de oţel care se închideau etanş, nepermiţînd pătrunderea gazelor. Adăpostul antiaerian era complet independent – avea un generator diesel de 40 kW, care asigura

curentul pentru iluminat, ventilația, încălzirea, pomparea apei și pentru mica bucătărie. Erau și toalete și un spălător.

Adăpostul era împărțit în două de un hol central. În stînga lui se aflau closetele, spălătorul și lîngă ele, bucătăria cu o cămară, apoi două dormitoare cu dulapuri înzidite și spații pentru bagaje. Pe cealaltă parte mai erau alte dormitoare, unde a locuit mai tîrziu *Frau* Goebbels [35] cu cei șase copii ai ei. Dacă punem la socoteală camera generatorului, closetele și spălătorul, adăpostul avea șaisprezece încăperi în total, toate de dimensiuni mici, în medie de 3,5 pe 3,2 m.

Intrările principale în adăpost erau prin depozitul de alimente de la sala de banchete sau prin bucătăria de la parterul Cancelariei. De la sala de banchete se coborau optsprezece trepte spre pivnița de dedesubt. Mai mulți martori au afirmat că treptele erau acoperite cu un covor roșu și întreg spațiul lor era bine luminat. Mai tîrziu – între februarie și aprilie 1945 – intrarea a fost păzită de gardieni înarmați, fie din *Führerbegleitkommando* (Comandamentul însoțitorilor *Führer*-ului), fie din *Reichssicherheitsdienst* (Serviciul de Securitate al *Reich*-ului [36]).

Potrivit declarației făcute la 13 martie 1948 de maiorul von Loringhoven [37], adjutantul generalului Hans Krebs [38],

> „... nimeni nu era primit în buncăr fără a fi percheziționat. De exemplu, de cîte ori mergeam în buncăr, duceam o servietă mare, plină cu hărți și documente. Toți trebuia să depunem arma de la șold și mantalele. Servieta era examinată cu multă grijă de gardienii SS [39]".

Cînd Musmanno i-a cerut lui Loringhoven să descrie mai amănunțit metodele de securitate din buncăr, acesta din urmă a spus:

> „Da, numai că eu nu sînt expert în probleme de securitate. Cred că era un sistem proiectat cu mare grijă, dar nu știu cîți

gardieni erau înăuntru şi în jurul Cancelariei, nici cîţi se aflau la fiecare intrare. De regulă, noi intram în *Führerbunker* dinspre grădină.
– Aceasta era aşa-numita ieşire de urgenţă?
– Da, era o scară foarte largă, foarte adîncă, ce ducea mult sub nivelul solului. V-am spus deja ieri că buncărul lui Hitler avea un plafon gros de opt metri.
– Cum aţi intrat în buncăr dacă eraţi deja la subsol?
– De obicei veneam cu maşina pe un drum îngust din grădina Cancelariei şi după aceea mergeam pe jos pe o potecă îngustă pînă la intrarea în grădină. Poteca era foarte incomodă şi, cînd era întuneric, trebuia să fim foarte atenţi pentru că erau o mulţime de cioburi şi cratere de bombe. În faţa ieşirii de urgenţă se afla un post de pază SS. Coboram apoi pe scară într-o încăpere unde se afla un cuier şi în care erau de serviciu doi gardieni – ofiţeri SS. Trebuia să ne scoatem mantalele, pistoalele şi să dăm servietele la control. Numai după aceea ni se dădea voie să intrăm în sala de şedinţe.
– Un moment, vă rog. Descrieţi procedura obişnuită de intrare de la începutul lunii martie?
– Da, înainte de 22 aprilie. Mai tîrziu, cînd noi – vreau să spun Boldt şi cu mine – ne duceam la buncăr prin tunelul de legătură din buncăr în Voss-Strasse, eram controlaţi cu mare grijă de doi gardieni SS înarmaţi pînă în dinţi, aflaţi în pivniţa de sub sala de banchete, la capătul pasajului, şi trebuia să depunem acolo mantalele şi pistoalele. În partea de sus a scării circulare care ducea de la buncărul exterior spre *Führerbunker* mai era încă un gardian SS şi încă unul în interiorul *Führerbunker*-ului, şi abia după aceea se ajungea în sala de aşteptare a camerei de audienţă ...[40]."

Din pivniţa de sub sala de banchete era un pasaj lung de 4 m care ducea spre o scară cu opt trepte care dădea spre primul compartiment etanş al adăpostului antiaerian (5,2 m sub suprafaţa pămîntului). Printr-o altă încăpere etanşă, care mai tîrziu a început să fie şi ea păzită, se ajungea la holul central al adăpostului descris mai sus. În lunile martie şi aprilie 1945, în acest hol au fost puse mese lungi de lemn, la care

mîncau membrii personalului (bodyguarzi, secretare, stenografe, telefoniste etc.), precum şi familia lui Goebbels. Mergînd drept înainte de la al doilea compartiment etanş, se ajungea la un al treilea compartiment etanş şi de acolo, alte opt trepte duceau în sus, spre pivniţa de sub sala de banchete. Printr-o ieşire de urgenţă care a fost adăugată ulterior, se putea ajunge din această pivniţă în grădina Ministerului de Externe din vecinătate. La celălalt capăt al holului central al adăpostului se putea urca, de asemenea, în pivniţa de sub sala de banchete, pe oricare din cele două scări aflate de o parte şi de alta. Cu alte cuvinte, prin pivniţele vaste de sub sala de banchete se putea merge de jur-împrejurul blocului de beton al adăpostului antiaerian.

Întrucît spaţiul dintre zidul interior al pivniţei şi zidul exterior al adăpostului era numai de 2,75 m – 3 m lăţime, Trevor-Roper, în cartea sa *Ultimele zile ale lui Hitler* (1946), a făcut un „plan al buncărului lui Hitler", arătînd un pasaj care ducea spre Ministerul de Externe. Trevor-Roper a omis din greşeală să treacă sala maşinilor, closetele şi spălătorul.

Următorul autor care a prezentat un plan al buncărului a fost Cornelius Ryan în cartea sa *Ultima bătălie* (1966). El a preluat pur şi simplu planul lui Trevor-Roper, cu toate greşelile lui, şi a mai adăugat cîteva detalii de la el. A uitat cele trei încăperi care lipseau din planul lui Trevor-Roper şi a adăugat nişte pasaje imaginare la „pasajul Trevor-Roper" – un alt pasaj care ducea spre Ministerul de Externe şi un altul către Ministerul Propagandei, de partea cealaltă pe Wilhelmstrasse. Pînă în ziua de astăzi, se pare că nimeni nu a observat că nu erau nici un fel de „pasaje" şi că se mergea pur şi simplu prin pivniţă, pe sub sala de banchete. Dar de ce să cercetezi, cînd este mai uşor să copiezi de la altcineva? Şi Ryan a făcut un număr de greşeli. Dimensiunile încăperilor, amplasamentul uşilor şi al scărilor este incorect, la fel ca şi pasajul care duce spre noua Cancelarie. Dar ceea ce este şi mai important, nu se

ştie din ce motive, a afirmat că plafonul *Führerbunker*-ului avea 2,8 m grosime, cînd în realitate avea 3,5 m. În anii care au urmat, toată lumea a copiat planul greşit al lui Ryan, inclusiv James P. O'Donnell, în lucrările sale *Buncărul, Buncărul din Berlin* şi *Die Katakombe* („Catacomba", scrisă în germană împreună cu Uwe Bahnsen). În această ultimă carte, O'Donnell şi Bahnsen scriu:

„Atît dinspre Ministerul de Externe, de lîngă Cancelarie, cît şi dinspre Ministerul Propagandei de pe latura opusă a lui Wilhelmstrasse, existau pasaje subterane care duceau în pivniţa Cancelariei Vechi şi de acolo în *Führerbunker*. Şi cum toate celelalte ministere erau legate de Ministerul de Externe prin pasaje subterane similare, se poate spune că, de fapt, *Führerbunker*-ul forma centrul labirintului subteran al guvernului. Persoanele oficiale trebuiau să treacă pe sub mai multe cvartale din oraş ca să ajungă în cele din urmă la intrarea în *Führerbunker*".

După cum am arătat mai sus, aceste pasaje secrete existau numai în imaginaţia lui Ryan, O'Donnell şi Uwe Bahnsen. Hans Fritzsche[41], care a lucrat în staful lui Goebbels, i-a spus lui Musmanno la Nürnberg, în ziua de 5 februarie 1948:

„... la 1 mai, linia telefonică nu funcţiona, aşa că am alergat vizavi, pe Wilhelmstrasse, ca să obţin informaţii despre ceea ce se petrecea în *Führerbunker* ...".

Schaub a declarat la Garmisch, în ziua de 22 mai 1948, că „Nu existau nici un fel de treceri, nu este decît o altă minciună ...".

Megalomania crescîndă a lui Hitler a început să se exprime în nevoia lui de clădiri cît mai grandioase şi apartamente somptuoase. Vechea Cancelarie era, după cum s-a exprimat chiar el, „cu totul nepotrivită". În 1935, Hitler a ordonat să fie achiziţionate toate casele de pe Voss-Strasse şi la 11 ianuarie 1938 l-a însărcinat pe Albert Speer, care la 30

ianuarie 1937 fusese făcut profesor şi numit în funcţia de Superintendent general al reconstrucţiei capitalei, să proiecteze şi să construiască o nouă Cancelarie pe Voss-Strasse, sub supravegherea generală a şefului Cancelariei, Hans-Heinrich Lammers[42]. Înainte de asta, prima parte a proiectului fusese inaugurată la începutul anului 1937 prin transformarea caselor dintre numerele 2 şi 5 de pe Voss-Strasse în apartamente pentru secretare, pentru bodyguarzii lui Hitler şi familiile acestora, cu garaje subterane şi service-uri pentru maşinile lui Hitler. Proiectul a fost terminat în decembrie 1937.

După ce Speer – care răspundea de proiectul de ansamblu şi de partea artistică a acestuia, în timp ce detaliile tehnice şi supravegherea şantierului erau asigurate de colegul lui Carl Piepenburg – i-a prezentat lui Hitler proiectul său (estimat la 29 de milioane de mărci) şi a obţinut aprobarea lui, celelalte case de pe Voss-Strasse, dintre Wilhelmstrasse şi Hermann-Göring-Strasse au fost demolate. În ianuarie 1938 s-a început construcţia, debutînd cu un adăpost antiaerian foarte mare, cu un plafon de 2 m grosime. Fiindcă desenele de detaliu nu erau încă gata şi Piepenburg lucra după planul de ansamblu, rezultatul a fost un imens labirint, confuz, cu sute de încăperi, holuri, nişe, garaje etc., astfel că în 1945 adăpostea cîteva sute de civili şi peste 100 de soldaţi din corpul de pază personal al lui Hitler. În Voss-Strasse, de exemplu, erau ascensoare pentru mărfuri cu ajutorul cărora camioanele, trailerele şi automobilele puteau fi coborîte la 4,5 m sub pămînt şi duse apoi în locul unde trebuiau să descarce sau să încarce mărfuri. În ultimele săptămîni de război, generalii şi stafurile lor au folosit acest sistem ca să ajungă cu maşina la întîlnirile cu Hitler. Acest imens adăpost avea propria sursă de energie, un generator diesel de 100 kW pentru iluminat, ventilaţie şi pomparea apei. Exista, de asemenea, un spital cu echipament complet şi o clinică dentară, două bucătării şi depozitele de

alimente ale ofițerului cu aprovizionarea, Arthur Kannenberg[43].

La începutul războiului, Hitler ordonase ca o parte din adăpost să fie pusă la dispoziția populației civile și 250 de copii ai familiilor din Berlin care nu aveau adăpost acasă erau luați aici noaptea și hrăniți sub supravegherea a doi medici și a mai multor educatoare de grădiniță. Vreo cincizeci sau șaizeci de femei însărcinate au fost îngrijite în spital și au născut acolo. De administrația întregului complex răspundea adjutantul personal al lui Hitler, Alwin Broder Albrecht[44]. În februarie 1945, toate aceste facilități au fost mutate în *Reichstag*, pentru că era nevoie de adăpost pentru personalul militar, pentru gardieni și demnitari. Trebuia să se găsească spațiu pentru generalii Burgdorf și Krebs, pentru naziștii marcanți precum Fegelein, Voss [45], Hewel și adjutanți ca Loringhoven, Bold și Weiss [46], precum și pentru secretare, stenografi și servitori. La 4 februarie, și Martin Bormann s-a mutat în adăpost cu un personal foarte redus și i s-a dat o cămăruță în care să doarmă. În sfîrșit, în aprilie 1945 a fost adăugată și o companie de gardieni din SS. În ultimele săptămîni, spitalul s-a extins, cuprinzînd și spitalul de campanie condus de dr. Werner Haase [47], dr. Ernst-Günther Schenk [48] și dr. Ludwig Stumpfegger [49]. Sute de civili și militari au umplut pasajele, holurile, precum și garajele, înghesuiala devenind de nedescris. Iluminatul era tot mai slab și clipea întruna, presiunea apei a scăzut și closetele s-au înfundat. Peste tot se formau băltoace care otrăveau aerul cu mirosul de urină. Și totuși lumea continua să vină aici, căutînd adăpost, pînă cînd toate încăperile, toate holurile, ba chiar și scările s-au umplut cu oameni. Cînd ventilația s-a stricat și temperatura a început să crească, duhoarea a devenit insuportabilă. Lucrul cel mai rău era însă lipsa apei. Apa de băut a trebuit să fie raționalizată, dar nici așa nu ajungea. Nu este greu să ne

imaginăm haosul şi suferinţa din acest adăpost, care nu fusese proiectat să adăpostească permanent un număr atît de mare de persoane. Mulţi au murit, mai ales dintre cei răniţi. Trupurile lor erau scoase afară, în grădina Cancelariei, aruncate în craterele bombelor şi arse, pur şi simplu, acoperite cu puţin pămînt. Dacă bombardamentul era prea puternic, morţii erau stivuiţi în faţa ieşirii pînă înceta atacul. Evident, nimic din toate acestea nu ajungea în Cancelaria izolată ermetic şi în buncărul lui Hitler.

Fiindcă depozitul repartizat lui Arthur Kannenberg pentru alimente, băuturi şi tutun cu care erau aprovizionaţi Hitler şi cei din anturajul său era situat pe partea opusă a adăpostului, cu faţa spre Wilhelmstrasse, şi totul trebuia adus la bucătăria lui Hitler pe la suprafaţă, de la o distanţă destul de mare, în 1939 s-a început construirea unui pasaj subteran care să lege pivniţa noii Cancelarii cu pivniţa de sub grădina de iarnă din vechea Cancelarie. De acolo, servitorii puteau căra alimentele în sus, pe scară, pe cele optsprezece trepte. După afirmaţiile lui Loringhoven, acest pasaj avea între 70 şi 80 m lungime, 2,3 m înălţime şi 1,2 m lăţime. Plafonul avea numai aproximativ 1 m grosime şi pasajul se afla la 1,2 m sub nivelul grădinii. Deşi proiectat iniţial ca să servească numai drept cale de aprovizionare – oamenii îi spuneau Pasajul Kannenberg –, ulterior a fost folosit şi ca drum de acces secret pentru vizitatorii care veneau din adăpostul de pe Voss-Strasse în vechiul buncăr şi de acolo mai departe, în *Führerbunker*, ca să se întîlnească cu Hitler.

Aşa cum am mai menţionat, datorită experienţelor sale din timpul primului război mondial, Hitler se considera expert în proiectarea şi construcţia buncărelor. Discuţiile dintre Hitler şi Speer dintre anii 1942 şi 1945 dezvăluie numeroasele lui idei şi pretenţii şi trebuie să recunoaştem că avea, într-adevăr, o anumită experienţă. Astăzi ne vine greu să credem că, pînă în ultimii ani de război, a continuat să pună să se construiască

ample sisteme de buncăre care urmau să-i servească drept sedii. La 20 iunie 1944, Speer raporta:

„... aproximativ 28 000 (!) de muncitori lucrează la construirea diverselor sedii ale *Führer*-ului şi cu toate acestea – din cauza dispersării generale a eforturilor – există pericolul ca nici unul din şantiere să nu poată oferi o reşedinţă suficient de mare şi de solidă într-un viitor foarte apropiat. Ca urmare a şedinţei pe care *Führer*-ul a condus-o personal, s-au consemnat următoarele:
a) Lucrările de la Rastenburg trebuie finalizate fără întîrziere. Complexul de la Mauerwald trebuie să aibă un adăpost subteran pentru tot personalul suplimentar. Mai mult, buncărul pentru comunicaţii aflat în lucru trebuie să fie terminat. (Cinci luni mai tîrziu, la 20 noiembrie 1944, sediul lui Hitler 'Wolfschänze' a fost abandonat şi aruncat în aer.)
b) Din complexul 'Riese' vor trebui finalizate deocamdată numai Blocul I şi secţiunile A, B, D şi G ale Blocului II. Restul sistemului va fi finalizat ulterior. În plus, se va acorda prioritate complexului din Fürstenstein, în aşa fel încît să fie gata la 1 noiembrie 1945.
c) Complexul 'Lothar' va avea de asemenea prioritate, începînd cu secţiunileI şi II. Se vor amenaja locuinţe provizorii în blocuri de beton cît mai curînd cu putinţă. *Führer*-ul subliniază că finisările interioare ale buncărului trebuie să fie foarte simple. Nu doreşte să se pună lambriuri de lemn ..."[50]

Pînă la sfîrşitul anului 1944, Organizaţia Todt a construit trei sedii ale *Führer*-ului, cu diverse instalaţii auxiliare, şi anume „Wolfschanze" lîngă Rastenburg (cost total, după buget, 36 milioane mărci), Hagen (13 milioane mărci) şi „Riese", complexul de lîngă Charlottenbrunn (150 milioane mărci); toate cele trei sisteme de buncăre au costat aproape 200 de milioane de mărci, fără a mai pune la socoteală materialele şi forţa de muncă pe care au imobilizat-o.

Cînd a izbucnit războiul, interesul lui Hitler pentru buncăre s-a transformat în manie. Există o vastă documentaţie care probează implicarea lui în stabilirea unor detalii, cum ar

fi grosimea plafonului şi cel mai bun procedeu pentru izolarea straturilor de beton. O dată cu creşterea greutăţii bombelor Aliaţilor, care au ajuns la 3,5–6 kg în anii 1944–1945 (cea mai grea a atins 10 kg), Hitler a continuat să insiste să se mărească grosimea plafoanelor atît la buncărele militare, cît şi la cele civile. Într-un discurs edificator pronunţat în seara de 25 martie 1945, el a spus:

„Evident, nimic nu este absolut sigur, asta e clar. Dar buncărele de aici, de la Cancelarie, sînt în general sigure împotriva unor bombe de pînă la 1 kg. Aşadar, o secţie poate fi instalată aici. Pot să scot oricînd de aici unele secţii (referindu-se la secţiile personalului). Asta se poate face. Atunci se va putea aduce aici o secţie. Zossen nu este sigur, nu din punct de vedere teoretic, ci pentru că a fost construit de armată, nu de un antreprenor. Dacă ar fi fost construit de o companie competentă în domeniul construcţiilor, ar fi avut pereţi de un metru grosime şi nu ar fi fost uşor de distrus sub pămînt. Dar am văzut unde a pătruns o bombă printr-o parte şi a trecut imediat printr-un metru de pămînt. Şi am văzut şi întăririle exterioare, numai cu două straturi şi în interior tot numai cu două straturi. Este o glumă. Nu înseamnă decît că cineva a construit ceva din beton. Nici clădirile mai vechi ale lui Speer nu sînt rezistente la zgîrieturi, asta trebuie să fie clar. Nici clădirile de aici (din Cancelarie) nu sînt masive decît datorită clădirilor de deasupra, care oferă o anumită protecţie ... Dar nu sînt cu adevărat sigure".[51]

Mai tîrziu, Hitler şi-a pierdut încrederea şi în propriul buncăr, construit şi reîntărit în 1944:

„De cîte ori era un raid aerian puternic (a spus Schaub la 12 martie 1947), Hitler se trezea, se îmbrăca imediat şi se ducea în sala de şedinţe, unde urmărea raidul aerian pe o hartă a Berlinului. Vorbea puţin şi nimeni nu ştia ce se petrece în mintea lui". [52]

Hitler se temea ca lovitura unei bombe să nu provoace inundație în buncăr. Într-o scrisoare din 19 aprilie 1945, Eva Braun i-a scris prietenei sale Herta Schneider:

„... sîntem supuși unor puternice focuri de artilerie dinspre frontul de est și, evident, în fiecare zi are loc cîte un raid aerian. Și de la est, și de la vest, după cum doresc! Din păcate, am ordin (de la Hitler) să fiu pregătită la fiecare alarmă, pentru că s-ar putea produce inundații ..."

Christine Schroeder, una dintre secretare, relata mai tîrziu:

„De cîte ori cădea o bombă mai aproape, tot buncărul se zguduia perceptibil. 'Asta a fost aproape', a spus o dată Hitler. 'Ar fi putut să ne lovească.' [53]

Albert Speer își amintește mai tîrziu de raidurile aeriene pe care le-a trăit în buncăr și confirmă declarația doamnei Schroeder:

„Cînd în apropiere detonau bombe grele, toată clădirea buncărului se zguduia din cauza transmiterii rapide a undelor de șoc prin solul nisipos al Berlinului. De fiecare dată, Hitler sărea de pe scaun..."[54]

Originile *Führerbunker*-ului datează din 1943. La 18 ianuarie, Hitler l-a însărcinat pe Albert Speer să construiască un adăpost antiaerian nou, întărit, în grădina vechii Cancelarii. Hitler i-a spus:

„Întrucît adăpostul din vechea Cancelarie are un plafon de numai 1,6 m grosime, trebuie să se construiască imediat în grădină un buncăr conform cu noile dimensiuni (plafonul 3,5 m, pereții laterali 3,5–4 m grosime), dar cu aceleași dimensiuni interioare ca și buncărul deja existent. Piepenburg va supraveghea construcția". [55]

Specr l-a pus imediat pe Piepenburg să înceapă lucrul la proiect şi a reuşit să prezinte prima schiţă numai după nouăsprezece zile, la 6 sau 7 februarie 1943. Planul, care prevedea acelaşi aranjament al încăperilor ca şi în adăpostul existent, dar respecta şi dorinţa lui Hitler de a avea o mică baie cu toaletă şi o ieşire de urgenţă spre grădină [56], a fost aprobat de dictator. Cu toate acestea, a cerut ca pereţii şi plafonul să fie întărite şi mai mult, chiar dacă era în detrimentul înălţimii încăperilor şi a spaţiului, în general. A mai cerut ca unghiurile dintre plafon şi pereţi să fie consolidate cu grinzi de oţel, ca la buncărele din *Westwall* [57].

Pe parcursul lunilor următoare au fost elaborate planurile detaliate, dar lucrările au început abia în aprilie 1944. S-a săpat un puţ de aproximativ 10 m adîncime. Zidul exterior al sălii de banchete dinspre grădină a fost străpuns la nivelul pardoselii vechiului adăpost antiaerian şi s-au ridicat ziduri consolidate din beton de 1,2 m grosime, care au format un pasaj protejat de la ieşirea de urgenţă a vechiului adăpost spre zidul exterior al noului adăpost. De aici pornea în jos o scară în spirală cu douăsprezece trepte (7,6 m sub nivelul solului) spre o uşă etanşă care dădea în holul central, lung de 16 m, al noului *Führerbunker*. Buncărul ca atare se sprijinea pe o fundaţie de beton cu o grosime de 2 m. Pereţii aveau o grosime de 3,6 m (înălţimea interioară, după ce s-a scăzut spaţiul necesar pentru conducte, încălzire, tuburile de ventilaţie etc., era de 2,85 m), iar plafonul avea o înălţime de 3,5 m, cu grinzi de oţel la colţuri, fixate în pereţi aşa cum indicase Hitler. Cum fundaţiile se aflau mult sub pînza freatică, s-a folosit un beton cu o compoziţie specială şi întreaga construcţie a fost aşezată într-un imens recipient de beton din care se pompa permanent apa de infiltraţie. După război, în buncăr s-au infiltrat aproximativ 5 cm de apă în vara anului 1945 şi, aşa

cum se vede în multe fotografii, soldaţii ruşi şi ziariştii americani nu puteau să ajungă cu picioarele uscate în hol, în apartamentul lui Hitler sau în sala de şedinţe decît păşind pe nişte perne şi alte obiecte.

În legătură cu grosimea plafonului s-au făcut cele mai felurite afirmaţii, care pornesc de la 11 m (!), după mărturia uneia dintre secretare, *Frau* Junge [58], pînă la 8 şi 5 m, după cum susţin Loringhoven şi respectiv Schaub; chiar şi Speer, care ar fi trebuit să fie mai bine informat, susţine că este vorba de 5 m grosime. Cornelius Ryan vorbeşte de numai 2,8 m grosime. Singura persoană care dă cifra corectă de 3,5 m este Erich Kuby, redactor la revista *Der Spiegel*, în cartea sa din 1965, *Die Russen in Berlin* (Ruşii la Berlin).

Holul central al buncărului, cu o lăţime de 3,6 m, era împărţit în două de un perete de beton cu o grosime de 0,5 m şi cu o uşă de oţel păzită de un ofiţer din garda personală, rezultînd un coridor lung de 1,8 m şi o sală de aşteptare de 8 m lungime. Pereţii dintre diversele încăperi erau din beton armat şi aveau tot o grosime de 0,5 m.

Dacă intrai în buncăr pe scara circulară din vechiul adăpost şi treceai prin uşa de oţel pe coridor, imaginea era următoarea: pardoseala de gresie a scărilor şi a coridorului este acoperită cu un covor roşu. De-a lungul unuia dintre pereţii coridorului se află dulapuri cu echipament de protecţie antiaeriană. Lîngă peretele celălalt se află o masă lungă şi îngustă, deasupra căreia atîrnă un ceas. Mobilierul era completat de cîteva scaune şi un telefon pentru gardieni. Prima încăpere pe dreapta era sala maşinilor. Era ocupată în întregime de un generator diesel, de instalaţia de ventilaţie, diferite pompe, instalaţia de aer condiţionat şi butoaie cu combustibil (după cum susţine mecanicul Hentschel, zece–douăsprezece butoaie). Toate aceste maşini produceau un zgomot foarte puternic, aşa cum au mărturisit mai mulţi

martori. La 24 noiembrie 1954, de exemplu, Maximilian Kölz, fost membru al Serviciului de Securitate al *Reich*-ului, spunea:

> „Am văzut că Adolf Hitler a strîns mîna fiecărei persoane (după miezul nopţii de 30 aprilie 1945) ... Dacă s-a spus ceva, n-am putut auzi din cauza zgomotului produs constant de maşini. Generatorul şi instalaţia de ventilaţie mergeau în acelaşi timp, puse în mişcare de motoare diesel ..."

Lîngă sala maşinilor se afla sala de consfătuiri. Aici, după mărturia lui Schaub, atîrnau pe pereţi hărţi ale Germaniei şi ale Berlinului, acoperite cu celofan. Cinci membri ai stafului primeau prin telefon informaţiile privitoare la apropierea formaţiunilor de bombardiere ale Aliaţilor şi trasau direcţiile zborurilor şi zonele care aveau să fie probabil ţinta atacurilor. „În timpul bombardamentelor mai importante, mărturisea Schaub la Garmisch pe 12 martie 1947, Hitler venea în încăpere şi urmărea în tăcere evoluţia situaţiei."

Dincolo de această încăpere se afla centrala telefonică, unde *Oberscharführer SS* Rochus Misch stătea la tabloul de comandă. Exista chiar şi un telex, care în ultimele zile a fost folosit mai ales de secretara lui Martin Bormann, *Fräulein* Else Krüger [59]. Vizavi de sala maşinilor erau closetele şi spălătorul. În spălător se afla o cuşcă mică de lemn pentru Bondi, căţeaua lui Hitler, şi cei cinci căţeluşi ai ei. Trecînd de uşa păzită de un gardian, se intra în a doua parte a coridorului, sala de aşteptare.

Şi podeaua sălii de aşteptare era pardosită cu gresie şi acoperită cu un covor roşu. După cum susţine secretara lui Hitler, *Frau* Johanna Wolf [60], pe peretele din faţa camerelor personale ale lui Hitler erau opt tablouri ale unor vechi maeştri. Cele mai multe erau peisaje, dar printre ele se afla şi o Madonă cu pruncul. Sub tablouri erau zece–douăsprezece fotolii frumoase şi, lipită de peretele opus, o canapea tapiţată, o masă

dreptunghiulară şi două scaune tapiţate. Aceasta era încăperea în care se adunau participanţii la şedinţa zilnică de informare şi unde erau rugaţi să aştepte vizitatorii pînă cînd erau chemaţi la Hitler de un adjutant sau de un servitor. Tablourile şi mobila proveneau din apartamentele lui Hitler din Cancelaria Veche.

Pe partea dreaptă era o uşă care dădea spre un complex de patru încăperi, cîte două de fiecare parte. Această intrare unică s-a dovedit foarte incomodă cînd buncărul a început să se aglomereze, fiind mereu suprapopulat. Prima încăpere servea drept cameră de zi pentru personalul de serviciu. Celelalte două erau dormitoarele valetului Heinz Linge şi al ofiţerului de serviciu. Camera cea mai îndepărtată, puţin mai mare (4 x 3,2 m), servea drept infirmerie şi sală de pansamente şi conţinea echipament medical de primă necesitate. Aici dormea dr. Morell[61] şi, mai tîrziu, dr. Stumpfegger. După 22 aprilie 1945, cînd dr. Goebbels şi familia lui s-au mutat în buncăr, i s-a dat această încăpere ca dormitor şi cameră de zi.

Pe partea stîngă era o uşă care dădea într-o anticameră, mobilată cu o măsuţă, un scaun, un taburet, un ceas de perete şi un cuier în care atîrna trenciul gri al lui Hitler, chipiul lui cu cozoroc ascuţit, mănuşile din piele de căprioară şi lesa lui Bondi. Servitorii foloseau această încăpere ca să pună jos lucrurile cînd aşteptau să-l servească pe Hitler. Linge vorbeşte despre această încăpere ca despre „biroul de serviciu şi de scris".

Din anticameră se deschidea spre stînga o uşă care ducea în dormitorul Evei Braun (după jumătatea lui martie 1945), legat cu o baie prin intermediul unui mic sas. Chiar în faţa anticamerei era o uşă care dădea spre livingul lui Hitler, care îi servea şi ca birou. Încăperea era legată şi cu baia. Din livingul lui Hitler se deschidea în dreapta o uşă spre dormitorul lui.

Ultima uşă de pe stînga din sala de aşteptare dădea în sala unde se ţineau şedinţele informative zilnice. Era o încăpere ceva mai mare decît celelalte din buncăr (4 x 3,6 m). În mijloc

se afla o masă mare cu hărți şi de-a lungul pereţilor se înşirau scaune şi cîteva bănci. În timpul şedinţelor, aproximativ douăzeci de persoane stăteau una lîngă alta în jurul mesei, umăr la umăr, în picioare, şi îi raportau lui Hitler, care şedea la masă.

La capătul coridorului care era folosit drept sală de aşteptare se afla o uşă de oţel care dădea într-o cameră etanşă, păzită de un gardian. De aici, o altă uşă etanşă ducea spre scara cu o lăţime de trei metri şi 38 de trepte (lăţimea treptelor era de 1,5 m) care ducea sus, în grădina Cancelariei. Ieşirea era formată dintr-un bloc masiv de beton (6,6 x 6,6 şi 4,6 m înălţime) cu o uşă solidă de oţel. La cîţiva metri în dreapta ieşirii se afla un turn de veghe înalt de 8,3 m şi cu un diametru de 4 m, încă neterminat. Turnul – care nu era destinat apărării ieşirii – era ocupat permanent de un gardian care supraveghea zona înconjurătoare prin trei geamuri blindate. S-a început construirea şi a unui al doilea turn de observaţie, pe partea cealaltă a ieşirii, dar acesta nu a mai ajuns să fie terminat. Scara circulară care asigura accesul la turnul de observaţie din interior nu era nici ea gata în ianuarie 1945, astfel că gardienii trebuiau să se urce în turn prin exterior, peste schele şi scări. În stînga camerei etanşe şi a gărzii era o mică celulă cu paturi pentru gardieni, iar în spatele ei începea tunelul care ducea spre turnul de observaţie neterminat.

Merită notat faptul că, după întoarcerea lui Hitler din Ardeni, după ofensiva din ianuarie 1945, munca la buncăr a continuat intens, fiind o prioritate pînă în ultimul moment. Terenul din exteriorul buncărului arăta ca un vast şantier care, din cauza deteriorării situaţiei militare, nu a mai fost niciodată curăţat, după ce mîna de lucru a fost retrasă în ianuarie.

Distribuţia încăperilor şi dimensiunile lor erau exact acelea ca şi în adăpostul antiaerian de deasupra, aşa cum ceruse Hitler. Noul complex nu era de fapt decît un adăpost mai întărit şi nu era destinat să fie permanent ocupat, aşa cum s-a

întîmplat în ultimele săptămîni, pînă în aprilie 1945. Şi, ca şi predecesorul său, buncărul era absolut independent în ceea ce priveşte-aprovizionarea cu apă şi sursa de energie.

Există mai multe descrieri ale buncărului şi ale mobilierului său, făcute la Nürnberg de Julius Schaub pe 12 martie 1947 şi de secretara Johanna Wolf pe 25 februarie 1948[62]. Schaub, de exemplu, a declarat că încăperea pe care a folosit-o mai tîrziu Eva Braun ca dormitor fusese concepută iniţial drept cameră de toaletă pentru Hitler:

„Abia în februarie 1945 a fost mobilată cu obiectele Evei Braun din camera ei de la etajul întîi din Cancelaria Veche, în aşa fel încît să poată dormi acolo după ce a apărut pe neaşteptate la Berlin, încălcînd ordinul lui Hitler, şi a refuzat să se întoarcă la München".

În camera Evei Braun erau un pat, o măsuţă, un fotoliu, o măsuţă de toaletă şi un dulap ceva mai mare, iar podeaua era acoperită cu un covor în mai multe culori. În dormitorul lui Hitler se găseau un pat cu noptieră, un dulap, o masă de toaletă, două scaune şi un aparat de oxigen. Günsche a declarat că Hitler avea deja o butelie de oxigen în dormitor chiar şi la reşedinţa lui din Wolfschanze, pentru că era convins că nu este suficient oxigen în cameră. Hitler se simţea mult mai bine cu acest oxigen suplimentar, aşa că, din februarie 1945, cînd a început să doarmă în buncăr din cauza raidurilor aeriene, a pus să i se instaleze şi aici o butelie de oxigen. La picioarele patului se afla un seif, iar pe podea un covor. Lîngă pat avea o sonerie cu care putea să-şi cheme valetul, pe Linge (mai înainte Schaub) la orice oră din zi sau din noapte.

Johanna Wolf descrie livingul-birou al lui Hitler după cum urmează:

„Era o cameră mică. Lîngă unul din pereţi se afla o canapea de două persoane tapiţată cu brocart alb cu albastru şi cu

ramă auric. În dreapta uşii care dădea spre anticameră era un mic birou şi pe o măsuţă de lîngă canapea – un aparat de radio. Mobilele, puţine la număr, erau completate de două fotolii din aceeaşi garnitură cu canapeaua şi două taburete. Deasupra biroului era portretul lui Frederick cel Mare, pictat de Anton Graff, iar deasupra canapelei o natură moartă a unui maestru olandez, cu fructe în prim-plan şi un peisaj în fundal. Pardoseala de piatră era acoperită cu un covor moale, fin, cu modele".

După sinuciderea lui Hitler din 30 aprilie şi după încercările nereuşite ale lui Goebbels, Bormann şi Krebs de a încheia un acord de încetare a focului cu conducerea sovietică (Ciuikov şi Jukov), în dimineaţa de 1 mai buncărul s-a golit rapid. Aproape toţi membrii anturajului lui Hitler îşi aveau lucrurile personale depuse în adăpostul din Voss-Strasse. Acum, de parcă li s-ar fi luat o mare greutate de pe inimă, nu se mai gîndeau cu toţii decît la ei înşişi şi la modul în care să-şi salveze viaţa, pregătindu-se să străpungă frontul şi să fugă în Occident. Comandantul „Citadelei", *SS-Gruppenführer*-ul Wilhelm Mohnke[63], a anunţat în ziua de 1 mai, la ora 19.00, că va începe evacuarea Cancelariei la ora 21.00, în mai multe grupuri.

Către ora 17.00, dr. Goebbels s-a retras în camerele de sus ale vechiului buncăr, împreună cu familia sa. Ce au gîndit atunci şi ce au discutat între ei, nu se va afla niciodată. Fără îndoială că nu era uşor să stea cu cei şase copii frumoşi, ştiind că în curînd avea să vină dr. Stumpfegger – aşa cum a declarat Günsche pe 21 iunie 1956 – ca să-i omoare. În calitate de adjutant al lui Goebbels, *SS-Hauptsturmführer*-ul Günter Schwägermann[64] a declarat mai tîrziu:

„... cu faţa cenuşie, *Frau* Goebbels a intrat în încăperea în care zăceau copiii morţi. Abia dacă putea să vorbească... Apoi Magda Goebbels şi-a pierdut cu desăvîrşire controlul...".

Către orele 19.00, Schwägermann a condus-o în anticamera sălii de şedinţe, unde o aştepta dr. Goebbels, palid la faţă, dar stăpîn pe sine. Aşa cum a mărturisit Schwägermann la München pe 4 februarie 1948 [65], Goebbels l-a informat că el şi soţia lui intenţionau să se împuşte. L-a însărcinat pe Schwägermann să le ardă cadavrele, după ce-i ordonase deja adjutantului lui Hitler, Alwin-Broder Albrecht, să facă rost de nişte benzină. Pe 7 februarie 1956, *SS-Hauptsturmführer*-ul Karl Schneider [66] a declarat:

> „În dimineaţa zilei de 1 mai 1945, am trimis din nou benzină la *Führerbunker*, după ce am primit un ordin în acest sens prin telefon. Ordinul era de la Albrecht. Am trimis patru canistre, adică tot ceea ce am mai putut găsi în ultimele noastre rezerve. Nu am fost informat atunci pentru ce era nevoie de această benzină ...".

Schwägermann a depus o mărturie detaliată [67] referitor la moartea dr. Goebbels şi a soţiei sale:

> „... era cam pe la ora 20.30 cînd ministrul şi soţia lui au ieşit din cameră. Ministrul s-a dus foarte calm la cuier, şi-a pus chipiul, mantaua şi mănuşile. Apoi i-a oferit braţul soţiei sale şi au părăsit amîndoi buncărul prin ieşirea de urgenţă care dă în grădină, fără să rostească nici un cuvînt.
> Am aşteptat pe scară să aud împuşcăturile. După ce au răsunat acestea, şoferul lui Goebbels, *SS-Ordonanz* Alfred Rach, şi un alt SS-ist al cărui nume nu mi-l amintesc au dus canistrele cu benzină în grădină. Respectînd dorinţa expresă a lui Goebbels care îmi ceruse să verific dacă e mort, i-am spus soldatului că trebuie să-i împuşte mai întîi. Am părăsit apoi buncărul şi am ieşit în lumina care venea de la casele care ardeau în toate părţile şi am văzut trupurile ministrului şi al soţiei sale zăcînd pe pămînt la cîţiva metri.
> Aşa cum ne înţelesesem, soldatul a mai tras o dată sau de două ori în cadavrul dr. Goebbels. Nici unul din trupuri nu a

mai dat vreun semn de viaţă. După aceea am turnat benzină peste cadavre şi le-am dat foc. Au fost imediat cuprinse de flăcări.
Ne-am întors în buncăr. Jos ne-am întîlnit cu *SS-Gruppenführer*-ul Mohnke, care era *Kampfkommandant* al Cancelariei. Ne-a dat ordin să dăm foc *Führerbunker*-ului. Am golit una sau două canistre în anticamera sălii de şedinţe şi i-am dat foc. Deodată, din cauza curentului provocat de flăcări, uşa grea de oţel care dădea pe coridor s-a închis. Aceasta împiedica extinderea focului, dar noi eram acum înconjuraţi de flăcări. Am alergat spre uşa de oţel. Am avut noroc. Zăvorul era tras, aşa că uşa nu se închisese. Ne-am adunat toţi trei forţele şi am reuşit să deschidem uşa şi să ajungem la adăpostul din Voss-Strasse. Acolo am aflat că, între timp, se decisese evacuarea Cancelariei ...".

SS-Hauptsturmführer-ul Karl Schneider, care văzuse cadavrele soţilor Goebbels în grădină, a declarat la 7 februarie 1956:

„După ce am căzut în mîinile ruşilor, în ziua de 2 mai 1945, în aceeaşi după-amiază, am fost dus la ieşirea din buncăr dinspre grădină, împreună cu Lange, bucătarul. Acolo erau două cadavre, unul de bărbat şi altul de femeie. Cadavrul bărbătesc, uşor de identificat, era al dr. Goebbels. Avea faţa carbonizată, cafenie. Părul arsese complet. Antebraţul drept era ridicat în sus. Mîna cu încheietură cu tot arseseră complet. Cadavrul era aproape dezbrăcat. Bucăţi de haine zăceau alături. Cadavrul femeiesc era, de asemenea, foarte tare ars, greu de identificat. Fără îndoială că era al doamnei Goebbels. Cadavrele se aflau la aproximativ un metru în faţa intrării în buncăr dinspre grădină. În jur erau împrăştiate douăsprezece canistre goale de benzină.
Lange şi cu mine am fost apoi luaţi imediat de la Cancelarie şi duşi la Tegel cu camionul, iar cadavrul dr. Goebbels a fost transportat o dată cu noi. Cadavrul doamnei Goebbels a fost adus mai tîrziu ...".

În ciuda faptului că depozițiile mai multor martori şi rapoartele ziariştilor americani arată clar că Schwägermann şi Rach au dat foc numai anticamerei de la sala de şedințe, în cartea lui O'Donnell şi Bahnsen, *Die Katakombe*, la paginile 366 şi 367 citim următoarea declarație, atribuită, chipurile, lui Johannes Hentschel:

„... unul dintre ei, Schwägermann sau Rauch, a turnat benzină în biroul lui Hitler (sic!) şi apoi a aruncat înăuntru o torță sau o cîrpă în flăcări. Probabil că, din grabă, au trîntit uşa etanşă de oțel. Din fericire, închisesem ventilatoarele din încăperile lui Hitler, altfel totul ar fi sărit în aer ... şi am verificat uşa de la biroul lui Hitler. Era mai fierbinte ca o uşă de sobă. Cauciucul roşu izolator din jurul canatului uşii se topise şi curgea ca lava topită ...".

Nu-mi pot imagina cum un tehnician ca Hentschel ar fi putut da o asemenea declarație. În orice caz, nu menționează aceste evenimente în mărturia depusă în noiembrie 1954. Pe lîngă faptul că, uşile fiind închise, focul s-ar fi stins repede din lipsă de oxigen, reporterul Percy Knauth şi fotograful Vandivert, care au vizitat buncărul în iulie 1945, au făcut o descriere amănunțiă a livingului-birou al lui Hitler, rămas neatins (în revista *Life*, 23 iulie 1945). În fotografiile lor, de exemplu, se văd canapeaua şi celelalte mobile. În raportul lui, Percy Knauth a scris:

„... drumul ne era luminat de lumînări şi lanterne, am coborît mai multe trepte spre *Führerbunker*. Pe scări erau gunoaie de tot felul – hîrtii, măşti de gaze, muniție şi bucăți de uniforme germane. Din întunericul de jos ne întîmpina un miros de umezeală şi de fum rece. La lumina lanternelor, am văzut o uşă de oțel întredeschisă. În spatele ei erau paturile cu saltelele ude deoarece căzuseră pe jos şi o mulțime de resturi de obiecte. Am luat-o la stînga, am trecut de o altă uşă şi ne-am pomenit

în sala de aşteptare (din fața sălii de ședințe) a apartamentului *Führer*-ului. Mirosul de foc şi de fum rece era acum foarte puternic şi era evident că încăperea fusese incendiată de soldații SS. Pe pereți atîrnau tablouri carbonizate, cu ramele afumate, şi peste tot se vedeau mobile parțial arse. Podeaua era acoperită cu un strat de apă de vreo cinci centimetri şi covoarele îmbibate de apă plescăiau sub paşii noştri. Am luat-o la dreapta din sala de aşteptare şi am ajuns într-o încăpere mai mică (anticamera livingului-birou al lui Hitler), care fusese şi ea arsă, apoi am pătruns în livingul lui Hitler. Aici nu erau urme de foc. Lîngă un perete se afla o canapea cu o ramă uşoară de culoare deschisă şi cu perne groase de brocart. Aici era locul unde se împuşcaseră Adolf Hitler şi Eva Braun – soția lui de patruzeci şi opt de ore, după ce fusese amanta lui timp de şaisprezece ani –, dacă este să dăm crezare relatării şoferului lui Hitler, Erich Kempke (Kempka). Ne-am apropiat şi am îndreptat lumina lanternelor spre canapea – pe rezemătoarele pentru brațe erau urme de sînge, care se scursese şi se coagulase în bobițe mici la colțuri. Se vedeau pete de sînge şi pe partea exterioară a canapelei, pe tapițeria de brocart.
Se pare că nu era nici o îndoială. Trupul Evei Braun trebuie să fi căzut peste brațul canapelei. Hitler, care şedea lîngă ea, s-a împuşcat în tîmplă şi a căzut înainte, cu capul pe genunchi. Acolo nu am văzut nici o pată de sînge şi nici pe covor, pentru că pe jos era plin de apă. Gunoaiele şi resturile din buncăr nu pot fi descrise ..."

După orele 22.00 a început evacuarea aşa-numitului „Grup al Cancelariei" sub conducerea lui Mohnke şi a adjutantului său, Klingemeier, urmat la scurte intervale de timp de alte grupe, conduse de Rattenhuber şi de alții. Gardianul Serviciului de Securitate Hermann Karnau [68] a declarat în ziua de 13 noiembrie 1956 următoarele:

„M-am întors în buncăr să-mi strîng lucrurile din camera gărzii de lîngă ieşirea spre grădină. În buncăr m-am întîlnit cu

directorul Högl [69] de la Poliția Criminală. Nu se mai vedea nimeni altcineva. Högl mi-a spus că evacuarea va avea loc sub conducerea *Brigadeführer*-ului Mohnke și mi-a ordonat să iau cu mine arme și alimente. Apoi mi-am împachetat lucrurile și m-am îndreptat spre holul central și de acolo spre intrarea principală a buncărului, spre Cancelaria Nouă, ca să aflu ora plecării. Plecarea „Echipei de luptă a Cancelariei" a avut loc, în realitate, la 30 aprilie 1945, la orele 22.15. Era un grup de 450 de persoane, inclusiv multe femei și copii, care au traversat Wilhelmplatz și de acolo, prin tuneluri subterane, au plecat spre Friedrichstrasse–Schönhauser Allee...".

Cam pe la ora 2 în noaptea de 2 mai 1945, mulți oameni au murit la podul Weidendamm. Directorul Högl, pilotul Betz, *SS-Hauptsturmführer*-ul Lindloff [70], servantul Wauer și mulți alții au fost uciși acolo. Mai tîrziu, cam pe la orele 20.00, grupul lui Mohnke a fost luat prizonier de către ruși și închis în pivnița berăriei Schultheiss-Patzenhofer de pe Schönhauser Allee. Martin Bormann și dr. Stumpfegger s-au sinucis pe podul Sandkrug, în apropiere de gara Lehrter, înghițind cîte o fiolă de cianură. Numai puțini au fost aceia care au reușit să ajungă în Occident – Kempka, Axmann, Schwägermann, *Frau* Christian [71], *Frau* Junge, Zander, *Fräulein* Krüger, von Loringhoven, Boldt, von Below [72], Johannmeier, Lorenz [73], Karnau, Mansfeld [74] și Poppen. Cei mai mulți au fost prinși de ruși.

Așadar, după ce diversele grupuri au părăsit Cancelaria pînă la miezul nopții, aici au mai rămas numai cîțiva soldați din *SS-Leibstandarte Adolf Hitler* și spitalul de campanie supraaglomerat al dr. Haase, împreună cu cîteva surori. În buncăr se aflau și cadavrele celor șase copii ai lui Goebbels și al generalului Krebs. În sala mașinilor din buncăr, Johannes Hentschel era încă la datorie. Operatorul centralei telefonice, Misch, părăsise deja adăpostul în dimineața zilei de 2 mai.

Rămîne un mister pentru mine de ce Bezemenski reproduce în cartea sa o fotografie a „trupului carbonizat" al generalului Krebs, în timp ce raportul de autopsie nu menționează nici un fel de arsuri. Generalul sovietic M.J. Katukov, care a vizitat buncărul în ziua de 3 mai, a văzut cadavrul lui Krebs într-una din încăperi, îmbrăcat cu uniforma completă. Cînd a fost luat prizonier, generalul Weidling a anunțat moartea lui Krebs. La 9 iunie 1945, rușii au elaborat un raport asupra morții lui, în ciuda faptului că, la Moscova, Stalin susținea că Krebs se ascunsese undeva. Ce putem spune față de toate acestea? Pe de altă parte, cadavrele generalului Burgdorf, al lui Schädle [75], comandant al gărzii personale a *Führer*-ului, al adjutantului Albrecht și ale multor altora nu au fost găsite în Cancelarie și au rămas pierdute fără urmă.

Ultimul dintre numeroșii ocupanți ai buncărului care a rămas în *Führerbunker* a fost mașinistul Johannes Hentschel. A continuat să aibă grijă de mașini, pe care le ținea în stare de funcționare pentru a alimenta cu apă spitalul de campanie din Voss-Strasse. Fiind în interiorul buncărului, el nu observase că, între timp, trupele rusești luaseră cu asalt Cancelaria, unde întîmpinaseră numai o rezistență slabă și sporadică. Apoi, deodată, s-a trezit față în față cu soldații ruși, așa cum a declarat în ziua de 22 noiembrie 1954:

„... la 2 mai 1945 am fost luat prizonier de ruși. Era ora nouă dimineața. Mă aflam în sala mașinilor din buncăr. Am fost internat la Căminul pentru nevăzători de pe Oranienstrasse pînă în ziua de 12 mai și am fost interogat de mai multe ori. La 12 mai am reușit să mă alătur unui grup mai mare de soldați luați prizonieri, cu care am mers la Posen și după aceea în Rusia, unde am fost ținut în captivitate pînă pe 4 aprilie 1949".

Potrivit acestei mărturii a lui Hentschel, este clar că primul soldat rus a intrat în *Führerbunker* cam pe la ora 9, în

dimineaţa zilei de 2 mai 1945, la 42 de ore după sinuciderea lui Hitler. Următoarea declaraţie a mareşalului Jukov este incorectă în măsura în care se referă la seara de 2 mai:

„În seara aceleiaşi zile, Diviziile 248 şi 301 ale Armatei a 5-a au dat bătălia finală pentru cucerirea Cancelariei. În apropierea clădirii şi în cîteva încăperi s-a opus o rezistenţă înverşunată. În cadrul unui grup de atac al Regimentului 1050, maiorul Anna Vladimirovna Nikulina, instructor politic al Corpului 9, a dat dovadă de o deosebită bravură punînd steagul pe Cancelarie, împreună cu ofiţerii I. Davidov şi F. Japovalov. După capturarea clădirii, colonelul V.I. Jevzov, comandant adjunct al Diviziei 301, a fost numit comandant al Cancelariei [76]".

Evident, generalii sovietici s-au bucurat de victoria dobîndită şi au inspectat imediat ultimul refugiu al lui Hitler, Cancelaria şi buncărul. La 3 mai 1945, mareşalul Jukov şi staful lui au vizitat şi ei Cancelaria. Ulterior, generalul M.J. Katukov a prezentat un raport detaliat:

„În zilele acelea se punea mereu întrebarea: Ce s-a întîmplat cu Hitler? Povestea cu sinuciderea nu era convingătoare. Exista părerea că cei din anturajul lui lansaseră acest zvon ca să-i acopere urmele. Toată lumea era stăpînită de dorinţa de a pune mîna pe Hitler şi de a-l aduce în faţa unui tribunal pentru un proces public. Auzeam mereu fel de fel de modalităţi prin care soldaţii propuneau să fie executat. Dar nici cele mai oribile variante nu-i mulţumeau. Se pare că nu exista nici o formă de răzbunare împotriva acestui duşman suficient de aprigă pentru soldatul de rînd.
Fireşte că discutam şi noi unde ar putea fi Hitler. Nikitin a propus să vizităm *Führerbunker*-ul şi Cancelaria.
– Unde este Hitler? Arată-ni-l! i-am spus noi colonelului Jevzov, comandantul Cancelariei.
– A fugit, porc împuţit! Pe lumea cealaltă, dar a scăpat. A rămas numai corpul lui carbonizat, ne-a răspuns.

Am coborît scările abrupte spre buncăr. Ne-a întîmpinat un aer stătut. Am pătruns într-un coridor lung, am luat-o la stînga, apoi la dreapta şi în cele din urmă am ajuns la o uşă masivă ca de casă de bani.
– Aici a locuit, ne-a spus el şi s-a dat la o parte ca să putem trece. Am vizitat camera de primire a lui Hitler, dormitorul, sufrageria şi baia. Jevzov ne-a informat că deasupra apartamentului lui Hitler era o lespede uriaşă de beton armat, care îl proteja de bombe şi de obuze.
În toţi aceşti ani am jurat că vom intra pînă în bîrlogul fascismului şi acum ne atinsesem scopul. Şi era într-adevăr un bîrlog: ar fi fost impropriu să-i spunem locuinţă.
Într-o cameră alăturată zăcea cadavrul unui bărbat în uniformă de general.
– Este şeful Statului Major al armatei, generalul de infanterie Krebs, ne-a explicat Jevzov.
Era acelaşi bărbat care, în dimineaţa zilei de 1 mai adusese la buncăr mesajul Comandamentului sovietic suprem care cerea predarea necondiţionată şi refuza orice negocieri cu fasciştii. Acest mesaj a produs mai multe sinucideri în buncăr.
I-am mulţumit lui Jevzov pentru eforturile lui şi am părăsit Cancelaria“ [77].

Valul vizitatorilor a continuat fără încetare şi colonelul Jevzov a fost foarte ocupat în săptămînile următoare, însoţindu-i pe oaspeţii de vază. Pe lîngă ziariştii veniţi din toate colţurile lumii, Cancelaria a fost vizitată de Winston Churchill pe 16 iunie 1945. Credincios lozincii sale „fără sport“, n-a coborît decît cîteva trepte, după care s-a întors.

În cartea sa *Churchill: extrase din jurnalul Lordului Moran* (1966), Moran spune la pagina 291:

„Ghidul lui, un soldat rus, l-a condus prin curtea din faţa Cancelariei spre ascunzătoarea unde se presupunea că a murit Hitler, ca un animal rănit care se retrage în vizuină. Primul ministru l-a urmat în jos, pe scări, cîteva trepte. Cînd a aflat

că mai urmau alte două rînduri de trepte, a renunțat la ideea de a mai explora buncărul și a urcat din nou scările, încet. Cînd a ajuns sus, s-a așezat pe un scaun sculptat și și-a șters sudoarea de pe frunte.
– Probabil că Hitler mai urca din cînd în cînd aici ca să ia o gură de aer, a spus el, și a auzit rafalele tot mai aproape.
M-am întors spre gaura de sub pămînt. Am tras în piept aerul umed, fetid și am coborît pe pipăite mai multe trepte pînă la o încăpere unde, din cîte am putut vedea la lumina unei lanterne, erau împrăștiate peste tot haine, măști de gaze și alte obiecte. Am ridicat de jos o mănușă arsă. M-am întors la primul ministru și am trecut în tăcere cu mașina printre șirurile nesfîrșite de soldați sovietici ...".

În următoarele săptămîni și luni, buncărul lui Hitler a fost vizitat de generalii ai Aliaților, în ziua de 21 august 1945 de primul ministru al Canadei Mackenzie King, de numeroși diplomați și alte persoane. Subsecretarul permanent de stat, Sir Alexander Cadogan, nota în jurnalul său în ziua de 17 iulie 1945:

„De astă dată a fost ceva mai bine cînd am coborît în buncărul lui Hitler dinspre grădină. Din păcate, iluminatul electric nu funcționa și nu era ușor să vezi numai la lumina pe care o dădea lanterna. Ni s-a arătat o încăpere în care se presupune că a murit Hitler. În spatele ușii următoare mai era o cameră despre care se spunea că fusese a Evei Braun. Pe masă era o vază cu o crenguță în ea care, evident, avusese cîndva și o floare.
La ieșirea din buncăr era un crater nu prea adînc în care, ni s-a relatat, au fost îngropate trupurile lui Hitler și al Evei Braun, după care au fost incinerate. Și acesta este tot un zvon, așa cum sînt foarte multe altele, și nimeni nu știe adevărul ..." [78].

Mai erau și alte documente, hîrtii și alte obiecte prin Cancelarie și în buncăr, ceea ce dovedește cît de dezorganizat

au acționat rușii. La 10 septembrie 1945, lt.col. J.L. McCowen a găsit azvîrlite pe un fotoliu însemnările despre programul zilnic al lui Hitler, ținute de valetul lui, Linge, pentru perioada 14 octombrie 1944–28 februarie 1945. Au fost apoi arhivate cu însemnarea:

> „Acest document a fost găsit la 10 septembrie 1945 în Cancelaria *Reich*-ului din Berlin, de către locotenent-colonel. J.L. McCowen, în prezența brigadierului S.G. Galpin“ [79].

În cartea sa *Ultimele zile ale lui Hitler*, Trevor-Roper vorbește despre această întîmplare la p. 27:

> „... cercetările întreprinse de ruși în buncărul lui Hitler, de exemplu, au fost surprinzător de incomplete: au lăsat jurnalul lui Hitler – un volum gros, de 25 x 17,5 cm – să zacă luni întregi pe un fotoliu, pînă cînd a fost descoperit de un vizitator englez ...“.

Linge, chestionat în legătură cu această problemă, a declarat pe 10 februarie 1956:

> „În timpul cît am fost în serviciul lui Hitler, am ținut un jurnal în care consemnam evenimentele zilnice (întîlniri, vizite, oaspeți etc.) ...“.

Ultimele însemnări ale lui Linge, de la 29 februarie la 30 aprilie 1945, au fost găsite probabil de ruși, întrucît mareșalul Jukov a descris ultimele zile de la Cancelarie (căsătoria lui Hitler etc.) la o conferință de presă ținută la Berlin pe 9 iunie 1945. Așa cum a explicat Jukov, cunoștințele lui în legătură cu evenimentele se bazau pe „jurnalul adjutantului lui Hitler, care căzuse în mîinile rușilor“ (Günsche nu a făcut astfel de însemnări). Cînd s-a aflat că un englez a găsit însemnările lui Linge, guvernul militar rus a interzis orice alte vizite la

Cancelarie şi în buncăr ofiţerilor şi jurnaliştilor Aliaţilor începînd din septembrie 1945. Au mers chiar şi mai departe şi, după cum a declarat Trevor-Roper în 1946, i-au acuzat pe britanici că îi ascund pe Hitler şi pe Eva Braun în zona lor de ocupaţie. Această acuzaţie a condus – după afirmaţiile lui Trevor-Roper – la faptul că a fost rugat să reconstituie dispariţia lui Hitler.

Şi buncărul a fost încă o dată martorul unei scene ciudate. În aprilie 1946, exact la un an după moartea lui Hitler, ruşii au reconstituit, ca un fel de încununare a investigaţiilor lor, sinuciderea lui Hitler şi arderea cadavrului său. Pentru această reconstituire au adus toţi oamenii care se aflau în mîinile lor şi fuseseră implicaţi într-un fel sau altul în această chestiune, scoţîndu-i în acest scop din diferitele închisori moscovite unde erau deţinuţi. Au fost refăcute, aşadar, scenele sinuciderii lui Hitler şi a Evei Braun şi arderea cadavrelor lor, s-au făcut fotografii şi s-au înregistrat mulţi metri de peliculă. Ziarista americană Marguerite Higgins, care tocmai vizita atunci Cancelaria, a relatat acest eveniment, deşi a fost rapid evacuată din incinta respectivă de către ruşi. Unde se păstrează acum, la Moscova, fotografiile, filmele şi rapoartele interogatoriilor din timpul evenimentelor, este un lucru pe care probabil că îl ştiu foarte puţini oameni. Mai curînd sau mai tîrziu, ele vor apărea poate – în schimbul unei sume importante în valută forte. Valetul lui Hitler, Linge, a făcut următoarea declaraţie în legătură cu acest eveniment la 10 februarie 1956:

„Către sfîrşitul lui aprilie 1946, am fost adus împreună cu Günsche, Baur [80], Henschel, Hofbeck, Misch şi un operator radio care lucrase la Cancelarie. Nu-mi amintesc numele acestui operator radio. Mai înainte îmi fusese complet străin. Era operatorul radio care transmisese mesajul final al lui Bormann despre moartea lui Hitler. În timpul călătoriei şi la Berlin, am fost ţinuţi toată vremea separat. Comisarul Klaus,

pe care l-am menționat mai înainte, era și el de față. Acest comisar avusese gradul de *Oberstleutnant*. La Berlin, mi s-a cerut să desenez exact planul camerelor din buncăr și să descriu felul în care erau mobilate. Am fost de asemenea foarte amănunțit interogat în timpul unei vizite la buncăr. Cele mai multe mobile erau la locul lor, deși erau foarte deteriorate. Mi s-a cerut să relatez evenimentele care au culminat cu sinuciderea. Între timp se examinau zidurile ca să se aprecieze stricăciunile. Nu s-au descoperit nici un fel de stricăciuni. Petele de sînge de pe partea laterală a canapelei și de pe perete erau tot acolo. Am fost dus și în grădină, unde a trebuit să arăt locul unde fuseseră arse corpurile. Mai mult chiar, am fost chestionat în legătură cu locul în care au fost împrăștiate rămășițele pămîntești, dar nu am putut da informații exacte în acest sens. În timpul acestei ședințe au fost prezenți mai mulți funcționari superiori ruși. Pe baza fotografiilor pe care le văzusem pînă atunci, cred că unul dintre aceste personaje, care era tratat cu deosebit respect de către ceilalți, era mareșalul Sokolovski ...".

Din momentul acela, complexul Cancelariei, a cărui structură a fost păstrată în linii mari așa cum o arată și fotografiile contemporane, precum și buncărul, în care apa pătrunsese deja în iunie 1945, nu au mai fost tulburate de nimeni. În februarie 1949, forțele sovietice de ocupație au decis să lichideze ultimele urme ale puterii lui Hitler și ale locuinței lui. Molozul urma să se folosească la înălțarea unui monument al victoriei închinat rușilor. După 21 februarie 1949, Cancelaria a început să fie aruncată în aer și demolată, materialul refolosibil a fost transportat de acolo, iar terenul nivelat. În ciuda mai multor încercări cu mari cantități de explozibil, *Führerbunker* nu a putut fi spulberat. Turnurile de observație și blocul de beton al ieșirii de urgență fuseseră aruncate în aer încă din 1947 și resturile lor zăceau amestecate printre alte ruine. Scara mai exista încă. Materialele de construcție, în special marmura de la Cancelarie, au fost

folosite după aceea pentru uriaşul monument sovietic din Parcul Treptow şi pentru staţia de metrou Kaiserhof (redenumită apoi, în RDG, Staţia Thälmann). Resturile buncărului au fost acoperite cu pămînt şi timp de mulţi ani nu s-a văzut decît o movilă acoperită cu iarbă, la numai 325 m de Zidul Berlinului, care marca locul unde fusese cîndva ultima reşedinţă a lui Hitler. Zona dezolantă acoperită cu iarbă din preajma Zidului a rămas neschimbată pînă în 1985. Cînd am vizitat locurile, în 1985, resturile buncărului fuseseră scoase din nou la lumină. Movila fusese îndepărtată şi turnurile de observaţie erau demontate în fragmente transportabile. Blocul de beton al ieşirii de urgenţă dispăruse deja. Ulterior, plafonul cu o grosime de 3,5 m a fost îndepărtat strat cu strat, buncărul a fost umplut şi deasupra s-au construit o stradă şi un bloc de locuinţe. Astăzi nu mai există nimic care să ne amintească de dramaticele evenimente care au avut loc în adîncurile pămîntului în ultimele zile ale lui aprilie 1945.

3. Lunile, zilele şi orele finale

În anii 1943–1944, Hitler era deja un om înfrînt. Ştia că Germania nu mai avea cum să cîştige războiul şi mai ştia şi că este grav bolnav. Dar era un fanatic care credea în el însuşi şi în misiunea lui şi era în stare, datorită inimaginabilei lui voinţe, să-i ducă pe toţi înainte, inclusiv pe sine, pînă la jalnicul sfîrşit.

Faptul că Hitler ştia că războiul este pierdut din punct de vedere militar încă din 1944 se vede clar din propriile lui declaraţii, precum şi din acelea ale Comandantului Forţelor Armate, *Generalfeldmarschall* Wilhelm Keitel[81], şi ale şefului Statului Major, *Generaloberst* Alfred Jodl[82]. După mărturia lui Jodl, situaţia catastrofală din Rusia din iarna anului 1941–1942.

„... l-a făcut pe Hitler să fie, probabil, prima persoană îngrijorată de faptul că războiul pe două fronturi l-ar putea face să se prăbuşească şi să piardă războiul ..."[83].

Tot Jodl a declarat că, încă de pe la sfîrşitul anului 1942, Hitler ştia probabil că războiul nu mai poate fi cîştigat şi că cel mai bun lucru la care se mai putea aştepta era o remiză. În mărturia de la Nürnberg, din 1946, Jodl a spus:

„... apoi, cînd către sfîrşitul anului 1942 Rommel, înfrînt la porţile Egiptului, a dat înapoi şi la Tripoli, cînd Aliaţii au debarcat în nordul Africii franceze (7 noiembrie 1942), nu numai luptătorii de frunte, dar şi Hitler însuşi şi-au dat seama că Zeul războiului întorsese spatele Germaniei şi trecuse de partea cealaltă. Activităţile de strateg ale lui Hitler erau acum aproape terminate. Din acest moment a intervenit din ce în ce mai mult în deciziile operaţionale, uneori chiar pînă jos, la nivel tactic, pentru a sublinia ceea ce credea el că nu sînt în stare să înţeleagă generalii, anume că trebuiau să reziste sau să moară, fiindcă orice pas înapoi făcut de bunăvoie era spre mai rău. Dacă a scurtat sau a prelungit războiul în felul acesta, opiniile sînt împărţite. Un lucru este însă sigur: nu a mai luat niciodată o decizie strategică. Poate că nu mai era de luat nici o astfel de decizie...
Dar consilierii lui militari – şi auzim atît de des acest lucru astăzi – ar fi trebuit să-i arate foarte clar că războiul era pierdut. Ce naivitate! Hitler a presupus şi a ştiut înaintea oricărei alte persoane din lume că războiul era pierdut ..."[84].

Comandantul Forţelor Armate, *Generalfeldmarschall* Wilhelm Keitel, a ajuns şi el la concluzia că Germania nu mai putea cîştiga războiul şi asta încă din 1943–44. La 17 iunie 1945, Keitel a declarat la Bad Mondorf:

„Pentru mine, cursul războiului a fost caracterizat de trei evenimente decisive:
– înfrîngerea noastră în Bielorusia centrală;
– înfrîngerea în România;
– invazia Aliaţilor în vest,
ceea ce m-a dus la concluzia că Germania nu mai putea cîştiga războiul, vorbind din punct de vedere militar... Mai mult chiar, am ajuns şi la concluzia că trupele noastre de pe frontul de est nu numai că nu vor mai fi în stare să se apere, dar nu vor fi capabile nici să oprească desfăşurarea unui atac. Invazia Aliaţilor în Normandia ne-a obligat să purtăm război pe două

fronturi ... Concluzia pe care am tras-o din evenimentele din 1944 a fost că acum războiul nu mai putea fi cîştigat decît pe cale politică: o victorie militară nu mai era posibilă ..." [85].

Dar Hitler nu mai era în stare să facă politică sau nu mai voia. După conferinţa de la Casablanca (14–26 ianuarie 1943), nici unul dintre Aliaţi nu mai era dispus să stea de vorbă cu el. După cum susţine *Generaloberst* Jodl,

„Hitler era un om de stat. Era comandantul suprem al forţelor armate şi, din 1941, şi al armatei. El începuse războiul, el şi nimeni altul şi, practic, tot el îl ducea ..." [86].

În 1918, Hitler-soldatul a devenit Hitler-politicianul. În 1939, politicianul s-a întors la rolul de soldat şi nu s-a mai putut elibera de acesta, rămînînd soldat pînă la sfîrşit, pentru că îşi blocase orice altă alternativă de a termina războiul.

Începînd din 1943, Hitler a fost un om bolnav. În toamna anului 1943, din septembrie pînă în noiembrie, apoi din nou în aprilie 1945, a fost bolnav în formă acută. La 23 februarie 1944, Hitler a călătorit cu un tren special de la reşedinţa lui din Wolfsschanze la Berchtesgaden ca să se odihnească cîteva zile – în măsura în care problemele războiului îi îngăduiau acest lucru. În această perioadă, plafonul de beton al buncărului său urma să fie consolidat pînă la o grosime de 8 m şi trebuiau să se mai facă şi alte lucrări de construcţii. În iulie 1944, cînd locuitorii din Prusia Orientală au intrat în panică şi au început să fugă din ţinut pentru că ruşii ajunseseră la frontiera de răsărit, Hitler s-a întors din nou la Wolfsschanze, în speranţa că acest gest va avea un efect liniştitor asupra populaţiei şi a trupelor. El şi staful lui apropiat au plecat cu avionul la Wolfsschanze pe 14 iulie 1944 şi, la cîteva zile după sosirea lui, a avut loc tentativa nereuşită a lui Schenk von Stauffenberg de a-l asasina.

La o şedinţă de rutină din ziua de 31 iulie 1944 ţinută la Wolfsschanze – la numai unsprezece zile după încercarea de asasinat – Hitler a făcut cîteva observaţii în legătură cu starea sănătăţii sale:

„Săptămîna viitoare nu mă voi putea urca în avion din cauza urechii. (Explozia din 20 iulie îi afectase ambele timpane şi canalele auditive. Leziunile s-au vindecat numai după o prelungită şedere la pat. Avea şi o arsură pe piciorul drept, o hemoragie la cotul drept şi o vînătaie pe spate, provocată de căderea unei grinzi.) Cu cealaltă ureche, situaţia este nesigură, dar dacă cel puţin una se vindecă complet, nu mai contează, îmi asum riscul. Dar dacă ar trebui să mă urc acum într-un avion, cu schimbarea inerentă de presiune, s-ar putea produce o catastrofă. Şi ce s-ar întîmpla dacă m-aş alege cu o inflamaţie a urechii medii?! Ar trebui să mă supun unui tratament special. Atîta timp cît rana nu se vindecă, pericolul de infecţie rămîne. Explozia n-a trecut pe deasupra capului meu fără nici un efect ...
Evident, pot să stau în picioare şi să şi vorbesc un timp, dar apoi trebuie să mă aşez imediat. Astăzi n-aş îndrăzni să vorbesc în faţa a 10 000 de oameni. N-aş risca să ţin un discurs ca cel ţinut de curînd la Obersalzberg (Hitler vorbise în faţa unui grup de aproximativ 100 de experţi în armament în ziua de 22 iunie 1944), pentru că aş putea foarte uşor să ameţesc şi să mă prăbuşesc. Mai mult chiar, atunci cînd merg, sînt momente în care trebuie să mă concentrez foarte tare ca să nu mă clatin ... De fapt, ar fi trebuit să stau la pat paisprezece zile, dar în realitate am lucrat cel puţin opt ore pe zi, timp în care am ascultat neîncetat, ca să nu mai vorbim de citirea rapoartelor – mi-am petrecut cel puţin opt ore citind rapoarte, memorandumuri şi alte asemenea. Cu alte cuvinte, în starea mea actuală, muncesc cel puţin la fel de intens ca domnii noştri de la posturile grele din Paris şi din alte asemenea locuri. Dar atît timp cît nu este necesar, nu vreau să forţez, fiindcă aş putea provoca o criză în anumite împrejurări – şi nu avem nevoie de aşa ceva. Pe de altă parte, s-a produs şi un miracol –

explozia mi-a rezolvat aproape pe de-a-ntregul problema de natură nervoasă. Îmi mai tremură puțin piciorul stîng cînd vreo ședință durează prea mult, dar mai înainte piciorul ăsta îmi tremura și în pat. Tremurul a dispărut aproape total după explozie ..."[87].

Nu putem decît să presupunem că tulburările de natură nervoasă ale lui Hitler, care se acutizaseră în ultima vreme, se datorau unui Parkinson, boală degenerativă care afectează anumite zone ale creierului și are ca rezultat leziuni organice serioase ale sistemului nervos, putînd influența chiar voința și controlul sentimentelor. În 1942 a avut prima criză puternică, însoțită de amețeală – probabil în urma stresului psihic provocat de prima iarnă petrecută de armatele germane în Rusia. În plus, deranjamentele lui stomacale, de care se plîngea de mai mult timp, s-au accentuat. Probabil că tot în acest an, dar cu siguranță în anul următor, 1943, a început să-i tremure toată partea stîngă a corpului – mai întîi piciorul, apoi și brațul, situația continuînd să se înrăutățească, cu excepția unei scurte perioade de ameliorare, datorată fără îndoială șocului din ziua de 20 iulie 1944. Dar starea relativ bună a sănătății lui Hitler, după tentativa de asasinat, nu a durat mult timp. A început să se plîngă curînd de dureri în urechi și în spate, unde fusese lovit de grindă. Avea nevoie de toată voința ca să conducă ședințele zilnice și să citească depeșele aduse de Linge. Pe lîngă necazurile cu urechile, avea o infecție a sinusului maxilar, pe care o tratau dr. Erwin Giesing[88] și dr. Carl von Eicken[89]. De la un timp, ședințele informative de seară au trebuit programate din două în două zile. Hitler era nevoit să se întindă foarte des, mersul îi devenise nesigur și suferea de puternice dureri de cap. La 18 septembrie 1944 a fost cuprins de chinuitoare dureri abdominale și a trebuit să rămînă la pat. În plus, a făcut și icter, se presupune că după o altercație cu Göring[90]. Abia după trei săptămîni Hitler s-a simțit ceva mai

bine. Christine Schroeder descria mai tîrziu starea lui Hitler din vremea aceea în felul următor:

„În timpul cît a fost bolnav în septembrie 1944, l-am vizitat frecvent pe Hitler în camera mică din buncăr. Era la capătul resurselor fizice. Cu o voce stinsă, povestea despre crampele cumplite care îl chinuiau. 'Dacă mai continuă aşa, spunea el, viaţa mea nu mai are sens. Atunci am să grăbesc sfîrşitul ...'"[41].

Şi Martin Bormann a descris starea sănătăţii lui Hitler într-o scrisoare adresată soţiei sale la 1 octombrie 1944:

„... În timpul celor trei zile de cînd *Führer*-ul e bolnav, nu a ieşit deloc afară. Trebuie să rămînă permanent în pat: se pare că este foarte slăbit de efectul uleiului de castor şi al crampelor. Cel puţin acum am o cameră mai mare, de 6 pe 7 m, cu patru ferestre mari şi foarte multă lumină şi pot dormi cu ferestrele deschise. *Führer*-ul locuieşte jos, în buncărul lui, are numai lumină electrică şi aer stătut în camera în care presiunea este mereu prea mare, pentru că trebuie să se pompeze întruna aer proaspăt. E ca şi cînd ar trebui să locuiască într-o pivniţă, fără pic de lumină. Viaţa într-o asemenea celulă este nesănătoasă şi în ultimă instanţă devine insuportabilă pentru orice fiinţă omenească sau animal. Orice plantă moare din cauza lipsei de aer şi de lumină. Schaub este de aceeaşi părere, iar dr. Morell a subliniat acest lucru în repetate rînduri, însă *Führer*-ul nu vrea deocamdată să-şi schimbe locuinţa. Se plînge întruna de colibele noastre cu pereţi de cărămidă care, spune el, vor fi distruse de primul bombardament mai puternic şi după aceea va trebui să ne descurcăm cu mult mai puţin spaţiu! Sînt foarte nefericit din cauza acestei atitudini şi a bolii *Führer*-ului. În ultimă instanţă, totul depinde de sănătatea lui! Şi tocmai el, care gîndeşte în termeni de biologie, în sensul legilor naturii, tocmai el refuză să accepte aceste legi pentru propria persoană! E mare păcat, căci lucrul acesta îl afectează

evident pe *Führer*, chiar dacă se spun fel de fel de prostii pe tema asta. Astăzi, şedinţa de informare a fost anulată pentru a treia zi consecutiv.
Noaptea trecută, *Führer*-ul, care se simte ceva mai bine, deşi este departe de a se simţi bine, m-a invitat să stăm de vorbă. Am stat cu el vreo oră şi jumătate sau două, pînă la ora 1.15 noaptea. Astăzi la prînz m-a ţinut, de asemenea, lîngă el ca să discutăm nişte probleme confidenţiale. Încrederea lui în mine mă face foarte fericit!" [92].

Din 1936, cînd l-a vindecat pe Hitler de eczema de la picior de care suferea şi i-a ameliorat suferinţele intestinale cu tratamentul „Multaflor", dr. Theodor Morell, în calitate de medic personal, s-a bucurat de deplina încredere a lui Hitler. Cînd îl durea ceva ori nu se simţea bine sau suferea de vreo răceală, Hitler aprecia tratamentele cu efect imediat ale lui Morell. Cu toate astea, tulburările de natură nervoasă continuau să-l supere. Mai mult chiar, spre sfîrşitul războiului, acestea s-au agravat, astfel că era nevoit să-şi sprijine membrele stîngi cu cele din dreapta spre a le ţine liniştite, pentru că tremurau din ce în ce mai tare. La 2 aprilie 1945, Morell nota:

„Starea *Führer*-ului s-a agravat şi a dormit prost ... Situaţia militară este foarte proastă! De aceea, tremurăturile din braţul stîng s-au accentuat ..." [93].

La 3 octombrie 1944, dr. Karl Brandt [94], împreună cu dr. Erwin Giesing şi dr. Hans-Karl von Hasselbach [95] l-au acuzat pe Morell că îi dăduse lui Hitler o doză zilnică de pilule împotriva balonării, pilule care conţineau o doză de stricnină foarte apropiată de pragul admis. Morell a replicat că nu prescrisese o doză atît de mare şi i s-a plîns lui Hitler. Brandt a încercat să-l facă pe Hitler să înţeleagă că tratamentul lui Morell, aşa cum spunea Hasselbach, „îl otrăvea pe şeful

statului fie dintr-o neglijență culpabilă, fie cu premeditare".

Martin Bormann descrie această situație într-o scrisoare foarte grăitoare adresată soției sale la 4 octombrie 1944:

> „*Führer*-ul tot nu se simte bine. Brandt și Hasselbach pretind că tratamentul lui Morell este complet greșit: sînt convinși că îl intoxică pe *Führer* cu aceste injecții. Eu nu sînt în stare să judec, nu sînt medic, iar *Führer*-ul continuă să aibă deplină încredere în *Herr* Morell. Mă întristează însă foarte mult faptul că *Führer*-ul este atît de slăbit. L-am întrebat dacă nu vrea să meargă să petreacă vreo zece zile sau două săptămîni la Berghof, imediat ce starea sănătății îi va permite să călătorească, dar *Führer*-ul consideră că e imposibil să stea acolo atîta timp cît actuala situație a războiului va continua. Are sentimentul că poporul nu va înțelege și va interpreta greșit ..." [96].

Hitler se obișnuise cu dr. Morell și depindea de el. La 8 octombrie, a luat o decizie împotriva celorlalți medici: l-a trimis pe Hasselbach înapoi la Armată și i-a spus lui Brandt să se întoarcă la slujba lui din Berlin, în calitate de comisar al *Reich*-ului pentru sănătate. La recomandarea lui Himmler[97], Hitler l-a inclus și pe *SS-Arzt* Ludwig Stumpfegger în personalul lui, în calitate de chirurg. Bormann descrie episodul în felul următor:

> „Hasselbach a fost destituit ieri din funcția de medic personal al *Führer*-ului și va fi înlocuit de dr. Stumpfegger, care era pînă acum medicul unchiului H. (Himmler). Noul medic pare a fi foarte simpatic. Nici Brandt nu mai lucrează aici. A mai fost încă o ceartă între Morell pe de o parte și Hasselbach și Brandt pe de alta, dar acum problema care era atît de neplăcută pentru *Führer* s-a rezolvat" [98].

Morell a rămas pe loc, deși pînă și Bormann a spus mai tîrziu despre el următoarele:

„Pentru Dumnezeu, o să mă simt foarte uşurat cînd n-o să mai am de-a face cu dr. Morell şi munca lui – e o adevărată pacoste ...“ [99].

Pentru Hitler, tratamentul medical al lui Morell era vital fiindcă credea în el şi era convins de talentul lui. Bănuia că acuzaţiile formulate de Brandt şi de von Hasselbach împotriva lui Morell erau destinate numai să-l îndepărteze pe acesta din preajma sa. Şi a tras concluzia, întrucît cei doi doctori ştiau că nu poate trăi fără tratamentele lui Morell, că ei voiau să-l ucidă indirect. I-a spus chiar o dată doamnei Schroeder:

„Doctorii ăştia tîmpiţi n-au fost în stare să mă ajute şi nici nu mi-au găsit un internist! În orice caz, Morell m-a ajutat ... Ei uită că eu nu am timp să stau în pat ca alţi oameni de cîte ori fac vreo răceală. În toţi aceşti ani n-am putut să-mi iau nici măcar o vacanţă. Cînd eram la munte, munceam la fel ca şi la Berlin. Pur şi simplu, nu am timp să fiu bolnav ... În realitate, nu mă pot baza pe nimeni. Asta mă îmbolnăveşte“.

Şi la 16 aprilie 1944, la prînz, i-a spus doamnei Schroeder:

„Dacă nu l-aş avea pe Morell, aş fi pierdut. Iar Brandt şi Hasselbach vor să-l dau afară pe Morell. Nu s-au gîndit ce s-ar întîmpla cu mine dacă n-ar fi Morell. Dacă mie mi se întîmplă ceva, Germania e pierdută, pentru că nu am nici un succesor. Primul (Hess) a înnebunit, al doilea (Göring) a pierdut sprijinul naţiunii şi al treilea (Himmler) este respins de popor“ [100].

Cînd avea vreo criză, cînd avea crampe intestinale, de fiecare dată cînd nu se simţea bine, cînd era răcit sau surmenat, cînd suferea de insomnie sau de ameţeli, Hitler îl chema întotdeauna pe dr. Morell. Şi Morell venea întotdeauna cu cîte o injecţie care îl uşura sau îl înviora, îl calma sau îl ajuta

să doarmă. Un exemplu tipic poate fi găsit şi în însemnările lui Morell din 30 octombrie 1944.

„Ora 6.00 dimineaţa: Trebuie să mă prezint imediat la pacient (Hitler) şi să-i duc nişte papaverină ... *Führer*-ul a lucrat toată noaptea şi a luat o decizie importantă care i-a provocat o mare nelinişte interioară. Starea de agitaţie a continuat să crească şi în cele din urmă – aşa cum e întotdeauna cazul în astfel de stări – au început crampele ..." [101].

Se pare că Morell a aplicat treptat medicamente tot mai puternice, contribuind astfel la înrăutăţirea sănătăţii lui Hitler spre sfîrşitul vieţii acestuia.

La începutul lui octombrie 1944, Hitler a început să sufere şi de o puternică durere de dinţi. La 14 octombrie, stomatologul lui, dr. Hugo Blaschke [102], a fost chemat la reşedinţă ca să-l examineze. A găsit o infecţie importantă la un dinte de pe maxilarul superior. Cum dintele făcea parte dintr-o punte destul de mare, iar Hitler refuza un tratament de durată, Blaschke a hotărît să taie porţiunea de punte corespunzătoare dintelui respectiv şi celui alăturat şi să-l extragă pe cel bolnav. La ora 20.40 pe 10 noiembrie 1944, cu zece zile înainte de plecarea lui Hitler către Berlin, Blaschke a efectuat operaţia [103].

De la sfîrşitul lui octombrie şi începutul lui noiembrie 1944, rapoartele care veneau la reşedinţa lui Hitler de pe front erau din ce în ce mai proaste. La 16 octombrie, generalul Cerneakov, comandantul Frontului 3 Bielorusia, lansase o ofensivă spre Gumbinnen şi Goldap şi reuşise să străpungă frontul spre Prusia Orientală. Rezistenţa puternică opusă de Armata a 4-a a generalului Friedrich Hossbach (adjutantul lui Hitler în armată din 1934 pînă în 1938) a reuşit să oprească înaintarea ruşilor după trei săptămîni. Cu toate astea, la 1 noiembrie 1944, Armata Roşie se afla la Goldap, la numai 60 km nord-est de sediul *Führer*-ului.

La o ședință care a avut loc pe 5 mai 1944 la Sonthofen, *Generalfeldmarschall* Keitel a dat o indicație despre gîndirea strategică a lui Hitler cînd s-a referit la „conducerea războiului în așa fel încît să cîștigăm timp, așteptînd evoluțiile următoare..."[104]. Ideea lui Hitler era să mențină rezistența în răsărit pînă cînd, după ce îi vor fi învins pe Aliați în vest – ceea ce-i va determina pe americani și pe englezi să dorească să încheie pace –, vor putea să se întoarcă împotriva Uniunii Sovietice cu un număr mai mare de trupe. Mai multe împrejurări, printre care și tentativa de asasinat din 20 iulie, au amînat inițiativa militară din vest. Spre sfîrșitul lui septembrie 1944, în timp ce era încă bolnav la pat de icter, Hitler l-a informat pe *Generaloberst* Jodl că avea intenția să lanseze cît mai curînd o ofensivă strategică majoră în vest, folosind forțele nou create și avînd ca principal obiectiv distrugerea unui număr important de divizii americane. Agățîndu-se disperat ca orice fanatic de această speranță, Hitler era convins că va reuși și că, după ce va nimici un mare număr de trupe americane, presa americană se va sesiza de pierderile grele suferite și va mobiliza opinia publică împotriva prelungirii războiului, ceea ce ar fi dat posibilitatea Germaniei să ajungă la o înțelegere cu guvernul SUA. Hitler era convins că poate menține frontul contra rușilor în est și că îi va fi mai ușor să cîștige teren în vest printr-un atac rapid, prin surprindere. Cum în acest scop avea nevoie să retragă mai multe divizii din răsărit (mișcare care avea să aibă consecințe dintre cele mai amare), această încercare finală a lui Hitler de a recîștiga depindea de capacitatea frontului răsăritean de a rezista cît mai mult timp cu putință. În evaluarea șanselor de succes trebuia luată în considerare și supremația Aliaților în domeniul forțelor aeriene. Din acest motiv, operațiunea necesita o perioadă de vreme cu condiții meteorologice proaste, cînd aviația să nu poată fi folosită, cu alte cuvinte, de perioada de cețuri și ploi

de la sfîrşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie. După ce au fost cîntărite toate argumentele pro şi contra, s-a ales drept ţintă a atacului Munţii Ardeni, bogat împăduriţi şi situaţi în centrul frontului Aliaţilor.

Keitel şi Jodl au încercat să-l determine pe Hitler să părăsească Prusia Orientală şi să se întoarcă la Berlin, atît din cauza apropierii frontului rusesc, cît şi pentru că începea ofensiva din Ardeni, programată iniţial pentru 1 decembrie 1944. Dar Hitler era încă nehotărît şi ezita, aşa cum i-a relatat Bormann soţiei sale în zilele de 25 şi 26 octombrie 1944:

> „Încă nu este clar cînd vom pleca de aici. Întrucît *Führer*-ul a declarat că va pleca numai dacă situaţia militară de aici, din est, îl va sili să facă acest lucru, nu putem decît să sperăm că vom putea rămîne aici pînă la sfîrşitul războiului. Pe de altă parte, cu toţii am dori mai multă securitate pentru *Führer* – 60–80 km nu reprezintă o distanţă prea mare pentru tancuri – şi în orice caz, ar trebui să mergem într-un loc mai plăcut, unde *Führer*-ul să se poată reface. Dar *Führer*-ul ordonă şi noi ne supunem ...
> Ieri, după raportul meu, *Führer*-ul mi-a spus că nu va pleca în nici un caz de aici atît timp cît continuă criza din Prusia Orientală ...
> Este convins că prezenţa lui inspiră încredere multor locuitori ai Prusiei Orientale şi îndeamnă diviziile să facă eforturile necesare. Şi probabil că acest lucru este adevărat. Fără voinţa lui de fier, hotărîtă, care să-i sprijine, mulţi ofiţeri ar abandona poziţiile una după alta, zonă după zonă, mult prea repede.
> În orice caz, sediul *Führer*-ului de aici a fost 'dizolvat', cum se spune acum, adică tot ceea ce nu este strict necesar a fost trimis de aici. Şi asta se referă atît la echipamente, cît şi la oameni ...“ [105].

Hitler făcea acum un tratament pentru o inflamaţie acută la nas şi gît, pe care o descoperise tot dr. Morell. Dr. Carl von

Eicken, care fusese adus mai devreme de la Berlin, a făcut mai multe drumuri cu Hitler şi cu Morell la spitalul de campanie de la Rastenburg-Karlshof pentru radiografii. I s-au făcut mai multe radiografii – acum se află la Arhivele Naționale din Washington DC – şi la 18 noiembrie 1944 von Eicken a stabilit că Hitler nu suferea de cancer al laringelui, ci de un polip pe corzile vocale care trebuia operat la Berlin. La 25 februarie 1955, von Eicken a depus următoarea mărturie:

> „L-am tratat pe Hitler pentru prima oară în 1935. A trebuit să-i înlătur un polip mare de pe corzile vocale, care îi provocase tulburări severe ale vocii. Cîndva, între 1935 şi începutul războiului – nu-mi amintesc data –, l-am mai văzut o dată în timpul unei consultații.
> Cam la patru sau cinci zile după tentativa de asasinat din 20 iulie, am fost chemat de dr. Morell la reşedința *Führer*-ului din Rastenburg ca să-l examinez pe Hitler. Atunci am descoperit că se formase un alt polip pe corzile vocale şi l-am îndepărtat prin operație cam prin noiembrie 1944, la Cancelaria din Berlin (de fapt, pe 22 noiembrie 1944, la o zi după întoarcerea lui Hitler la Berlin).
> Trebuie să mai adaug că, în iulie 1944, cînd l-am examinat pe Hitler, am constatat ruptura ambelor timpane şi pierderea echilibrului, ambele rezultat al tentativei de asasinat.
> La 30 decembrie 1944 am fost chemat din nou la sediu, aflat de data asta în apropiere de Usingen, ca să-l examinez pe Hitler. După aceea nu l-am mai văzut niciodată ...".

La 24 octombrie 1944, cei doi şefi ai Comandamentului Suprem al Armatei din Vest şi al Grupului B, generalii Siegfried Westphal şi Hans Krebs (Krebs fusese promovat general de infanterie şi numit şef al Statului Major al Grupului de armate B la 1 august 1944, în locul lui Speidel), au fost convocați la sediul *Führer*-ului. Hitler i-a informat că intenționează să reia inițiativa şi să întreprindă o „mişcare

spre mai bine“ cu ajutorul unei ofensive în vest. După luptele defensive încununate de succes de la frontiera dintre Prusia Orientală şi Lituania şi de pe rîul Narev din Polonia, frontul de est era acum în mare parte stabilizat. Atacul spre vest urma să pornească din zona cuprinsă între Monschau şi Echternach, spre Ardeni.

La 10 noiembrie, Hitler a semnat aşa-numitul *Führer-befehl*, adică ordinul de luptă pentru armatele germane. Ponderea principală a ofensivei urma să fie concentrată în spatele Diviziei de blindate nr. 6 a *Generaloberst*-ului Sepp Dietrich, care trebuia să ajungă pe Meuse, apoi să traverseze rîul între Huy şi Liège.

Operaţia iminentă pe corzile vocale, insistenţa generalilor şi a lui Bormann l-au făcut pe Hitler ca pe 19 noiembrie să-şi programeze întoarcerea la Berlin pentru a doua zi, 20 noiembrie 1944. După cum se poate vedea din însemnările lui Linge, Hitler a părăsit buncărul la ora 15.15 în ziua de 20 noiembrie şi a mers cu maşina pînă la gara Görlitz, unde îl aştepta trenul lui special, „Brandenburg“. Nu a mai văzut niciodată sediul de la Wolfsschanze, care a fost aruncat în aer la puţin timp după aceea.

Un om înfrînt, zdrobit şi bolnav părăsea sediul de unde condusese soarta Germaniei timp de trei ani şi patru luni. *Generaloberst* Jodl a spus mai tîrziu că Hitler se întrebase deja dacă nu era cazul să pună capăt tuturor acestor lucruri:

> „Nu ar fi putut să pună capăt mai devreme, cruţînd poporul de atîtea suferinţe inutile? Într-adevăr, gîndul acesta l-a însoţit pe Hitler pînă la sfîrşitul zilelor sale. În ziua de 22 aprilie, cînd m-a informat asupra deciziei sale de a nu părăsi Berlinul şi de a muri acolo, a adăugat: ‘Ar fi trebuit să iau această decizie – cea mai importantă din viaţa mea – în noiembrie 1944 şi să nu fi părăsit niciodată reşedinţa din Prusia Orientală’“ [106].

Hitler şi personalul lui au ajuns la Cancelaria relativ neavariată la ora 5.30 dimineaţa, pe 21 noiembrie 1944. Sediul *Führer*-ului a fost astfel transferat la Berlin. Comandantul Forţelor Armate, cu cei aproximativ şaizeci de ofiţeri ai săi, a fost încartiruit la Berlin-Dahlem. La ora 16.30, Hitler a luat dejunul împreună cu Eva Braun, care sosise de la München. În ziua următoare, la 12.30, dr. Eicken i-a scos polipul de pe corzile vocale la spitalul Cancelariei. În zilele următoare, Hitler n-a putut vorbi decît în şoaptă şi nu a putut vorbi cu voce tare nici în luna următoare.

Data ofensivei din Ardeni continua să fie amînată din diverse motive. Apoi, pe 10 decembrie 1944, la ora 17.00, Hitler a părăsit Berlinul cu trenul special, îndreptîndu-se spre „Adlerhorst" (Cuibul de vultur), reşedinţa lui construită în 1940 în apropiere de Ziegenberg, la vest de Bad Nauheim. Trenul a sosit în gara Hungen la ora 3 dimineaţa şi Hitler a ajuns la buncăr la ora 7.30. Comandamentul Forţelor Armate s-a mutat într-o tabără militară de la Friedberg/Hessia. În aceeaşi după-amiază, la 17.40, Hitler a ţinut un discurs în faţa unui grup de vreo douăzeci de generali şi ofiţeri superiori. Fiindcă nu putea vorbi destul de tare, a doua zi a trebuit să repete discursul pentru un alt grup de comandanţi ai diviziilor armatei. Intenţia lui Hitler era să-i mobilizeze pe generali şi pe ceilalţi ofiţeri importanţi în vederea acţiunii următoare. După ce a prezentat istoricul chestiunii şi a reamintit scopul războiului, a ajuns repede la esenţă – ofensiva planificată pentru viitorul foarte apropiat. Unele dintre ideile sale importante şi revelatoare merită să fie menţionate:

> „... este un război care s-ar putea să dureze mulţi ani, cu urcuşuri şi coborîşuri, şi victorios va fi acela care va supravieţui şi va trece prin toate acestea cu mai multă hotărîre ...

Războiul reprezintă, fără îndoială, un stres deosebit pentru toți cei implicați. Cu cît războiul va dura mai mult, cu atît stresul va fi mai puternic. Vom suporta acest stres atît timp cît va mai exista pînă şi cea mai slabă speranță de izbîndă. În momentul în care dispare orice speranță de victorie, acest stres nu mai este suportat cu aceeaşi voință cu care, de exemplu, o fortăreață se luptă atît timp cît speră că va învinge. De aceea este necesar ca, din cînd în cînd, să distrugem încrederea duşmanului în victoria sa, demonstrîndu-i prin lovituri ofensive că planurile lui nu se pot încheia cu succes. Acest lucru nu va putea fi niciodată demonstrat la fel de eficient de o mişcare defensivă încununată de succes cum se demonstrează printr-o lovitură ofensivă victorioasă ...
În ultimă instanță, totuşi, soarta războiului se va decide atunci cînd una din părți își va da seama că războiul, ca atare, nu mai poate fi cîştigat. Aşadar, sarcina noastră cea mai importantă este să-l facem pe duşman să înțeleagă acest lucru ...
Dacă am fost nevoiți să ne retragem în defensivă, este cu atît mai important să-i arătăm duşmanului din cînd în cînd, cu ajutorul unor lovituri nemiloase, că nu a cîştigat nimic şi că războiul va continua la nesfîrşit ...
Factorul decisiv este să-l facem pe duşman să înțeleagă că, indiferent ce va întreprinde, nu poate spera niciodată la o capitulare – niciodată, niciodată. Cea mai slabă aluzie la capitulare îl va determina pe inamic să spere din nou într-o victorie.
Ceea ce se va întîmpla va fi ceea ce a înregistrat Frederick cel Mare drept cel mai de seamă triumf al vieții sale în cel de-al şaptelea an al războiului său. Şi nimeni să nu spună după aceea: da, dar atunci era altă situație. Domnilor, situația nu era alta. Toți generalii, inclusiv propriul său frate ... îşi pierduseră orice nădejde în victorie ... Voința unui singur om a făcut posibilă cîştigarea acelei bătălii şi în cele din urmă s-a produs miracolul marcat de acel punct de cotitură ...
Am primit prima confirmare oficială a faptului că americanii au pierdut 240 000 de oameni în numai trei săptămîni (cifra citată de Hitler era exagerată). Numărul este de-a dreptul

gigantic, mult mai mare decît am fi crezut noi că au pierdut. Aşadar, şi ei sînt zdruncinaţi ..." [107].

După ce ofensiva din Ardeni a dat greş, într-un alt discurs rostit în faţa a douăzeci–treizeci de generali chemaţi pe 28 decembrie la sediu în legătură cu o nouă ofensivă germană în Alsacia Inferioară, programată pentru miezul nopţii pe 1 ianuarie 1945, Hitler a făcut o altă serie de comentarii revelatoare pentru starea lui de spirit:

„... să încadrăm acţiunea în contextul situaţiei generale în care ne aflăm şi al problemelor cărora trebuie să le facem faţă şi care trebuie rezolvate; indiferent dacă o rezolvăm negativ sau pozitiv, situaţia va fi rezolvată, în primul caz în favoarea noastră, iar în al doilea caz întru distrugerea noastră ... se pune pur şi simplu problema dacă Germania vrea să supravieţuiască sau să fie distrusă ...
Cu cîteva luni în urmă aţi auzit declaraţia lui Churchill şi explicaţiile date de el în Parlament: toată Prusia Orientală, o parte din Pomerania şi Silezia Superioară – poate chiar toată Silezia – vor fi date polonezilor, care, la rîndul lor, trebuie să ofere ceva ruşilor drept compensaţie. Cei şapte, zece sau chiar unsprezece milioane de germani vor trebui evacuaţi ... [108].
Singura naţiune pentru a cărei soartă se duce acest război este, în ultimă instanţă, Germania, care fie se va salva, fie se va prăbuşi de tot. Şi aş dori să adaug imediat, domnilor: dacă spun acest lucru, să nu înţelegeţi prin asta, nici măcar pe departe, că intenţionez să pierd acest război. (Orice psiholog va spune imediat că, folosind această turnură de frază, Hitler dovedea că tocmai la *asta* se gîndea.) În toată viaţa mea, n-am cunoscut sensul cuvîntului capitulare şi eu sînt unul dintre aceia care am ajuns pornind de la nimic. De aceea, pentru mine, situaţia în care ne găsim acum nu reprezintă nimic nou. Mai înainte, situaţia mea a fost foarte diferită: mult mai grea. Vă spun acestea numai ca să înţelegeţi de ce îmi urmăresc obiectivele cu un asemenea fanatism şi de ce nimic nu mă

poate dobori. Ce-i drept, sînt chinuit de griji, şi chiar sănătatea mea este zdruncinată de griji, dar hotărîrea mea de a lupta pînă cînd balanţa se va înclina în favoarea noastră nu va fi afectată cîtuşi de puţin.
Şi vreau să vă mai spun ceva, acum şi aici, domnilor: forţele noastre nu sînt, fără îndoială, inepuizabile. Ştiam că îmi asum un risc imens mobilizînd aceste forţe în ofensiva şi loviturile ce vor urma, risc ce conţine în sine, pe de altă parte, cele mai mari primejdii. Dacă astăzi citiţi că lucrurile nu merg bine în sectorul sudic al frontului de răsărit din Ungaria, trebuie să înţelegeţi că nu putem fi la fel de puternici peste tot ... Dar, în ciuda acestui fapt, am reuşit să stabilizăm frontul de răsărit ...
Planul general al operaţiunii este clar ... să lichidăm diviziile americane. Distrugerea acestor divizii americane trebuie să fie obiectivul nostru ... să exterminăm divizie după divizie ... Singura noastră preocupare trebuie să fie să distrugem şi să eradicăm forţele inamicului oriunde le vom întîlni ... Vom da aici cea de-a treia bătălie şi după aceea îi vom face bucăţele pe americani. Acesta trebuie să fie ţelul fanatic ..." [109].

Aşa cum i-a spus Bormann soţiei sale în ziua de 26 decembrie 1944, stresul provocat de situaţie agrava tulburările de natură nervoasă ale lui Hitler:

„*Führer*-ul se plimbă puţin pe jos în fiecare zi şi lucrul acesta pare să-i facă bine. Aş dori să poată depăşi aceste crize de tremurături – au început la picior şi acum s-au extins şi la braţul şi mîna stîngă. Şi totul depinde de sănătatea lui! Viitorul unei întregi naţiuni ... Acum, prima şedinţă informativă a zilei are loc la ora 17.00 şi a doua la miezul nopţii sau la o jumătate de oră după miezul nopţii ..." [110].

Dar să ne întoarcem la ofensiva din Ardeni. Rezervele finale erau desfăşurate într-o încercare deznădăjduită de a lansa o ofensivă. Şi Hitler greşise atunci cînd afirmase:

„Obiecția că vine un moment în care resursele tehnice sînt cele care decid în ultimă instanță este greșită", căci tocmai superioritatea materială a Aliaților a fost ceea ce i-a zdrobit.

Ofensiva germană a fost din nou amînată de cîteva ori. La 13 decembrie, un tînăr meteorolog de la *Luftwaffe* a pronosticat o perioadă de vreme rea și în următoarele trei zile a avut loc desfășurarea rezervelor finale. La ora 5.30 în dimineața zilei de 16 decembrie 1944, pe o vreme cețoasă de iarnă, a început principala ofensivă a războiului lui Hitler. Aproximativ 250 000 de oameni cu 600 de tancuri și tunuri autopropulsate au început înaintarea pe un front larg de 100 km împotriva a patru divizii ale Corpului 8 al armatei americane, cu 83 000 de oameni, 242 de tancuri și 182 de tunuri. Vremea cețoasă a împiedicat orice intervenție a forțelor aeriene ale Aliaților și efectul surpriză a fost realizat, dar avansarea era foarte lentă. Unul dintre motive era și lipsa de combustibil pentru echipamentul greu al unităților germane motorizate. Nu s-a ajuns la Meuse. La 23 decembrie, cerul s-a limpezit și forțele aeriene americane au început să bombardeze zi și noapte diviziile germane care înaintaseră aproximativ 60 km. Atacurile din flanc executate de generalul Patton din sud și de mareșalul Montgomery din nord au oprit înaintarea germană. La 7 ianuarie 1945, *Generalfeldmarschall* Model i-a recomandat lui Hitler să retragă frontul. Hitler și-a dat consimțămîntul și, prin ordinul dat pe 8 ianuarie, ora 2.00 noaptea, generalului Dietrich de a-și retrage blindatele din Ardeni, ofensiva s-a încheiat printr-un eșec.

La 28 decembrie, Hitler le spunea comandanților de divizii:

„Nu poate exista nici o îndoială cu privire la faptul că scurta ofensivă pe care am lansat-o a dus la o ușurare imediată a situației de-a lungul întregului front, chiar dacă, din nefericire,

nu s-a ajuns la acel imens succes la care ne-am fi putut aştepta..." [111].

Cum se simţea cu adevărat Hitler pe-atunci a povestit mai tîrziu adjutantul lui pentru *Luftwaffe, Oberst* Nicolaus von Below:

„În zilele acelea am rămas în buncăr cu Hitler cînd s-au anunţat atacuri aeriene. Impresia pe care mi-a lăsat-o Hitler a fost aceea a unei cumplite disperări. Nu l-am mai văzut niciodată pînă atunci, nici după aceea, într-o asemenea stare. Acum spunea că vrea să-şi pună capăt zilelor pentru că îi fusese distrusă speranţa de a mai obţine un succes final. Profera acuzaţii împotriva *Luftwaffei* şi a trădătorilor de armată. A spus ceva cam în genul ăsta: 'Ştiu că războiul este pierdut. Ghinionul este prea copleşitor. Am fost trădat... Cel mai bun lucru ar fi să-mi trag un glonţ în cap ...'" [112].

În general vorbind, ofensiva din Ardeni nu a fost numai un eşec tactic, ci o eroare strategică. Trupele şi materialele de luptă desfăşurate aici ar fi trebuit să se afle în răsărit. La 9 ianuarie 1945, *Generaloberst* Guderian [113] a subliniat pericolele de pe frontul de răsărit, mai ales la capul de pod Baranov de pe Vistula – aşa cum mai făcuse o dată înainte de 31 decembrie 1944. Dar Hitler şi Jodl au refuzat să-l asculte. Aşa cum scria mai tîrziu, Guderian a trebuit să se întoarcă la Zossen cu „insultătoarele instrucţiuni din partea lui Hitler că frontul de est trebuia să se descurce singur şi să facă faţă cu ce are" [114]. Hitler şi Jodl au început să-şi reconsidere poziţia la patru zile după ce începuse marea ofensivă rusă de la Baranov, care avea să străpungă rapid prin Silezia Superioară şi pe cursul mijlociu al Oderului dintr-o singură mişcare. Dar atunci, evident, era prea tîrziu. Jodl a declarat mai tîrziu:

„Era o încercare disperată într-o situaţie disperată. În est, superioritatea numerică era prea mare ca să ne aşteptăm la

vreo întorsătură favorabilă. În vest era superioritatea din aer. Se spera, evident, că aceasta nu va fi atît de eficientă pe timp de iarnă, ținînd seama de condițiile atmosferice. Dacă ofensiva ar fi reușit și ar fi fost distruse mai multe divizii engleze și americane, ne-am fi putut aștepta la o stagnare pentru o anumită perioadă de timp, ceea ce ne-ar fi permis să ne refacem forțele în est și să oprim efectiv înaintarea rușilor, care ajunseseră între timp la Vistula și la Varșovia. Chiar și *Führer*-ul era pe deplin conștient că era numai o încercare disperată într-o situație disperată. După trei zile, s-a admis că ofensiva eșuase. Tot ce se mai putea trimite în est în materie de oameni și echipament de luptă a fost transportat acolo pentru a face față pericolului imediat și mult mai mare, cel puțin într-o oarecare măsură. Dar n-a folosit la nimic... Probabil că Hitler înțelesese, în sfîrșit, că războiul era iremediabil pierdut. Comportamentul său, începînd din acest moment, și multe dintre ordinele lui nu pot fi explicate decît dacă ne gîndim la un om de pe un vapor avariat în mijlocul Atlanticului și care, deși știe că nu are nici o șansă să fie salvat, continuă să înoate cît îl mai țin puterile. Ideea de a pune capăt luptelor pentru a-și cruța poporul de ultimele sacrificii și distrugeri probabil că nici nu i-a trecut prin minte, cu toate incredibilele sacrificii care fuseseră deja făcute fără nici un folos acum, în lumina pierderii totale a tuturor speranțelor și a evidenței inutilității tuturor strădaniilor de a conduce acest popor pe o culme a gloriei nemaiatinsă pînă atunci – un popor care trebuia să facă față acum și în viitor unor privațiuni cumplite, unor orori interminabile, ducînd spre o distrugere inevitabilă. Ceea ce contempla el era, probabil, o prăbușire eroică, ce va inspira poate alte generații spre a găsi forța să se ridice din nou ..." [115].

La 12 ianuarie 1945, Hitler a primit la sediul lui de la Adlerhorst un alt mesaj asupra dezastrului: armata sovietică lansase o ofensivă majoră de la capul de pod de la Baranov, din Galiția occidentală. La 12 ianuarie, Frontul 1 Ucraina și la 14 ianuarie Frontul 1 Bielorusia au început înaintarea.

Simultan, la 13 ianuarie, Fronturile 2 şi 3 Bielorus şi Frontul 1 Baltica au pornit spre Prusia Orientală. Ponderea principală a ofensivei a fost în cadrul operaţiei de pe Vistula–Oder, împotriva unui front german de est deposedat de toate rezervele. În numai cîteva zile, ruşii au ajuns în zona dintre rîul Memel şi Carpaţi şi, după o rapidă extensiune a frontului, în Silezia Superioară două săptămîni mai tîrziu şi pe rîul Oder la 30 ianuarie. Direcţia în care înainta Armata Roşie era clară – Berlin!

Hitler a încercat acum zadarnic să aducă trupe în sectorul central al Frontului de răsărit – uriaşa ofensivă sovietică, cu forţe armate puternice şi un sprijin masiv de artilerie, a străpuns rapid frontul. Hitler şi-a dat seama că acésta este începutul sfîrşitului şi, pe 15 ianuarie, la ora 18.00, s-a urcat în trenul special din gara Hungen, ca să se întoarcă la Berlin, unde a ajuns în gara Grunewald la ora 9.40 în ziua de 16 ianuarie. După cum reiese din însemnările lui Linge, a intrat în Cancelarie – care între timp fusese lovită de cîteva bombe – la 10.00 dimineaţa.

În Cancelaria Veche, raidurile aeriene distruseseră sala guvernului, sala de muzică, fumoarul şi grădina de iarnă, construită în 1936. Partea dreaptă a etajului doi, unde locuia Hitler, era relativ puţin avariată. Suflul exploziilor spărsese toate geamurile şi din tavan şi de pe pereţi căzuse tencuiala, dar după cîteva reparaţii încăperile au putut fi folosite din nou. Biroul lui Hitler de la etajul doi din partea dinspre grădină fusese şi el avariat, dar a fost reparat şi, după cum susţin mai mulţi martori, Hitler a lucrat în această încăpere pînă la mijlocul lui martie 1945. Camera a fost folosită şi pentru şedinţele informative cotidiene. Hitler a continuat să doarmă în dormitorul lui de la etajul doi [116] pînă cînd s-a mutat în buncăr din cauza raidurilor aeriene zilnice (mai ales de noapte). Nu cunoaştem data exactă cînd s-a mutat Hitler în

buncăr. Schaub și *Frau* Wolf susțin că a dormit sus pînă la 27-28 februarie. Christine Schroeder vorbește despre primele zile ale lui martie, „cînd Hitler s-a mutat în buncăr, exasperat de continuele alarme aeriene".

Grădina Cancelariei suferise avarii serioase. Straturile și pajiștile erau pline de cratere de bombe, copacii erau rupți și contorsionați de șrapnele, iar potecile, pînă atunci atît de îngrijite, nu se mai puteau distinge printre cratere.

Între 15 și 17 ianuarie 1945, Comandamentul Armatei s-a mutat în tabăra „Maybach I" de lîngă Zossen, care găzduise Comandamentul Suprem al Armatei la începutul războiului, iar Statul Major General s-a instalat în tabăra învecinată, „Maybach II". Ambele tabere erau constituite din cazărmi și cîteva clădiri de piatră care, văzute de afară sau din aer, arătau ca niște case de țară, dar aveau planșee de beton și buncăre sub pămînt cu o adîncime de două etaje. Hitler nu s-a mutat într-o casă cu un buncăr mare, pe care o rezervase Comandamentul pentru el la Zossen, fiindcă nu era convins că este suficient de solid. A preferat să rămînă în mediul lui familiar de la Cancelarie. Ceilalți trebuiau să vină la el! Între timp, noul adăpost antiaerian din grădina Cancelariei fusese terminat și, deși era încă umed, putea fi locuit. Keitel și Jodl urmau să fie cazați în vile în Berlin-Dahlem. Această scindare în trei provocată de Hitler a complicat foarte mult conducerea forțelor armate germane. Generalii și personalul lor trebuiau să se deplaseze tot timpul la și de la Zossen, Dahlem și din centrul Berlinului pentru a participa la ședințele informative zilnice de la Cancelarie.

Prăbușirea frontului german din Polonia și rapoartele contradictorii de la Statul Major l-au făcut pe Hitler să devină bănuitor, mai ales după 17 ianuarie, cînd a aflat că ultimele batalioane slăbite fuseseră evacuate din Varșovia fără știrea lui și, evident, fără permisiunea lui. În pofida protestelor lui

Guderian, Hitler l-a arestat pe şeful operaţiunilor Statului Major, *Oberst* von Bodin şi pe doi dintre subordonaţii lui şi, puţin mai tîrziu, l-a înlocuit pe comandantul Armatelor grupei A, *Generaloberst* Josef Harpe, cu *Generaloberst* Ferdinand Schörner şi pe comandantul Armatei a 9-a, general Nikolaus von Vormann, cu generalul Theodor Busse. Dar superioritatea ruşilor de-a lungul întregului front de răsărit era atît de copleşitoare că nici un general nu putea da ascultare ordinelor lui Hitler de a rezista pe loc.

Hitler suspecta Statul Major că nu-i spune adevărul în legătură cu situaţia militară. La 19 ianuarie 1945 a dat o directivă după care, din acel moment, nici un comandant de la nivel de divizie în sus nu mai avea voie să dea ordin de atac sau de retragere fără să-i raporteze această intenţie lui Hitler cu destul timp înainte pentru ca un eventual contraordin să aibă vreme să ajungă la linia frontului. De aici înainte avea să „pedepsească drastic" orice raport ambiguu care va ajunge la el, „fie în mod deliberat, fie dintr-o neglijenţă vinovată sau din neatenţie". În calitatea sa de şef al Statului Major al Armatei, generalul Guderian a încercat în ianuarie să-l convingă pe Hitler că era necesar să se retragă mai multe trupe de pe alte fronturi pentru a alcătui o rezervă serioasă în spatele Frontului de Răsărit. Dar Hitler şi Comandamentul Suprem al Armatei nu doreau acest lucru – cel puţin nu atunci. Că această decizie a fost o greşeală s-a dovedit la sfîrşitul lui ianuarie. Bormann, de exemplu, îi relatează soţiei sale la 28 ianuarie 1945:

„Ne aflăm în aceeaşi situaţie în care s-a aflat Bătrînul Fritz în cea mai proastă fază a Războiului de şapte ani. La răsărit, luptele de la Königsberg şi Breslau continuă şi lucrul cel mai rău este că trupele noastre dau semne de dezintegrare. Evident, facem tot posibilul pentru a stăpîni situaţia, dar poţi să-ţi închipui cu ce dificultăţi. Va trebui să retragem mai multe

trupe de pe frontul de vest şi acolo, sîntem foarte conştienţi de acest lucru, inamicul tocmai se pregăteşte să lanseze cea mai mare ofensivă a sa – şi asta cît de curînd!“ [117]

Mult prea tîrziu, de astă dată cu acordul lui Hitler, Comandamentul Suprem a retras forţele din vest şi din alte părţi şi le-a trimis pe Oder şi Neisse. Unităţile înaintate ale Frontului Bielorus au ajuns la Oder pe 30 ianuarie 1945. Forţele sovietice au traversat rîul pe ambele părţi ale localităţii Küstrin şi au format un cap de pod pe malul de vest. Se aflau acum la 70 km de Berlin. Dar puterea ofensivă a armatelor ruseşti scăzuse la sfîrşitul lui ianuarie 1945. Trebuiau aduse întăriri şi echipament de luptă, trebuia organizată înaintarea şi aprovizionarea. Cerinţele logistice ale înaintării erau imense. Au mai trecut zece săptămîni după ce ruşii au ajuns pe Oder pînă cînd au reuşit să lanseze ultima mare ofensivă, bătălia pentru Berlin. Aceasta avea să fie ultima mare bătălie a lui Hitler – gigantică, sîngeroasă şi inutilă. Aveau să moară o jumătate de milion de oameni şi un sfert din teritoriul *Reich*-ului avea să fie complet devastat. La 30 ianuarie 1945, cu ocazia aniversării a 12 ani de la preluarea puterii de către nazişti, vocea lui Hitler s-a făcut auzită pentru ultima oară într-o înregistrare făcută de reţeaua germană de radiodifuziune. Esenţa acestui discurs era un semnal de alarmă pentru germani şi Aliaţii occidentali cu privire la pericolul bolşevismului.

Dacă e să dăm crezare declaraţiilor ruşilor, înseamnă că atacul împotriva Berlinului a fost pregătit de Comandamentul sovietic încă din toamna anului 1944. Operaţia Berlin necesita un atac simultan din partea Frontului 1 Bielorus dinspre Oder şi a Frontului 1 Ucraina dinspre Neisse. Se susţine că, la 3 februarie 1945, Stalin i-a ordonat mareşalului Jukov să ia cu asalt Berlinul, aflat la 70 km distanţă, printr-o înaintare rapidă pe 15 şi 16 februarie. După cum afirmă Jukov, Stalin şi-a

anulat ordinul la 4 februarie, ceea ce le-a dat nemţilor posibilitatea să-şi elaboreze apărarea şi să aducă întăriri.

La 3 februarie 1945, bombardierele americane au efectuat un raid puternic asupra Berlinului, în timpul căruia Cancelaria a fost serios avariată. Într-un interval de o jumătate de oră, 937 de bombardiere grele au aruncat 2264 tone de bombe peste capitală. 58 de bombe grele au detonat numai în zona Cancelariei şi au provocat distrugeri masive. Aşa cum nota Bormann în jurnalul lui, a avut loc un atac direct chiar asupra Cancelariei în timpul căruia au fost distruse Cancelaria Nouă, faţada de la *Parteikanzlei* (Cancelaria Partidului) şi, în Cancelaria Veche, apartamentele *Führer*-ului, holul de intrare de la parter şi grădina de iarnă. Bombele au distrus sistemul de alimentare cu apă şi electricitate al Cancelariei, precum şi liniile telefonice şi instalaţia de încălzire. Rezultatul a fost un haos de nedescris în încăperile supraaglomerate. Curentul electric a fost restabilit abia la 4 februarie, cînd, în sfîrşit, s-au putut aprinde luminile. La 6 februarie 1945, Bormann scria:

> „În dimineaţa aceasta am petrecut din nou cîtva timp în buncăr, dar atacul principal ne-a cruţat şi s-a îndreptat spre Chemnitz şi Magdeburg. Viaţa noastră de aici este mizeră şi extrem de riscantă ... Stăm în camere neîncălzite şi, din păcate, nu putem face baie. Pe de altă parte sînt foarte fericit că am mantaua mea groasă, căptuşită cu blană. Mesele sînt pline de luminări de ceară, cioburi de sticlă şi, evident, praf. *Parteikanzlei* arată îngrozitor. Se fac reparaţii peste tot, dar fiecare tîmplar care taie ceva cu ferăstrăul sau bate un cui ridică alţi nori de praf..." [118].

Şi la 26 februarie, după un alt raid îndreptat împotriva Cancelariei:

> „Tocmai am auzit că alte trei formaţii de bombardiere inamice se îndreaptă spre Berlin. Rapoartele transmise telegrafic au

încetat, însă din cînd în cînd auzim reverberațiile exploziilor din depărtare. Mă întreb cum va arăta Berlinul cînd îl voi vedea din nou".

Raidurile aeriene, care aveau loc acum aproape zilnic, au întrerupt programul de rutină al lui Hitler. Secretara lui, Christine Schroeder, relatează:

„De foarte multe ori, ultima ședință informativă începea după miezul nopții și dura două sau trei ore. După aceea, de regulă, se servea ceai în livingul lui Hitler, însoțit de o conversație din ce în ce mai banală. Hitler se juca adesea cu cîinii. Apoi se scuza și se retrăgea, ceea ce se întîmpla cam între ora 5.00 și 6.00 dimineața. Nu ne rămînea prea mult timp de dormit, pentru că, de obicei, o altă alarmă aeriană avea loc pe la ora 11.00. Hitler nu rămînea în pat. Se scula și se îmbrăca fiindcă se temea că o bombă căzută sub un anumit unghi ar putea lovi buncărul dintr-o parte, provocînd o spărtură. După alarmă, care dura de regulă pînă pe la ora 14.00, Hitler ținea ședința informativă de după-amiază și masa de seară se servea, în mod obișnuit, pe la ora 21.00–22.00 seara". [120]

Secretara Johanna Wolf a descris „ceaiurile" nocturne ale lui Hitler în ziua de 25 februarie 1948:

„În camera mică (livingul-birou al lui Hitler) era spațiu numai pentru patru sau cinci persoane. Între orele 3 și 5 dimineața, Hitler obișnuia să șadă pe canapea și să bea ceai, stînd de vorbă cu noi. Adesea eram numai noi două, *Fräulein* Schroeder și cu mine. Eva Braun venea numai cîteodată; cel mai adesea lipsea" [121].

Cînd a fost întrebată de ce nu lua parte la aceste ceaiuri și Eva Braun, care pare să fi fost o persoană foarte sociabilă, *Frau* Wolf a spus că probabil luase ceaiul numai cu el. Cînd a fost întrebată dacă lucrul acesta se întîmpla zilnic, a răspuns:

„... era un ritual zilnic şi adjutantul sau un servitor o chemau, spunînd că 'astăzi *Führer*-ul doreşte să ia ceaiul cu cutare sau cutare persoană'. Aşa se petreceau lucrurile în fiecare zi, aceeaşi rutină ca şi la Rastenburg. Aşa se relaxa şi se refăcea el. Avea posibilitatea să se gîndească şi la alte lucruri. Da, vorbea foarte mult despre cîini, îi plăceau foarte mult ..." [122].

Frau Schroeder a declarat că spaţiul îngust al camerei lui Hitler şi situaţia existentă erau foarte deprimante:

„Dacă cineva voia să traverseze încăperea, trebuia să dea la o parte fotoliile. Conversaţia lui Hitler devenea tot mai unilaterală şi nu făcea decît să repete poveştile mai vechi. Adesea repeta aceleaşi lucruri la prînz, la cină şi noaptea, în timpul ceaiului. El, care mai înainte vorbea cu atîta fervoare despre orice fel de subiect, acum nu discuta decît despre cîini, despre dresajul lor, de problemele legate de regimul alimentar şi despre stupiditatea şi lipsa de sens a omenirii, în general..." [123].

Şedinţele informative din buncărul lui Hitler sînt descrise foarte bine de adjutantul generalului Krebs, maiorul von Loringhoven, în mărturia depusă de el la 13 martie 1948:

„În Prusia Orientală, şedinţele se ţineau zilnic într-o cazarmă specială şi mai tîrziu, la Berlin, aveau loc în Cancelaria veche sau în cea Nouă – uneori în spaţiosul birou al lui Hitler care era, de fapt, o imensă sală, apoi în biroul lui Hitler din Cancelaria Veche. Dar în ultimele săptămîni au avut loc în interiorul buncărului *Führer*-ului, într-o încăpere foarte, foarte mică, pentru că din cauza raidurilor aeriene nu aveam adesea suficient timp să aducem toate hărţile etc. jos, în buncăr. De aceea, în cele din urmă, şedinţele informative au avut loc numai în buncăr.
Oamenii se adunau zilnic acolo, în cămăruţa aceea foarte mică, pentru a discuta situaţia militară. Cămăruţa avea aproximativ

3 pe 4 metri. De-a lungul unui perete era o bancă lungă, apoi două sau trei scaune şi o masă mică pe care se afla o lampă şi unde se întindeau hărţile. Toată lumea stătea în picioare în jurul acestei mese, numai Hitler şedea pe un scaun. Ofiţerii mai în vîrstă care participau la şedinţă puteau să se aşeze din cînd în cînd, pentru că întîlnirea dura cîteva ore. Toţi ceilalţi trebuia să stăm în picioare, ceea ce era un adevărat chin în cămăruţa aceea neîncăpătoare. Eram foarte înghesuiţi unul în altul – 18–20 de oameni în spaţiul acela insuficient – şi aerul din încăpere era foarte greu, în ciuda instalaţiei de aer condiţionat. Adesea trebuia să facem un efort deosebit pentru a urmări discuţia mai mult timp. Pe peretele din fund erau nişte rafturi pe care se aflau creioane, hîrtie şi alte materiale pentru scris, utilizate cîteodată în timpul şedinţelor, dar nu erau nici un fel de cărţi. Camera era iluminată de un bec care atîrna din mijlocul tavanului" [124].

Cînd a fost întrebat dacă generalii sau persoana care raporta vorbeau sincer în timpul şedinţelor informative, von Loringhoven a spus:

„Da, deşi cînd venea vorba de ceva ce nu-i plăcea lui Hitler, de regulă începea să vorbească el şi chestiunea nu mai era continuată. Hitler şedea întotdeauna pe scaun şi era singurul care avea puţin spaţiu de mişcare, pentru că hărţile erau desfăşurate în faţa lui în aşa fel încît să poată urmări ceea ce fusese desenat. Persoana care prezenta raportul, adică cel care vorbea despre situaţia militară, stătea de regulă în stînga lui Hitler, ca să-i poată face precizările pe hartă" [125].

În noaptea de 7 spre 8 februarie 1945, arhitectul Hermann Giesler – comisarul general pentru construcţii din München şi, din 1944, însărcinat şi cu reconstrucţia oraşului Linz de pe Dunăre, a adus macheta completă a cheiului din localitate, transportînd-o cu camionul la Berlin. După aceea a fost montată într-o pivniţă a Cancelariei Noi. În seara de 9

februarie, la ora 19.15, Hitler a examinat macheta, însoţit de dr. Robert Ley, organizator al NSDAP şi lider al Frontului German al Muncii, şi de *SS-Obergruppenführer*-ul dr. Ernst Kaltenbrunner, şeful Poliţiei Securităţii (care erau pe atunci oaspeţii lui Hitler), împreună cu cameramanul lui Hitler, Walter Frentz, şi Heinz Linge. Frentz a făcut mai multe fotografii şi una dintre ele îl înfăţişează pe Hitler, căruia îi mai rămăseseră de trăit numai 79 de zile, aşezat în faţa machetei, cufundat în contemplaţie. Te întrebi ce gînduri îi treceau prin minte atunci. Armatele sovietice ocupau poziţii pentru ofensiva finală asupra capitalei. Hitler ştia că războiul este pierdut şi cu toate astea a dat explicaţii amănunţite însoţitorilor săi în legătură cu felul în care intenţiona să reconstruiască oraşul Linz. Chiar şi în martie 1945 vorbea de reconstrucţia oraşelor germane şi a monumentelor culturale distruse de război:

„... căci mărturiile culturale de neînlocuit ale trecutului trebuie să fie reconstruite cît se poate mai aproape de original. Cu ajutorul unor fotografii în culori dacă este posibil“ [126].

Aşa după cum mi-a spus însuşi *Herr* Frentz, cînd au început atacurile cu bombe ale Aliaţilor, Hitler a ordonat personal să se fotografieze vitraliile bisericilor importante. Potrivit instrucţiunilor lui, fotografiile şi diapozitivele color au fost depozitate într-o casă de fier din Cancelaria de pe Voss-Strasse. La sfîrşitul războiului au fost distruse.

Cu puterea lui de persuasiune, Hitler a reuşit să-i convingă pe cei din anturajul său – şi probabil pe sine însuşi în egală măsură –, aşa că este foarte posibil să fi crezut ceea ce spunea. Extraordinara lui încredere în sine îi fascina pe ceilalţi. Îl credeau. Mai tîrziu, Christine Schroeder a declarat:

„Spre sfîrşitul lui martie 1945, Hitler petrecea lungi şi interminabile momente în faţa unei machete de lemn a oraşului

Linz, reconstruit şi mărit. În astfel de momente, Hitler uita de război. Nu se simţea obosit şi ore întregi lucra la toate detaliile clădirilor noi şi remobilate pe care le gîndea pentru oraşul lui natal“ [127].

Din jurnalul lui Linge se poate vedea că Hitler a vizitat macheta (care conţinea şi casa în care plănuia să se retragă la pensie) de nenumărate ori şi, aşa cum relatează mai mulţi martori, îşi petrecea perioade lungi de timp, tăcut, în faţa machetei:

9 februarie	19.15	vizită prof. Giesler
	4.00	vizita machetei
10 februarie	3.00	vizita machetei
13 februarie	18.45	vizita machetei [128]

Un alt exemplu în legătură cu puterea de sugestie a lui Hitler şi capacitatea lui de convingere a fost dat de Christine Schroeder după război:

„Efectul puterii de sugestie a lui Hitler asupra colaboratorilor săi de mai mult timp era foarte puternic. Îmi amintesc de exemplu că, la 19 martie 1945, *Gauleiter*-ul Forster din Danzig a venit la Berlin în culmea disperării. A raportat că în jurul Danzigului erau masate 1000 de tancuri ruseşti, împotriva cărora *Wehrmacht*-ul nu putea opune decît patru tancuri Tiger care nu aveau nici măcar combustibilul necesar. Forster era hotărît să nu tragă nici un foc şi să-i prezinte lui Hitler adevărata faţă a lucrurilor.
L-am sprijinit în intenţia lui de a spune tot adevărul. Mi-a răspuns: ‘Poţi să fii sigură de asta. Am să-i spun totul, chiar cu riscul că mă va da afară’.
Vă puteţi imagina surprinderea mea cînd s-a întors de la întîlnirea cu Hitler complet schimbat. ‘*Führer*-ul mi-a promis nouă divizii pentru Danzig’, a spus el uşurat. Cînd a zărit zîmbetul meu sceptic, a adăugat: ‘Foarte bine, nici măcar nu

ştiu de unde o să le ia. Dar mi-a spus că intenţionează să salveze Danzigul şi nu poate exista nici o îndoială în privinţa asta'"[129].

Un ultim eveniment politic legat de cea de-a 25-a aniversare a Programului Politic a fost invitaţia adresată de Hitler tuturor *Reichleiter*-ilor şi *Gauleiter*-ilor la o recepţie în Cancelaria Nouă, în ziua de 24 februarie, la ora 14.00. După masă, Hitler a luat cuvîntul în faţa demnitarilor *Reich*-ului pe cale să se prăbuşească. A vorbit despre ofensiva iminentă din est (deşi nu exista nici o premisă pentru o asemenea ofensivă) şi a cerut un ultim efort din partea partidului pentru a obţine victoria finală. Hitler ştia de mult că războiul este pierdut, dar vorbea despre arma miraculoasă şi a promis „o cotitură istorică pentru anul acesta". La sfîrşitul întrunirii, a menţionat şi starea precară a sănătăţii sale, spunînd:

„... şi chiar dacă îmi va paraliza toată partea stîngă a corpului, tot voi face apel la poporul german să nu se predea, ci să reziste pînă la sfîrşit"[130].

Între Hitler şi *Generaloberst* Heinz Guderian, şeful Statului Major al Armatei, au continuat să existe divergenţe tot timpul, începînd din 21 iulie 1944. Cînd Guderian l-a sprijinit pe generalul Busse, comandant al Armatei a 9-a împotriva reproşurilor lui Hitler din 28 martie, acesta i-a închis gura cu cuvintele:

„Guderian, starea sănătăţii dumitale necesită un concediu imediat. Sînt convins că ai din nou probleme cu inima. Te vei întoarce peste şase săptămîni"[131].

Guderian a intrat în concediu la 1 aprilie şi de data asta l-a înlocuit generalul Krebs. Merită să notăm faptul că (aşa

cum a devenit cunoscut de atunci) Hitler dădea întotdeauna vina pentru nereuşite, pentru ofensive eşuate şi bătălii pierdute pe generali şi ofiţerii superiori. Nu ascultau ordinele lui sau nu le aduceau la îndeplinire aşa cum trebuia. Îl minţeau sau îl trădau. Pe de altă parte, în calitate de comandant suprem, Hitler nu le permitea să aibă iniţiative şi să conducă operaţiuni. Dar chiar şi aşa, greşelile le făceau întotdeauna alţii, iar Hitler nu recunoştea niciodată că a greşit. Aşa cum a spus Jodl o dată, mai tîrziu, „convingerea lui Hitler cu privire la geniul său şi la misiunea sa era mult prea puternică pentru aşa ceva“[132].

Din cei şaptesprezece *Generalfeldmarschallen* din armată, pe parcursul războiului Hitler a destituit zece, unul a fost executat în legătură cu tentativa de asasinat din 20 iulie, doi s-au sinucis şi unul a fost luat prizonier. Numai trei au rămas în serviciu activ pînă la sfîrşitul războiului fără să fi fost mustraţi de Hitler. Din cei 36 de *Generaloberste*, 26 au fost destituiţi, inclusiv cei trei executaţi în legătură cu 20 iulie şi doi desărcinaţi şi degradaţi. Şapte *Generaloberste* au fost ucişi în acţiuni şi numai trei au reuşit să nu atragă nemulţumirea *Führer*-ului. Este un bilanţ întristător, mai ales dacă ne gîndim că erau oameni cu o înaltă calificare profesională, care se evidenţiaseră pe front în timpul războiului.

Experienţa militară a lui Hitler se baza în special pe cele trăite în primul război mondial, de unde şi „mentalitatea de buncăr“ şi teama lui de atacul cu gaze de luptă. (Aşa cum notează Linge în jurnalul lui, la 27 februarie au fost distribuite şi probate măştile de gaze pentru Hitler şi tot anturajul lui.) Comandamentul Forţelor Armate germane şi Comandamentul Armatei şi-au dat seama încă din noiembrie 1944 că lupta decisivă în est va avea loc de-a lungul rîurilor Oder şi Neisse. De aceea Guderian a accelerat formarea unei bariere defensive de-a lungul celor două cursuri de apă. S-a construit un

sistem de poziţii defensive pînă la Berlin, Neustrelitz şi Neubrandenburg. Cele trei linii defensive aflate de-a lungul rîurilor constau din tranşee şi capcane antitanc, cuiburi de mitralieră şi poziţii intermediare. Cel mai puternic punct de apărare a fost construit pe înălţimile Seelow pe Oder, pentru că acesta se afla chiar pe drumul spre Berlin şi acolo era aşteptat atacul principal.

La 9 martie 1945, *Generalleutnant* Helmuth Reymann, *Kampfkommandant* al Berlinului (care avea să fie destituit de Hitler la 21 aprilie) a dat un ordin – la indicaţiile dictatorului – intitulat „Ordin de bază pentru pregătirea apărării capitalei *Reich*-ului". Potrivit acestui ordin, bătălia pentru Berlin urma să fie dusă cu „fanatism", imaginaţie, cu toate mijloacele de înşelare a inamicului, din fiecare cvartal, din fiecare casă, etaj, de după fiecare gard, din fiecare crater de bombă". Berlinul însuşi a devenit acum o zonă defensivă compusă din trei cercuri concentrice, Zona Interzisă Exterioară şi Zona Defensivă Interioară şi Exterioară. Acestea cuprindeau cartierul guvernamental cu Cancelaria din centrul oraşului, numită „Citadela". Construcţia poziţiilor şi a barierelor de tancuri a fost accelerată şi populaţia a săpat capcane antitanc în tot oraşul. Contrar obiceiului său, pe 3 martie 1945, Hitler s-a dus personal cu un convoi de maşini la sediul Armatei a 9-a din Bad Saarow, pe malul lacului Scharmützel, pentru a discuta problemele apărării cu generalul Theodor Busse şi pentru a-i încuraja pe ofiţerii superiori, mobilizîndu-i pentru lupta ce avea să se desfăşoare. După aceea, Hitler a vizitat posturile de comandă a două divizii din Corpul 1, unde i-au fost prezentaţi ofiţeri inferiori şi membri ai trupei. Seara, Hitler s-a întors la Berlin.

Într-un memorandum din 15 martie 1945, miniştrul Armamentelor, Albert Speer, a prezis colapsul economic al *Reich*-ului în următoarele patru–opt săptămîni. Patru zile mai

tîrziu, Hitler a emis aşa-numitul „Ordin Nero": în cazul retragerii în interiorul *Reich*-ului, nu numai toate instalaţiile militare, ci şi sistemele de transporturi şi de comunicaţii, instalaţiile de aprovizionare industrială, precum şi anumite proprietăţi şi bunuri trebuiau distruse. În instrucţiunile de aplicare a ordinului, Speer şi Keitel au atenuat lucrurile, spunînd că instalaţiile vor trebui dezafectate, nu distruse.

Întrucît aeroporturile Gatow şi Tempelhof erau bombardate continuu de ruşi de la începutul lunii martie, la 23 martie Hitler a ordonat construirea imediată a unei piste de aterizare pe aşa-numita axă est-vest (de-a lungul şoselei Charlottenburg, între Coloana Victoriei şi Poarta Brandenburg). În şedinţa informativă din ziua respectivă a avut loc următorul schimb de cuvinte:

„*Von Below:* Dacă Ju 52 [133] va trebui să aterizeze pe întuneric, va avea dificultăţi din cauza stîlpilor de iluminat public.
Hitler: Da, stîlpii. Dar tăiaţi copacii pe 20–30 de metri pe ambele părţi – nu aveţi nevoie de mai mult de 50 de metri lăţime.
Von Below: Nu cred că sînt necesari 20 de metri, dar este necesar să se înlăture stîlpii.
Hitler: Se pot da jos stîlpii.
Burgdorf: Am să dau ordin.
Hitler: Uite ce-mi vine acum în minte: am putea să punem şi avioanele Me 163 şi Me 262 să decoleze tot pe axa est-vest.
Hewel: Dar cu Coloana Victoriei la mijloc!
Hitler: Pînă la Coloana Victoriei sînt aproape trei kilometri. Este suficient" [134].

•

Gauleitung-ul a primit ordin să înlăture imediat stîlpii de lumină şi să pregătească axa est-vest ca pistă de aterizare. Lucrul trebuia să se desfăşoare cît mai repede, pentru că erau aşteptate formaţiuni foarte mari. Însă cînd pista a fost gata,

au aterizat aici numai cîteva Ju 52 cu aproximativ 200 de puşcaşi marini.

La 4 aprilie 1945, Hitler a ordonat să se formeze o nouă linie defensivă sub conducere foarte strictă, în spatele Armatei a 9-a, şi a decretat că Frontul de est va avea prioritate în furnizarea minelor. Continuînd să insiste în legătură cu consolidarea rapidă a poziţiilor defensive, Hitler a declarat la sfîrşitul lui martie 1945: „Bătălia pentru Berlin trebuie să se termine şi se va termina cu o victorie defensivă decisivă“ [135].

După ce Hitler şi-a dat în sfîrşit seama că armatele inamice care atacau pe două fronturi nu puteau fi înfrînte apărînd anumite puncte întărite – unde oamenii ar fi trebuit să lupte pînă la ultima picătură de sînge –, s-a agăţat de ultimul pai: a încercat să-i dezbine pe Aliaţi, în speranţa că va obţine un armistiţiu parţial sau o înţelegere de pace. Dezintegrarea fronturilor, dezertarea aliaţilor săi, prăbuşirea industriei de armament, distrugerea oraşelor germane şi a sistemelor de transport din cauza bombardamentelor Aliaţilor, lipsa de combustibil, eşecul ofensivei din Ardeni şi din Vosgi şi începutul ofensivei ruseşti asupra Berlinului, nu-i mai lăsau lui Hitler decît o ultimă speranţă, şi aceea era o sciziune între puterile occidentale şi ruşi. S-a agăţat de această speranţă ca de un miracol, la fel ca cel care îl salvase pe Frederick cel Mare cînd murise ţarina, şi era sprijinit în convingerea sa de ministrul Propagandei, dr. Joseph Goebbels, un om cu o imaginaţie foarte bogată.

Încă din 31 august 1944, la o şedinţă informativă ţinută la Wolfsschanze în prezenţa Mareşalului Keitel şi a generalilor Krebs şi Westphal, Hitler declarase că are intenţia să continue lupta cu orice preţ şi indiferent de consecinţe, într-un monolog interminabil:

„Nu a sosit încă timpul unei decizii politice. Ar fi copilăresc şi naiv să presupunem că este momentul potrivit pentru

negocieri politice atunci cînd suferim înfrîngeri militare serioase. Astfel de momente vin numai cînd ești învingător ... Dar va veni o vreme cînd tensiunile dintre Aliați vor ajunge la un punct de unde vor trebui să se despartă. Istoria ne arată că toate coalițiile s-au destrămat, mai devreme sau mai tîrziu. Trebuie doar să așteptăm momentul propice, chiar dacă acest lucru este destul de dificil. Din 1941 m-am străduit tot timpul să nu-mi pierd cumpătul în nici o împrejurare, ci să găsesc mai degrabă mijloacele de a salva situația atunci cînd s-a produs cîte un dezastru. Cred sincer că nu se poate imagina o criză mai mare decît cea pe care am trăit-o noi în răsărit anul acesta ... Dacă va fi necesar, vom lupta pe Rin. Nu-mi pasă cîtuși de puțin. Vom continua această luptă pînă cînd, așa cum a spus cîndva Frederick cel Mare, unul dintre blestemații noștri inamici se va plictisi să se mai lupte cu noi. Vom lupta pînă cînd vom putea face pace, o pace care să asigure supraviețuirea națiunii germane pentru următorii 50–100 de ani.

Dar va veni un moment în care tensiunile dintre Aliați vor fi atît de mari încît o ruptură va deveni inevitabilă. Coalițiile din trecut au eșuat întotdeauna la un moment dat. Trebuie numai să așteptăm acel moment, indiferent cît de greu va fi. Aceasta a fost preocuparea mea – mai ales din 1941 încoace – să-mi păstrez cumpătul în toate împrejurările și atunci cînd undeva s-a produs un dezastru, să găsesc într-un fel sau altul căile și mijloacele de a reface situația ...

Să continuăm lupta pînă în momentul în care se va putea obține o pace decentă pentru Germania, care să asigure supraviețuirea generațiilor viitoare. Cînd va veni acel moment, voi face pace. Sînt sigur că toată lumea înțelege că acest război este departe de a fi plăcut pentru mine. De cinci ani sînt rupt de restul lumii: n-am mai fost la teatru, la un concert, n-am mai văzut un film. Trăiesc numai pentru datoria mea, ca să duc acest război, pentru că știu că, dacă nu este o persoană cu voință de fier în spatele fiecărui lucru, războiul nu poate fi cîștigat. Și trebuie să critic Statul Major: în loc să radieze această voință de fier, a slăbit hotărîrea ofițerilor de pe linia

frontului care vin în vizită aici. Iar cînd ofițerii Statului Major au fost trimiși pe front, au semănat acolo numai pesimism"[136].

Cu două săptămîni în urmă, Hitler îl citase pe Frederick cel Mare în fața generalilor și a ofițerilor superiori la o ședință de la Platterhof, în Obersalzberg: „Voi continua să lupt pînă cînd blestemații noștri dușmani se vor sătura, pînă cînd vor fi gata să facă pace cu noi". A continuat apoi: „Exact aceasta este situația de astăzi. Trebuie să continuăm lupta pînă sosește momentul ...". Iar în ziua de 23 aprilie 1945, Hitler a spus la o ședință informativă:

> „Cred că a venit momentul în care, dintr-un simplu simț de autoapărare, ceilalți vor trebui volens-nolens să se întoarcă împotriva colosului proletar bolșevic și a molohului care a crescut peste măsură. Dacă aș fugi acum ca un laș, ceilalți ar încerca să formeze un fel de frontieră nouă în sudul Germaniei și cam atît. Național-socialismul va dispărea și, o dată cu el, și *Reich*-ul german. Dacă voi continua să duc lupta cu succes aici și să păstrez capitala, atunci s-ar putea ca englezii și americanii să-și dea seama că vor trebui să facă față acestei primejdii împreună cu Germania nazistă. Și, în ultimă analiză, singurul om potrivit pentru aceasta sînt eu ..."[137].

Cu cît situația militară era mai disperată, cu atît Hitler se întorcea mai des la acest subiect. El știa că după înțelegerea de la Conferința de la Casablanca (14–26 ianuarie 1943), în care capitularea necondiționată a Germaniei era scopul războiului, nici unul din dușmanii lui nu era dispus să negocieze. Cu toate acestea, Hitler fusese un luptător toată viața și, credincios propriului crez, a hotărît să continue lupta. Obiectivul lui a fost, o vreme, să cîștige timp. Secretara lui, *Frau* Christine Schroeder, mi-a povestit că în ultimele săptămîni Hitler spunea mereu „Ar trebui să se poată provoca

o ruptură între Aliați" și că repeta întruna „Trebuie să cîștigăm timp", sau, așa cum spunea *Generaloberst* Jodl, „Trebuie să cîștigăm timp politic". În asta credea Hitler și de aceea dorea să continue, fără să țină seama de suferința poporului, de sutele de mii de morți și de răniți în plus, strămutați, torturați, capturați – să cîștige timp pentru fanteziile unui visător zdrobit, bolnav, fanatic, ascuns într-un buncăr la 7,6 m sub pămînt.

La 6 aprilie 1945, dr. Morell nota în jurnalul său:

> „*Führer*-ul nu părăsește, în general, buncărul bine iluminat și ventilat decît pentru perioade scurte de timp și se duce în grădina Cancelariei. Este foarte sensibil la lumină și la praful adus de vînt. Un tratament regulat este foarte dificil din cauza modului de viață neregulat, a preocupărilor constante pentru rapoarte etc." [138].

Maiorul von Loringhoven, care a fost în buncăr pînă la 29 aprilie 1945, a raportat de asemenea, la 13 martie 1948, că Hitler părăsea buncărul numai pentru perioade scurte de timp:

> „Plimbarea zilnică a lui Hitler cu cîinele dura numai o jumătate de oră și cîteodată îl vedeam în grădina Cancelariei. Nu era o priveliște plăcută. Făcea pași mici, era gîrbovit și se mișca foarte încet" [139].

La 9 aprilie, Morell nota:

> „*Führer*-ul n-a mai ieșit de aproape zece zile, a urcat numai la etaj ca să mănînce, în rest a rămas tot timpul în buncăr. Ședințele informative militare au loc tot în buncăr (din rațiuni de securitate) de mai mult timp. În dimineața asta, prima ședință informativă s-a terminat abia la 5.30, apoi s-a servit ceaiul! Să sperăm că nu va mai fi un alt raid în dimineața asta, ca să putem dormi cît de cît ..." [140].

Şi la 10 aprilie:

„*Führer*-ul a dormit de la 7.30 pînă la două după-amiază. Şedinţa informativă de ieri a durat pînă la 6.00 dimineaţa, apoi ceaiul pînă la 7.00 ..." [141].

În noaptea de 12 spre 13 aprilie, cînd s-a primit vestea morţii lui Roosevelt, Hitler şi Goebbels se aşteptau la un moment de cotitură în alianţa anti-Hitler. La 14 aprilie, stenograful Gerhard Herrgesell raporta:

„Cred că era în 12 aprilie 1945, după terminarea şedinţei informative de noapte. În afară de mine mai era prezent încă un stenograf, dr. Hager sau dr. Buchholz. Întotdeauna lucrau cîte doi stenografi. Hitler mai era încă cu noi în sala de şedinţe. Deodată, Heinz Lorenz, membru al personalului *Reichsleiter*-ului dr. Dietrich, a intrat pe uşă şi a strigat tare: '*Mein Führer*, Roosevelt a murit'. Hitler, care şedea tăcut, aplecat de mai mult timp deasupra unei hărţi, a devenit deodată – cum să spun? – nu se poate spune decît: sălbatic. A sărit în sus, a făcut cîţiva paşi înainte şi înapoi cu mare bucurie, apoi a spus: 'N-am spus eu întotdeauna? Am avut o premoniţie'. Îmi amintesc că m-am simţit stînjenit văzînd un şef de stat care îşi pierde stăpînirea de sine în felul acesta şi ţopăie, manifestîndu-şi bucuria copilăreşte ..." [142].

În Ordinul de zi către soldaţii de pe frontul din răsărit din ziua de 16 aprilie, Hitler şi-a exprimat gîndurile şi în scris:

„În momentul în care Soarta l-a înlăturat pe cel mai mare criminal al tuturor timpurilor (Roosevelt) de pe faţa pămîntului, a sosit momentul de cotitură al acestui război..."[143].

Dar Hitler şi Goebbels se înşelau. Operaţiunile militare ale duşmanului au continuat pe toate fronturile ca şi cînd nu

s-ar fi întîmplat nimic, pentru că ceea ce îi făcuse pe Stalin, Churchill şi Roosevelt să cadă de acord la Ialta asupra ştergerii divergenţelor dintre ei pentru moment fusese tocmai Hitler şi sistemul nazist. Înainte de orice altceva – şi în privinţa asta Aliaţii ajunseseră la o înţelegere deplină – trebuia să se obţină capitularea necondiţionată a Germaniei. Pînă atunci, alte probleme mai puteau aştepta.

La 2 şi 3 aprilie 1945, Frontul 1 Bielorusia (Jukov) şi Frontul 1 Ucraina (Konev) au primit instrucţiunile pentru asaltul final. Atacul urma să înceapă la 16 aprilie 1945, deşi Hitler se aştepta „la un atac major rusesc împotriva Grupului de Armate Vistula pe 12 sau 13 aprilie", aşa cum l-a informat Comandamentul Suprem al Armatei pe generalul Heinrici pe 11 aprilie.

La 14 aprilie, ruşii au lansat o acţiune de recunoaştere în forţă, în timpul căreia au luat prizonieri. După aceea, la ora 3.50 noaptea, în ziua de 16 aprilie, a fost lansată ofensiva sovietică împotriva Berlinului. Cu aproximativ 750 000 de oameni, 1800 de tancuri şi 17 000 de mitraliere, mortiere şi „orgi Stalin" (lansatoare de rachete cu aprindere electrică), Frontul 1 Bielorusia, sub comanda mareşalului Gheorghi Jukov, a deschis bombardamentul care putea fi auzit de la 70 km în suburbiile capitalei. La ora 5.30, armata sovietică a început înaintarea, deşi a fost oprită iniţial pe colinele Seelow. Ceva mai tîrziu, Frontul 1 Ucraina, sub comanda mareşalului Ivan Stepanovici Koev, a început bombardamentele pe un front cu o lungime de 350 km la sud de confluenţa Oderului cu Neisse. Desfăşurînd şapte armate – 500 000 de oameni şi 1400 de tancuri – ruşii au traversat fluviul Neisse. La ora 8.30, geniştii ruşi asamblaseră douăzeci de poduri şi tancurile au efectuat o spărtură de 30 km în liniile de apărare germane.

Raportul *Wehrmacht*-ului din 16 aprilie declara:

„Inamicul a declanşat o ofensivă majoră pe Oder. 3.50–6.30 bombardament de artilerie şi atacuri cu bombe, apoi atacul inamicului la sud şi la nord de Frankfurt, unde a avansat cîţiva kilometri; apoi pe şoseaua Küstrin–Berlin, unde a ajuns pe colina Seelow – rezistenţă din partea diviziei Kurmark. În nord, direcţia de înaintare sud-vest ...".

În ciuda faptului că nu existau suficiente rezerve germane pentru a se acoperi străpungerile – problemă care avea să ducă în curînd la catastrofă – Hitler părea optimist în legătură cu bătălia pentru Berlin şi considera că se va termina cu o victorie a apărătorilor capitalei. În Ordinul de zi pentru luptătorii de pe frontul de est din 16 aprilie – care a fost publicat şi în toate ziarele care apăreau în *Reich* –, deşi ştia că războiul e pierdut, a găsit totuşi cuvinte înflăcărate, făcînd apel la trupele lui să reziste pentru a cîştiga timp:

„Pentru ultima oară, duşmanul de moarte jidan şi bolşevic a lansat atacul de masă. Încearcă să distrugă Germania şi să extermine poporul ...
Am anticipat acest atac şi din ianuarie anul acesta s-a făcut tot ceea ce este necesar pentru a se construi o linie de apărare solidă. O uriaşă artilerie îl va întîmpina pe inamic. Pierderile infanteriei noastre au fost acoperite de formaţiuni noi. Unităţile de rezervă, formaţiunile noi şi *Volkssturm* au venit să întărească frontul nostru. De astă dată, bolşevicii vor suferi destinul tradiţional al Asiei, adică vor sîngera pînă vor muri în faţa capitalei *Reich*-ului ...
Dacă fiecare soldat de pe frontul de răsărit îşi face datoria în zilele ce vin, acest atac al Asiei se va destrăma tot aşa după cum se va risipi în vînt atacul inamicilor noştri din vest.
Berlinul va rămîne german. Viena va deveni din nou germană şi Europa nu va deveni niciodată rusească. În ora aceasta, întreaga naţiune germană priveşte la voi, războinicii mei din răsărit, şi sper că, prin devotamentul vostru, prin fanatismul vostru, cu armele şi cu iniţiativa voastră, atacul bolşevic se va îneca într-o mare de sînge ..." [144].

Începînd din 17 aprilie, superioritatea Rusiei în materiale de luptă şi număr de soldaţi a început să încline balanţa în favoarea ei pe colinele Seelow. Jukov şi-a concentrat blindatele în jurul oraşului Seelow şi în apropiere de Wriezen, pe coastele nordice ale colinelor, unde apărarea germană a fost străpunsă în profunzime pînă la 15–20 km. La 18 aprilie, ruşii au străpuns definitiv liniile de apărare. Forţele ruseşti desfăşurate în jurul localităţii Seelow, inclusiv armatele lui Ciuikov, au înaintat pînă la 30 km de liniile de margine ale Berlinului, în localitatea Müncheberg. Acum imaginea era clară: aripa de nord a mareşalului Jukov urma să înconjoare Berlinul spre vest şi să facă legătura cu forţele blindate ale lui Konev, care avansau în aceeaşi direcţie dinspre sud-est. Dacă reuşeau, Berlinul avea să fie înconjurat şi tăiat de restul Germaniei. Spre sud, mareşalul Konev tăiase legăturile între Grupul Vistula (*Generaloberst* Heinrici) şi Grupul Armatelor de Centru (*Generalfeldmarschall* Schörner) din Cehoslovacia. Aceasta era o primejdie chiar mai mare decît pătrunderea lui Jukov la nord, întrucît tancurile lui Konev puteau ajunge la rîul Spree şi de acolo ar fi întîmpinat numai o slabă rezistenţă în drumul lor spre Berlin.

Primele unităţi ruseşti au ajuns pe malul rîului Spree pe 17 aprilie, la amiază, şi după trei ore, mai multe unităţi puternice ale ruşilor traversaseră deja rîul. Stalin i-a dat mareşalului Konev permisiunea să înainteze spre Berlin. „Du-ţi tancurile la Berlin", i-a telegrafiat el. Şi Konev aşa a făcut, urmîndu-i sfatul:

> „Mereu înainte, nu te uita niciodată înapoi. Nu-l ataca pe inamic acolo unde şi-a pregătit linia defensivă. Nu vreau în nici un caz asalturi frontale. Evitaţi inamicul, păcăliţi-l, aveţi grijă de materialul de luptă şi amintiţi-vă permanent că trebuie să păstraţi suficiente rezerve pentru bătălia finală pentru Berlin" [145].

În ziua de 20 aprilie, Armata a 4-a blindată a lui Konev avansase 45 km, întîmpinînd doar o slabă rezistență. Rușii au luat-o spre vest, au ocupat un imens depozit german, un teren de antrenament de la Jüterborg și au ajuns la Luckenwalde, la 35 km sud de Berlin. Armata a 3-a blindată a generalului P.S. Rîbalko, aflată ceva mai la est, a înaintat și mai ușor; în aceeași zi, străbătuse deja 60 km. Comandamentul Suprem de la Zossen se afla acum în primejdie, ceea ce l-a făcut pe generalul Krebs să-i ceară permisiunea lui Hitler să părăsească Zossen și să distrugă tot ce era important înainte de a fi prea tîrziu. În cele din urmă i s-a dat permisiunea, dar era deja mult prea tîrziu. Cînd au fugit ultimii membri ai personalului de la Zossen din fața tancurilor inamicului care se apropia, telefonul funcționa, iar hărțile operaționale atîrnau încă pe pereți. Și în timp ce tancurile generalului Rîbalko ocupau Zossen și înaintau pînă la 30 km de Berlin, mareșalul Jukov se apropia din ce în ce mai mult de oraș. Armata a 2-a blindată a ocupat Bernau, aflat la numai 15 km nord-est de Berlin, și de acolo a înaintat spre Oranienburg, la 30 km de capitală. Simultan, o coloană blindată a aripii stîngi a lui Jukov înainta spre Fürstenwalde, la 36 km de Berlin și în spatele Armatei a 9-a germane.

Generaloberst Gotthard Heinrici, comandantul Grupului de armate Vistula, i-a cerut lui Krebs să obțină permisiunea lui Hitler de a retrage Armata a 9-a pentru a o plasa mai aproape de Berlin. Însă Hitler i-a dat instrucțiuni lui Heinrici să-i ordone comandantului Armatei a 9-a, generalul Theodor Busse, să reziste pe poziții, dar să aibă „cumva" grijă și de flancuri.

Între timp, în nord, în urma străpungerii efectuate de Jukov, Frontul 2 Bielorusia, sub comanda mareșalului Rokosovski, se alăturase și el ofensivei și stabilise mai multe capete de pod pe malul vestic al Oderului, între Szczecin și

Schwedt. În felul acesta, Rokosovski dorea să contribuie şi el la încercuirea Berlinului, ocupînd cîmpiile din nordul Germaniei. Armatele ruseşti împresurau acum Berlinul din trei direcţii.

După numai patru zile de înaintare a ruşilor, în frontul de nord al Armatei a 9-a se făcuse o imensă spărtură, care a trebuit acoperită cu rezerve aduse în mare grabă de la Strausberg şi Werneuchen. În acelaşi timp, Frontul 1 Ucraina, cu cele două armate ale sale, de blindate, avansa prin Cottbus spre sudul Armatei a 9-a. Catastrofa era din ce în ce mai aproape, dar Hitler şi-a sărbătorit ziua de naştere la 20 aprilie: împlinea 56 de ani. Berlinul n-a avut timp să participe la sărbătorirea evenimentului, pentru că, începînd din zorii zilei şi pînă la 2.00 noaptea, peste 1000 de bombardiere aliate au zburat în valuri continue, semănînd dezastrul peste oraş. Mai mult chiar, pentru prima oară şi artileria rusă cu rază lungă de acţiune a bombardat centrul oraşului. Primul obuz a explodat la ora 11.30 fix în Hermannplatz. Cumpărătorii care stăteau la coadă în faţa magazinului universal Karstadt nu şi-au dat seama ce se întîmplă decît atunci cînd piaţa s-a acoperit de morţi şi răniţi.

Cum Hitler nu s-a trezit decît la ora 11 dimineaţa, recepţia pentru demnitarii nazişti a avut loc abia la începutul după-amiezei, concomitent cu şedinţa informativă militară. Era mai degrabă un fel de trezire la realitate decît o sărbătorire. Albert Speer îşi aminteşte:

> „Nimeni nu părea să ştie ce să spună. În ton cu situaţia, Hitler a primit felicitările într-o manieră rece, ostilă".

Aceasta a fost ultima împrejurare în care reprezentanţii celui de-al treilea *Reich* s-au întîlnit cu toţii: *Generalfeldmarschall* Keitel, *Generaloberst* Jodl, *General* Krebs, *General* Burgdorf, *Grossadmiral* Dönitz[146], *Reichsmarschall*

Göring, *Reichsführer der SS* Himmler, ministrul Propagandei Goebbels, ministrul de Externe von Ribbentrop[147], ministrul pentru Armament Speer, conducătorul Tineretului Nazist Axmann şi Martin Bormann. Toţi erau foarte nervoşi şi aşteptau instrucţiunile lui Hitler în legătură cu momentul în care li se va permite să părăsească Berlinul şi unde să se ducă. Apoi oaspeţii s-au împrăştiat, fiecare în altă direcţie. Persoanele oficiale din ministere au remarcat exodul generalilor, dar Martin Bormann i-a spus subsecretarului Kritzinger că aparatul superior administrativ al *Reich*-ului trebuie să evacueze Berlinul în două ore, fiindcă după aceea toate drumurile spre sud vor fi tăiate. În dimineaţa zilei de 21 aprilie, ministrul de Finanţe (Ludwig, conte de Schwerin-Krosigk), ministrul Teritoriilor răsăritene (Alfred Rosenberg), al Comunicaţiilor (dr. Julius Dorpmüller), al Justiţiei (dr. Otto Thierack), al Educaţiei (Bernhard Rust) şi al Muncii (Franz Seldte) au părăsit Berlinul, ca şi dr. Otto Meissner, şeful Biroului prezidenţial. În noaptea de 21 spre 22 aprilie, drumul spre Oranienburg a fost blocat de ruşi. Pentru miniştrii lui Hitler care fugeau de ruşi mai rămăsese liber doar drumul spre Nauen, dar şi acela era sub foc şi a fost ocupat de sovietici în noaptea de 22 aprilie. Nu mai exista deci nici un drum spre vest. Göring i-a strîns mîna lui Hitler şi i-a spus că trebuie să plece ca să se alăture Comandamentului de sud de la Berchtesgaden. Se pare că Hitler l-a privit absent şi a murmurat numai cîteva cuvinte banale. Mai tîrziu, Albert Speer scria:

> „Eram la numai cîţiva paşi de ei şi simţeam că trăiesc un moment istoric: conducerea *Reich*-ului se scinda“ [148].

La 27 octombrie 1947, Schaub a declarat la Nürnberg că:

„Hitler era profund dezamăgit, ba chiar zguduit de dorința paladinilor săi de a-l abandona acum. A dat pur şi simplu din cap şi i-a părăsit fără nici un cuvînt pe oamenii pe care îi ridicase în poziții atît de puternice".

Principalul subiect de la şedința informativă din după-amiaza zilei de 20 aprilie a fost cum să se mențină o conducere politică şi militară unitară dacă trupele ruseşti şi americane aveau să separe nordul de sudul Germaniei. Încă din 15 aprilie, Hitler ordonase să se înființeze Statul Major de nord şi Statul Major de sud. Acum, la 20 aprilie, împărțirea Comandamentului Forțelor Armate în Comandamentul A (Nord) şi B (Sud) a intrat în vigoare. *Grossadmiral* Dönitz urma să comande în nord dacă Hitler rămînea în sud, şi *Generalfeldmarschall* Kesselring în sud, dacă Hitler ar fi ajuns în nord. Hitler a făcut ca această directivă să devină acum operațională şi i-a dat lui Dönitz puteri depline:

„Îl însărcinez pe comandantul suprem al Marinei să înceapă imediat pregătirea mobilizării totale a tuturor resurselor materiale şi umane pentru apărarea zonei de nord, în cazul în care comunicațiile din centrul Germaniei vor fi întrerupte. Îl împuternicesc să emită toate ordinele necesare acestui scop către toate instituțiile statului, partidului şi ale forțelor armate din acea zonă.

(semnat) Adolf Hitler"[149].

Prin aceasta, Hitler l-a pus pe Dönitz în postura de comandant şi tot de aici reieşea că *Führer*-ul se va îndrepta spre sud şi va prelua comanda armatelor de acolo. După şedința informativă, Hitler a părăsit buncărul – probabil pentru ultima oară – şi s-a dus în grădina Cancelariei. Acolo s-a întîlnit cu un grup de tineri nazişti care fuseseră decorați pentru vitejia în luptele împotriva ruşilor. Scena era de-a dreptul macabră: Hitler mîngîindu-i pe obraji pe nişte copii care abia

scăpaseră de o moarte lipsită de sens numai spre a fi trimişi din nou pe front, pentru ca bătălia să poată continua încă vreo cîteva ore – chipurile încrezătoare ale copiilor seduşi şi abuzaţi, cărora el le spunea că Bătălia pentru Berlin trebuie cîştigată.

În timpul şedinţei informative de seară, s-a văzut clar că liniile de apărare din apropierea Berlinului se prăbuşiseră. Tancurile ruseşti, concentrate în grupuri compacte, rupseseră frontul german în mai multe locuri. Armata a 9-a a raportat că Divizia I blindată sovietică a trecut prin Fürrtenwalde spre autostrada 1 la Kagel şi că Armata a 2-a de blindate străpunsese apărarea prin Prötzel. La Berlin se răspîndise rapid vestea ocupării localităţii Bernau. Către ora 22.00 în ziua de 20 aprilie, Hitler şi-a informat personalul, pe secretarele Wolf şi Schroeder, pe adjutanţii amiral Karl-Jesko von Puttkamer şi Albert Bormann, pe cei şase ofiţeri din garda personală, pe dr. Morell şi dr. Blaschke, pe ataşaţii de presă, stenografii, pe valetul său preferat Wilhelm Arndt, pe cameramanul Walter Frentz şi pe ceilalţi că „situaţia din ultimele cîteva zile s-a schimbat în aşa măsură încît sînt nevoit să-mi reduc personalul". Hitler a mai adăugat că va pleca spre sudul Germaniei. În nopţile din 20 pînă în 23 aprilie, trei sau patru avioane din *Führer- und Kurierstaffel* au efectuat un total de douăzeci de zboruri spre München, Salzburg şi Ainring de la aeroporturile berlineze Gatow şi Staken (ultimul zbor, la ora 3.00 din noaptea de 26 aprilie, l-a dus pe Julius Schaub). Un avion Ju 352 pilotat de maiorul Gundelfinger din *Führerstaffel* s-a prăbuşit în apropiere de Börnersdorf în noaptea de 22 aprilie, avînd la bord pe servitorul lui Hitler, Wilhelm Arndt, mai mulţi oameni din garda personală, bagajele secretarelor Wolf şi Schroeder, bagajul dr. Blaschke şi bagajele personale ale lui Hitler şi al Evei Braun. La 23 aprilie, Eva Braun i-a scris surorii sale, Gretl: [150]

„A ajuns Arndt cu scrisoarea mea şi cu valizele? Aici am auzit că avionul a întîrziat. Sper că Morell a ajuns cu bine la tine cu bijuteriile mele. Ar fi cumplit dacă s-ar întîmpla ceva cu ele!“

Se poate spune cu adevărat că fata avea anumite probleme!

Stenografii dr. Haagen şi Herrgesell au mai rămas încă o zi. La 22 aprilie au înregistrat decizia lui Hitler de a rămîne la Berlin şi de a nu pleca la Obersalzberg, aşa cum îi sugerau cei din anturajul lui. Asistenta de stomatologie a dr. Blaschke, Käthe Heusermann [151], a avut şi ea ocazia să fugă. A refuzat însă, decizie pe care probabil că a regretat-o de multe ori în cei zece ani petrecuţi în închisorile ruseşti:

„În noaptea de 20–21 aprilie 1945, mi s-a oferit şansa de a fugi în sudul Germaniei. În cercul intim al lui Hitler domnea părerea că se va duce şi el la Berchtesgaden. Am refuzat: nu doream să mă duc la Berchtesgaden cu Hitler. Pe atunci aveam un apartament la Berlin ...“.

La ora 6.10 în dimineaţa zilei de 21 aprilie, locuitorii suburbiilor din Berlinul de nord au fost treziţi brusc din somn de artileria sovietică. În timpul nopţii, trupele ruseşti traversaseră autostrada 2 sud spre Bernau şi se aflau acum în apropiere de Blumberg. Trezit din somn de focurile de armă, Linge l-a trezit pe Hitler la ora 9.30 dimineaţa, iar acesta l-a întrebat pe generalul Krebs de unde veneau focurile. Nimeni nu se aşteptase ca ruşii să înainteze atît de rapid. În timpul dimineţii, atacurile Armatelor a 3-a şi a 5-a sovietice au pătruns spre Blankenburg şi Blankenfelde. Trupele sovietice înaintau spre Hoppegarten. La ora 14.30 au sosit Keitel şi Dönitz pentru şedinţa informativă. Încă de la ora 10.00, centrul Berlinului se afla sub foc continuu de artilerie. Dar toţi erau

preocupaţi de situaţia din Berlinul de nord. Hitler şi Krebs considerau că pătrunderea sovieticilor adînc la nord oferea o şansă bună de contraatac. S-a exprimat opinia că acest atac ar putea fi executat de Corpul III de blindate germanic sub conducerea *Obergruppenführer*-ului Felix Steiner. Steiner a preluat comanda asupra tuturor unităţilor rămase la Mecklenburg. La ora 14.55, Krebs l-a informat pe comandantul suprem al Grupului de armate Vistula, Heinrici, în legătură cu decizia strategică a lui Hitler. Pe lîngă atacul lui Steiner din nord, Armata a 9-a a lui Busse trebuia nu numai să stabilizeze un front continuu din Berlin prin Königs-wusterhausen spre Cottbus, ci să atace şi forţele blindate ale mareşalului Konev, care pătrunseseră prin spate – o sarcină absolut imposibilă, dar, aşa cum a mărturisit mai tîrziu Jodl, în momentul acela Hitler era încă decis să lupte pînă la capăt:

> „La 21 aprilie, Hitler mi-a spus: 'Voi continua să lupt atît timp cît mai am cel puţin un soldat. Dacă ultimul soldat dezertează, am să mă împuşc ... Mă aşteptam ca sudul să reziste ceva mai mult şi de aceea am trimis o mare parte a personalului în sud ...' ".[152]

Pe 21 aprilie, la ora 16.50, Hitler i-a ordonat lui Steiner să atace pentru a elibera Berlinul şi i-a spus că îl face răspunzător cu capul pentru executarea acestui ordin. „De îndeplinirea cu succes a misiunii dumitale de luptă, i-a scris Hitler, depinde soarta capitalei Germaniei."[153]

În 21 aprilie, pe la ora 21.00, s-a schimbat şi destinul dr. Morell, care fusese medicul personal al lui Hitler din 1936. Cînd Morell a venit să-l vadă pe Hitler împreună cu dr. Stumpfegger, *Führer*-ul şedea în biroul lui, obosit şi deprimat. Atunci Morell i-a sugerat să-i facă o injecţie cu cafeină, dar Hitler a strigat la el: „Crezi că am înnebunit? Probabil că vrei să-mi faci o morfină!" Morell a mărturisit

mai tîrziu: „Ştia că generalii voiau să-l adoarmă ca să-l ducă la Berchtesgaden". Cînd Morell a încercat să-l liniştească, spunîndu-i că nu ştie nimic despre această conspiraţie, Hitler a urlat: „Mă iei drept un imbecil?"[154] După cum spune Morell, Hitler a mai ţipat un timp la el, ameninţînd chiar că-l va împuşca. În cele din urmă, însă, i-a ordonat să se ducă acasă, să-şi scoată uniforma şi să se poarte ca şi cînd „nu m-ai fi cunoscut niciodată". Mai tîrziu, chipurile, Morell a „plîns ca un copil": pînă în 1948, cînd a murit, nu a putut să uite acest rămas-bun, chiar şi după ce a plecat din Berlin pe 23 aprilie[155]. În ciuda acestor dovezi evidente, O'Donnell şi Bahnsen scriu la pagina 72 din cartea lor *Die Katakombe*:

> „N-au trecut decît douăzeci şi patru de ore de cînd medicul personal dr. Theodor Morell a zburat cu avionul spre Bavaria şi se poate presupune că, puţin timp înainte, i-a injectat lui Hitler un alt sedativ puternic (!)".

La 22 aprilie 1945, focul tot mai puternic al armatei sovietice l-a făcut pe Hitler să se trezească la ora 9 dimineaţa. Prima şedinţă informativă a zilei a avut loc la amiază. A fost ultima şedinţă care s-a ţinut cu o participare mai numeroasă şi cea mai scurtă. Erau de faţă Keitel, Jodl, Krebs, Burgdorf şi Bormann. Conducătorii armatei, ai *Luftwaffe* şi ai SS, care plecaseră între timp din Berlin, erau reprezentaţi de adjuncţii lor, Dönitz de viceamiralul Hans-Erich Voss, Göring de *Generalmajor* Eckhard Christian [156] şi Himmler de *SS-Gruppenführer*-ul Hermann Fegelein, iar ministrul de Externe von Ribbentrop era reprezentat de ambasadorul Walter Hewel.

Cea de-a doua şedinţă informativă a zilei de 22 aprilie, ţinută la ora 15.50, a oferit o imagine deznădăjduită. Forţele sovietice din nord avansaseră prin Buchholz şi Heinersdorf pînă la Pankow. Linia frontului era acum la Gesundbrunnen şi în Bernauer Strasse. Forţele ruseşti care se apropiau dinspre

nord şi est ocupaseră suprafeţe întinse din Lichtenberg şi Friedrichsfelde, trecuseră de Mahlsdorf şi Kaulsdorf şi ajunseseră la limita de nord a localităţii Biesdorf. În felul acesta fusese străpuns şi cercul interior defensiv din jurul Berlinului. În sud, forţele ruseşti avansau de la Luckenwalde şi Zossen şi ajunseseră la Beelitz-Güterfelde şi Stahnsdorf. Cleştele de sud al încercuirii ruseşti era cît se poate de evident. Un raport al generalului Busse din Armata a 9-a spunea:

> „Luptele grele se caracterizează prin epuizarea tot mai accentuată a trupelor şi pierderi de neînlocuit în oameni şi materiale“ [157].

În nord, forţele sovietice mai aveau foarte puţin pînă să completeze încercuirea Berlinului la Birkenwerder, Hohen Neudorf şi Henningsdorf. Cînd Hitler a întrebat despre soarta Grupului de armate al lui Steiner, a primit răspunsuri contradictorii, iar cînd a cerut *Luftwaffei* să cerceteze unde se află Steiner, Krebs a trebuit să admită că nu se primise nici un raport şi că Steiner nu lansase încă atacul. Aşa cum a declarat Steiner la 24 februarie 1948, nu putea să atace:

> „Nu aveam nimic, nu puteam să atac. Cele trei divizii de rezervă de sub comanda mea de la Schorfheide primiseră ordin din partea Comandamentului Suprem să sprijine Armata a 2-a, aflată într-o situaţie disperată, şi fuseseră înghiţite într-o încercare inutilă de a opri înaintarea ruşilor spre vest. Cele două noi divizii promise de Grupul de armate Vistula n-au sosit. Am refuzat să folosesc unităţile adunate la repezeală şi lipsite de experienţă. Nu voiam să pierd soldaţi într-o acţiune condamnată de la bun început. Planul de atac se baza pe fapte care nu mai existau în realitate, ci numai în fantezia Cancelariei“ [158].

Însă Hitler urla la oamenii care participau la şedinţa informativă, acuzîndu-i pe generali de eşecurile suferite şi de

trădare, după care a părăsit încăperea alb ca varul la față. Mai tîrziu, Jodl a declarat:

„În ziua de 22 aprilie, cu puțin timp înainte de ora stabilită pentru plecarea spre sud, *Führer*-ul s-a răzgîndit și s-a decis să rămînă la Berlin. Cînd am ajuns la buncăr, pe 22 aprilie, Hitler era într-o stare de mare agitație. M-a chemat pe mine, pe Keitel și pe Bormann după ce Krebs i-a dat raportul și a spus că s-a hotărît să rămînă la Berlin. Eu i-am spus că Berlinul va cădea în următoarele douăzeci și patru de ore. Hitler era foarte nemulțumit de operațiunile militare desfășurate pentru apărarea Berlinului. A spus că nu putem să renunțăm la capitală și că va rămîne pe loc ca să le insufle curaj soldaților“ [159].

Faptul că SS pare să-l fi trădat în momentul în care avea cea mai mare nevoie de ei, personal, a fost probabil lovitura finală, decisivă. După cum declară *Luftwaffenoberleutnânt* Volk, Hitler a strigat la cei prezenți la ședința informativă:

„Consider bătălia pierdută și mă simt trădat și decepționat de cei cărora le-am acordat încredere. Am hotărît să rămîn în capitală și să preiau personal conducerea luptei împotriva bolșevismului“ [160].

După aceea, Hitler a spus că ceilalți se pot duce unde doresc, că nu mai are nici un fel de ordine să le dea.

Această ședință informativă a mai fost descrisă după război și de adjutantul lui Hitler, Otto Günsche, și de către Julius Schaub. Günsche a declarat pe 21 iunie 1956:

„Că Hitler intenționa să-și pună capăt zilelor dacă Berlinul va fi pierdut am auzit chiar din gura lui pe 22 aprilie 1945. În ziua aceea, la ședința informativă la care asistam și eu – așa ca întotdeauna –, s-a raportat că și frontul de nord, de pe Oder, la sud de Szczecin, fusese străpuns. Auzind aceasta,

Hitler a sărit în picioare şi a părăsit încăperea într-o stare de mare agitaţie, spunînd că în aceste condiţii nu mai are ce să comande şi că va rămîne la Berlin şi se va împuşca acolo. Au urmat după aceea proteste vehemente din partea lui Keitel, Jodl, Dönitz (de fapt, Dönitz nu era prezent), Bormann, Goebbels şi Fegelein, precum şi Burgdorf, care s-au dus cîte unul sau cîte doi în apartamentul lui Hitler, unde se retrăsese el după ce auzise raportul sus-menţionat. În esenţă, s-a insistat asupra faptului că situaţia nu era nicidecum fără speranţă. S-au făcut recomandări pentru regruparea trupelor şi stabilizarea frontului. S-a vorbit în special despre Armata a 12-a (general Wenk), care era în curs de formare, de Grupul de armate Schörner şi de constituirea unui Grup de armate Steiner. Adolf Hitler s-a declarat, în general, de acord. Şedinţele informative au continuat şi în zilele următoare, dar cu mult mai puţini participanţi şi de rang mai mic, după ce ofiţerii superiori au părăsit Berlinul. Cu puţin înainte de 22 aprilie începuseră deja pregătirile pentru mutarea sediului la Berchtesgaden-Reichenhall-Salzburg. Între 22 şi 25 aprilie, cea mai mare parte a birourilor au fost transferate în această regiune cu camioanele şi cu avioanele. Între 23 şi 29 aprilie, mai multe persoane, printre care Bormann, Goebbels, Speer, Ribbentrop, Axmann, generalul Weidling şi chiar Göring (acesta prin radio), l-au rugat insistent pe Hitler să părăsească Berlinul. El le-a răspuns tuturor negativ, în sensul că va rămîne la Berlin şi se va împuşca dacă va cădea capitala ...".

La 22 martie 1948, adjutantul Julius Schaub a declarat la Garmisch:

„În timpul şedinţei informative din 22 aprilie 1945, nu am fost de serviciu, dar mă aflam în anticameră cînd în spatele uşii închise de la camera de hărţi s-a auzit zgomot şi agitaţie. Am auzit prin uşă cum Hitler striga emoţionat, cu vocea gîtuită: 'Războiul este pierdut ... Refuz să continuu ... generalii mei m-au dezamăgit şi m-au trădat ... nimic nu mai are sens'. Şi, după o pauză, a adăugat: 'Ca să ne înţelegem bine, domnilor, nu mai cred că Berlinul poate fi salvat'.

Puţin după aceea, uşa s-a dat de perete şi Hitler, gîrbovit şi palid ca o stafie, a străbătut grăbit holul şi a intrat în living fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga. Participanţii la şedinţa informativă rămăseseră singuri în încăpere, dezorientaţi şi la capătul puterilor. După această şedinţă, în toate buncărele din Cancelarie a început să se răspîndească un fel de sentiment al dezastrului iminent. Nu că toată lumea ar fi alergat de colo-colo disperată, dar toţi ştiau că se terminase..." [161].

Declaraţiile făcute de *Major* von Loringhoven la 13 martie 1948 descriu acest sentiment de dezastru care se înstăpînise la Cancelarie.

„Din cîte am putut vedea, cei mai mulţi oameni şi-au petrecut ultimele zile în camerele lor. Cînd ieşeau, rătăceau fără ţintă prin holuri, stăteau de vorbă unii cu alţii şi erau avizi să afle ştiri de afară, mai ales în legătură cu salvarea Berlinului. Una din temele majore ale discuţiilor era unde şi cînd urmau să-şi ia viaţa" [162].

La întrebarea „Despre asta discutau oamenii?", von Loringhoven a răspuns:

„Da, pentru că majoritatea nu mai aveau ce face acolo. Toţi se gîndeau la asta şi se pregăteau să se sinucidă. Cînd se refereau la buncăr, îi spuneau 'vorbitorul funerar' şi se considerau cu toţii nişte cadavre vii ..." [163].

Toate încercările celor prezenţi, precum şi ale lui Himmler şi Dönitz, care fuseseră informaţi telefonic, de a-l face pe Hitler să se răzgîndească nu au dat nici un rezultat. Chiar şi Goebbels, care era de faţă, a dat greş, în timp ce Ribbentrop, care s-a grăbit să vină personal la buncăr, nici măcar nu a fost primit de Hitler.

Luftwaffenoberleutnant Hans Volk, care l-a însoţit pe *Generaloberst* Christian la şedinţa informativă, a declarat după război că:

„... toţi încercau foarte serios să-l convingă pe Hitler să-şi schimbe părerea şi i-au sugerat să transfere trupe din vest şi să le desfăşoare în est. El a răspuns că totul se prăbuşea şi că nu putea face acest lucru: *Reichsmarschall*-ul (Göring) avea s-o facă el mai tîrziu. Cînd cineva a spus că nici un soldat nu va lupta pentru *Reichsmarschall,* Hitler a replicat: 'Ce vreţi să spuneţi, cum să lupte? Nu mai avem pentru ce lupta şi dacă e vorba de negocieri, la asta se pricepe *Reichsmarschall*-ul mai bine decît mine!' Cele mai recente evoluţii ale situaţiei au făcut o impresie puternică asupra lui. Vorbea despre trădare şi despre eşec pretutindeni, despre corupţie în rîndul trupelor şi al conducerii. Acum, pînă şi SS-ul îl minte: Sepp Dietrich. Steiner nu a lansat atacul şi asta a fost ultima picătură ...“ [164].

Ulterior, Jodl a declarat:

„Am fost împreună cu Hitler pînă la 23 aprilie. În ziua aceea, Statul Major a plecat de la Berlin. Hitler a decis să rămînă pe loc şi să ne trimită pe ceilalţi în alte părţi în ziua de 22 aprilie. Pînă atunci încercasem să-l fac să se ducă spre nord sau spre sud, pentru că era evident că Germania de sud va fi despărţită de cea de nord. Hitler nici nu voia să discute. Doream să instalăm comandamente independente în nord şi în sud ... În ziua aceea, Keitel şi cu mine am avut o discuţie cu *Führer*-ul care a durat mai multe ore şi în timpul căreia a spus, printre altele: 'N-ar fi trebuit să plec nici de la Wolfsschanze'“ [165].

Şi, în sfîrşit, Keitel a declarat şi el mai tîrziu:

„La 22 aprilie, *Führer*-ul a decis să rămînă la Berlin. A declarat că nu va părăsi oraşul în nici un caz şi că va aştepta

să se împlinească Destinul în timp ce va conduce el însuşi trupele. În ziua aceea, *Führer*-ul mi-a produs o impresie foarte puternică. Pînă atunci nu avusesem nici un fel de dubii cu privire la stabilitatea lui psihică. În ciuda consecinţelor serioase ale tentativei de asasinat de la 20 iulie 1944, a fost întotdeauna stăpîn pe situaţie. Cu toate acestea, la 22 aprilie mi s-a părut că moralul *Führer*-ului era tot mai scăzut şi că rezistenţa lui interioară fusese înfrîntă. Mi-a ordonat să mă duc imediat la Berchtesgaden: tonul discuţiei era foarte aspru şi în cele din urmă *Führer*-ul m-a dat pur şi simplu afară din încăpere. Cînd am plecat, i-am spus *Generaloberst*-ului Jodl 'Aceasta este prăbuşirea finală' "[166].

Mai tîrziu, mai multe persoane au declarat că Hitler s-a prăbuşit după o criză de furie, alţii că a făcut criza pentru că îşi dăduse seama că războiul era pierdut. Oricum, cea de-a doua variantă este mai plauzibilă.

Mai mulţi martori au descris starea precară a sănătăţii lui Hitler în ultimele zile şi în ultimele ore. Devenise cenuşiu la faţă, avea pete roşii pe obraji, privirea sticloasă şi ochii bulbucaţi, parcă fără viaţă. Era adus de spate şi mergea tîrîndu-şi picioarele. Mîna stîngă, de fapt – toată partea stîngă a corpului, îi tremura. Trebuia să-şi ţină mîna stîngă cu dreapta şi să-şi încrucişeze piciorul drept peste cel stîng cînd şedea jos pentru ca tremurul să fie cît mai puţin vizibil. Cînd voia să se aşeze, scaunul trebuia împins sub el. La 10 septembrie 1945, dr. von Hasselbach declara:

„În ultimele luni albise complet. Corpul lui Hitler se încovoiase (avea cifoză), ceea ce se datora probabil lipsei oricărei forme de activitate fizică. Refuza să meargă pe jos, indiferent cît de mici ar fi fost distanţele. Tremurul capului şi al mîinilor era foarte vizibil (filmele arată numai tremurul mîinii stîngi) mai ales atunci cînd ridica ceaşca de ceai la gură sau cînd semna documentele ..." [167].

Însă mintea lui Hitler rămăsese activă. În ciuda deteriorării fizice, energia şi voinţa lui au rămas nezdruncinate pînă la sfîrşit.– ceea ce probabil i-a uimit pe cei ce l-au urmărit zi de zi. S-a luptat împotriva declinului fizic cu o voinţă incredibilă şi s-a revoltat hotărît împotriva destinului său pînă în ultima clipă, mînat de nevoia de a-şi ascunde înfrîngerea fizică, psihică, politică şi militară.

După ce şi-a dat seama că războiul este pierdut şi le-a permis membrilor din staful lui să plece care încotro doreşte începînd din 22 aprilie, Înaltul Comandament a dispărut brusc şi toată lumea se aştepta la un haos desăvîrşit pe diferitele fronturi. Keitel, Krebs şi Burgdorf au încercat să-l încurajeze pe Hitler şi să-i arate că situaţia militară nu era chiar lipsită de orice speranţă. Jodl, şi el prezent, era probabil persoana cu cea mai clară imagine a situaţiei reale. Ceilalţi continuau să discute mijloacele posibile de salvare a lui Hitler din Berlin. S-a propus să se ordone Armatei a 12-a, care apăra un sector cu o lungime de 200 km pe Elba, împotriva americanilor, să se întoarcă şi să atace trupele lui Konev din spate, să străpungă liniile ruseşti şi să înainteze spre Berlin. În cele din urmă, Hitler a fost de acord cu această sugestie şi a semnat ordinul pentru Wenck, comandantul Armatei a 12-a. Dacă Armata a 12-a era în stare să salveze situaţia de la Berlin, asta era cu totul altceva. Aceasta fusese constituită abia la începutul anului 1945, era insuficient instruită şi dispunea de forţe blindate foarte slabe. Cu toate acestea, la ora 17.20, Jodl a emis următorul ordin către generalul Busse:

„Acoperind spatele şi flancurile, Armata a 9-a trebuie să atace spre vest şi să stabilească legătura cu Armata a 12-a. De performanţa Armatei a 9-a depinde posibilitatea de a tăia forţele inamice care au străpuns liniile de apărare ale Berlinului şi îndepărtarea lor de capitala *Reich*-ului, unde *Führer*-ul continuă să locuiască, avînd încredere în soldaţii săi“[168].

Keitel şi Jodl au primit ordin de la Hitler să părăsească buncărul şi să conducă atacul de despresurare din afara Berlinului. Jodl trebuia să adune toate forţele disponibile din afara capitalei şi să le conducă în luptă, iar Keitel s-a dus la sediul Armatei a 12-a în noaptea de 23 aprilie pentru a încerca să facă legătura între Armatele a 9-a şi a 12-a. Ulterior, Keitel a declarat „Am încercat să mă întorc în oraş pe 24 aprilie, dar nu am putut ateriza şi a trebuit să rămîn în afara oraşului". Probabil că Keitel nu dorea să se întoarcă în acea „cursă de şoareci", cum numeau acum Berlinul mulţi dintre membrii Comandamentului Suprem, deşi pe axa est-vest, între Coloana Victoriei şi Poarta Brandenburg, s-a mai putut ateriza pînă la 29 aprilie.

Potrivit Jurnalului de război al Statului Major Nord, în ziua de 23 aprilie s-a recepţionat un mesaj radio de la Hitler către Dönitz în care i se cerea acestuia ajutor:

> „19.15. Primit mesaj radio către *Grossadmiral* Dönitz, în care *Führer*-ul descrie lupta pentru Berlin ca 'lupta care va decide soarta Germaniei'. În comparaţie cu aceasta, toate celelalte misiuni şi fronturi sînt secundare. Amiralul are ordin să sprijine această luptă înaintea oricăror alte operaţiuni navale cu trupe aeropurtate în oraş şi cu trupe transportate pe apă şi pe uscat, de pe toate fronturile, în jurul Berlinului" [169].

După aceea Hitler a ordonat ca toate hîrtiile şi dosarele lui personale să fie distruse. I-a spus adjutantului său Julius Schaub să găsească benzină şi să ardă conţinutul a trei seifuri. Otto Günsche a declarat la 20 iunie 1956:

> „S-a mai cerut încă o dată benzină şi a fost trimisă la cererea lui Kempka. Din ordinul lui Hitler, la 22 şi 23 aprilie, Schaub a ars hîrtiile personale ale lui Hitler în grădină, la aproximativ 20 de metri de ieşirea din buncăr. Era o cantitate însemnată

de note personale, memorandumuri şi alte asemenea documente pe care Hitler le depusese în seifurile sale ...".

În timpul interogatoriului de la Nürnberg, din 24 martie 1947, Schaub a făcut o descriere amănunţită. După cum susţinea el, Hitler i-a dat cheile de la seifurile personale şi a deschis şi golit el însuşi seiful care se găsea la picioarele patului său în dormitorul din buncăr. Schaub a spus că acesta era „înţesat cu dosare, hîrtii şi scrisori". Apoi au fost golite şi cele două seifuri din dormitorul lui Hitler de la etajul doi din vechea Cancelarie, care nu fusese foarte rău avariat. Conţinutul lor a fost pus în cinci valize mari, care au fost apoi transportate în grădină de oamenii din garda personală şi arse de Schaub cu benzină, într-o gaură de obuz, la aproximativ 20–25 m de ieşirea de urgenţă din buncăr. După cum relatează Schaub, Hitler a apărut pe neaşteptate lîngă el şi a privit în tăcere la hîrtiile şi dosarele care ardeau, transformîndu-se în cenuşă şi fum ca întregul *Reich*.

În cele din urmă, în buncăr nu mai rămăseseră decît cincisprezece persoane: Hitler şi Eva Braun, Goebbels cu soţia şi cei şase copii ai lor, Schwägermann, dr. Stumpfegger, Linge, Günsche şi *Fräulein* Manziarly. În plus, mai erau şi vreo zece oameni din garda personală. Ceilalţi locuiau în buncărul de pe Voss-Strasse şi veneau aici cînd erau chemaţi sau cînd doreau ei. Condiţiile precare de viaţă de sub pămînt şi izolarea faţă de ceea ce se întîmpla în Berlin îi făcuseră pe oameni să devină apatici. Ziua şi noaptea erau la fel în buncăr. Luminile ardeau tot timpul. În afară de Eva Braun, de secretarii Christian şi Junge şi de *Frau* Goebbels, nimeni nu se mai ducea sus, afară. Lumea dormea atunci cînd putea şi cînd avea un loc unde să doarmă. Oamenii din *Führerbunker* trăiau în propria lor lume pe cale de dezintegrare şi, deşi erau încă în viaţă, se simţeau ca şi cum ar fi fost deja îngropaţi. Dar

moartea, pe care mulți dintre ei o presimțeau, nu era pomenită în această atmosferă indescriptibilă. Chiar dacă unii dintre ei au supraviețuit, în acele ultime zile nici unul nu credea că va mai scăpa cu viață. Mulți ani mai tîrziu, Günscher spunea:

„Nici eu nu credeam că voi supraviețui. Dar cînd a venit momentul să părăsesc această viață într-un fel sau altul, n-am mai făcut acel pas. Lucrurile au început să arate diferit atunci ...".

Cu toate acestea, așa cum susțin martorii, des pomenitul „Götterdämmerung" nu a avut loc în buncăr. Hitler era foarte preocupat și ocupat pînă peste cap cu apărarea imediată a Cancelariei și a pregătirilor în acest scop. La 21 iunie 1956, Günsche declara:

„Pe lîngă îndatoririle mele de adjutant personal al lui Hitler, am fost și *Kampfkommandant* al Cancelariei de la începutul lui martie pînă la 22 aprilie 1945, funcție care a fost preluată atunci de *SS-Gruppenführer*-ul Mohnke ...".

La 22 aprilie, Hitler l-a însărcinat pe Mohnke cu apărarea Cancelariei și l-a numit *Kampfkommandant* al Cancelariei, ultima bucățică de teren asupra căreia Hitler mai avea încă putere. La 26 aprilie 1956, Mohnke a făcut următoarea declarație:

„După un timp petrecut în spital din cauza că am fost rănit – am fost rănit de șapte ori în total –, am fost repartizat în *Führerreserve* la Berlin, începînd cu data de 1 aprilie 1945. În noaptea de 22–23 sau 23–24 aprilie 1945, la sugestia mea, pe care adjutantul personal al lui Hitler, *SS-Sturmbannführer*-ul Günsche, i-a transmis-o lui Hitler în numele meu, am fost însărcinat de Adolf Hitler să-i adun pe toți membrii *Waffen-SS* din Berlin, inclusiv pe bodyguarzi, pentru apărarea

centrului capitalei. Am adus la îndeplinire fără întîrziere acest ordin şi am strîns un total de 4000 de *Waffen-SS*, pe care i-am organizat drept *'Kampfgruppe Mohnke'*; am format două regimente cu batalioane şi companii pe care le-am desfăşurat imediat. Ulterior au fost puse sub comanda mea alte unităţi mai mici şi alte grupe din Armată şi *Luftwaffe* şi, în cele din urmă, chiar şi 160 de oameni de la Marină. În zona comandată de mine se aflau şi unităţi ale Tineretului Hitlerist, sub conducerea lui Axmann. Dintre acestea, o companie sub conducerea unui ofiţer era angajată în lupta de la Pichelsdorfer, dar celelalte erau folosite numai ca să asigure aprovizionarea cu materiale şi pentru însărcinări similare. Personal, răspundeam în faţa *Kampfkommandant*-ului din Berlin. Iniţial, acesta a fost *Oberst* Bremer şi cam de prin 27 aprilie, generalul de artilerie Weidling.

Trebuia să prezint raportul nu numai *Kampfkommandant*-ului Berlinului, ci şi generalului Krebs, care avea atribuţiile şefului de Stat Major al Armatei. Cam din 27 aprilie a trebuit să iau de asemenea parte la şedinţele informative zilnice de la *Führerbunker*. Propriul meu post de comandă era în buncărul de sub Cancelaria Nouă ...".

La 23 aprilie, cu 15 minute după miezul nopţii, lîngă Potsdam a avut loc o întîlnire între Jodl şi şeful Statului Major de la *Luftwaffe*, Karl Koller. Koller s-a informat despre evenimentele petrecute la buncăr la 22 aprilie şi se pare că Jodl i-ar fi spus:

„Vom întoarce Armata a 12-a spre est şi vom ataca flancul stîng al Armatei a 3-a blindate, indiferent de ce vor face americanii pe Elba. Numai printr-o astfel de acţiune va fi posibil să le demonstrăm celorlalţi că, de fapt, noi luptăm numai împotriva sovieticilor" [170].

Generalul Koller îşi dădea seama că era urgent ca Göring să fie informat în legătură cu evenimentele din *Führerbunker*.

Jodl a fost şi el de acord şi la ora 3.30 Koller a decolat într-un avion de luptă de la aeroportul Gatow cu direcţia München şi de acolo a ajuns cu maşina la Göring.

După ce Hitler a căzut de acord cu Keitel şi Krebs că Armatele a 9-a şi a 12-a trebuie să lanseze un atac comun cu obiectivul de a despresura Berlinul, Keitel s-a dus personal cu maşina să-l vadă pe Wenck. Keitel a ajuns la postul de comandă al lui Wenck, aflat într-un pavilion de vînătoare din pădurea Wiesenburg, în apropiere de Beelitz, la sud-vest de Berlin, cam în jurul orei unu noaptea. Cînd s-au întîlnit, Keitel a exclamat: „Trebuie să-l eliberăm pe *Führer!*". Apoi şi-a expus planul. Armatele a 9-a şi a 12-a trebuiau să avanseze una spre alta, să se unească la sud de Berlin şi după aceea să lupte şi să intre în capitală, croindu-şi drum pe lîngă Potsdam. Deşi nu primise pînă atunci nici un ordin, Wenck pusese deja în aplicare un astfel de plan. Datorită calmului relativ de pe frontul american, scosese armatele de pe Elba şi începuse să le desfăşoare în faţa ruşilor care înaintau. La 21 aprilie, Armata a 12-a respinsese chiar un atac sovietic cu tancuri în apropiere de Belzig. Keitel şi Wenck au căzut de acord că Armata a 12-a trebuie să atace din zona Treuenbrietzen–Belzig pentru a despresura Berlinul.

Starea de spirit a lui Hitler – după ce începuse treptat să-şi revină – s-a schimbat brusc. Imaginaţia lui era înflăcărată în special de Armata a 12-a, care se afla la numai 60 km de Berlin, şi le-a trimis telexuri lui Dönitz, Himmler şi către *Luftwaffe*, cu ordine să trimită întăriri la Berlin. Şi în dimineaţa zilei de 23 aprilie, Krebs i-a spus lui Hitler că mai erau cîteva zile pînă la ofensiva rusească împotriva capitalei, pentru că efortul sovieticilor se concentra în principal asupra încercuirii complete a capitalei. La 23 aprilie, linia frontului în Berlin pornea de la Tegel prin Humboldthain, de la Wollankstrasse pînă la staţia de metrou Friedrichshain. La şedinţa informativă

de după-amiază, la ora 15.00, Hitler a ordonat ca toate rezervele disponibile să fie puse la dispoziția lui Wenck, chiar dacă sînt prost înarmate, pentru a astupa spărturile. Nu mai trebuia să i se trimită nimic lui Steiner (care nu ascultase de ordinele lui Hitler). Iar Keitel a răspuns: „*Jawohl, mein Führer*, așa va fi“ [171].

La 23 aprilie, ministrul pentru Armament, Speer, a aterizat pe axa est-vest[172]. „Hitler a fost deosebit de emoționat de faptul că Speer nu numai că a venit personal să-l felicite de ziua lui, dar a mai venit o dată să-și ia rămas-bun“, afirma mai tîrziu Schaub. Un zbor în centrul Berlinului la momentul respectiv nu era lipsit de riscuri. Speer a insistat pe lîngă Hitler să rămînă la Berlin. O retragere în Alpi ar fi părut acum ca o încercare disperată și ridicolă de evadare. „După o despărțire foarte emoționantă, Speer a zburat spre Berlin la ora 3.30 în dimineața următoare“, a spus Schaub.

Hitler era și el cît se poate de conștient că nu mai putea părăsi capitala în momentul acela. Două zile mai tîrziu, declara în timpul ședinței informative:

> „Dacă Destinul ar fi hotărît altfel, aș fi dispărut de pe scena istoriei ca un fugar dezonorat. Consider că aș fi de o mie de ori mai laș dacă m-aș sinucide pe Obersalzberg decît dacă aș rămîne să cad aici. Nu trebuie ca cineva să poată spune: 'Dumneata, ca *Führer*...'.
> Eu sînt *Führer*-ul, atît timp cît mai sînt în stare să conduc. Nu pot să conduc dacă plec și mă instalez undeva, pe un munte, ci numai dacă am autoritate asupra unor armate care să mă asculte. Să cîștig victoria aici, indiferent cît va fi de greu, și după aceea voi avea dreptul să elimin elementele trîndave, care nu fac nimic altceva decît să ne obstrucționeze mereu. Apoi voi lucra cu acei generali care au făcut dovada valorii lor. Numai o atitudine eroică ne poate ajuta să supraviețuim în aceste vremuri grele ...“ [173].

În timp ce Hitler vorbea cu Speer, a sosit o telegramă de la Göring. Göring scrisese telegrama cu ajutorul lui Heinrich Lammers, ministru şi şef al Cancelariei, şi scopul acesteia era să-i confirme poziţia de succesor al lui Hitler şi să-i dea autoritate legală:

> *Mein Führer,*
> Sînteţi de acord ca după decizia dumneavoastră de a rezista în Fortăreaţa Berlinului şi în conformitate cu legea 29/6/41 să preiau acum conducerea *Reich*-ului cu toate prerogativele interne şi externe? Dacă pînă la ora 22.00 nu voi primi nici un răspuns, voi presupune că nu mai sînteţi liber să acţionaţi şi voi considera că sînt îndeplinite condiţiile legii dumneavoastră şi voi acţiona cu deplină răspundere în interesul ţării şi al poporului nostru. Ceea ce simt în această oră – cea mai grea a vieţii mele – nu poate fi exprimat. Dumnezeu să vă aibă în paza Lui şi sper totuşi că veţi veni aici de la Berlin.
> Al dumneavoastră credincios,
> Hermann Göring [174]

Deşi Martin Bormann a încercat să-l convingă pe Hitler că Göring îi dăduse, de fapt, un ultimatum, stabilind termenul limită la ora 22.00, se afirmă că Hitler ar fi reacţionat apatic. Situaţia s-a schimbat însă brusc cînd a sosit o telegramă de la Göring către Ribbentrop, la ora 17.59:

> „I-am cerut *Führer*-ului să-mi dea instrucţiuni pînă la ora 22.00/23.04. Dacă pînă la ora aceea va deveni limpede că *Führer*-ul nu mai dispune de libertatea de acţiune ca lider al *Reich*-ului, va intra în vigoare dictatul lui din 29.06.1941, prin care eu, ca adjunct al lui, îi voi succeda în toate funcţiile. Dacă nu primiţi nici un alt ordin, fie direct de la *Führer*, fie de la mine, pînă la ora 24.00 în ziua de 23.04.45, vă rog să veniţi fără întîrziere la mine pe calea aerului.
> Göring, *Reichsmarschall*" [175]

Merită să notăm aici că, în ziua de 19 martie 1945 – așa cum s-a arătat după război – ministrul de Externe von Ribbentrop începuse deja să sondeze posibilitățile unei păci separate cu Aliații occidentali, printr-un agent secret de la Stockholm. Hitler a semnat acum proiectul unei telegrame către Göring pe care i-o pusese în față Bormann. În această telegramă, Hitler îl informa pe Göring că felul în care înțelege să se comporte constituie o trădare a Național-Socialismului, pasibilă de pedeapsa cu moartea, dar că pedeapsa cu moartea nu va fi executată dacă își dă imediat demisia din toate funcțiile deținute și renunță la drepturile lui la succesiune. În numele lui Hitler, Bormann a ordonat simultan comandantului de la Obersalzberg, *SS-Obersturmbannführer* dr. Bernard Frank, și lui *SS-Obersturmbannführer* Wilhelm von Bredow să-l aresteze pe Göring cu întregul lui personal. Göring a fost condus într-un lagăr SS din Salzburg, apoi la castelul lui din Mauterndorf.

. Către ora 18.00, comandantul Corpului LVI Blindate, generalul de artilerie Helmuth Weidling, s-a prezentat la Cancelarie ca să se justifice. Hitler a ordonat să fie împușcat pentru că mutase, chipurile fără să-i ceară permisiunea, postul de comandă al Corpului din vestul Berlinului la Döberitz. Ulterior, Weidling a prezentat următoarea descriere a călătoriei sale pînă în camera lui Hitler din buncăr și a întîlnirii cu Hitler:

„Încă un drum lung printr-un pasaj subteran spre *Führerbunker*, care se află cam la două niveluri sub suprafața pămîntului. Din nou, verificări, una după alta. La unul din ultimele puncte de control mi-a fost luat pistolul și tocul respectiv. Am traversat bucătăria și am ajuns într-un fel de sufragerie în care mîncau mai mulți ofițeri SS. Am coborît încă o scară spre sala de așteptare a *Führer*-ului. Acolo așteptau mai multe persoane, printre care l-am recunoscut pe ministrul de Externe von Ribbentrop.

Krebs şi Burgdorf m-au condus repede în camera *Führer*-ului. În spatele unei mese acoperite cu hărţi şedea *Führer*-ul *Reich*-ului german. Cînd am intrat, a întors capul spre mine, cu ochii ca ai unui bolnav cu febră. A încercat să se ridice în picioare. Am constatat, spre groaza mea, că mîna şi un picior îi tremurau, fără să le poată controla. Cu un efort considerabil, a reuşit să se ridice. Mi-a întins mîna cu un zîmbet chinuit, cu chipul ca o mască rînjită. După aceea, *Führer*-ul s-a aşezat la loc, pe fotoliu, cu un mare efort. Chiar şi cînd şedea, piciorul stîng îi tremura întruna. Genunchiul i se mişca precum pendulul unui ceas, însă mult mai repede" [176].

După ce s-a clarificat neînţelegerea şi s-a prezentat raportul cu privire la situaţia Corpului LVI Blindate, Hitler l-a însărcinat pe generalul Weidling cu apărarea sectoarelor de est şi sud-est ale Berlinului:

„Mi s-a permis să plec. *Führer*-ul a încercat din nou să se ridice, dar n-a reuşit. Mi-a dat mîna rămînînd aşezat. Am părăsit încăperea profund zdruncinat de starea fizică a *Führer*-ului" [177].

La 24 aprilie, spre amiază, Weidling a primit un telefon de la generalul Krebs, care i-a spus:

„Aţi făcut o bună impresie *Führer*-ului cu raportul dumneavoastră de ieri. V-a numit comandant al apărării Berlinului" [178].

Weidling l-a înlocuit pe *Oberst* Ernst Kaether, pe care Hitler de-abia îl numise în această funcţie pe 22 aprilie. Trebuia să respingă două milioane şi jumătate de soldaţi sovietici cu forţele lui care constau din 44 600 de soldaţi, 42 500 de oameni din *Volkssturm*, 3500 de la Tineretul Hitlerist, cîteva batalioane muncitoreşti şi membri ai *Organizaţiei Todt* – o misiune absolut imposibilă. Mai tîrziu, Weidling a declarat:

„La 24 aprilie eram deja convins că era imposibil să apăr Berlinul şi că era inutil din punct de vedere militar, pentru că întregul comandament german nu dispunea de suficiente forţe“ [179].

Pe 24 aprilie, soldaţii sovietici ai Frontului 1 Bielorusia au făcut joncţiunea cu cei ai Frontului 1 Ucraina în suburbiile de sud-est ale Berlinului. Armata a 9-a era acum încercuită de trupele sovietice. În nordul Berlinului, sovieticii au avansat prin Kremmen şi Velten pînă la Nauen. Districtele din nord şi din sud-est erau ocupate. În Zehlendorf, Tempelhof şi Neukölln izbucniseră aprige lupte de stradă şi, de la capul lor de pod din Schöneweide, sovieticii înaintau spre gara Rummelsberg. Pe străzile Berlinului se dădeau lupte grele. Spre amiază, s-a primit la buncăr raportul că aeroportul Tempelhof se afla sub bombardamentul artileriei ruseşti, iar la ora 17.00 şi aeroportul Gatow a raportat că este supus unui tir masiv de obuze. În noaptea de 24 spre 25 aprilie, Cancelaria a început să fie bombardată din plin. În buncăr, însă, simţul realităţii dispăruse cu totul, în aşa măsură încît, în timpul şedinţei informative de seară, Hitler a fost în stare să declare:

„În Berlin, situaţia pare mai rea decît este în realitate. Zona Berlinului trebuie să fie utilizată cît mai mult posibil pentru oameni. Diviziile desfăşurate în Berlin trebuie completate cu persoane din populaţia civilă. Trebuie să se formeze unităţi de recrutare pentru a se aduna toate forţele posibile ...“ [180].

Şi încă o dată Hitler le-a explicat celor prezenţi de ce nu plecase în sudul Germaniei:

„Germania de sud-vest este fragilă. Nu are nici un sens să stau în sud, pentru că acolo nu aş avea nici influenţă, nici armată. Aş rămîne acolo singur cu personalul meu. De aceea,

unica posibilitate pe care o văd pentru a recăpăta controlul asupra situației este să obțin o victorie undeva. Și nu pot s-o obțin decît aici. Și dacă voi obține un asemenea succes, fie el și numai moral, cel puțin voi avea posibilitatea să-mi salvez obrazul și să cîștig timp ..." [18].

Forțele sovietice ale Fronturilor 1 Bielorusia și 1 Ucraina au făcut joncțiunea spre amiaza zilei de 25 aprilie, în apropiere de Ketzin. În felul acesta, cercul sovietic din jurul capitalei era închis. Rușii au mai ocupat alte localități suburbane și au continuat să înainteze spre Treptow și Britz, ia la ora 13.00 se aflau în apropiere de Torgau, pe Elba. În acest moment, *Reich*-ul german a fost împărțit în două.

Ce se petrecea în mintea lui Hitler în ziua de 25 aprilie 1945 se poate vedea din comentariile lui din timpul celei de-a doua ședințe informative a zilei:

Voss: Vine și Wenck, *mein Führer!* Problema este dacă va reuși de unul singur.
Hitler: Închipuiește-ți! Vestea se va răspîndi ca fulgerul în tot Berlinul: o armată germană a străpuns liniile rusești dinspre vest și a făcut joncțiunea cu fortăreața. Tot ceea ce pot face rușii este să continue să arunce în luptă forțe noi pentru a încerca să mențină pozițiile separate. Aici va fi un focar de primă însemnătate. Rușii și-au consumat o mare parte din forțe la traversarea Oderului, mai ales în grupul armatei de nord. În al doilea rînd, pierd foarte mulți oameni în luptele de stradă. Dacă se distrug în fiecare zi cîte zece tancuri, asta înseamnă că într-un interval de zece zile vor fi distruse 500, poate chiar 600.
În seara asta mă duc la culcare ceva mai liniștit și vreau să fiu trezit numai dacă apare vreun tanc rusesc în fața ușii mele, ca să am timp să mă pregătesc.
Cu toată această vînzoleală, nu există altă cale decît aceasta ca să-i producem pierderi inamicului. Trebuie să rezistăm cu orice preț în Berlin, pentru că numai așa îl putem face pe

duşman să sîngereze de moarte. Ce altceva l-ar putea opri pe rus dacă ar putea trece nestingherit pe aici?" [182].

După şedinţa informativă de seară, Hitler a trimis următorul mesaj radiofonic lui Jodl şi Wenck:

„Agravarea situaţiei din Berlin şi încercuirea capitalei care a avut loc între timp necesită executarea cît mai rapidă a atacurilor de despresurare, aşa cum s-a ordonat anterior. Numai dacă forţele de atac, concentrate şi hotărîte, vor realiza străpungerea fără să ţină cont de forţele vecine şi de flancuri, Armata a 9-a va reuşi să restabilească legătura cu Berlinul şi să distrugă puternicele forţe ale inamicului" [183].

Aşa cum reiese din jurnalul de zi al Statului Major Nord, la puţin timp după miezul nopţii de 26 aprilie a sosit un telex de la Hitler:

„00.25: Primit telex de la *Führer* pentru *Generaloberst* Jodl şi Armata a 12-a. Se cere urgent executarea cît mai rapidă a acţiunilor de despresurare în direcţiile ordonate anterior. Armata a 12-a trebuie să se desfăşoare pe linia Beelitz–Ferch şi să continue atacul spre est fără întîrziere pînă va stabili legătura cu Armata a 9-a.
Armata a 9-a trebuie să atace spre vest pe ruta cea mai scurtă şi să facă legătura cu Armata a 12-a. După contopirea celor două armate, totul va depinde de distrugerea forţelor inamicului în partea de sud a Berlinului, prin întoarcere spre nord şi stabilirea unei legături pe un front lung cu Berlinul" [184].

La 26 aprilie, ambele părţi s-au angajat în cele mai crîncene lupte de stradă. După ce trupele sovietice au ocupat rapid suburbiile din nord-estul şi din estul oraşului, au întîmpinat o rezistenţă îndîrjită din partea forţelor germane

în sectoarele dens construite ale centrului oraşului. Soldaţii sovietici şi-au croit drum de-a lungul Aleii Frankfurt, luptînd pentru fiecare metru. În dimineaţa zilei de 26 aprilie au ocupat zona din jurul Pieţei Andreas şi pînă seara ajunseseră la Schillingstrasse, în dreptul staţiei de metrou, nu departe de Alexanderplatz. În ziua de 26 aprilie, zona guvernamentală şi a Cancelariei s-au aflat sub un tir atît de înverşunat de artilerie, încît ventilaţia din buncăr a trebuit închisă de mai multe ori pentru că, deşi existau filtre, prin sistemul de aer condiţionat intra fum în loc de aer curat. Pe de altă parte, vestea că pe axa est-vest aterizaseră două avioane Ju 52 de transport a dat naştere unei explozii de exuberanţă, pentru că aduceau întăriri la Berlin. O picătură într-un ocean! La puţin timp după aceea, avioane de luptă au aruncat canistre pentru aprovizionare, care n-au fost însă recuperate decît parţial de soldaţi. La ora 18.00, Jodl a avut o convorbire telefonică cu Hitler, care i-a ordonat să explice clar Armatei a 9-a că „trebuia să se întoarcă mult spre nord, împreună cu Armata a 12-a, pentru a uşura luptele din Berlin“ [185].

Cu o zi înainte, la 25 aprilie, Hitler transmisese prin radio un ordin urgent către Robert *Ritter* von Greim, *Generaloberst der Luftwaffe* [186] la München, spunîndu-i să se prezinte la Berlin, la buncăr, fără să-i dea alte explicaţii. Intenţiona să-l numească pe von Greim succesorul lui Göring. Von Greim îl cunoştea pe Hitler din timpul aşa-numitului puci Kapp, cînd el, în calitate de tînăr locotenent, zburase cu Hitler la Berlin în ziua de 16 martie 1920; Hitler mersese atunci pentru prima oară cu avionul, iar von Greim devenise aproape inexplicabil unul dintre aderenţii lui cei mai fanatici. Greim a decolat de la München în noaptea de 25 spre 26 aprilie. A luat-o cu el, în calitate de tovarăş de drum şi de copilot, pe o mai veche prietenă, Hanna Reitsch, vestita femeie-pilot de încercare şi ferventă sprijinitoare a lui Hitler. Au zburat pînă la Berlin în

etape, mai întîi prin Rechlin şi de acolo la Gatow, unde pista era deja plină de gropi de la obuzele ruseşti. Von Greim a schimbat atunci avionul şi a luat un Fieseler Storch ca să ajungă pînă în centrul Berlinului. Cu puţin timp înainte de aterizare, un obuz a spintecat pîntecele avionului şi l-a rănit grav pe Greim la piciorul drept. În plin atac cu obuze şi şrapnele, Hanna Reitsch a preluat controlul şi a aterizat pe axa est-vest. Aici Reitsch a rechiziţionat un vehicul al armatei care i-a dus, pe ea şi pe von Greim, aşa rănit cum era, la Cancelarie. După ce i-a fost pansată rana pilotului la spitalul de campanie, Hitler l-a promovat pe von Greim, care a devenit astfel ultimul *Reichsmarschall* al *Wehrmacht*-ului german şi l-a numit comandant al *Luftwaffei*, în locul lui Göring. Hanna Reitsch a declarat la 25 noiembrie 1954:

> „Venind de la Gatow, am aterizat împreună cu *Generaloberst Ritter* von Greim în apropiere de Poarta Brandenburg din Berlin cu un avion Storch, în ziua de 26 aprilie 1945, între orele 18.00 şi 19.00. În timpul zborului, *Generaloberst* von Greim a fost rănit în piciorul drept de un obuz de tanc. De la Poarta Brandenburg ne-am dus imediat la *Führerbunker*-ul din Cancelarie cu un camion. Am rămas acolo pînă în ziua de 29 aprilie 1945, ora 13.30.
> Imediat după ce am sosit, am fost salutaţi de Adolf Hitler, *Generaloberst* von Greim a primit îngrijiri medicale la spitalul de campanie şi a fost avansat *Generalfeldmarschall* şi comandant al *Luftwaffei* de către Hitler“ [187].

La ora 22.00, avansarea lui von Greim a fost anunţată la radio. Von Greim nu s-a supărat că a trebuit să facă acest zbor aşa de periculos pînă la Berlin numai ca să audă ceva ce Hitler îi putea comunica prin radio. Şi nici rana nu i-a diminuat admiraţia faţă de Hitler. Dimpotrivă, atît von Greim, cît şi Hanna Reitsch au cerut permisiunea de a rămîne în buncăr alături de *Führer*. Şi acesta a fost de acord.

La ședința informativă din 26 aprilie, generalul Weidling a atras atenția asupra situației catastrofale din oraș – lipsa de muniție, dezertarea în masă a luptătorilor din *Volkssturm* – și a recomandat să fie părăsit imediat buncărul; Hitler a refuzat. Se afirmă că i-ar fi spus lui Weidling că nu are intenția să se lase prins în pădure ca un fugar.

La ora 22.12, viceamiralul Voss i-a transmis amiralului Dönitz prin radio următorul mesaj:

„În bătălia pentru Berlin succese încurajatoare. Armata Wenck din SV și Armata a 9-a din SE. Și Grupul de atac Steiner progresează din nord. În nordul orașului, agravare a situației, mai ales sector guvernamental, foc artilerie continuu. *Führer*-ul se așteaptă la operațiuni în afara Berlinului care să ușureze situația în oraș. Trebuie luate toate măsurile posibile cît mai urgent. După părerea mea, următoarele 48 de ore vor fi decisive“ [188].

La 27 aprilie, forțele sovietice s-au apropiat și mai mult de sectorul guvernamental. Au ocupat aeroporturile Tempelhof și Gatow și au pătruns în Schönberg și Kreuzberg. De la Charlottenburg în nord-vest și de la Tempelhof în sud, trupele rusești au continuat să înainteze spre centru. Cele mai sîngeroase lupte s-au dat la buncărul de la Grădina Zoologică (*Tiergartenbunker*), în Alexanderplatz și la Poarta Halelor. Pentru a doua zi consecutiv, Cancelaria se afla sub foc continuu. Hitler se plîngea că nici nu mai poate să doarmă. Se pare că ar fi spus: „Imediat ce adormi, începe bombardamentul“.

Încercările de ușurare a situației întreprinse de forțele conduse de Holste și Steiner au fost respinse, apoi Jodl a desfășurat aceste forțe împotriva trupelor sovietice care înaintau spre Prenzlau. Cu aceasta, lupta pentru Berlin se încheiase în sectorul de nord. Bormann notează în jurnalul său:

„Vineri, 27 aprilie
Diviziile care vin în ajutorul nostru sînt reținute de Himmler și de Jodl!
Vom rămîne aici și vom cădea o dată cu *Führer*-ul, credincioși pînă la moarte. Alții consideră că trebuie să acționeze dintr-o 'rațiune superioară': îl sacrifică pe *Führer* și trădarea lor – pfui, dezgustătoare! – este pentru ei 'sensul onoarei'!" [189].

La 28 aprilie, Hitler și Krebs, aflați în buncăr, și-au dat seama că nu mai pot aștepta nici un fel de ajutor de la nord, de la *Generalleutnant* Rudolf Holste și de la *SS-Obergruppenführer* Felix Steiner. De aceea, Krebs i-a trimis lui Jodl următorul mesaj, la ora 2.17 noaptea:

„Rămîne în vigoare ordinul de a lansa un atac amplu pentru ca despresurarea capitalei să se termine cu bine. Vor fi folosite toate mijloacele disponibile dintre Elba și Oder. Ținînd seama de această misiune hotărîtoare, străpungerea pozițiilor inamicului la Mecklenburg poate să mai aștepte" [190].

Spre ora 3.00 dimineața, Krebs l-a chemat la telefon pe Keitel și i-a pus mai multe întrebări. Keitel tot nu voia să admită că încercările de despresurare a Berlinului din nord eșuaseră și i-a răspuns că fusese doar silit să-și retragă o divizie. După aceea a avut loc următorul schimb de replici:

Krebs: Ceea ce îl interesează pe *Führer* cel mai mult este atacul la vest de Oranienburg. Care este situația acolo? *Führer*-ul refuză să-l lase pe Steiner să comande acolo!!! A preluat comanda Holste? Dacă nu primim ajutor în următoarele 36, maximum 48 de ore, va fi prea tîrziu!!!
Keitel: Îi vom trimite pe Wenck și pe Busse cu maximum de energie. Există o posibilitate de ușurare a situației dacă se avansează din nord.
Krebs: *Führer*-ul așteaptă ajutor cît mai curînd. Nu mai sînt decît 48 de ore. Dacă pînă atunci nu sosește nici un ajutor, va

fi prea tîrziu. *Führer*-ul mi-a cerut să repet acest lucru încă o dată!!![191]

Însă Armata a 9-a era încercuită și împărțită în trei de forțele sovietice. În dimineața de 28 aprilie, a raportat:

„Străpungerea eșuată. Se pare că numai cîteva puncte de atac au reușit să străpungă spre vest. Alte unități au fost oprite, parțial aruncate înapoi, cu pierderi grele"[192].

Generalul Busse și o parte din Armata a 9-a au reușit să străpungă liniile spre vest, dar restul ei a fost distrus cîteva zile mai tîrziu în zona Halbe, înregistrîndu-se pierderi grele. Atmosfera de deprimare și tot mai lipsită de speranță din buncăr – nu se primiseră nici un fel de vești nici de la Armata a 12-a a lui Wenck – se reflectă foarte bine într-o telegramă a lui Martin Bormann trimisă la München:

„În loc să trimită încoace trupele care trebuie să ne despresoare, oamenii-cheie rămîn tăcuți. Loialitatea pare să lase locul trădării. Vom rămîne aici. Cancelaria deja în ruine"[193].

Și în jurnalul său, Bormann nota:

„Sîmbătă, 28 aprilie
Cancelaria noastră a devenit un morman de ruine: 'Lumea se sprijină acum pe tăișul unei săbii'.
Înaltă trădare – în străinătate se anunță capitularea necondiționată.
Fegelein este dezonorat – a încercat să fugă ca un laș cu avionul de la Berlin, în haine civile"[194].

Pe deasupra, la 28 aprilie, ora 5 dimineața, legătura radio dintre buncărul din Berlin și Comandamentul din Rheinsberg

s-a întrerupt. Pînă la ora 16.30, cînd s-a restabilit contactul pe ultrascurte, nu au existat decît legături radio întîmplătoare cu Corpul LVI Blindate din Berlin.

Este momentul să spunem ceva despre comunicațiile dintre Cancelarie – buncărul lui Hitler – și diferitele instituții militare. Așa cum s-a menționat și mai înainte, la 20 noiembrie 1944, cînd sediul *Führer*-ului a fost mutat din Prusia Orientală la Berlin, Hitler nu s-a instalat în tabăra de la Zossen, pentru că nu o considera destul de bine protejată împotriva bombelor. În felul acesta, Comandamentul forțelor armate germane a rămas fragmentat. În calitatea sa de comandant suprem al forțelor armate, Hitler – și prin urmare sediul lui – s-a aflat în Cancelarie și mai apoi în buncăr. Statul Major de comandă și Statul Major general al Armatei (personalul cu adevărat activ) se aflau în tabăra Zeppelin de la Zossen. Șeful Statului Major (Keitel) și șeful Statului Major de comandă (Jodl) locuiau la Berlin-Dahlem în vile diferite, avînd fiecare un mic personal propriu. Generalii și personalul lor trebuiau să circule între Zossen și Berlin, adesea chiar de mai multe ori pe zi, și tot sistemul de comunicații trebuia reorganizat. Acest lucru s-a văzut și mai bine după ce Armata Roșie a străpuns liniile de pe Oder și a încercuit Berlinul.

Inițial, de comunicațiile dintre diverse grupuri de comandă s-a ocupat Secția 500, centrala telefonică a forțelor armate de la Zossen. Pînă în momentul în care a fost ocupată de sovietici, adică pînă la 20–21 aprilie 1945, aceasta a funcționat bine și a permis contactele telefonice cu posturile armatei de pe toate fronturile. Dar pe măsură ce linia frontului pătrundea tot mai adînc în Germania, legăturile telefonice nu au mai fost sigure și exista temerea ca discuțiile să fie înregistrate.

După ce a căzut Zossen, nu au mai putut fi utilizate

legăturile telefonice de la Berlin spre comandamentele forțelor armate. În același timp, la 22–23 aprilie, unitatea de comunicații a armatei rămasă la Cancelarie a părăsit postul. În comunicații s-a instalat un haos total și în ultimele zile s-a ajuns în situația în care buncărul era foarte prost informat și întreținea legătura cu comandamentul armatei numai cu mare dificultate. În timpul ședinței informative de noapte din 27 aprilie, Hitler remarca iritat:

> „Trebuie să fie posibil să se stabilească legătura cu Armata a 9-a. Avem contact radio o jumătate de oră pe zi. Tito comunică cu partizanii lui în toată Peninsula Balcanică cu aparatul de ultrascurte“ [195].

În timpul interogatoriului său de la Nürnberg, Schaub a declarat la 7 decembrie 1946:

> „Legătura radio din buncăr devenea din ce în ce mai proastă cu fiecare zi. Nu mai era decît o echipă de radiofoniști care opera în pivnița Ministerului Propagandei, de partea cealaltă a străzii Wilhelm. Singurul contact posibil era prin curier. Curierii trebuiau să-și croiască drum printre dărîmături și sub focul inamicului ca să ducă și să aducă mesajele. Nu mai exista nici o legătură cu birourile și posturile de comandă din oraș. Nimeni nu știa cine mai era acolo sau unde erau ...“.

Pe baza documentelor existente, se poate face următoarea reconstituire: după întoarcerea lui Hitler de la ofensiva din Ardeni, o unitate radio a marinei a fost adăugată echipei de la Cancelarie. Ea trebuia să mențină în permanență legătura cu *Grossadmiral* Dönitz și, mai tîrziu, cu Statul Major al armatei de nord. La 23 aprilie a fost stabilită linia telefonică unidirecțională cu Înaltul Comandament și cu Statul Major de la Zossen, ceea ce a permis să se realizeze convorbiri telefonice pînă la 29 aprilie.

Între mijlocul şi sfîrşitul lui aprilie, în Cancelarie au existat, aşadar, următoarele instalaţii de comunicaţii:

a) *Legătura radio direcţională pe unde ultrascurte*

De la turnul radio al Berlinului, aflat la numai cîţiva kilometri de buncăr care era legat de buncăr printr-un cablu ce trecea prin adăpostul antiaerian de la Tiergarten, o undă ultrascurtă (10 cm) era îndreptată spre un balon care plutea la o înălţime de 100-200 m la Rheinsberg, cam la 60 km distanţă. Prin această legătură se puteau face convorbiri telefonice între buncăr, Forţele Armate şi Statul Major. Adjutantul lui Krebs, von Loringhoven, a descris mai tîrziu această legătură:

> „Înaltul Comandament al Armatei, Keitel şi Jodl puteau să vorbească direct cu Grupul de Armate Vistula, cu Wenck, cu forţele care luptau împotriva americanilor şi a englezilor, cu forţele noastre din Italia etc. prin radio. Noi, cei din buncăr, primeam veştile indirect, de la Rheinsberg, de la Înaltul Comandament. Iar dacă doream să vorbim cu cineva, trebuia să spunem Înaltului Comandament, care transmitea apoi mai departe mesajul nostru. Nu puteam să vorbesc cu nimeni altcineva, numai cu Înaltul Comandament de lîngă balon, şi lucrul acesta era adesea dificil. Era imposibil să spui prea multe, pentru că se auzea foarte slab. Am folosit adesea această legătură. Turnul radio era la numai cîţiva kilometri de buncărul nostru şi balonul nu era departe de Înaltul Comandament, dar, aşa cum am spus, se auzea adesea foarte, foarte prost“[196].

Pînă la 29 aprilie, această legătură a funcţionat cu dificultăţi. În jurul orei 12.50 a zilei de 29 aprilie, balonul a fost împuşcat şi doborît în timpul unui raid aerian. Din acest moment nu a mai existat o legătură directă între buncărul lui Hitler şi Înaltul Comandament. Şi Keitel şi Jodl au confirmat acest lucru:

„Aveam legătura cu sediul *Führer*-ului printr-un radio direcțional pe ultrascurte pînă în ziua de 29 aprilie. Nu vorbeam direct cu *Führer*-ul, dar primeam întrebări și ordine de la Hitler prin intermediul generalului Krebs, în care mi se cerea urgentarea acțiunilor de despresurare efectuate de Armatele a 9-a și a 12-a, lansarea imediată a unui contraatac etc. După ce echipamentul a fost distrus, nu am mai primit mesaje de la sediul lui Hitler“ [197].

Jodl a declarat și el mai tîrziu:

„Pînă la 29 aprilie ora 12.30 aveam legătură telefonică cu Berlinul; ultima mea convorbire telefonică cu Hitler a avut loc în seara de 28 aprilie sau în dimineața de 29. Ultimul mesaj radio cu semnătura lui Hitler a fost primit în noaptea de 29–30 aprilie“ [198].

b) *Unitatea de comunicații a armatei*

Această unitate făcea parte din sediul *Führer*-ului, avea tot echipamentul necesar și codurile radio ale armatei și putea stabili legătura cu Înaltul Comandament, cu diversele armate și cu alte instalații ale forțelor armate. Dar cînd a fost cu adevărat nevoie de ea, adică după ce legătura telefonică prin cablu a devenit neoperațională, unitatea nu s-a mai aflat acolo. Von Loringhoven mărturisea la Nürenberg, în ziua de 13 martie 1948:

„Nu știu de ce, în noaptea de 22 spre 23 aprilie, cînd staful lui Hitler (secretare, stenografi, bodyguarzi etc.) a început să se disperseze, unitatea de comunicații a armatei care făcea parte din sediul lui Hitler a dispărut pe neașteptate. Nu știu cine le-a dat ordin să părăsească Berlinul (care urma să fie curînd înconjurat), dar au dispărut brusc și nu am mai avut nici o legătură radio directă cu Înaltul Comandament. A devenit foarte dificil să emitem ordine sau să punem întrebări în legătură cu situația militară, pentru că nu mai aveam unitatea

de comunicații a armatei. Aparatul de transmisie al lui Bormann mai era acolo și l-am folosit pe acela. Era însă foarte greu, pentru că acesta era branșat pe codul radio al partidului, diferit de cel al armatei.
Pînă cînd Berlinul a fost complet încercuit, au mai fost, desigur, și liniile telefonice, dar după aceea acestea nu au mai putut fi folosite pentru că le-au distrus rușii și, oricum, nu mai erau sigure, fiindcă nu știam dacă rușii ocupaseră sau nu stația de releu și dacă puteau asculta tot ce spuneam noi ...
– Cum se face că nimeni nu a anticipat dificultățile comunicațiilor decît atunci cînd acestea au apărut, adică la sfîrșitul lui aprilie 1945? De ce nu se instalase un aparat de transmisie în buncăr?
– Toate aceste dificultăți nu au putut fi anticipate pentru că, așa cum am menționat mai înainte, și eu am crezut că unitatea de comunicații a armatei va rămîne la sediul *Führer*-ului, apoi, deodată, a dispărut, ca și Schaub și dr. Morell și toți ceilalți.
– Ați fi avut o legătură radio dacă unitatea ar fi rămas pe loc?
– Mai mult ca sigur. Aveau un aparat de transmisie mare și cu el puteam lua legătura cu toate unitățile forțelor armate. Puteam să transmitem la Înaltul Comandament, la Dönitz, Grupului Vistula, lui Kesselring în Italia, oriunde doream.
– Hitler știa că unitatea dispăruse?
– Nu, a fost o chestiune care nu s-a clarificat niciodată – cine le-a dat, de fapt, ordin să plece în noaptea aceea.
– Mă surprinde faptul că nu a împușcat pe nimeni. În fond, era o chestiune foarte serioasă.
– Da, dar omul care ar fi putut fi tras la răspundere era ofițerul însărcinat în mod special cu comunicațiile din sediul lui Hitler și acesta plecase și el și nu mai erau alți militari care să poată fi trași la răspundere, cu excepția șefului de Stat Major Krebs sau a lui Burgdorf. Ei i-au spus lui Hitler că nu au dat nici un ordin ca domnul acela și unitatea lui să plece ..." [199].

c) *Unitatea de comunicații a Marinei*

Unitatea de comunicații a Marinei militare a fost staționată în Ministerul Propagandei în aprilie 1945 și a fost

singura care a funcționat cum trebuie pînă la sfîrşit. Folosea un cod nou, recent elaborat şi bidirecțional, care oferea maximum de securitate. La 24 aprilie, Bormann a cerut ca Dönitz să întărească unitatea cu mai mulți oameni, iar Comandamentul Forțelor Armate a cerut şi el să se mai constituie şi alte asemenea unități navale mobile. Unitatea din Cancelarie era sub comanda viceamiralului Voss şi ultimele mesaje din buncăr, din zilele de 30 aprilie şi 1 mai, adresate lui Dönitz, au fost transmise prin intermediul unității de comunicații navale.[200]

d) *Unitățile de comunicații ale partidului*

În calitatea sa de şef al Biroului Central al Partidului, Martin Bormann avea propria lui unitate de comunicații (radioul partidului), cu ajutorul căreia menținea legătura cu toți *Gauleiter*-ii din întregul *Reich*. Radioul partidului folosea un cod propriu, diferit şi de cel al Armatei şi de cel al Marinei. Cînd Hitler a început să nu mai aibă încredere în Keitel şi Jodl pe 29–30 aprilie, Bormann l-a contactat pe Dönitz la Plön prin legătura sa radio cu Hildebrandt, *Gauleiter*-ul din Mecklenburg, pentru a-l informa că şi Keitel devenise suspect şi că Dönitz trebuie să ia măsuri ferme şi nemiloase împotriva tuturor trădătorilor.

Pe lîngă aceste sisteme de comunicații, mai exista şi o legătură indirectă cu unitatea de comunicații a Corpului LVI Blindate din Berlin, care era foarte greu de utilizat, pentru că putea fi activată numai cu ajutorul curierilor şi al echipamentului de comunicații al Ofițerului cu presa.

S-au scris o mulțime de aberații şi în legătură cu această chestiune. De exemplu, O'Donnell şi Bahnsen scriu în lucrarea lor *Die Katakombe*, la pagina 37, că unitatea de comunicații a armatei se afla în buncăr mult timp după ce aceasta plecase, nu menționează deloc unitatea de comunicații a Marinei, uită

de radioul de partid al lui Bormann, ba chiar insistă că ofiţerul însărcinat cu problemele presei, Heinz Lorenz, a asistat regulat la şedinţele informative militare, deşi nu este trecut nici măcar o dată în minutele încheiate cu aceste prilejuri.

Luptele aprige de stradă din Berlin au continuat pe tot parcursul zilei de 28 aprilie şi trupele sovietice au străpuns ultimul cerc defensiv din Berlin, aşa-numita Citadelă. Au ajuns pînă la Königsplatz, în nordul Cancelariei, au traversat canalul Landwehr şi au înaintat spre Potsdamer Platz, spre Poarta Halelor şi spre Piaţa Belle Alliance. La sud de Berlin, Armata Roşie a ocupat Grunewald, Ruhleben şi Friedenau. Acum, cea mai mare parte a capitalei era în mîinile sovieticilor; la 28 aprilie, *Wehrmacht*-ul raporta:

> „Bătălia eroică a oraşului Berlin este o nouă dovadă a luptei înverşunate a naţiunii germane împotriva bolşevismului. În timp ce capitala este apărată printr-o luptă măreaţă, unică în analele istoriei moderne, trupele noastre de pe Elba au întors spatele americanilor pentru a uşura sarcina apărătorilor Berlinului, atacînd din exteriorul încercuirii.
> Inamicul a străpuns cercul interior prin Charlottenburg la nord şi prin Tempelhof la sud. Lupta pentru centrul oraşului a început la Poarta Halelor, la Gara Silezia şi în Alexanderplatz. Axa est-vest este bombardată intens şi continuu".

În buncăr, ziua de 28 aprilie s-a caracterizat prin absenţa oricăror noutăţi – parţial şi din cauza întreruperii de peste zece ore a legăturii radio – despre Armatele a 9-a şi a 12-a, de care se legau multe speranţe pentru despresurarea Berlinului. În încăperile Biroului de presă german, condus de Heinz Lorenz, unul dintre cei mai recenţi membri ai personalului, Wolfgang Beigs, monitoriza emisiunile radio din străinătate. În dimineaţa de 28 aprilie, buletinul de ştiri de la Radio Stockholm a informat că *Reichsführer der SS*

Heinrich Himmler propusese să se predea Statelor Unite şi Marii Britanii. Însă cei doi aliaţi au respins propunerea lui Himmler, pentru că nu se accepta decît o capitulare totală, inclusiv faţă de Uniunea Sovietică. La ora 16.50, Hitler a reacţionat la această informaţie întrebîndu-l pe Dönitz dacă era ceva adevărat în această chestiune. *Grossadmiral*-ul nu ştia nimic şi la 17.20 i-a telefonat lui Hitler, care se pare că i-ar fi spus „informaţia este falsă", însă „nu voia să se dea o dezminţire prin radio, ci pur şi simplu să se ignore toată povestea". [201]

Dar Himmler minţea: în realitate, încercase să stabilească o legătură cu Aliaţii occidentali. La 12 februarie 1945 se întîlnise cu diplomatul suedez, preşedinte al Crucii Roşii Suedeze, contele Folke Bernadotte, sperînd că el va fi de acord să acţioneze ca intermediar între el şi americani. După o altă întîlnire în ziua de 2 aprilie, s-au întîlnit pentru a treia oară la 21 aprilie la sanatoriul doctorului *SS-Arzt* Karl Gebhard. La această întîlnire, Himmler a promis să dea drumul prizonierilor din lagărele de concentrare. După şedinţa informativă ţinută de Hitler la 22 aprilie, la care *Führer*-ul a aruncat prosopul în ring, Himmler s-a întîlnit din nou cu Bernadotte pe 23–24 aprilie, la consulatul suedez din Lübeck. Aici se afirmă că i-ar fi spus că Hitler era ca şi mort şi i-a mai făcut şi alte promisiuni. L-a rugat pe Bernadotte să aranjeze negocieri separate cu puterile occidentale prin intermediul guvernului suedez. De astă dată, fără să-i dea mari speranţe lui Himmler, Bernadotte a fost de acord să transmită cererea lui scrisă guvernului său, pentru a fi transmisă mai departe guvernelor Aliaţilor. La 26 aprilie, Aliaţii au refuzat propunerea lui Himmler.

Pe 28 aprilie, puţin după ora 21.00, în buncăr s-a recepţionat un raport al agenţiei Reuter, transmis de BBC, în care se confirmau ştirile de la Stockholm şi se adăuga că

„Himmler îi informase pe Aliații occidentali că poate iniția o capitulare necondiționată şi că poate garanta personal acest lucru". Vestea l-a rănit profund pe Hitler. Credinciosul lui Heinrich îl trădase şi făcea deja pe succesorul lui! Vedea acțiunea lui Himmler ca pe un act de înaltă trădare şi o dezamăgire personală. Hitler l-a însărcinat imediat pe *Generalfeldmarschall* von Greim, care dorise să se sinucidă în buncăr împreună cu Hitler şi Hanna Reitsch, să zboare neîntîrziat la Dönitz şi să facă în aşa fel încît Himmler să nu scape de ceea ce merită. În acelaşi timp, von Greim trebuia să-l asigure pe Dönitz că ceea ce mai rămăsese din *Luftwaffe* sprijinea contraofensiva germană. Între timp însă, avionul Fieseler Storch cu care zburaseră amîndoi de la Gatow fusese distrus de obuze în apropiere de Coloana Victoriei. A fost chemat un alt avion de la aeroportul Rechlin. La miezul nopții, pe 29 aprilie, un pilot de la *Luftwaffe* a aterizat cu un aparat Arado de antrenament pe şoseaua Charlottenburg, între Poarta Brandenburg şi Coloana Victoriei, într-un act ce nu poate fi numit decît de extremă dexteritate în materie de aeronautică, şi i-a luat pe von Greim şi pe Hanna Reitsch înapoi la Rechlin. După aceea, Hanna Reitsch a zburat cu von Greim la Plön, de unde, potrivit ordinelor lui Hitler, a trimis ultimele avioane de care mai dispunea *Luftwaffe* în bătălia pentru Berlin. S-a întîlnit şi cu Himmler, care a declarat mai tîrziu că von Greim îi făcuse „reproşuri".

La puțin timp după miezul nopții – von Greim şi Hanna Reitsch erau încă prezenți –, Hitler a pus să fie împuşcat *SS-Gruppenführer*-ul Hermann Fegelein, ofițerul de legătură de la *Waffen-SS* (care urma să devină curînd cumnatul lui) pentru dezertare şi complicitate cu Himmler în trădarea comisă de trupele de securitate de sub comanda *SS-Obergruppenführer*-ului Johann Rattenhuber. [202]

În acest context mai trebuie discutată o chestiune. Într-o

Cartă Albă publicată la 25 aprilie de guvernul suedez în legătură cu încercările lui Himmler de a încheia o înțelegere cu puterile occidentale prin intermediul suedezilor, citim, printre altele, că:

„în toamna anului 1944, la Stockholm s-a aflat de planurile lui Himmler de a-l răsturna pe Hitler și de a iniția negocieri de pace".

Cercetînd însemnările stenografiate ale Christinei Schroeder, am descoperit următoarea mențiune:

„7.07.1947
A trebuit să mă duc încă o dată să-mi fac o radiografie la dinți, la spitalul din Ludwigsburg. Am avut o scurtă întîlnire cu Stenger (?) și l-am pus să-l cheme pe Erich Kempka, cu care am discutat din nou cîtva timp.
L-am întrebat în legătură cu moartea lui Fegelein. Se pare că F. ar fi părăsit Cancelaria, s-ar fi dus la apartamentul lui de pe Kurfürstendamm și după aceea a trimis mașina înapoi. Era căutat. Eva a vorbit cu el la telefon și l-a rugat să vină înapoi imediat ca să se justifice. Cum Fegelein nu a putut fi găsit, se zice că Martin Bormann ar fi spus: 'Nu e suficient să-ți porți loialitatea la centură, trebuie să-ți fie întipărită și în inimă'. Se zice că Fegelein i-ar fi spus lui Kempka cum că în buncăr (se referea, probabil, la buncărul de la Cancelaria Nouă, unde avea o cameră) se află o servietă cu documente importante. Dacă Fegelein nu se întorcea la timp din expediția lui de recunoaștere și rușii se apropiau prea mult, Kempka trebuia să distrugă servieta.
Servieta conținea documente referitoare la negocierile *Reichsführer*-ului (Himmler) cu Elveția (1944) și cu Suedia. Atunci s-a întrunit Curtea Marțială și s-a pronunțat sentința, care a fost executată imediat, în Tiergarten ...".

Deși sînt foarte sceptic în privința anumitor declarații ale lui Kempka, am sentimentul că aceste evenimente explică

ordinul lui Hitler ca Fegelein să fie împuşcat rapid. În cartea sa, Kempka nu a repetat declaraţiile în legătură cu negocierile purtate de Himmler în 1944. În calitate de membru SS, probabil că nu dorea să pară vinovat de trădarea propriului său cuib. Cu toate acestea, nu poate exista nici o îndoială cu privire la faptul că Himmler a început să poarte tratative pentru încheierea păcii încă de la mijlocul anului 1944, pentru a încerca să-şi salveze propria piele, fără a mai ţine seamă de jurămîntul de loialitate, aşa cum le cerea fără milă subordonaţilor săi. De exemplu, în martie 1945 Himmler a emis următorul ordin către Divizia blindată de grenadieri *SS-Freiwilling* din Ţările de Jos şi din nord:

„Sînteţi angajaţi într-o bătălie decisivă în est. Nu există drum înapoi şi nici evadare. Trebuie să rezistaţi pînă la ultimul om sau să atacaţi. Soarta Europei se află în mîinile voastre. Gîndiţi-vă la camarazii voştri morţi şi la milioanele de femei şi copii germanici. Mă aştept de la voi să luptaţi fără milă şi să vă faceţi pe deplin datoria.

(semnat) H. Himmler [203]

Către ora 4.45 în ziua de 29 aprilie, Martin Bormann a trimis telegrame identice lui Dönitz, Keitel şi generalului Heinrici, în care se spunea:

„Presa străină relatează o nouă trădare. *Führer*-ul doreşte să interveniţi cu iuţeala fulgerului şi cu mînă de fier, indiferent de persoane". [204]

Cît de furios era Hitler pe Himmler pentru această trădare se poate constata şi dintr-o scrisoare către generalul Wenck din cadrul Armatei a 12-a, scrisă de mîna lui Bormann şi trimisă în seara aceea (fără a ajunge însă la Wenck):

„După cum se poate vedea din rapoartele anexate, *Reichsführer-SS* Himmler a propus anglo-americanilor să predea necondiţionat poporul nostru în mîinile plutocraţilor. O schimbare de atitudine poate fi făcută numai de *Führer* şi de nimeni altul!“ [205]

Cu toate acestea, nici Dönitz, nici Keitel şi nici Heinrici nu au făcut nici o mişcare împotriva lui Himmler. Pentru conducerea germană care se întrunea acum la Flensburg, unitatea era mai importantă pentru moment decît orice altceva, fiindcă altfel s-ar fi produs un haos general.

Din momentul acela, Hitler nu s-a mai ocupat decît de chestiunile sale personale. S-a hotărît să se căsătorească cu cea care îi fusese tovarăşă ani de zile, cu Eva Braun. Căsătoria a avut loc în ziua de 28 aprilie, la miezul nopţii. A fost îndeplinită în buncăr de către Walter Wagner, membru în Consiliul Municipal şi şef al biroului *Gau*, care lucrase pentru Goebbels şi fusese adus la buncăr într-un transportor blindat. Goebbels şi Bormann au jucat rolul de martori, iar cei din cercul intim al lui Hitler – Goebbels şi soţia acestuia, secretarele lui Hitler, Christian şi Junge, generalii Krebs şi Burgdorf, *Oberst* von Below şi bucătăreasa lui Hitler, Constance Manziarly, l-au felicitat în jurul orei 1.30. Nu a fost o petrecere prea mare şi probabil că Eva Braun îşi imaginase altfel ziua căsătoriei sale. După aceea, către ora 2 dimineaţa, Hitler şi-a dictat testamentul personal şi testamentul politic secretarei sale Gertrud Junge. La 24 februarie 1954, aceasta a declarat:

„În calitate de secretară a lui Hitler, am lucrat pentru el pînă în ultimul moment, la fel ca şi celelalte secretare personale care participau şi la mese. Celelalte secretare erau *Frau* Christian, *Fräulein* Wolf şi *Fräulein* Schroeder. *Fräulein* Wolf şi *Fräulein* Schroeder au părăsit Berlinul la 21 aprilie 1945. În

ultimele zile, şi Eva Braun a luat parte la mese, aşa cum a făcut de cîteva ori şi bucătăreasa Constance Manziarly.
Majoritatea personalului apropiat al lui Hitler a părăsit Berlinul în zilele de 20 şi 21 aprilie. La 22 aprilie a mai plecat încă un grup spre sud, cu avionul sau cu automobilele. În ziua aceea, Hitler m-a îndemnat şi pe mine, pe *Frau* Christian şi pe *Fräulein* Manziarly să părăsim Berlinul şi ne-a spus că pleacă ultimul avion. Această discuţie a avut loc imediat după şedinţa de informare în timpul căreia Hitler a declarat că nu mai putea fi vorba de eliberarea Berlinului. Această remarcă mi-a fost transmisă imediat de unul sau mai mulţi dintre participanţii la şedinţa informativă. În legătură cu sugestia lui ca noi să părăsim acum Berlinul, Hitler mi-a spus mie, doamnei Christian şi domnişoarei Manziarly, în prezenţa Evei Braun, că se va despărţi de această viaţă. Sugestia de a pleca din Berlin se referea în mod explicit şi la Eva Braun. Eva Braun, *Frau* Christian şi cu mine, precum şi *Fräulein* Manziarly am respins această propunere fără ezitare şi am declarat că vom rămîne pe loc pînă la sfîrşit.
Cauza imediată care l-a decis pe Hitler să stabilească momentul sinuciderii a fost probabil aflarea ştirii că Himmler ducea tratative cu Bernadotte. Hitler a declarat că acest pas al lui Himmler reprezenta o trădare şi a adăugat că, probabil, Himmler dorea să-l predea viu inamicului. Atîta a spus în ziua de 28 aprilie. Era la masa de prînz sau la cea de seară. În aceeaşi zi şi în timpul nopţii de 28 spre 29 aprilie 1945, a avut loc căsătoria cu Eva Braun şi redactarea testamentelor. Am aflat că intenţiona să se căsătorească în ziua de 28 aprilie 1945, dintr-o aluzie scăpată de Eva Braun.
La scurt timp după masa de seară, la care au participat de astă dată dr. Goebbels, *Frau* Goebbels şi Bormann, Hitler m-a rugat să scriu ceva după dictarea lui. M-a dus imediat în sala de şedinţe. Mai întîi mi-a dictat testamentul personal, apoi pe cel politic. Am preluat dictarea în scriere stenografică, ceea ce era total împotriva practicii lui obişnuite, pentru că, de regulă, dicta direct la maşina de scris. Dictarea a început puţin după miezul nopţii. În testamentul politic, numele viitorilor membri ai guvernului nu au fost menţionate. În timp ce

transpuneam stenograma la maşina de scris, Hitler a venit de mai multe ori să vadă cum progresează munca, ceea ce, iarăşi, era contrar obiceiului său. În timp ce dactilografiam exemplarele pe curat, Goebbels şi Bormann au venit şi ei, pe rînd, ca să-mi dea numele miniştrilor din viitorul guvern. Goebbels mi-a dictat şi el o declaraţie personală, care urma să fie anexată la testamentul lui Hitler. Am terminat lucrul în jurul orei 5 dimineaţa. Între timp fusese celebrată căsătoria. Am făcut cîte trei exemplare din fiecare testament. Hitler le-a luat. Semnarea de către el şi de către persoanele folosite ca martori nu s-a făcut în prezenţa mea.
Ziua de 29 aprilie a trecut fără evenimente notabile. În mod vizibil, toţi se străduiau să nu vorbească despre moartea iminentă a lui Hitler. În ziua aceea am aflat de la Günsche că se aştepta numai confirmarea cum că testamentele, puse în trei recipiente diferite, fuseseră primite".

Ultimul testament personal al lui Hitler era un document simplu. Declara că el şi soţia lui se sinucideau pentru a evita „ruşinea de a fugi sau de a se preda". Îşi lăsa bunurile personale partidului – NSDAP – sau, dacă acesta nu va mai exista, statului german. Testamentul continuă astfel: „Dacă şi statul va fi distrus, nu va mai fi nevoie de nici un fel de hotărîri din partea mea". În testamentul său politic, Hitler a respins orice fel de învinuire pentru război şi a transferat vina asupra „oamenilor de stat internaţionali, care fie erau evrei, fie lucrau în interesul evreilor". Se vedea ca o victimă a lipsei de loialitate şi a trădării. A numit un guvern de succesiune, avîndu-l în frunte pe *Grossadmiral*-ul Dönitz ca preşedinte al *Reich*-ului. Goebbels urma să-i succeadă lui Hitler în funcţia de Cancelar şi Bormann a fost numit ministru al partidului. Trădătorii Himmler şi Göring erau condamnaţi şi excluşi din partid, iar Albert Speer era numit membru al cabinetului. Hitler cerea noului guvern să continue războiul prin orice mijloace şi să continue războiul său personal împotriva tuturor duşmanilor

lui. Pentru a sublinia importanța acestui angajament, a menționat încă o dată principiul căruia își dedicase întreaga viață: ura împotriva a tot ceea ce este evreiesc. Acest document remarcabil se încheia cu o declarație care, după părerea lui Hitler, trebuia să constituie îndrumarul oricărui guvern bun: „Respingerea neîncetată a otrăvitorului tuturor națiunilor, evreimea internațională“!

Puțin după ora 5 dimineața, Bormann, Goebbels și generalul Krebs au semnat testamentul politic, iar Bormann, Goebbels și *Oberst* von Below pe cel personal. Mai înainte însă, Goebbels a pus-o pe secretara Junge să adauge un codicil la testamentul personal al lui Hitler, în care renunța la numirea sa în funcția de Cancelar. A declarat că nu va părăsi buncărul ca să conducă noul guvern, chiar dacă aceasta va fi prima oară cînd va nesocoti ordinul lui Hitler: „În mijlocul delirului trădării care îl înconjoară pe *Führer*, trebuie să mai existe cîțiva oameni care să rămînă necondiționat alături de el pînă la moarte“. Soția lui Goebbels, Magda, care credea fanatic în Hitler, era și ea pregătită să-i împărtășească soarta. Decizia celor doi de a se sinucide a însemnat și sentința de condamnare la moarte a celor șase copii ai lor, care se mutaseră în buncăr împreună cu părinții în ziua de 2 aprilie 1945.

La ora 8 dimineața, generalul Burgdorf i-a ordonat maiorului Willi Johannmeier să ia cîte un exemplar din testamentele lui Hitler și să le ducă *Generalfeldmarschall*-ului Schörner, Bormann l-a trimis pe *SS-Standartenführer*-ul Wilhelm Zander la Dönitz cu un alt set de exemplare și Goebbels l-a trimis pe adjutantul lui, Heinz Lorenz, să ducă o copie la Casa Brună* din München.

* Încă de la începuturile nazismului, brunul a fost culoarea simbolică a mișcării, așa cum erau, de altfel, și cămășile lor. Casele din orașele unde existau sedii ale partidului (NSDAP) se numeau „case brune“ (n.t.).

În primele ore ale zilei de 29 aprilie, sovieticii au lansat ofensiva generală împotriva centrului Berlinului. Lupte aprige se dădeau deja pe Kurfürstendamm, pe Bismarckstrasse şi pe Kantstrasse. Linia frontului se afla acum la 400 m de Cancelarie.

În timpul şedinţei informative din 29 aprilie, Weidling, *Kampfkommandant* al Berlinului, i-a raportat lui Hitler că forţele sovietice au început atacul de încercuire a ceea ce mai rămăsese din Citadelă din trei puncte: din Alexanderplatz, din Tiergarten şi din Potsdamerplatz. Nu se mai putea rezista mult timp, a spus el.

După şedinţă, în jurul orei 13.30, *Major* von Loringhoven (adjutantul lui Krebs), *Rittermeister* Gerhard Boldt (ordonanţa lui Krebs) şi *Oberstleutnant* Rudolf Weiss (adjutantul generalului Burgdorf) au primit ordin să ajungă la Armata a 12-a a generalului Wenck şi să ceară eliberarea urgentă a Berlinului. Nu au ajuns niciodată la Wenck. Von Loringhoven şi Boldt au reuşit să treacă prin liniile ruseşti, dar Weiss a fost prins.

Hitler a luat masa de prînz la ora 14.00 ca de obicei, în compania secretarelor lui, Christian şi Junge. La 3 iulie 1954, *Frau* Christian îşi amintea:

> „În ziua de 29 aprilie am luat parte la mese ca de obicei. Nu s-a vorbit nimic despre intenţia lui Hitler de a părăsi această viaţă şi nici despre modul în care acest lucru urma să se producă...".

Wehrmacht-ul a întocmit un raport în legătură cu luptele de la Berlin, din ziua de 29 aprilie 1945:

> „Lupta fanatică pentru fiecare casă continuă zi şi noapte în Berlin. Garnizoana vitează se apără în lupta cumplită împotriva neîntreruptelor atacuri ale maselor de atacanţi

bolșevici. Cu toate acestea, nu s-a putut evita străpungerea de către inamic a liniilor de apărare în diverse sectoare ale orașului. Pe Potsdamerstrasse și în Piața Belle Alliance se desfășoară lupte grele. Inamicul înaintează dinspre Plötzensee spre rîul Spree.
În sudul Berlinului, sovieticii aduc forțe noi împotriva diviziilor noastre care atacă și rezultatele luptelor diferă. A fost reocupat Beelitz și s-a restabilit o legătură cu perimetrul defensiv Potsdam. Atacurile împotriva flancului răsăritean al înaintării au fost respinse în mod sîngeros și inamicul a fost aruncat înapoi spre nord-vest și sud-vest de Treuenbrietzen".

La puțin timp după ședința informativă de la ora 16.00, Hitler le-a dat ordin dr. Werner Haase și îngrijitorului cîinelui său, *Wehrmachtsfeldwebel* Fritz Tornow, s-o otrăvească pe Blondi. După trădarea lui Himmler, Hitler nu mai avea încredere în *SS-Arzt* Stumpfegger și nici în fiolele de acid prusic pe care le adusese cu el de la Himmler. SS-itul înalt de aproape doi metri, Stumpfegger, a fost foarte zdruncinat de neîncrederea lui Hitler și, după cum mărturisesc mai mulți martori, s-a retras. Hitler voia să evite cu orice preț posibilitatea ca Blondi, cățeaua lui preferată, să ajungă în mîinile rușilor. Numai la acest gînd, îi spusese el odată secretarei sale Christine Schroeder, i se făcea rău. Hitler o iubea foarte mult pe Blondi. Probabil că Alfred Speer spusese adevărul atunci cînd afirmase că:

„Probabil că ciobănescul german a jucat cel mai important rol în viața lui Hitler: era chiar mai important decît cei mai apropiați colaboratori ai săi" [206].

Așa cum a relatat mai tîrziu *Frau* Schroeder, în timpul ultimelor zile petrecute în buncăr, Hitler a spus adesea că „Animalele sînt mai credincioase decît oamenii". Se uita la tabloul lui Frederick cel Mare în timp ce își bea ceaiul în

living şi repeta adesea: „de cînd am învăţat să cunosc omul, iubesc cîinii". Eva Braun nu avea pentru Hitler aceeaşi importanţă ca Blondi. Eva era supărată că Hitler vorbea acum numai despre cîini şi adesea nu mai apărea la ceaiul de noapte (dimineaţă) pe care Hitler îl lua în compania secretarelor sale. *Frau* Schroeder mi-a spus că cele două sejururi din Berlin de la începutul anului 1945 fuseseră foarte dezamăgitoare pentru Eva Braun din mai multe motive. Hitler, care de mai bine de un an trăia după un regim vegetarian strict din cauza crampelor lui abdominale, a încercat s-o convertească şi pe Eva Braun. În 1947, Schaub a depus mărturie la Nürnberg în sensul că „Eva Braun împărtăşea capriciul lui vegetarian". Cu toate acestea, se spune că Eva Braun i-ar fi spus doamnei Schroeder:

> „În fiecare zi avem aceeaşi discuţie şi eu nu pot, pur şi simplu, să mănînc chestiile astea. Şi-apoi, acum totul este atît de diferit faţă de cum era înainte. Abia aşteptam să vin la Berlin, dar acum totul este schimbat. Şeful nu vorbeşte cu mine decît despre cîini şi mîncare. Cîteodată sînt sătulă pînă peste cap de Blondi. Îi dau uneori cîte un picior pe sub masă şi Adolf se miră de accesele de furie ale animalului. Asta este răzbunarea mea" [207].

Speer îşi aminteşte şi el de plimbările zilnice ale *Führer*-ului de pe vremea cînd era la „Wolfsschanze":

> „Cînd mergeam la plimbare, pe Hitler nu-l interesa de regulă persoana care îl însoţea, ci numai cîinele său, Blondi" [208].

Cîinele dormea adesea în camera stăpînului său. Hitler avusese primul cîine în timpul primului război mondial, un terier pe nume Foxl, care traversase liniile britanice; Hitler susţinea că „este deosebit de important ca un cîine să doarmă întotdeauna cu stăpînul său".

Goebbels ne-a lăsat o descriere foarte amănunțită a relației lui Hitler cu cîinele său într-o însemnare din jurnalul lui, datată 30 mai 1942:

„Și-a cumpărat un cîine ciobănesc german, pe nume Blondi, care îi este drag ca lumina ochilor. E de-a dreptul emoționant să-l auzi că i-a plăcut plimbarea cu cîinele pentru că numai atunci cînd se plimbă în tovărășia lui poate fi sigur că însoțitorul său nu se va apuca să vorbească despre politică sau război. Se observă din ce în ce mai mult că *Führer*-ul devine, încet dar sigur, un om tot mai singuratic..Este mișcător să-l vezi cum se joacă cu puiul de ciobănesc german. Animalul s-a obișnuit așa de mult cu el încît aproape că nu face nici un pas fără el. E foarte plăcut să-l privești pe *Führer* cu cîinele său. În momentul de față, cîinele este singura ființă aflată în permanență alături de el. Noaptea, doarme la picioarele patului lui, are voie să intre în compartimentul-dormitor din trenul special și se bucură de o mulțime de privilegii pe care n-ar îndrăzni să le pretindă nici o ființă omenească. A cumpărat cîinele de la un mic funcționar de la poșta din Ingolstadt".

Cățeaua făcuse cinci pui la începutul lui aprilie. Așa cum au declarat mai tîrziu Schaub și secretarele, Hitler era foarte atașat de cățeluși și îi hrănea personal de mai multe ori pe zi. În ultimele sale zile, Hitler și-a petrecut foarte mult timp cu ei. Lua adesea cîte un cățel în brațe și se așeza pe canapeaua din sala de așteptare, rămînînd tăcut și fără să dea vreo atenție celor ce se petreceau în jur. Așa cum s-a mai spus, Hitler a vorbit mult despre cîini în acele zile. În ultimele ore ale vieții lui, i se păreau și deveniseră pentru el mai importanți decît oamenii, care nu puteau decît să-l trădeze și să-l dezamăgească.

Contrar celor ce s-au afirmat mai tîrziu, Hitler nu a fost de față cînd dr. Haase și Tornow au deschis cu forța gura animalului și i-au zdrobit între fălci una dintre propriile sale fiole de acid prusic. Günsche declara la 21 iunie 1956:

„La 29 aprilie, efectul otrăvii a fost încercat pe cîinele Blondi din ordinul lui Hitler. *Professor* Haase i-a administrat otrava zdrobindu-i în gît o fiolă cu ajutorul unui cleşte, în timp ce îngrijitorul cîinilor, *Feldwebel* Tornow, îi ţinea botul deschis. Cîinele a căzut mort ca lovit de trăsnet. Am fost de faţă în momentul acela. Adolf Hitler nu era prezent, însă a venit imediat după aceea ca să-şi ia rămas-bun de la cîinele său. Probabil că aceeaşi otravă a fost folosită pentru copiii lui Goebbels: dr. Stumpfegger mi-a spus la 1 mai 1945 că i-a otrăvit pe copii la cererea părinţilor ...".

Fräulein Junge a spus mai tîrziu despre Hitler că, după ce a văzut cîinele mort, „faţa lui era ca propria mască mortuară. S-a încuiat la el în cameră fără să rostească o vorbă".

Mai tîrziu, Hitler a luat parte la şedinţa informativă de rutină. Dacă ne gîndim acum, lucrul pare de necrezut: comandantul suprem al forţelor armate germane şedea acolo, la şedinţa informativă, şi nu avea nici cea mai vagă idee despre ceea ce se întîmpla pe diferite fronturi pentru că nu avea legături de comunicaţie cu Înaltul Comandament! Către ora 16.25, viceamiralul Voss i-a cerut *Grossadmiral*-ului Dönitz, la cererea lui Hitler, să-i trimită un raport asupra situaţiei prin intermediul unităţii de comunicaţii a Marinei, pentru că toate celelalte legături fuseseră tăiate:

„Toate legăturile externe cu armata tăiate. Cerem urgent informaţii despre luptele din afara Berlinului prin radioul Marinei" [209].

Ceva mai tîrziu s-a primit un mesaj de la *Generaloberst* Jodl în care se spunea, în esenţă:

„Înaltul Comandament nu ştie nimic despre Armata a 9-a. Credem că Armata a 12-a a lui Wenck este în apropiere de Potsdam, iar Înaltul Comandament raportează numai o retragere grăbită spre vest a Grupului de armate Vistula" [210].

Forțele sovietice s-au apropiat de Rheinsberg către ora 19.00, iar Înaltul Comandament s-a retras la Dobbin, unde a sosit un mesaj radio de la Berlin:

„19.31: Primit mesajul radio de la generalul Krebs și de la *Reichsleiter* Bormann pentru *Feldmarschall* Keitel. Conform cu acesta, presa străină răspîndește zvonuri de trădare. *Führer*-ul dorește să interveniți cu iuțeala fulgerului și cu mînă de fier; indiferent de persoană. De la Wenck, Schörner și alții *Führer*-ul așteaptă dovada loialității lor prin despresurarea urgentă a Berlinului"[211].

În timpul ședinței informative de seară, de la ora 22.00, Hitler nu a primit decît mesaje care anunțau alte dezastre. La Berlin, trupele sovietice se apropiau tot mai mult de Cancelarie. În legătură cu despresurarea Berlinului domnea confuzia și o disperare crescîndă. În jurul orei 22.30, Hitler a primit știrea că Benito Mussolini și amanta lui, Clara Petacci, fuseseră împușcați de partizani și trupurile lor fuseseră spînzurate cu capul în jos la o stație de benzină din Piazzale Loreto din Milano, unde oamenii aruncaseră cu pietre în ele. Vestea i-a întărit convingerea lui Hitler de a se sinucide, așa fel ca trupul lui să poată fi ars înainte ca sovieticii să pună mîna pe el.

Cum în buncăr nu mai exista o imagine clară asupra fronturilor și a celor două armate (a 9-a și a 12-a), Hitler a pus să i se trimită lui Jodl un mesaj radio la ora 20.10, care a fost însă primit la Înaltul Comandament abia la ora 23.00 din cauza comunicațiilor defectuoase. Hitler voia acum să știe „imediat" și cu cît mai puține cuvinte:

„Raportați-mi imediat:
1. Unde sînt punctele de atac ale lui Wenck?
2. Cînd vor continua să atace?
3. Unde este Armata a 9-a?

4. În ce direcţii a efectuat străpungeri Armata a 9-a?
5. Unde sînt punctele de atac ale lui Holste?" [212]

Se pare că Hitler şi Krebs tot mai credeau în eliberarea Berlinului. Dar această speranţă avea să fie îngropată după cele mai recente evenimente şi după ce s-a primit, în jurul orei 23.30, raportul Armatei a 12-a:

> „Armata şi în special corpul XX, care reuşise să stabilească o legătură vremelnică cu apărarea de la Potsdam, a fost silită să treacă în defensivă pe tot frontul, în asemenea măsură încît înaintarea spre Berlin nu mai este posibilă, mai ales că nu se poate conta pe sprijinul forţelor Armatei a 9-a" [213].

Începînd de la miezul nopţii de 29 aprilie, despresurarea capitalei de către generalul Wenck, ultima speranţă a lui Hitler, nu mai era posibilă. Sfîrşitul lui Hitler venise. Mai avea de trăit numai şaisprezece ore.

4. Sinuciderea

În *Führerbunker*, dimineața zilei de 30 aprilie a început cu un mesaj zguduitor din partea *Generalfeldmarschall*-ului Keitel. La ora 2.57 a trimis răspuns de la Înaltul Comandament din Dobbin la întrebările puse de Hitler pe 29 aprilie ora 23.00. În răspuns se spunea fără ocol:

1. Punctele de atac oprite la sud de lacul Schwielow.
2. Prin urmare, Armata a 12-a nu continuă atacul pentru Berlin.
3. Armata a 9-a încercuită în cea mai mare parte.
4. Corpul Holste forțat să intre în defensivă [214].

Keitel a rezumat situația militară absolut fără nici o speranță în cuvintele: „atacurile spre Berlin nu au înaintat nicăieri". Cu aceasta, Înaltul Comandament a renunțat cu totul la bătălia pentru Berlin. Hitler știa acum cu siguranță că nu mai exista nici o posibilitate de eliberare a capitalei încercuite, așa că s-a pregătit pentru sinucidere.

La ora 1.30, Hitler își luase deja rămas-bun de la o parte din personalul care îi mai rămăsese. *SS-Unterscharführer*-ul Maximilian Kölz, membru al gărzii lui personale, declara la 24 noiembrie 1954:

„De la baza scărilor, l-am văzut pe Hitler spunînd la revedere anturajului său în noaptea de 29 spre 30 aprilie 1945. Erau de față: dr. Goebbels, *Frau* Goebbels, Bormann, generalul Burgdorf, general Krebs, Rattenhuber, Högl, *SS-Gruppenführer* Mohnke, *Vizeadmiral* Voss, dr. Stumpfegger, secretarul de stat Naumann[215], ambasadorul Hewel, *Flugkapitän* Baur, *Flugkapitän* Beetz, Manzialy, bucătăreasa lui Hitler (adică Manziarly), *SS-Obersturmbannführer*. Schedle (adică Schädle) și *SS-Hauptsturmführer* Beermann. Am văzut că Hitler a dat mîna cu toată lumea. N-am auzit dacă s-a spus ceva, pentru că era zgomot din cauza mașinilor. Generatorul electric și instalația de ventilație mergeau în același timp și amîndouă erau acționate de motoare diesel. Imediat după această scenă, unul dintre participanți mi-a spus că, în curînd, Hitler avea să se omoare. Informația aceasta nu m-a surprins cîtuși de puțin: în ultimele zile, noi, ofițerii mai în vîrstă, ajunsesem la concluzia că nu se mai putea conta pe salvarea Berlinului".

SS-Gruppenführer Mohnke își amintea la 26 aprilie 1956 de acel rămas-bun:

„În noaptea de 29–30 aprilie am fost de față cînd Hitler și-a luat rămas-bun de la cîțiva dintre colaboratorii săi cei mai apropiați, în holul central al *Führerbunker*-ului. Adolf Hitler a dat mîna cu fiecare și le-a mulțumit tuturor ...".

Un alt participant la scena de rămas-bun a fost și *SS-Oberscharführer* Erwin Jakubeck, unul dintre servitorii lui Hitler. Acesta își amintea în noiembrie 1954:

„Din martie 1938 am fost în permanență în serviciul lui Adolf Hitler, în calitate de chelner. În 1943 am recrutat. Am făcut o instrucție de bază de opt săptămîni în cadrul gărzii personale a *Führer*-ului, ceea ce nu mi-a schimbat însă caracterul îndatoririlor. În ultima perioadă am locuit în buncărul din

Voss-Strasse, unde locuiau şi secretarele ... În noaptea de 29–30 aprilie 1945 am fost de faţă cînd Hitler şi-a luat rămas-bun de la personalul său. Erau de faţă cam douăzeci de persoane. Hitler spunea că nu vrea să cadă în mîinile ruşilor şi de aceea hotărîse să-şi ia singur viaţa. Ne elibera de jurămîntul de credinţă. Dorinţa lui era să ajungem la liniile americane sau englezeşti. Ne-a mulţumit tuturor pentru serviciile noastre. Hitler a dat mîna cu fiecare dintre noi ...".

La 6 februarie 1948, Musmanno îl interogase deja pe Jakubeck la München în legătură cu această împrejurare şi Jakubeck spusese că Hitler îşi luase rămas-bun de la aproximativ 20–25 de persoane din anturajul lui cam la ora 2.00, în dimineaţa zilei de 30 aprilie, cei mai mulţi fiind servitori şi membri ai gărzii personale. Evenimentul s-a produs în holul din buncărul de sus, iar Hitler a spus următoarele:

> „Ţinînd seama de trădarea lui Himmler, nu doresc să fiu luat prizonier de ruşi şi expus ca o curiozitate într-un muzeu şi de aceea am hotărît să-mi iau viaţa şi vă spun la revedere tuturor. Vă eliberez de orice fel de formă de jurămînt de credinţă şi dorinţa mea este să faceţi efortul să ajungeţi la liniile englezilor sau ale americanilor, pentru că nu vreau ca vreunul din voi să ajungă în mîinile ruşilor, tot aşa cum nu doresc să cad nici eu însumi în mîinile lor".

Apoi Hitler le-a mulţumit cu următoarele cuvinte:

> „Şi vreau să vă mulţumesc şi pentru serviciile pe care mi le-aţi făcut".

În jurul orei 2.00 noaptea, Hitler şi-a luat rămas-bun de la dr. Werner Haase şi dr. Günther Schenk şi le-a mulţumit, spunînd la revedere şi mai multor surori medicale care lucrau în spitalul de pe Voss-Strasse, scuzîndu-se că le-a trezit din

somn atît de tîrziu. Asistenta de stomatologie a dr. Blascke, *Frau* Heusermann, îşi amintea de acest rămas-bun mai tîrziu, pe 27 aprilie 1956:

„În seara zilei de 29 aprilie (era, de fapt, dimineaţa zilei de 30 aprilie) am fost de faţă cînd Adolf Hitler şi-a luat rămas-bun de la un mare număr de oameni în partea de sus a *Führerbunker*-ului, mai ales de la membrii personalului medical. A dat mîna cu fiecare ...".

Răspunsurile descurajatoare ale lui Keitel la întrebările lui Hitler cu privire la situaţia militară au provocat un puternic sentiment de deprimare în buncăr. Hitler a început să se îndoiască şi de Keitel, şi de Jodl. În timpul procesului său de la Nürnberg, Jodl a declarat următoarele în legătură cu relaţiile lui cu Hitler:

„Nu am avut niciodată nici o afecţiune pentru el, dar l-am admirat foarte des şi încă şi mai des nu l-am înţeles. Nu am avut relaţii personale cu el, ci doar relaţii de serviciu. Nu am fost niciodată inclus în cercul lui intim. Nu a făcut nici un fel de remarci personale în ceea ce mă priveşte, cu excepţia momentului decesului primei mele soţii şi în ultimele zile din aprilie 1945, în buncărul din Berlin, după ce alesese deja moartea.
Nu a recunoscut niciodată că ar fi făcut vreo greşeală. Nimeni nu l-a auzit spunînd vreodată 'Aşadar, pînă la urmă ai avut dreptate!' Probabil că nu a recunoscut niciodată nici faţă de el însuşi că greşise! Încrederea lui în talentul şi în misiunea sa erau prea puternice pentru aşa ceva. Credea în el însuşi şi în misiunea sa: dacă ceva era rău, era din cauza altcuiva. A ajuns la concluzia că SS, forţele armate, mai ales *Luftwaffe* şi mulţi dintre vechii luptători în care îşi pusese nădejdea – Göring, Sepp Dietrich, Himmler etc. – îl dezamăgiseră sau îl trădaseră ...[216].

Aceasta explică şi mesajul lui Bormann către Dönitz, prin intermediul *Gauleiter*-ului Hildebrandt din Mecklenburg, pe care l-a transmis din ordinul lui Hitler la ora 3.15 cu ajutorul aparatului de transmisie al partidului, care mai funcţiona încă:

„Dönitz! Este din ce în ce mai clar pentru noi că diviziile aflate în luptă în zona Berlinului au bătut pasul pe loc mai multe zile în loc să-l elibereze pe *Führer*. Nu primim decît informaţii monitorizate, abreviate sau colorate de Teilhaus (prin Teilhaus îl avea în vedere pe Keitel). În general, nu putem să transmitem decît prin Teilhaus. *Führer*-ul vă ordonă să luaţi măsuri împotriva trădătorilor de îndată şi fără milă.

(semnat) Bormann"[217]

Într-un post-scriptum se spunea: „*Führer*-ul este în viaţă şi conduce lupta pentru apărarea Berlinului".

În ultima sa zi de viaţă, Hitler a dormit numai trei ore. La 5 dimineaţa, artileria sovietică a deschis focul în districtul guvernamental. A luat drept ţintă Cancelaria şi a menţinut-o sub foc continuu. După cum susţin diverşi martori, intensitatea focului a fost variabilă. Uneori era foc întrerupt şi şarje din trei în trei minute, alteori foc neîntrerupt timp de aproximativ o oră.

După aceea, Hitler l-a chemat pe comandantul Cancelariei, Mohnke, să se prezinte la el în buncăr şi l-a întrebat cît mai putea rezista Cancelaria.

„În jurul orei 6 în dimineaţa zilei de 30 aprilie, am fost chemat la telefon şi mi s-a spus să mă prezint la Adolf Hitler. Îmbrăcat în halat şi în papuci, m-a întrebat în anticamera biroului său cît mai pot rezista. I-am spus că una sau două zile. Ruşii erau deja în Potsdamer Platz, ocupaseră Wilhelmstrasse şi cea mai mare parte din Tiergarten. Pătrunseseră, de asemenea, în tunelurile metroului de sub Friedrichstrasse. Hitler m-a

ascultat fără să mă întrerupă, apoi mi-a dat mîna la plecare și mi-a spus: 'Toate cele bune. Îți mulțumesc. Nu a fost numai pentru Germania!' Întîlnirea s-a încheiat pe la ora 6.30 dimineața și m-am întors la postul meu de comandă ..."

În jurul orei 8.00, asupra Cancelariei a fost îndreptat un tir de artilerie grea și exista temerea că va urma imediat un atac rusesc de infanterie. Numărul gardienilor de la Cancelarie, de la intrările în buncăr, de la camerele etanșe și de pe coridoare a fost sporit. Coridoarele din buncăr au fost baricadate de SS-iști. Membrii gărzii personale au primit grenade de mînă și pistoale-mitralieră.

Pe parcursul dimineții, Bormann i-a mai trimis un mesaj lui Dönitz, de astă dată în codul naval prin intermediul unității de comunicații a viceamiralului Voss:

„Se pregătește o nouă trădare. După cum susține radioul inamicului, *Reichsführer*-ul a făcut propuneri de capitulare prin intermediul Suediei. *Führer*-ul dorește să acționați împotriva tuturor trădătorilor cu iuțeala fulgerului și duritatea oțelului.

(semnat) Bormann" [218]

Însă Dönitz nu avea nicidecum intenția să-l aresteze pe Himmler. Așa cum a spus mai tîrziu, pentru el

„... menținerea ordinii era lucrul cel mai important, ținînd seama de răspunderile pe care le aveam. Și ce sens avea ordinul că trebuie să acționez 'cu iuțeala fulgerului și duritatea oțelului' împotriva *Reichsführer*-ului, care încă mai deținea comanda asupra poliției și a forțelor SS? Și, oricum, nu aveam nici un fel de mijloace ca să fac așa ceva. Așadar, nu puteam acționa în forță împotriva lui Himmler. Și nici nu voiam, pentru că rezultatul ar fi fost doar un imens haos. Așadar, decizia mea a fost ușor de luat. I-am cerut lui Himmler să ne întîlnim

la un post de poliție din Lübeck. Acolo se adunaseră toți ofițerii superiori din SS care puteau fi strînși la un loc în perioada aceea. Himmler m-a făcut să aştept. Părea să se simtă ca şi cum ar fi fost deja şeful statului. L-am întrebat dacă informația este adevărată şi dacă realmente încercase să ia legătura cu Aliații prin intermediul lui Bernadotte. A declarat că nu este adevărat. Mai mult chiar, şi el era de părere că acum, la sfîrşitul războiului, nu mai trebuia creat un alt haos şi prin dezbinare. Ne-am despărțit în termeni amicali"[219].

Cu alte cuvinte, Himmler şi Dönitz au ajuns la înțelegerea că „unitatea era necesitatea primordială a momentului".

Spre amiază a început ultima şedință informativă a lui Hitler. Generalul de artilerie Weidling, comandantul Berlinului, a venit la buncăr din sediul lui de pe Bendlerstrasse, sediul Comandamentului Suprem al Forțelor Armate, şi a raportat că trupele sovietice luaseră cu asalt *Reichstag*-ul şi că se dădeau lupte în primăria oraşului, că gara de pe Friedrichstrasse fusese ocupată de trupele de asalt ale sovieticilor, iar ruşii pătrunseseră în tunelul de sub Voss-Strasse. Mai tîrziu, Weidling a declarat în detaliu:

„M-am dus la şedința informativă cu inima grea. Ca de obicei, am raportat mai întîi despre acțiunile inamicului şi după aceea despre situația forțelor noastre. Am vorbit despre luptele înverşunate care au avut loc în cele douăzeci şi patru de ore premergătoare, despre faptul că eram strînşi într-un spațiu tot mai îngust, despre lipsa de muniție, de rachete anti-tanc – armă indispensabilă în luptele de stradă –, despre aprovizionarea tot mai deficitară pe calea aerului şi despre moralul scăzut al trupelor.

În rezumat, am arătat că, după toate probabilitățile, bătălia pentru Berlin se va încheia în seara zilei de 30 aprilie, întrucît, pe baza experienței ultimelor zile, era clar că nu ne mai puteam baza pe o aprovizionare masivă pe calea aerului.

S-a lăsat o linişte prelungită, pe care de astă dată nici unul din cei prezenţi nu a simţit nevoia să o întrerupă. Cu o voce obosită, *Führer*-ul l-a întrebat pe *Brigadeführer* Mohnke dacă avea şi el aceleaşi date din zona de comandă a 'Citadelei'. Mohnke a răspuns afirmativ.
Am menţionat din nou posibilitatea creării unei breşe şi am atras atenţia asupra situaţiei generale. Ca un om care se împăcase cu destinul său, *Führer*-ul mi-a răspuns arătînd spre harta pe care fusese reprezentată situaţia.
Mai întîi, poziţia trupelor noastre fusese marcată pe hartă pe baza relatărilor posturilor de radio străine, pentru că personalul nostru nu o mai raporta; în al doilea rînd, cum ordinele lui nu mai erau ascultate, nu mai avea sens să ne mai aşteptăm la ceva, ca, de exemplu, la un ajutor din partea Diviziei a 7-a Blindate, care, potrivit ordinelor lui, ar fi trebuit să atace din zona Nauen.
Cu intenţia de a mă lăsa să plec, bărbatul complet zdrobit s-a ridicat din fotoliu cu un imens efort. Cu toate acestea, am cerut să se ia de urgenţă o decizie pentru situaţia în care ni se va termina toată muniţia, ceea ce ar fi urmat să se întîmple nu mai tîrziu de a doua zi spre seară. După un scurt schimb de replici cu generalul Krebs, *Führer*-ul a spus că în acest caz va trebui luată în considerare ruperea rîndurilor în grupuri mici, pentru că el, ca şi mai înainte, refuza să predea Berlinul. Atunci mi s-a permis să plec.
În timp ce mă gîndeam cum ar putea fi informaţi generalul Krebs şi *Brigadeführer* Mohnke despre o asemenea decizie (ruperea rîndurilor în grupuri mici la ora 22.00), în jurul orei 16.00 a sosit un *SS-Sturmführer* de la Grupul de Luptă Mohnke şi mi-a adus o scrisoare de la *Führer*, care trebuia să-mi fie înmînată personal. În scrisoare se spunea că, dacă se termină muniţia, grupuri mici trebuiau să încerce să iasă din încercuire. Hitler refuza net să capituleze, ca şi pînă atunci..." [220].

În pofida tuturor aşteptărilor, Hitler a aprobat în cele din urmă ruperea rîndurilor forţelor care mai rămăseseră, în

cazul că se termina muniția. Hitler a semnat acum ultimul „Ordin al *Führer*-ului" din viața lui, pe care l-a trimis apoi lui Weidling la postul de comandă al acestuia din Bendlerstrasse:

„Către Comandantul Apărării Berlinului,
Gen. de art. Weidling.
În cazul în care muniția și aprovizionarea apărătorilor Berlinului sînt în pericol să se termine, dau permisiunea pentru ruperea rîndurilor. Aceasta va trebui să se desfășoare în grupuri mici, care trebuie să încerce să se alăture forțelor care mai continuă lupta în alte locuri. Unde acest lucru nu este posibil, lupta va trebui să continue în păduri.
(semnat) Adolf Hitler" [221]

Hitler a trimis un ordin scris identic și comandantului „Citadelei", *SS-Gruppenführer* Mohnke. La 26 aprilie 1956, acesta a declarat că:

„Imediat după ora 15.00 în ziua de 30 aprilie am primit un ordin semnat de Hitler personal cum că va trebui să părăsesc Berlinul fie ca unitate întreagă, fie în grupuri mici, dacă evoluția ulterioară a evenimentelor va face ca rezistența să devină imposibilă. Același ordin a fost transmis generalului Weidling ...".

La 30 aprilie 1945, *Wehrmacht*-ul a raportat situația militară de la Berlin:

„Lupta eroică pentru centrul capitalei continuă cu o ferocitate nedomolită. Trupe din toate armele, Tineretul Hitlerist și *Volkssturm* mențin controlul asupra centrului orașului prin lupte aprige pentru fiecare stradă și fiecare casă. Un strălucit simbol al eroismului german. Inamicul, care a spart frontul la gara Anhalter, de-a lungul străzii Potsdam și la Schönberg, a fost oprit. Unități ale forțelor aeriene au parașutat

muniție deasupra orașului cu mari riscuri pentru viața echipajelor lor.
La sud de Berlin, diviziile noastre desfășurate pentru despresurarea capitalei sînt angajate în luptă pe un flanc întins cu forțe bolșevice puternice care au fost respinse cu pierderi foarte mari ...".

După ședința informativă de la amiază care a ilustrat situația catastrofală a armatei – rușii erau la numai cîteva sute de metri de buncăr – Hitler a decis că venise timpul să-și pună capăt zilelor și l-a informat în acest sens pe Bormann. Otto Günsche a declarat la 20 iunie 1956:

„La 30 aprilie 1945, cam pe la amiază, Bormann m-a informat că hotărîrea lui Hitler era definitivă: se va împușca astăzi. Și Eva Braun se va sinucide. Trupurile lor urmau să fie arse. Bormann mi-a spus asta în holul central al *Führerbunker*-ului. Tocmai ieșisem din camerele lui Hitler. Bormann mi-a spus după aceea că eu trebuie să fac pregătirile și să aduc la îndeplinire ordinele".
La puțin timp după aceea l-am întîlnit pe Adolf Hitler în anticamera biroului său. Mi-a spus și el că se va împușca și că *Fräulein* Braun va părăsi și ea această viață. Nu voia să cadă în mîinile rușilor nici viu, nici mort, pentru ca apoi să fie expus ca o curiozitate la Moscova. Trupurile urmau să fie arse. M-a însărcinat să fac pregătirile necesare. Din felul în care se exprima se vedea că mă consideră personal răspunzător de aceasta! L-am asigurat atunci pe Adolf Hitler că îi voi aduce la îndeplinire ordinele. Discuția a avut loc în mare grabă. Spre sfîrșitul convorbirii, au intrat Rattenhuber, Baur și Beetz (este vorba de Georg Betz, al doilea pilot al lui Hitler) ...".

După cum susține *SS-Gruppenführer* Johann Rattenhuber, șeful RSD (Serviciul de Securitate al *Reich*-ului), Hitler i-a dat lui Günsche chiar un ordin scris că trupul lui

urmează să fie ars. La 26 noiembrie 1956, Rattenhuber a depus următoarea mărturie:

„La 30 aprilie, Günsche mi-a dat să citesc o altă scrisoare scrisă personal de Hitler. Scrisoarea îi era adresată lui Günsche și semnată personal de Hitler. În ea se spunea că trupul lui Hitler trebuie să fie ars. Cînd mi-a dat această scrisoare, Günsche mi-a spus că Hitler voia cu orice preț să evite ca trupul lui să fie expus.
Nu am făcut nici un fel de observații personale cu privire la circumstanțele imediate ale morții lui Hitler. În jurul datei de 22 aprilie 1945, devenise un fapt cunoscut în anturajul lui Hitler că acesta se hotărîse să rămînă la Berlin și să moară acolo dacă operațiunea de eliberare nu va reuși. Într-una din zilele următoare am fost martorul unei discuții între Hitler și mai multe persoane – nu-mi amintesc cine anume – din personalul lui apropiat. Hitler a spus – unde să se ducă acum, cînd și Himmler îl trădase? Prefera să moară aici decît să se ascundă undeva, pe străzi. Îmi amintesc încă foarte exact cuvintele cu care a făcut această declarație. Discuția a avut loc în holul central al *Führerbunker*-ului, în fața încăperilor personale ale lui Hitler.
Spre amiaza zilei de 29 aprilie, Hitler mi-a spus personal la revedere și mi-a dat mîna. A spus ceva în sensul că acum se despărțea de viață și voia să-mi mulțumească pentru serviciile mele. Mă elibera din serviciul lui. Trebuia să încerc să plec cu una din unitățile de luptă. Hitler a spus că el va 'rămîne în veci de strajă aici'. Îmi amintesc exact cuvintele. Și-a luat rămas-bun pe coridorul central din *Führerbunker*, în fața încăperilor sale personale ...".

Într-o discuție cu David Irving la 20 martie 1967 – la unsprezece ani după mărturia citată mai sus –, Günsche a făcut aceeași descriere a evenimentelor:

„În ziua aceea, 30 aprilie 1945, m-am întîlnit cu Bormann în buncăr și acesta mi-a spus: 'Uite ce este, *Herr* Günsche' –

mi-a spus *Herr* şi nu 'tovarăşe de partid', şi nici nu mi-a spus pe nume –, 'tocmai am venit de la *Führer*, care are de gînd să-şi ia viaţa astăzi, împreună cu soţia sa. A dat ordin ca trupul lui să fie ars. Te rog să ai grijă ca incinerarea să aibă loc, să fii sigur că există suficientă benzină şi tot ce mai trebuie'. Eu am răspuns ceva în sensul 'Da, aşa voi face'.
Apoi a ieşit şi *Führer*-ul din camera lui şi mi-a repetat, practic, acelaşi lucru şi m-a făcut personal răspunzător de arderea trupului său şi a spus că nu voia ca 'trupul lui să fie expus într-un spectacol de circ'. Folosirea acestei expresii se datora şocului pe care i-l provocase soarta lui Mussolini – despre care fusese informat –, care fusese spînzurat de picioare. Nu voia să i se întîmple aşa ceva în nici un caz. Altfel, probabil că ar fi luptat, nu era un laş, însă era fizic incapabil de acest lucru şi nu era sigur că dacă va fi rănit va fi şi ucis. Prefera drumul direct, mai sigur. Pentru el, moartea venea ca o scăpare din această situaţie. Dorea, de asemenea, să nu rămînă nimic din el, pentru ca ruşii să nu-i ciopîrţească trupul sau să-l expună, ceea ce sînt sigur că s-ar fi întîmplat. De aceea sînt fericit că am făcut incinerarea în aşa fel încît lucrul acesta nu a mai fost posibil!
Hitler a spus după aceea că doreşte ca şi soţia lui să fie incinerată împreună cu el. L-am asigurat că voi face şi acest lucru. Nu-mi mai amintesc exact ce cuvinte am folosit. Probabil că am spus ceva de genul *Jawohl, mein Führer*, voi executa ordinul. În orice caz, ceva am spus.
Stătea în faţa camerei lui, apoi au venit *Gruppenführer* Baur şi Rattenhuber – era o situaţie cumplită fiindcă, de fapt, era ultimul rămas-bun. Hitler era foarte calm şi neschimbat. În tot timpul cît a stat în buncăr nu l-am văzut niciodată nebărbierit sau neglijent îmbrăcat. Cînd ieşea afară, era ca întotdeauna calm, curat, niciodată în panică. Vorbea foarte limpede şi îşi cîntărea cu grijă cuvintele.
Personal, sînt de părere că ar fi vrut să-şi ia viaţa mai devreme, imediat după 22–23 aprilie, cînd situaţia a devenit absolut fără speranţă, cînd ruşii străpunseseră tot frontul de răsărit şi încercuiseră Berlinul. Probabil datorită încurajărilor lui

Dönitz, Keitel şi mai ales Bormann, dar şi ale lui Schörner, nu a făcut atunci acest lucru. (Îl mai primea încă în buncăr pe Schörner la data aceea: a venit la Berlin şi a fost avansat *Feldmarschall.*) Hitler nu mai era optimist. Cu toate acestea, mai credea că există şansa ca Berlinul să rămînă ca un bastion. Nu voia să renunţe la Berlin; dorea să construiască un front din posibilităţile care îi fuseseră sugerate, în care Berlinul să fie piatra de temelie. Şi mai erau şi altele: Roosevelt murise şi începuse să spere din nou cînd auzise vestea la radio ... Hitler s-a dus apoi la el în cameră şi a revenit mai tîrziu, împreună cu Eva Braun ..." [222].

Ca urmare a acestor ordine, Günsche a început imediat să facă pregătirile necesare pentru incinerarea lui Hitler, pentru că, ţinînd seama de pericolul atacului rusesc împotriva Cancelariei, trebuia să se grăbească:

„I-am ordonat imediat lui Kempka prin telefon să facă rost de nişte benzină. Nu i-am spus pentru ce. Kempka n-a putut să-mi promită decît 200 de litri. I-am spus să vină la mine. Kempka a adus benzina fără întîrziere. Am verificat eu însumi: aşa cum se ordonase, în faţa ieşirii spre grădină erau nouă sau zece canistre cu benzină ...".

Erich Kempka a fost interogat în legătură cu sinuciderea lui Hitler în ziua de 2 decembrie 1953, cu alte cuvinte aproape cu trei ani înaintea lui Günsche, care a fost interogat în RDG abia la 2 mai 1956, după ce s-a întors din prizonieratul din Rusia şi de la penitenciarul din Bautzen. În legătură cu evenimentele din după-amiaza de 30 aprilie, Kempka a spus:

„La începutul după-amiezei de 30 aprilie 1945 – cred că era cam pe la ora 13.30 – pe cînd eram în buncăr în apropiere de garaje, aşa cum am menţionat mai înainte, am primit un telefon din *Führerbunker*, de la adjutantul personal al lui Hitler, Otto

Günsche, cu care eram în relații amicale. Günsche mi-a spus să aduc 200 de litri de benzină la *Führerbunker*, la ieşirea dinspre grădină, şi asta cît mai curînd cu putință. La întrebarea mea pentru ce avea nevoie de benzină, Günsche mi-a răspuns că nu-mi poate spune la telefon.
Atunci i-am spus că o asemenea cantitate nu mai exista aici şi că va trebui să apelez la depozitul de la Tiergarten, dar că voiam să aştept pînă se mai potoleşte tirul de artilerie al ruşilor şi am mai spus că asta va fi pe la ora 17.00. (În Tiergarten, la aproximativ 100 m de Cancelarie, erau garaje pentru cincisprezece vehicule şi un rezervor subteran care conținea aproximativ 38 000 l benzină.) Günsche a răspuns că nu era nici o secundă de pierdut. Va trebui să rezolv problema golind rezervoarele. Am promis că voi face acest lucru, apoi i-am dat ordinele necesare adjunctului meu, *Hauptsturmführer* Schneider ...".

Cînd a fost întrebat, Günsche a spus mai tîrziu în legătură cu asta:

„Nu i-am ordonat lui Kempka să facă rost de 200 de litri de benzină, ci să găsească cît de mult posibil. Toată treaba s-a desfăşurat în mare grabă, pentru că trupele ruseşti erau la numai cîteva sute de metri de zidurile Cancelariei şi puteau lua cu asalt grădina în orice moment".

Erich Kempka a fost arestat pe 20 iunie 1945 la Hintersee, în apropiere de Berchtesgaden, de către armata SUA, şi a fost primul martor interogat de americani care a putut confirma moartea lui Hitler; a depus mărturie în acest sens la 3 iulie 1946, în fața Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg:

„Interogatoriu luat de domnul Dodd:
Î: Sînteți singura persoană în măsură să declare că Hitler este mort, singura în măsură să declare că Bormann este mort.

Este acest lucru adevărat după cunoştinţele dumneavoastră?
R: Pot să depun mărturie că Hitler este mort şi că a murit în ziua de 30 aprilie, între orele 2 şi 3 dimineaţa.
Î: Ştiu asta, dar l-aţi văzut murind?
R: Nu, nu l-am văzut murind.
Î: Aţi spus ofiţerilor anchetatori că credeţi că i-aţi transportat trupul afară din buncăr şi că i-aţi dat foc. Dumneavoastră aţi spus asta, aşa este?
R: Am transportat-o afară pe soţia lui Adolf Hitler şi l-am văzut pe Adolf Hitler însuşi înfăşurat într-o pătură.
Î: L-aţi văzut chiar pe Hitler?
R: Nu chiar pe el. Pătura în care era înfăşurat era cam scurtă şi îi ieşeau picioarele afară.
Dodd: Nu mai am alte întrebări, domnule preşedinte.
Dr. Bergold: Nici eu nu mai am alte întrebări.
Curtea: Martorul poate pleca." [223]

La 2 decembrie 1953, Kempka spunea următoarele în legătură cu interogatoriul care îi fusese luat de Tribunalul Militar Internaţional de la Nürnberg:

„Iniţial, interogatoriul meu s-a referit numai la Bormann, în legătură cu soarta căruia am fost chestionat îndelung. Spre sfîrşit, procurorul american Dodd mi-a pus cîteva întrebări despre Hitler. Tot Dodd m-a întrebat dacă l-am văzut cu ochii mei pe Hitler. I-am răspuns în sensul că picioarele rămăseseră neacoperite. În realitate, atît în timpul transportului de la buncăr, cît şi la locul incinerării, în afară de picioare au fost descoperite şi partea superioară a capului, pînă la baza nasului, şi braţul stîng. La Nürnberg nu am putut să menţionez sau să adaug acest lucru, pentru că am fost scos imediat de pe banca martorilor şi nu am mai avut altă ocazie să mai fac vreo declaraţie".

Kempka este răspunzător pentru mai multe afirmaţii false şi declaraţii neadevărate care apar în literatură. Una este aceea

că trebuia să facă rost de „200 de litri de benzină“ (Günsche ceruse „cît mai mult cu putință“) și că nu era suficientă benzină la dispoziția lor. În realitate, era mai mult decît de ajuns ca să fie arse cele două trupuri – a se vedea, de exemplu, mărturia lui Hans Fritzsche de la Ministerul Propagandei și a lui Kölz, *SS-Untersturmführer* de la garda de securitate și ale altora. Interesant este faptul că, în cartea sa din 1950, la pagina 117, Kempka contrazice total declarațiile anterioare: „în cele mai dificile condiții, i-am pus pe oamenii mei să ia cîteva sute de litri (sic!) de benzină în după-amiaza aceea“.

O altă declarație falsă este aceea că Hitler s-ar fi împușcat în gură. Erich Kern, care a publicat o ediție nouă a lui Kempka în 1975 și a amplificat-o cu comentarii, a uitat probabil ce a scris Kempka în 1950 (Kempka, ed. 1950, p.109: „Șeful s-a împușcat în gură cu pistolul din biroul său“; Kern, ed. 1975, p.94: „Șeful s-a împușcat cu pistolul său ...“).

Mai mult chiar, Kempka și, din nefericire, Trevor-Roper în *Ultimele zile ale lui Hitler* a descris complet fals rolul jucat de Rattenhuber în sinuciderea lui Hitler, în incinerarea cadavrului și distrugerea rămășițelor. De exemplu, la p.120 din cartea sa, Kempka relatează o poveste pe care numai el putea s-o inventeze:

> „Cînd am ajuns seara în *Führerbunker* ca să primesc ordinele, m-am întîlnit cu generalul de poliție Rattenhuber. De la el am aflat că el însuși, cîțiva polițiști și ordonanța lui Hitler, Linge, fuseseră de față cînd s-au stins flăcările. Rămășițele carbonizate ale trupului lui Hitler și ale soției sale au fost apoi adunate și amestecate laolaltă. Au fost îngropate într-un mic mormînt în apropiere de zidul blocului în care locuiam eu“.

Iar Trevor-Roper scrie despre Rattenhuber la p.188 din cartea sa:

> „În seara aceea, tîrziu, *Brigadeführer* Rattenhuber, şeful poliţiei, a intrat în 'buncărul cîinelui', acolo unde îşi petreceau paznicii timpul liber şi a vorbit cu un sergent din garda de corp SS. I-am ordonat să se prezinte la ofiţerul lui, Schädle, şi să aleagă trei oameni de nădejde care urmau să ardă cadavrele. La puţin timp după aceasta, Rattenhuber s-a întors în 'buncărul cîinelui' şi le-a ţinut oamenilor o scurtă cuvîntare. I-a pus să jure pe tot ce aveau mai sfînt că vor păstra secretul în legătură cu evenimentele acelei zile. Oricine va vorbi va fi împuşcat".

Este o poveste relatată de Trevor-Roper după ureche sau bazată pe o descriere falsă a vreunui martor oarecare.

Mai tîrziu, Kempka a făcut şi alte declaraţii false referitor la Rattenhuber. La 2 decembrie 1953, de exemplu, a spus:

> „Cînd m-am întors în buncăr, Rattenhuber mi-a cerut să-i procur benzină ca să poată continua arderea. În jurul orei 19.30, m-am dus din nou la locul incinerării împreună cu Rattenhuber, care mă rugase să mă duc acolo cu următoarele cuvinte: 'Trebuie să vedem cum au progresat lucrurile'. Rattenhuber a spus după aceea că dăduse ordin ca rămăşiţele să fie îngropate în apropiere. După aceea, Rattenhuber mi-a spus seara tîrziu că cenuşa fusese îngropată".

Rattenhuber a declarat el însuşi acest lucru la 29 noiembrie 1955:

> „Nu ştiu nimic despre cantitatea de benzină folosită pentru incinerare. Nu am dat nici un fel de ordine în legătură cu aceasta. Declaraţia contradictorie a lui Kempka este incorectă. Afirmaţia că am mers împreună cu el la locul incinerării este, de asemenea, neadevărată. Afirmaţia lui Mansfeld că eu l-am numit ca să îngroape rămăşiţele lui Hitler şi ale Evei Braun este şi ea incorectă. În această privinţă – aşa cum am spus şi mai înainte – nu am dat nici un fel de ordine. Mai mult chiar,

nici nu am primit ordine în această chestiune de la Adolf Hitler!"

Mai trebuie să menționăm că ziua de 30 aprilie era ziua de naștere a lui Rattenhuber, cînd acesta împlinea 48 de ani, așa că probabil nu era foarte treaz, mai ales că anunțul referitor la sinuciderea lui Hitler l-a luat pe nepregătite. Secretara Junge a scris de mai multe ori în diversele ei publicații (cele mai multe în limba engleză) și în diverse declarații că Rattenhuber își serbase ziua de naștere (cînd împlinea 60 de ani!) pe 22 sau 26 aprilie 1945! Iată cum descrie *Frau* Junge ziua de 26 aprilie 1945:

„Șeful securității *Reich*-ului, Rattenhuber, și-a sărbătorit cea de-a 60-a aniversare a zilei de naștere. Eva Braun și cu mine stăm cu el în sufragerie și bem un pahar în sănătatea lui. Toți trei sîntem originari din München și ne lăsăm purtați pe aripile amintirilor. Bătrînul avea lacrimi în ochi cînd se gîndea că nu va mai vedea niciodată Münchenul său drag". [224]

Alte declarații ale secretarei Jung trebuie tratate cu multă precauție. Adevărul este că Rattenhuber a murit la München la 30 iunie 1957, în vîrstă de 60 de ani.

În mărturia depusă în ziua de 26 noiembrie 1955, Rattenhuber a continuat:

„În noaptea de 29–30 aprilie, Hitler a vorbit încă o dată cu mine. Era între 1 și 2 noaptea, în partea superioară a *Führerbunker*-ului, unde Hitler se dusese să-și ia rămas-bun de la surorile medicale și de la personalul spitalului Cancelariei. Înainte să se ducă acolo, a venit la mine, mi-a urat toate cele bune și mi-a strîns mîna. Asta a fost ultima dată cînd l-am văzut pe Hitler".

Conform declarațiilor secretarelor Junge și Christian, Hitler a luat masa de prînz la ora 1.00, ca de obicei. *Frau* Junge declara la 24 februarie 1954:

„În ziua de 30 aprilie, noi – *Frau* Christian și cu mine – am venit la masă ca de obicei. Eva Braun nu era de față. Hitler era într-o bună dispoziție sufletească, vesel, relaxat. Nu s-a discutat despre sinucidere. M-am retras imediat după masă și am fost surprinsă cînd Günsche mi-a spus ceva mai tîrziu că Hitler voia acum să-și ia rămas-bun. M-am întîlnit cu el pe coridorul central al buncărului. Mi-a strîns mîna și mi-a spus cîteva cuvinte pe care nu le-am înțeles însă. I-a spus la revedere și doamnei Christian și altor cîteva persoane în același fel".

La 3 iulie 1954, și Gerda Christian și-a amintit de acest eveniment:

„În ziua de 30 aprilie, masa de prînz – care a avut loc, ca de obicei, în jurul orei 13.00 – s-a desfășurat fără nimic neobișnuit. Eva Braun nu a fost de față. Hitler nu manifesta nici un semn de emoție. Nu s-a discutat despre sfîrșitul acum iminent.
Cam la o oră sau o oră și jumătate după prînz – cred că era cam ora 15.00 – am fost informată că Hitler dorea să-și ia rămas-bun. Despărțirea a avut loc în holul central al buncărului. Hitler a ieșit în hol împreună cu Eva Braun și, fără un cuvînt, a strîns mîna fiecăruia dintre noi".

Linge, cel care servise masa în ziua de 30 aprilie – se pare că au fost spaghetti cu un sos ușor – ca de obicei, a declarat la 9 februarie 1956:

„Masa din ziua de 30 aprilie 1945 s-a desfășurat ca de obicei. În afară de Hitler, cele două secretare, *Frau* Junge și *Frau* Christian, erau de asemenea prezente, poate și bucătăreasa,

Manziarly. Masa s-a terminat în jurul orei 14.00. Ceva mai tîrziu l-am însoțit pe Hitler la dr. Goebbels, care era permanent prezent în buncăr în ultimele zile și folosea camera de vizavi de anticamera biroului lui Hitler drept propriul său birou. Dr. Goebbels a încercat încă o dată să-l convingă pe Hitler să plece din Berlin. Hitler a refuzat cu cîteva cuvinte, spunînd: 'Doctore, cunoști decizia mea. Rămîne în vigoare!'. Hitler i-a propus atunci lui Goebbels să părăsească el Berlinul împreună cu familia sa, ceea ce Goebbels a refuzat. După aceea, Hitler și-a luat rămas-bun și de la *Frau* Goebbels, care se afla în camera alăturată, și s-a dus înapoi în biroul său.
În timp ce stăteam în ușa dintre birou și anticameră, am cerut să fiu eliberat din funcție. Hitler mi-a spus că dăduse ordin să ne dispersăm în grupuri mici. Trebuia să mă alătur și eu unuia dintre aceste mici grupuri și să mă îndrept spre vest. Atunci am întrebat pentru cine ar trebui să încerc să străpung linia frontului. 'Pentru cel care va veni!' mi-a răspuns Hitler. Mi-am exprimat apoi credința față de Adolf Hitler după și dincolo de moarte. Adolf Hitler mi-a dat mîna, iar eu am salutat și apoi m-am retras.
Eram zguduit și m-am grăbit să străbat holul și să ajung la scara spre buncărul superior, unde am stat puțin timp cu oamenii din personalul *Führer*-ului".

Sosise clipa! Toată lumea aștepta acum ca Hitler să-și pună capăt zilelor. În calitate de comandant suprem al Forțelor Armate care nu voia să capituleze, ar fi trebuit, de fapt, să caute o moarte ostășească, așa cum spusese de nenumărate ori în trecut. De exemplu, în timpul crizei care cuprinsese armatele de pe frontul de est la porțile Moscovei în decembrie 1941, îi anunțase pe *Gauleiteri*: „dacă acest război va fi vreodată pierdut, mă veți găsi în fruntea ultimului batalion al armatei care va mai continua să lupte și voi lupta atunci pînă la ultima suflare"[225]. Cam același lucru i l-a spus și dr. Giesing la 13 februarie 1945: „Dacă vom pierde războiul, mă voi așeza

în fruntea trupelor mele şi voi cădea o dată cu ele“[226]. Dar în aprilie 1945, Hitler nu mai era în stare să facă aşa ceva. *Frau* Schroeder mi-a spus că odată, în timpul unui ceai de seară, luat în biroul din buncăr, Hitler a spus ceva în genul „Dacă un om nu mai este decît o ruină vie, ce rost mai are să continue să trăiască? Nu putem opri declinul calităţilor fizice în nici un fel!“ Secretara Johanna Wolf a spus şi ea la 25 februarie 1948:

> „Starea sănătăţii lui se deteriora rapid în perioada aceea. Arăta foarte rău şi se plîngea că sănătatea îi este tot mai şubredă ... Ne spunea adesea că îmbătrîneşte şi că 'este cumplit să-ţi dai seama de propriul tău declin fizic' “ [227].

Indiferent ce ar fi spus, nu se poate nega faptul că în ultimele zile Hitler era un om foarte bolnav. Ştia şi el acest lucru. *Generaloberst* Jodl a citat o declaraţie făcută de Hitler la puţin timp după miezul nopţii de 23 aprilie 1945:

> „Nu putea să lupte din motive fizice. Nu voia să lupte personal pentru că nu voia să rişte să cadă rănit în mîinile inamicilor“ [228].

În jurul orei 15.15, Hitler şi-a luat rămas-bun de la colaboratorii săi cei mai apropiaţi, cu alte cuvinte de la Goebbels (*Frau* Goebbels nu era de faţă; din cauza morţii iminente a copiilor săi, n-a părăsit camera toată ziua), Bormann, generalii Krebs şi Burgdorf, *Frau* Christian, *Frau* Junge şi *Fräulein* Manziarly, directorul de poliţie Högl, strîngîndu-le mîna în tăcere, în timp ce Günsche făcea deja pregătirile pentru aducerea la îndeplinire a ultimelor ordine ale lui Hitler. Aşa cum a subliniat mai tîrziu Günsche, trebuiau să se grăbească, pentru că un atac al infanteriei ruseşti împotriva Cancelariei era iminent. Privind retrospectiv, pare ciudat că ruşii au aşteptat pînă la 2 mai ca să atace Cancelaria, ocupînd

buncărul în jurul orei 9 dimineața. Explicația este însă foarte simplă: rușii presupuneau că Hitler nu este la Berlin! Erau convinși că se retrăsese spre sud, cu o mare parte a guvernului și a personalului lui Hitler (fapt ce nu a scăpat atenției rușilor).

Günsche descrie pregătirile în felul următor:

„Kempka nu venise încă. I-am chemat pe Högl și pe Schädle, precum și pe *Obersturmführer* Lindloff și Reisser și, după ce i-am pus la curent, le-am cerut să stea lîngă mine ca să mă ajute, în special la căratul trupurilor afară, în grădină. Am evacuat apoi din partea inferioară a buncărului toate persoanele care nu făceau parte din cercul cel mai intim al *Führer*-ului și am pus un paznic la scara ce ducea spre partea superioară a buncărului, cu ordinul să nu lase pe nimeni să treacă. I-am dat același ordin lui Hofbeck, care stătea de pază la ieșirea spre grădină. În acest timp, Adolf Hitler încă își mai lua rămas-bun de la mai multe persoane din holul central, printre care se aflau generalii Burgdorf și Krebs, secretarele și Goebbels. Eva Braun era și ea de față și își lua rămas-bun. După aceea Adolf Hitler s-a retras în biroul său și Eva Braun a însoțit-o pe *Frau* Goebbels în camera acesteia. Imediat după aceea, *Frau* Goebbels a venit la mine să-mi spună că vrea să mai vorbească o dată cu Hitler. De aceea m-am dus în biroul *Führer*-ului. Hitler era foarte supărat, dar s-a dus s-o mai vadă o dată pe *Frau* Goebbels. Nu știu din proprie observație ce a discutat cu *Frau* Goebbels. Mai tîrziu am aflat că *Frau* Goebbels îl mai rugase o dată să părăsească Berlinul. Mi-a spus chiar ea acest lucru și a adăugat că Hitler a refuzat din nou. După această discuție, Hitler s-a retras din nou în biroul său. Puțin mai tîrziu, Eva Braun l-a urmat.
Hitler îmi spusese la revedere mai devreme. Eva Braun mi-a spus și ea acum, în timp ce pleca de la *Frau* Goebbels și se îndrepta către biroul lui Hitler. Trecuseră aproape trei ore de cînd primisem ultimul ordin de la Hitler".

Între 15.20 și 15.25, Hitler s-a retras în biroul lui cu Eva

Braun-Hitler pentru ultima oară. Aşteptarea morţii începuse, acompaniată de zgomotul ventilatoarelor şi duduitul motoarelor diesel din camera maşinilor. Günsche s-a aşezat în faţa uşii de la anticamera lui Hitler. Acolo a venit să i se alăture şi Linge. Linge fusese pentru scurt timp în buncărul de sus şi, încercînd să facă faţă ororii gîndului morţii iminente a conducătorului său, băuse cîteva pahare de şnaps cu paznicii. Günsche a aruncat rapid o privire către oamenii din staful *Führer*-ului. Goebbels, Axmann, Krebs, Burgdorf, Naumann, Hewel şi dr. Stumpfegger se adunaseră în sala de şedinţe. Högl, Schädle, Lindloff, Reisser şi alţi doi membri ai gărzii personale a *Führer*-ului aşteptau în centrala telefonică, unde era de serviciu Rochus Misch.

Relatările martorilor cu privire la ora morţii lui Adolf Hitler şi a Evei Braun variază foarte puţin. Heinz Linge a fixat momentul morţii la 15.50. Susţine că s-a uitat la pendula mare din anticamera biroului lui Hitler, cu care avusese multă bătaie de cap ca s-o facă să meargă corect, pentru că Hitler se orienta după acest ceas. Otto Günsche dă drept oră a morţii 15.30. Susţine că s-a uitat la ceasul lui de mînă. Günsche a declarat că:

> „Sinuciderea lui Hitler s-a produs la 15.30 în ziua de 30 aprilie 1945. (Îşi amintea foarte precis ora.) După aceea, au trecut numai zece minute pînă s-a început arderea cadavrelor. Transportul trupurilor în grădină şi pregătirile imediate pentru incinerare s-au făcut în mare grabă".

Mica diferenţă de douăzeci de minute dintre cele două declaraţii nu are, probabil, prea mare importanţă, ţinînd seama de stresul tuturor în acel moment. Pentru a fi cît mai corecţi, ar trebui să spunem că ora morţii lui Adolf Hitler trebuie stabilită între 15.30 şi 15.50, în ziua de 30 aprilie 1945.

Ora morţii Evei Braun trebuie stabilită cu cîteva minute

mai înainte. Este, desigur, numai o presupunere că Eva Braun a murit prima, dar este o presupunere cu un mare grad de probabilitate din rațiuni de ordin psihologic. Decizia de a se sinucide împreună fusese luată și putem fi siguri că executarea ei fusese hotărîtă dinainte în detaliu. Într-o asemenea situație, este practic de neconceput ca Eva Braun să fi stat să privească cum se împușcă Adolf Hitler. Acest lucru ar fi fost contrar nu numai structurii ei emoționale, ci și celei a lui Hitler. Putem presupune – ținînd seama și de neîncrederea tot mai accentuată a lui Hitler chiar și față de cei din cercul său cel mai apropiat – că voia să fie sigur mai întîi de moartea soției sale.

În timpul diferitelor interogatorii, Günsche și Linge au confirmat amîndoi că erau pregătiți fizic și mental pentru ceea ce avea să aibă loc, mai devreme sau mai tîrziu, în camerele lui Hitler și că atunci cînd au intrat în living au înregistrat faptul sinuciderii fără nici o participare emoțională și au început imediat să aducă la îndeplinire ordinele lui Hitler.

La 9 februarie 1956, Linge a povestit ce se întîmplase:

> „După aceea, m-am întors în buncărul de jos. Instinctul îmi spunea că venise timpul. Pe coridorul central al buncărului de jos m-am întîlnit cu Günsche, căruia i-am spus că trebuie să se fi întîmplat. M-am dus după aceea în anticamera odăii lui Hitler, am găsit ușa de la camera lui închisă și am simțit miros de fum. Pentru a avea un martor cu mine înainte de a intra în living, m-am întors pe coridor, unde l-am găsit pe Bormann stînd în picioare, lîngă masă. M-am adresat lui Bormann cu cuvintele: '*Herr Reichsleiter*, s-a produs!', apoi am intrat imediat amîndoi în living.
> Mai tîrziu, la închisoare, Günsche mi-a spus că, după ce s-a întîlnit cu mine pe coridorul central, s-a dus imediat în sala de așteptare de lîngă sala de ședințe și a raportat că sinuciderea se înfăptuise. Acolo i-a găsit pe Goebbels, Bormann, Axmann, Burgdorf și Krebs. Günsche nu a menționat numele dr. Stumpfegger în legătură cu această împrejurare.

Cînd am intrat împreună cu Bormann în living, am văzut următoarele: trupurile lui Adolf Hitler şi al Evei Braun erau în poziţie aşezat pe canapeaua de lîngă peretele de vizavi de uşă. Văzut de la această uşă, Adolf Hitler şedea pe partea stîngă a canapelei. Capul îi era aplecat spre stînga şi puţin în faţă. Antebraţul drept era între braţul canapelei şi coapsa lui dreaptă, iar mîna deschisă se afla pe genunchi, cu palma în sus. Avea picioarele pe podea. Vîrfurile erau îndreptate înainte, la o distanţă de aproximativ 30–40 cm unul de altul. Hitler era îmbrăcat ca de obicei într-o bluză de uniformă, pantaloni negri, şosete negre şi mănuşi negre.
La tîmpla lui dreaptă am remarcat o pată circulară de culoare închisă de mărimea unei monezi de un pfenig. Din acest loc, o şuviţă de sînge curgea cam pînă pe la mijlocul feţei. Chiar lîngă canapea am văzut o pată de sînge de mărimea unei farfurii mijlocii, din care picăturile ricoşaseră şi stropiseră rama canapelei şi peretele. Hitler avea ochii deschişi.
Cam la 30 cm de Adolf Hitler se afla trupul Evei Braun-Hitler. Ridicase picioarele pe canapea. Vîrfurile degetelor erau îndreptate spre stînga. Partea de sus a corpului se rezema de spătarul canapelei. Capul era ridicat în sus. Avea ochii deschişi şi buzele strînse. Era îmbrăcată într-o rochie albastră cu guler alb şi purta ciorapi. Pantofii ei erau aşezaţi unul lîngă altul în faţa canapelei. Chipul ei părea absolut neschimbat. Nu se vedeau nici un fel de urme de lovituri. Nu erau nici urme de sînge.
Amîndouă pistoalele lui Hitler, pe care eu le cunoşteam foarte bine, stăteau chiar la picioarele lui, pistolul de 7,65 lîngă piciorul drept, iar cel de 6,35 lîngă piciorul stîng ...".

Günsche, care a intrat în camera lui Hitler imediat după Linge şi Bormann, a făcut următoarea descriere la 20 iunie 1956:

„După ce Adolf Hitler şi Eva Braun s-au retras, am luat poziţie în faţa camerei lui Hitler. După o clipă, m-am dus repede să-i văd pe Högl, Schädle, Kempka, Lindloff şi Reisser la centrala telefonică din buncărul de jos şi în camera de gardă

Hitler, în ziua de 20 martie 1945, mergînd să-i salute pe membrii Tineretului Hitlerist care se remarcaseră în luptele pentru apărarea Berlinului. De la stînga la dreapta: Heinz Lorenz, Artur Axmann, Hermann Fegelein, Julius Schaub, Hitler, Otto Günsche (parțial ascuns), Wilhelm Burgdorf şi Heinz Linge.

Ultima fotografie făcută cu Hitler la 20 martie 1945 în Grădina Cancelariei. Hitler îi felicită pe membrii Tineretului Hitlerist care primiseră Crucea de Fier.

Portretul Evei Braun la vîrsta de 28 de ani – fotografie făcută la München de Heinrich Hoffmann.

Fotografie oficială de la nunta lui Hermann Fegelein cu Margarete Braun în ziua de 3 iunie 1944, în sala mare de la Berghof. **1.** Fritz Braun. **2.** Hermann Fegelein. **3.** Gretl Fegelein. **4.** Adolf Hitler. **5.** Eva Braun. **6.** Franziska Braun. **8.** *Dr.* Fuke Michels. **9.** *Frau* Speer. **10.** Marion Schönmann. **11.** Martin Bormann. **12–15.** Rude ale lui Fegelein. **16.** Heinrich Himmler. **17.** *Frau* von Below. **18.** *Herr* von Below. **19.** Necunoscut. **20.** Adjutantul lui Fegelein, Hans Göhler. **21.** *Frau* Morell. **22.** *Dr.* Morell.

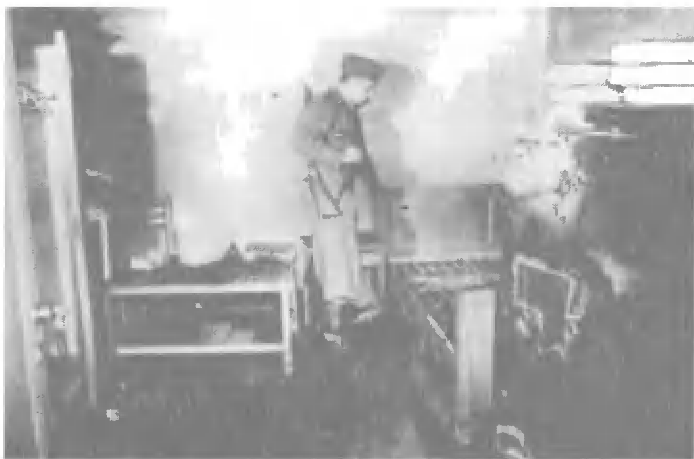
Vedere aeriană a ruinelor şi a zonei Cancelariei în iulie 1945. Se recunoaşte clar (încercuit) turnul de observaţie şi ieşirea de urgenţă din buncăr către grădină.

Fotografie făcută în iulie 1945 înfăţişînd sala de aşteptare sau anticamera către Führerbunker. Schwägermann şi Rach au turnat benzină pe mobile şi le-au dat foc.

În iulie 1945, soldatul american John Shoemaker din Hattiesburg, Mississippi, a vizitat sala de şedinţe a lui Hitler în care aveau loc şedinţele informative zilnice.

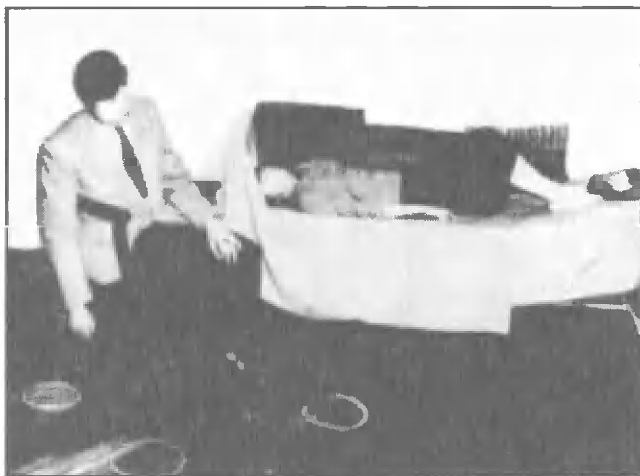

Dormitorul modest mobilat al lui Hitler, iulie 1945. Soldatul american Shoemaker stă în faţa butonului soneriei cu care Hitler putea să-l cheme pe servitorul său, Linge, oricînd dorea. Seiful a fost deschis de ruşi cu un exploziv.

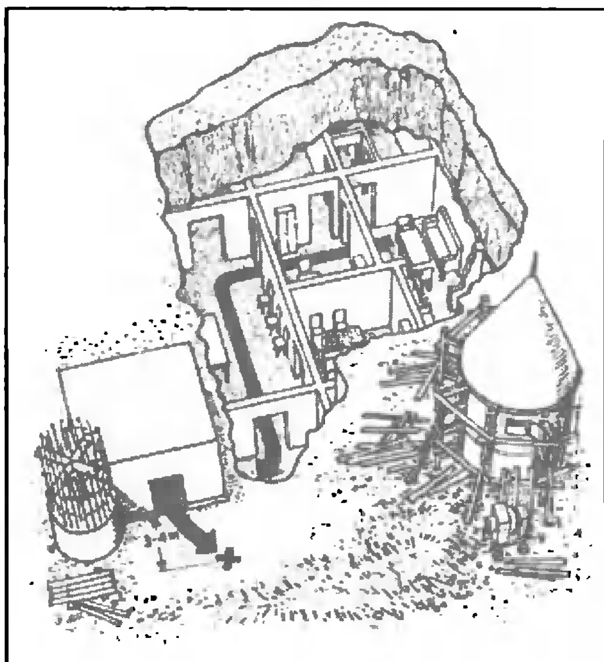

Reconstituirea poziţiilor lui Hitler şi a Evei Braun după sinuciderea din 30 aprilie 1945, după mărturia valetului Linge şi a lui Artur Axmann.

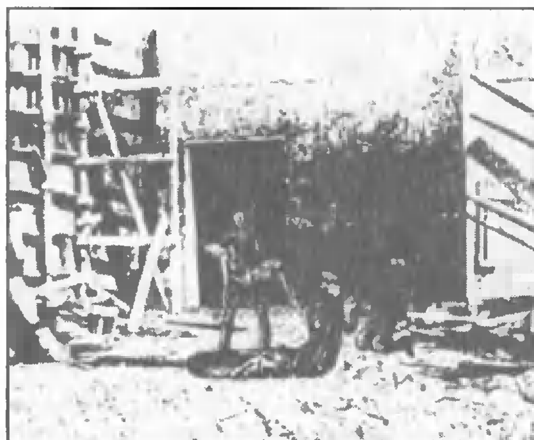

Reconstituirea poziţiilor lui Hitler şi a Evei Braun după declaraţia lui Otto Günsche, adjutantul lui Hitler.

După declaraţiile martorilor, trupurile lui Hitler şi al Evei Braun au fost cărate din buncăr în grădină, aşa cum se arată în acest desen.

Günsche a transportat trupul Evei Braun-Hitler spre un loc de incinerare aflat la nu mai mult de 3–4 m de ieşirea din buncăr.

De la stînga la dreapta: comandantul apărării Berlinului, *Kampfkommandant* Mohnke, *General* Helmut Weidling, *Generalleutnant* Kurt Wetasch, *Oberst* Theodor von Dufring şi *Generalleutnant* Walter Schmidt-Dankwart după ce s-au predat, în ziua de 2 mai 1945.

În septembrie 1948, căpitanul Mus[illegible]nno a strîns la Nürnberg martorii-cheie care puteau declara cum îşi sfîrşise viaţa Adolf Hitler. **1.** Karl Koller. **2.** Willi Johannmeier. **3.** Hans Fritzsche **4.** Necunoscut. **5.** Heinz Lorenz. **6.** Necunoscut. **7.** Anni Winter. **8.** Heda Kannenberg. **9.** Magda Kempka. **10.** *Dr.* Hugo Blaschke. **11.** Ilse Braun. **12.** Gertraud Junge. **13.** Helga von Varo. **14.** Günther Schwägermann. **15.** Artur Axmann. **16.** Fritz Wollenhaupt. **17.** Erich Kempka. **18.** Hermann Karnau. **19.** Gerda Christian. **20.** Erich Mansfeld. **21.** Bernd Freytag von Loringhoven. **22.** Arthur Kannenberg. **23.** Erwin Jakubeck.

din fața ei. Bormann, Goebbels, Krebs, Burgdorf și Naumann așteptau în sala ședințelor informative. Nu-mi amintesc dacă era acolo și Axmann, dar este posibil. L-am văzut atunci pe Linge – nu auzisem nici o împușcătură – cum deschide ușa la biroul lui Hitler, iar Linge și Bormann au intrat înăuntru. M-am dus și eu imediat în anticameră – lucrurile trebuiau să se desfășoare repede, pentru că rușii băteau la ușă – și am intrat în biroul lui Hitler în spatele lui Bormann și al lui Linge. Am văzut următoarele:

Eva Braun stătea întinsă pe canapeaua de lîngă peretele din fața ușii de la anticameră. Capul era pe partea stîngă cum privești dinspre ușă. Stătea întinsă pe spate. Avea genunchii ușor ridicați. Trupul era complet nemișcat. Ochii erau deschiși. Era îmbrăcată într-o rochie albastră cu plastron alb și avea ciorapi în picioare. Pantofii erau pe canapea, la mică distanță de picioare.

Hitler ședea pe un fotoliu, în partea stîngă și puțin mai în față decît canapeaua văzută de la ușă, dar foarte aproape de ea. Corpul lui era puțin adunat și aplecat înainte și spre dreapta. Am observat o rană la cap, puțin mai sus de coada ochiului drept. Am văzut sînge și o pată închisă la culoare. Avea dimensiunea unei monezi de 3 mărci. Gura era ușor deschisă. Pe podea era o mică baltă de sînge lîngă fotoliu.

Linge s-a întors imediat în anticameră și a luat pătura care fusese pregătită acolo. În momentul acela am plecat din anticameră ca să-i chem pe ceilalți (Högl, Schälde, Lindloff) și să-i informez pe cei care așteptau în sala de ședințe. Ajuns acolo, am raportat: '*Führer*-ul este mort!' ".

După ce Günsche a raportat celor care așteptau în sala de ședințe „*Führer*-ul este mort", Goebbels, Axmann, Krebs și Burgdorf s-au dus și ei imediat în biroul lui Hitler. La 1 decembrie 1953, Axmann declara:

„Puțin mai tîrziu, Günsche a intrat în cameră și a raportat '*Führer*-ul este mort'. Scurt timp înainte de aceasta, dr. Goebbels spusese sub formă de întrebare că se auzise o împușcătură. Eu nu am auzit. După raportul lui Günsche, dr. Goebbels,

Bormann şi cu mine am traversat imediat anticamera şi am intrat în livingul-birou al lui Hitler. Iată ce am văzut: Adolf Hitler şedea pe canapeaua de lîngă peretele din faţa uşii anticamerei, rezemat de braţul stîng al canapelei văzută de la uşă. Avea capul puţin aplecat spre dreapta, braţul drept îi atîrna peste braţul canapelei. Din ambele tîmple se scurgeau şuviţe subţiri de sînge. În afară de aceasta, nici pe faţă, nici în altă parte a corpului nu se vedeau semne de lovituri, însă maxilarul inferior era uşor împins într-o parte. Nu ştiu dacă avea urme de lovituri la ceafă. Nu am observat nimic în acest sens ...".

Mai tîrziu, la 2 septembrie 1955, Axmann şi-a dezvoltat declaraţia cînd a fost întrebat în legătură cu „presupunerea" lui că Adolf Hitler s-ar fi împuşcat în gură:

„Pe baza semnelor pe care le-am găsit, a trebuit să presupun că Adolf Hitler s-a împuşcat în gură. Pentru mine, bărbia împinsă într-o parte şi dîrele de sînge de la tîmple provocate de explozia internă în cap, toate dovedeau acest lucru. Mai tîrziu, în aceeaşi zi, *SS-Sturmbannführer* Günsche mi-a confirmat supoziţiile. (Ceea ce se presupune că ar fi spus Günsche – care era încă prizonier de război la ruşi pe vremea aceea – şi ce cuvinte i se pun în gură este de necrezut.)
Presupun că, după ce a auzit împuşcătura şi înainte să vină să ne raporteze nouă, Günsche s-a dus în camera unde se afla Hitler. Günsche stătuse în faţa uşii lui Adolf Hitler şi primise ordin să nu lase pe nimeni să intre. Aşa cum am declarat deja în timpul primului meu interogatoriu, am vrut să-mi iau rămas-bun de la Adolf Hitler, dar Günsche nu m-a lăsat să intru. De aceea, pentru mine este clară concluzia că Günsche a fost prima persoană care a intrat la Hitler în cameră după ce acesta s-a împuşcat.
Nu am tras în Hitler nici un singur foc. Îmi susţin declaraţia, bazată pe semnele pe care le-am văzut, că Adolf Hitler s-a împuşcat în gură. Pot, de asemenea, să mărturisesc cu conştiinţa curată că am văzut cadavrul lui Adolf Hitler.

În legătură cu declarația după care se zice că Linge i-ar fi prezentat raportul lui Bormann cu cuvintele *'Herr Reichsleiter*, s-a produs', nu pot decît să spun că aceasta se poate să se fi întîmplat după ce Günsche ne-a raportat celor care ne aflam în sala de ședințe: 'Raportez: *Führer*-ul este mort'. Din propria declarație a lui Linge se poate vedea că el lipsise un timp și nu poate declara cu precizie cît timp a fost absent. Acest lucru se explică prin faptul că băuse băuturi alcoolice, iar simțul timpului în buncărul iluminat artificial zi și noapte era tulburat, adică se puteau comite erori foarte mari în legătură cu intervalul de timp scurs.
În timpul primului meu interogatoriu și în timpul interogatoriului de astăzi, am făcut declarații detaliate în legătură cu rănile lui Hitler și nu pot decît să confirm cele spuse anterior și să-mi mențin depoziția. Nu am nimic de adăugat în legătură cu aceste răni ...".

În legătură cu moartea Evei Braun, Axmann a făcut următoarea declarație în ziua de 1 decembrie 1953:

„Eva Hitler ședea pe canapea alături de Adolf Hitler cu capul aplecat pe umărul stîng al lui Hitler. Arăta de parcă ar fi dormit. Nu se vedeau urme de răni sau de sînge. Împreună cu Goebbels și Bormann, am rămas împreună cu trupurile cîteva minute în tăcere ...".

În aceste declarații, Axmann nu face nici o aluzie la faptul că Hitler ar fi luat otravă. Cu toate acestea, dacă examinăm declarațiile făcute de Axmann la Tribunalul din Nürnberg în 1947, constatăm că atunci a spus ceva cu totul diferit. În ambele interogatorii, cel din 10 octombrie luat de Robert Kempner, și cel din 16 octombrie, luat de M.B. Urney, Axmann a declarat că „credea că Hitler luase mai întîi otravă". După cum susține Kempner:

„Axmann a mărturisit că e convins că Hitler a luat mai întîi otravă şi apoi s-a împuşcat în gură şi că explozia explică dîrele de sînge de la tîmplele *Führer*-ului“ [229].

Iar în declaraţia dată lui Urney, care îl interoga în numele judecătorului Musmanno:

> *Î:* Da. Aţi spus că a luat mai întîi otravă şi după aceea s-a împuşcat. Din moment ce efectul otrăvii este, practic, instantaneu, cum ar mai fi putut găsi puterea să apese pe trăgaciul unui pistol după ce luase otravă?
> *R:* Am spus ce mi-a spus şi mie Günsche, şi anume că Hitler a luat mai întîi otravă şi după aceea s-a împuşcat în gură. A vrut cu adevărat să se sinucidă şi a comis acest lucru aşa cum am spus în ultimul interogatoriu, în sensul că nu numai s-a împuşcat, dar a luat şi otravă.
> *Î:* O, nu ştiam. Aşadar, susţineţi că Hitler a luat mai întîi otravă?
> *R:* A luat otravă, apoi s-a împuşcat în gură. Cel puţin asta este ceea ce mi-a spus mie Günsche ... [230].

Aşadar, Axmann a declarat de două ori că Günsche i-a spus că Hitler se otrăvise. *Herr* Günsche nu i-a spus niciodată nimic în acest sens, aşa cum mi-a confirmat chiar mie şi nu putem decît să ne mirăm cum de Axmann a putut face asemenea declaraţii la vremea respectivă. Mai tîrziu, în anii '50, n-a mai repetat aceste poveşti.

Dintre oamenii care au intrat în micul living-birou al lui Hitler şi i-au văzut acolo, pe el şi pe Eva Braun, numai Günsche, Linge şi Axmann au supravieţuit după sfîrşitul războiului. Kempka şi ceilalţi martori supravieţuitori nu i-au văzut pe Hitler şi pe Eva Braun decît în anticameră, în hol, pe scară sau în grădină, după ce muriseră şi trupurile lor fuseseră cărate afară din buncăr pentru a fi arse. Cu toate acestea, depoziţiile acestor trei martori-cheie variază în ceea ce priveşte

poziţia corpurilor şi alte detalii. Ar fi fost de aşteptat ca descrierea celor găsite atunci cînd au intrat în cameră, unul după altul, mai ales poziţia trupurilor, să fie identică. În realitate, există discrepanţe considerabile în ceea ce priveşte poziţiile trupurilor lui Hitler şi al Evei Braun.

Există mai multe explicaţii posibile pentru această situaţie. În primul rînd, impresia iniţială reţinută de martori sub apăsarea cumplită a stresului din zilele acelea s-ar fi putut să fie numai un instantaneu, astfel că ulterior au avut dificultăţi în precizarea cu exactitate a poziţiei corpurilor. Se mai poate presupune că, dată fiind starea emoţională deosebită provocată de aceste întîmplări ieşite din comun, Linge, Günsche şi Axmann nu erau în stare să facă observaţii precise şi să reţină amănuntele, astfel că mai tîrziu nu au fost capabili să facă o descriere exactă a respectivelor amănunte.

Este foarte probabil ca, la vremea aceea, martorii să fi înregistrat poziţia celor două corpuri numai în subconştient. Numai mai tîrziu, în timpul lungului lor prizonierat, interogatoriile riguroase ale ruşilor (sau, în cazul lui Axmann, ale americanilor) aduseseră la suprafaţă şi în zona conştientă impresiile reţinute atunci, creînd o imagine mai mult sau mai puţin clară, încorporată ulterior în depoziţiile lor. Toate aceste imagini de tip „flash-back“ au fost descrise apoi de fiecare martor cu convingerea fermă că varianta lui era cea „adevărată“.

Fireşte, în timpul audierilor dintre anii 1952 şi 1956 (la tribunalul din Berchtesgaden) a existat bănuiala că:

> „Martorii importanţi ai evenimentelor ar fi avut grijă să le facă să apară într-o anumită lumină pentru că s-ar putea să fi existat o anumită înţelegere secretă între ei şi şi-ar fi putut pune mărturiile de acord. În timpul interogatoriilor s-a acordat o atenţie deosebită acestei posibilităţi. Dar nu s-a descoperit

nici cea mai mică dovadă în sprijinul acestei supoziţii. Mai mult chiar, răspunsurile spontane au arătat clar că martorii se disociau în mod clar şi sincer de o asemenea posibilitate...".

Aşa cum se spune în raportul de 83 de pagini prezentat la 31 ianuarie 1956 de Biroul de Cercetări Penale Bavareze,

„... indicaţiile date mai sus demonstrează dificultăţile întîmpinate de experţi în evaluarea depoziţiilor martorilor. Experţilor li s-a cerut să evalueze discrepanţele substanţiale din depoziţiile lor din punct de vedere criminalistic şi ştiinţific, al medicinei legale şi al psihologiei criminale prin examinarea critică a credibilităţii şi/sau a probabilităţii lor".

Experţii în criminologie au ajuns la concluzia că discutarea diferitelor versiuni ale rănii de armă a lui Hitler oferă cheia examinării situaţiei în ansamblu. Pe baza descrierilor date de diverşi martori, au fost considerate posibile şi reconstituite în fotografii următoarele situaţii (fotografiate în 1956):

a) *Linge/Axmann:* Hitler şezînd pe canapea şi uşor înclinat spre dreapta, spre braţul canapelei. Capul înclinat puţin spre dreapta şi în faţă. Pe podea se află două pistoale, unul de 7,65 mm în faţa piciorului drept şi unul de 6,5 mm în faţa piciorului stîng.

Eva Braun aşezată tot pe canapea, lîngă Hitler, în stînga lui.

Linge: Rana pe unde a intrat glonţul în tîmpla stîngă a lui Hitler.

Axmann: Sînge la ambele tîmple. Baltă de sînge de mărimea unei farfurii pe podea, în dreapta canapelei.

Amîndoi de acord: Nici un fel de răni pe trupul Evei Braun.

b) *Günsche:* Hitler așezat pe un fotoliu situat în dreapta și puțin în fața canapelei, dar foarte aproape de ea. Trupul ușor prăbușit și aplecat peste brațul drept al canapelei. Brațul drept atîrnă peste brațul canapelei.

Eva Braun stă întinsă pe canapea, cu capul la capătul din dreapta al canapelei.

Pe podea, în fața lui Hitler, două pistoale – unul de 7,65 mm în fața piciorului drept și altul de 6,35 mm în fața piciorului stîng. Gaură de glonț (intrare) în tîmpla dreaptă a lui Hitler. O mică baltă de sînge pe covor, în dreapta fotoliului.

Nici un fel de semne de împușcătură sau sînge pe trupul Evei Braun.

În plus față de Günsche, Linge și Axmann, Schneider susține că a văzut sînge coagulat la ambele tîmple ale lui Hitler cînd a ajutat la transportarea cadavrelor afară. Mengershausen a declarat că din poziția lui din afara ieșirii din buncăr văzuse că Hitler avea o rană de intrare – o gaură mică, ușor de recunoscut la tîmpla dreaptă.

Un alt element important este că Axmann a presupus că Hitler s-a împușcat în gură. Axmann a făcut această presupunere din cauza sîngelui de la ambele tîmple ale lui Hitler. După cum a declarat secretara Junge, Hitler a repetat de mai multe ori în timpul meselor că „intenționa să se împuște în gură“. (Mie acest lucru nu mi se pare credibil, ca multe alte afirmații ale doamnei Junge.)

Din cauza acestor discrepanțe în declarații în legătură cu faptul că Hitler s-a împușcat în tîmplă sau în gură și dacă glonțul a trecut prin cap sau a rămas înăuntru, experții s-au hotărît să facă experiențe balistice și să determine astfel care dintre declarații este corectă.

Günsche și-a amintit că, după ce dăduse foc trupurilor în grădină, s-a întors în camera lui Hitler:

„După aceea m-am întors în biroul lui Hitler. Am observat o baltă de sînge pe podea, chiar lîngă braţul drept al fotoliului menţionat, de mărimea unei farfurii mijlocii. Lîngă ea erau pete de sînge pe perete. Chiar în faţa fotoliului se aflau două pistoale, unul de calibrul 7,65 mm şi unul de 6,35 mm. Cel de 7,65 stătea în faţa braţului drept al fotoliului. Ambele pistoale erau Walther. Cunoşteam foarte bine cele două pistoale ca fiind ale lui Hitler, armele lui personale. Am descărcat imediat ambele pistoale şi cu această ocazie am constatat că se trăsese un foc cu pistolul de 7,65. Se simţea bine mirosul de fum de la pulbere. Pistolul de 6,35 era încărcat şi avea toate gloanţele. Nu erau urme de sînge pe nici unul dintre pistoale. Linge şi cu mine am încercat să găsim cartuşul de la glonţul tras din pistolul de 7,65. N-am reuşit, dar, pe de altă parte, nici n-am căutat cu foarte multă grijă ...".

Din celelalte declaraţii făcute de Günsche şi de Linge se poate trage concluzia că acest cartuş a fost luat în grădină o dată cu covorul care a fost ars acolo şi în felul acesta s-a pierdut. Nici unul dintre martori nu a declarat că glonţul a fost găsit, nici că se aflase vreo gaură de glonţ în perete – făcută după ce glonţul ar fi străbătut capul lui Hitler. Dacă e să dăm crezare declaraţiilor lui Linge, ruşii au căutat zadarnic urmele de glonţ în pereţii biroului lui Hitler, în aprilie 1946, în prezenţa lui.

Günsche a declarat că ambele pistoale au fost luate în custodie de adjutantul lui Axmann, Gerhard Welzin (care a fost prins de ruşi şi a murit după aceea în prizonierat în Rusia). Atît după Günsche, cît şi după Linge, acestea erau armele personale ale lui Hitler. După Linge, era un Walther Model PPK sau PP (7,65 mm) şi un Model 8.

Declaraţiile lui Günsche şi ale lui Linge sînt confirmate de *SS-Oberscharführer* Schwiedel din garda personală, care a spus la 15 octombrie 1956:

„Linge ne-a ordonat, mie şi camaradului meu Heinz Krüger, să facem sul covorul din biroul lui Hitler şi să-l ardem în grădină. Era aproximativ ora 16.15; Krüger şi cu mine ne-am dus imediat în biroul lui Hitler. Iată ce am văzut: canapeaua şi cele două fotolii erau la locurile lor obişnuite, canapeaua la perete şi fotoliile puţin într-o parte şi în faţa canapelei. Masa fusese trasă mai departe de canapea. Chiar lîngă braţul drept al canapelei era o baltă de sînge cam de dimensiunea unei farfurii mari. Ne-am pus imediat pe treabă şi am dat masa la o parte. Am văzut pe covor un pistol de 7,65 Walther. Era cam în faţa colţului drept al canapelei. Am luat pistolul şi l-am pus pe birou.
Krüger şi cu mine am cărat covorul în sus pe scări spre ieşirea în grădină şi l-am pus jos chiar lîngă ieşire. Pentru moment nu puteam să-i dăm foc, pentru că grădina se afla sub un tir foarte puternic. În timp ce căram covorul afară, am văzut trupurile lui Adolf Hitler şi al Evei Braun. Zăceau pe jos cam în stînga ieşirii şi ardeau.
După ce mi-am îndeplinit această însărcinare, nu m-am mai întors în biroul lui Hitler. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu pistolul de 7,65.
În timp ce căram covorul, nu-mi amintesc să fi văzut cel de-al doilea pistol al lui Hitler (6,35 mm). Îmi amintesc însă foarte clar că, atunci cînd am găsit pistolul de 7,65, am găsit şi cartuşul de acelaşi calibru. Se afla pe covor, cam la un metru distanţă de pistol. Date fiind împrejurările, mi-a fost clar că provenea de la pistolul lui Hitler. Dar nu am verificat acest lucru. I-am arătat cartuşul lui Krüger şi după aceea l-am pus în buzunar. După ce am petrecut doi ani într-un lagăr de prizonieri de război, s-a pierdut".

Günsche a declarat:

„Îmi era limpede de mai multă vreme că Hitler intenţionează să se împuşte. Între 22 şi 23 aprilie 1945, *Obergruppenführer* Schaub mi-a spus că Hitler şi-a schimbat pistolul – cel pe care îl purta întotdeauna la el – după şedinţa de informare

zilnică din 22 aprilie. Pînă atunci îşi purtase întotdeauna pistolul de 6,35 mm în tocul de la şold, în timp ce pe cel de 7,65 mm îl ţinea în biroul lui sau în dormitor. Din momentul acela şi-a purtat pistolul de 7,65 mm la şold. Apoi s-a împuşcat cu el".

Pistoalele Walther cu încărcare automată sînt, practic, arme automate. Performanţele lor tehnice satisfac cele mai exigente cerinţe. Modelele PPK şi PP sînt proiectate în aşa fel încît armarea, ridicarea siguranţei şi apăsarea pe trăgaci se pot executa cu o singură mînă. După ce se trage un foc, cartuşul gol este evacuat spre dreapta.

După mărturia credibilă a lui Günsche, Hitler a folosit un pistol calibrul 7,65 mm PPK sau PP pentru a se sinucide. Günsche a putut să-şi dea imediat seama de acest lucru după mirosul de fum de pulbere care venea de la ţeava pistolului şi verificînd cartuşele rămase în pistol. Un glonţ tras cu un pistol de 7,65, după cum susţin experţii, poate străbate printr-o scîndură de 100 mm grosime de la o distanţă de 50 m. Pentru a determina efectele lui asupra corpului uman, Institutul de Medicină Legală de la Universitatea din Berlin a efectuat experimente în anii '20 trăgînd focuri cu pistoale de diferite calibre în cadavre umane [231]. S-au obţinut următoarele rezultate medii cu pistoale de calibrul 7,65: focurile trase în cap, în piept şi în stomac străbăteau întotdeauna pînă în partea cealaltă. S-au observat cîteva excepţii cînd glonţul a rămas în corp, atunci cînd s-a lovit de stern sau de coloana vertebrală, dar au fost şi cazuri cînd a trecut şi prin acestea. Dr. Berg, medic patolog, a publicat o lucrare amplă despre penetrabilitatea pistoalelor în corpurile vii [232] şi a înregistrat 47 de cazuri în care au fost folosite pistoale de calibrul 7,65. Din aceste 47 de împuşcături trase în corpuri vii, 26 au trecut pînă în partea cealaltă, iar 21 au rămas în corp, inclusiv

unsprezece şi, respectiv, şapte împuşcături în cap. Pe baza acestor rezultate, experţii au ajuns la concluzia că, în cazul unor împuşcături în cap cu un pistol de 7,65, probabilitatea ca un glonţ să străbată pînă în partea cealaltă nu este cu mult mai mare decît probabilitatea de a rămîne în interior.

Revenind la „presupunerea“ lui Axmann că Hitler s-a împuşcat în gură, se pot emite următoarele argumente: un proiectil care intră într-un organism viu provoacă în primul rînd distrugeri mecanice directe şi cu cît proiectilul este mai mare, cu atît mai mare este şi distrugerea. Vătămarea mecanică indirectă este provocată mai întîi de un efect hidrodinamic, bazat pe faptul că lichidele nu pot fi comprimate: dacă proiectilul trece prin ţesuturi sau organe conţinînd lichid (sînge), acest lichid trebuie deplasat în stare nemodificată şi mutat rapid înainte sau într-o parte, rupînd organul sau ţesutul respectiv.

„Aplicînd această afirmaţie la sinuciderea lui Hitler (scriu experţii de la München), trebuie să respingem afirmaţia lui Axmann, după care ar fi avut loc o împuşcare în gură cu explozie pe la tîmple, pentru că un proiectil tras dintr-un pistol calibrul 7,65 are o viteză iniţială de numai 297m/s. Efectul hidrodinamic (ruptura ţesuturilor şi a organelor) se produce numai atunci cînd viteza depăşeşte 300 m/s“.

Pe scurt: versiunea „împuşcării în gură“ care se găseşte masiv în literatură a fost avansată numai de Axmann şi Kempka. Axmann „a presupus“ că Hitler s-a sinucis împuşcîndu-se în gură. Cînd a scris acest lucru în cartea lui, Kempka a minţit, tot aşa ca şi atunci cînd a declarat că aşa i-a spus Günsche sau cum i-a indicat cu degetul. Günsche mi-a confirmat că nu i-a spus şi nu i-a arătat niciodată aşa ceva lui Kempka.

În legătură cu depoziţiile martorilor referitoare la „rana

de intrare" şi la „zgomotul împuşcăturii", experţii au ajuns la următoarele concluzii:

a) Rana de intrare
După depoziţiile lui Linge, Günsche şi Mengershausen, exista o mică rană cam de mărimea unei piese de 10 pfenigi înconjurată de o porţiune mai decolorată de mărimea unei monezi de 3 mărci în regiunea tîmplei stîngi a cadavrului lui Hitler.
Experienţele arată că atunci cînd se foloseşte pulberea modernă, fără fum, dacă focul este tras le aproape sau dacă gura armei este lipită de piele, se produce o decolorare a zonei din jurul rănii de intrare. Pe lîngă petele provocate de pulberea depusă pe piele, mai este o decolorare provocată de particulele de pulbere care intră forţat în piele, provocînd distrugeri.
Ţinînd seama de simptomele descrise de martori, presupunerea că a fost un foc tras de foarte aproape sau cu arma atingînd pielea este justificată. În plus, toţi martorii declară că Hitler nu suferea de tremurul mîinii drepte - lucru confirmat de filmele cu el – şi că mîna lui era perfect liniştită. Fiind dreptaci, putea să tragă foarte uşor un asemenea foc.

b) Zgomotul împuşcăturii
Dintre toţi martorii, numai dr. Werner Naumann şi secretara Gertrude Junge pretind că au auzit o împuşcătură la cîteva minute după ora 15.00 (Junge). În momentul acela, *Frau* Junge era departe, pe scările care duceau de la buncărul de jos, în cel de sus. Această aşa-zisă „remarcă" a celor doi martori se datorează probabil faptului că au fost induşi în eroare de zgomotul maşinilor şi al motoarelor diesel şi/sau al tirului de artilerie de afară.

În cartea sa, *Ich habe Adolf Hitler verbrannt* („Eu l-am ars pe Adolf Hitler"), publicată în 1950, Kempka scrie la pagina 111: „Bormann, Linge şi cu mine am auzit împuşcătura şi ne-am repezit în cameră. Dr. Stumpfegger a intrat să

examineze corpul". Mai tîrziu, Kempka a retractat această afirmaţie, ca şi multe altele făcute în cartea sa!

Din cauza declaraţiilor diferite făcute de *Frau* Junge, Günsche a trebuit să se întoarcă la München la 21 iunie 1956 ca să depună din nou mărturie. Cu această ocazie, Günsche a declarat „cu toată claritatea" şi hotărîrea că el – contrazicînd declaraţiile mai multor martori, mai ales a lui *Frau* Junge – „a spus la 30 aprilie 1945 şi în alte declaraţii ulterioare numai că Adolf Hitler s-a împuşcat şi că Eva Braun a luat otravă şi că trupurile lor au fost arse în grădină. Nu a mai făcut niciodată alte declaraţii".

Pentru a completa evaluările experţilor din Bavaria, să ne întoarcem puţin la problema „mirosului de fum de pulbere" pe care Günsche a declarat că l-a detectat. Experţii spun:

„... conform experienţei şi observaţiilor generale referitor la folosirea armelor de foc, după o împuşcătură fumul de pulbere poate fi de regulă perfect detectat după miros, mai ales în spaţii închise. În condiţii normale, fumul se risipeşte după cîteva minute. Pe armă ca atare şi în funcţie de împrejurări, mirosul de pulbere arsă poate fi detectat la gura ţevii chiar la mai multe ore după ce s-a tras focul".

Dacă Linge, aşa cum a declarat, a simţit miros de fum în anticamera biroului lui Hitler, aceasta se datorează cel mai plauzibil faptului că, aşa cum a declarat Hentschel, aerul proaspăt era pompat în buncăr prin zonele de locuit şi aerul folosit era absorbit prin coridorul central. În felul acesta, gazele provocate de împuşcătura lui Hitler erau absorbite din biroul său în anticameră prin fanta de sub uşă şi apoi scoase afară din buncăr prin coridor. Mecanicul Johannes Hentschel a declarat amănunţit:

„Între biroul lui Hitler și anticameră era o ușă de lemn care se deschidea spre birou. Ca să poată trece peste covorul din birou, ușa avea o tăietură în partea de jos. De aceea exista posibilitatea ca aerul și gazul să se strecoare pe sub ușă în anticameră, cu atît mai mult cu cît peretele despărțitor dintre birou și anticameră a fost făcut mai tîrziu, astfel că anticamera nu avea propria instalație de ventilație. Curentul dinspre birou spre anticameră era și mai mare dacă ușa de la anticameră spre coridorul central - adică spre sistemul de ventilație - era deschisă".

Întorcîndu-ne acum la modul în care s-a sinucis Hitler, putem spune, pe scurt, că versiunea referitoare la „împușcătura în gură" cu răni secundare la tîmple poate fi respinsă. Acest lucru este puțin probabil ținînd seama și de faptul că majoritatea martorilor au văzut rana de intrare de la tîmplă, dar și pentru că, în cazul unei împușcături în gură, proiectilul ar fi ieșit, cel mai probabil, pe la ceafă. Dar după toate depozițiile martorilor, Hitler nu avea nici o rană la ceafă. În sfîrșit, nici unul dintre martori nu a declarat că ar fi văzut urme de sînge pe fața lui Hitler, și mai ales nu în jurul gurii. Toate observațiile pledează în favoarea unei împușcături în tîmplă. A existat însă posibilitatea ca proiectilul să penetreze parțial sau complet prin craniu și apoi să se oprească în tîmpla stîngă, chiar sub piele, provocînd vătămarea țesutului și un hematom, ceea ce ar explica eroarea comisă de mai mulți martori care au afirmat că au văzut rana de ieșire.

Presupunerea unei împușcături în tîmplă este susținută și de mai multe considerente de ordin psihologic. Hitler s-a considerat întotdeauna soldat. Un soldat nu se împușcă în gură, ci în tîmplă. Toți cei care l-au cunoscut bine pe Hitler sau care își dau osteneala să-l studieze vor afirma că s-a împușcat în tîmplă. Prin aceasta voia să demonstreze, așa cum

s-a mai spus, că era soldat şi poate că voia să ofere generalilor şi celorlalți ofițeri ai lui un exemplu de conduită adevărată a soldatului german.

În timpul şedinței informative atît de emoționante din buncăr, din ziua de 22 aprilie 1945, confruntat cu situația militară disperată, Hitler a făcut o declarație referitor la faptul că se va împuşca, aşa cum afirmă Günsche:

> „În aceste condiții, situația nu mai poate fi îndreptată ... Nu mă gîndesc să părăsesc Berlinul ... În aceste condiții, nu mai pot să conduc. Am să mă împuşc ... Mă voi comporta ca un comandant de fortăreață ...".

Evaluarea patologică a probelor dovedeşte, de asemenea, că Hitler a murit din cauza împuşcăturii în tîmpla dreaptă. Putea foarte bine să fie o împuşcătură în care glonțul să rămînă în cap, aşa că nu era neapărat nevoie să existe o rană de ieşire. Cum nu a fost observată nici o rană de ieşire, nu se poate deduce mai nimic în legătură cu traiectoria pe care a urmat-o proiectilul. Experiența generală arată însă că în cazul împuşcăturilor în tîmplă sînt atinşi centrii vitali ai creierului. Rezultatul distrugerii substanței creierului este imobilizarea instantanee şi moartea. Martorii au găsit trupul lui Hitler aşezat. Brațul canapelei (menționat în depozițiile lui Linge şi Axmann) a împiedicat probabil corpul să se prăbuşească. În orice caz, *rigor mortis* nu se instalase încă. Aceasta se poate deduce din faptul că brațele atîrnau liber, că palmele erau deschise şi din alte observații făcute în timp ce trupul era transportat în grădină.

După ce experții au ajuns la concluzia că moartea lui Hitler a fost provocată de o împuşcătură, a fost examinată şi varianta „otrăvirii" – la care țineau în mod special ruşii, din

motive politice şi ideologice. În ciuda faptului că toţi martorii deţinuţi la Moscova – cu excepţia lui Rattenhuber şi a lui Mengershausen – au declarat că Hitler s-a sinucis cu pistolul, ruşii au continuat să susţină ideea otrăvirii. Teoria complet inexplicabilă a lui Rattenhuber, potrivit căreia Hitler s-a otrăvit, se regăseşte ca un fir roşu în toate cărţile şi periodicele. La 26 noiembrie 1955, Rattenhuber a declarat:

„În ceea ce priveşte cauza morţii lui Hitler, am considerat întotdeauna că s-a otrăvit cu cianură. În după-amiaza şi în seara zilei de 30 aprilie 1945, s-a simţit un miros puternic de cianură în *Führerbunker*. În timpul interogatoriilor din prizonierat, am fost confruntat cu declaraţia că Hitler s-ar fi împuşcat. Am susţinut întotdeauna că s-a otrăvit cu cianură...".

Rattenhuber a fost singura persoană din cercul intim al lui Hitler care a presupus, nu se ştie din ce motive, că acesta s-a otrăvit. Unul dintre adjuncţii lui, *SS-Obersturmbannführer* Ludwig Forster, care era şi şeful Secţiei 15 din Serviciul de Securitate al *Reich*-ului (complexul Cancelariei), a făcut la 6 februarie 1956 următoarea declaraţie care îl contrazice pe Rattenhuber:

„Ultimul meu post a fost la Berlin. Secţia 15 răspundea de întregul complex al Cancelariei, cu excepţia *Führerbunker*-ului, de care răspundea în exclusivitate Secţia 1, sub conducerea lui Peter Högl, *Kriminaldirektor*.
La 30 aprilie 1945 s-a aflat la Cancelarie că Hitler s-a împuşcat şi că Eva Braun era şi ea moartă. În cursul după-amiezei, vestea mi-a fost confirmată de Rattenhuber, Högl şi Kempka. În ceea ce priveşte metoda de sinucidere, am auzit întotdeauna că Hitler s-a împuşcat. Nu am auzit niciodată că a luat otravă. Ştiam însă că posedă otravă. Nu-mi amintesc cine mi-a dat această informaţie ...".

SS-Unterscharführer Hans Hofbeck, care era de pază la ieşirea dinspre grădină a buncărului în după-amiaza de 30 aprilie 1945, a declarat la 25 noiembrie 1955:

„În ceea ce priveşte modul în care a murit Hitler, în zilele de 30 aprilie, 1 mai şi mai tîrziu, nu am auzit nimic altceva decît că s-a împuşcat în tîmplă. Că motivul morţii ar fi putut fi otrăvirea sau despre otrăvire, în general, nu am auzit nimic pînă la interogatoriul meu de astăzi ...".

Martorii audiaţi în timpul procesului din anii '50 sînt în general de acord că, cu cîteva zile înainte de moarte (aproximativ începînd din 24 aprilie 1945), Hitler a împărţit fiole cu otravă oamenilor din cercul lui intim. Acestea fuseseră furnizate de Himmler şi unele au fost aduse în buncăr şi distribuite de dr. Stumpfegger. Rattenhuber a declarat în acest sens la 26 noiembrie 1955:

„Pe parcursul zilei de 30 aprilie 1945, dr. Stumpfegger mi-a arătat o scrisoare pe care i-o trimisese Hitler şi o semnase personal în care îi cerea să procure cianură. Dr. Stumpfegger mi-a cerut să citesc scrisoarea ca să pot depune eventual mărturie în legătură cu conţinutul ei, pentru că intenţiona s-o distrugă. Scrisoarea era dactilografiată şi purta antetul lui Hitler. Nu-mi amintesc ce dată avea ...".

Potrivit unei directive a directorului Departamentului Poliţiei *Reich*-ului din cadrul Biroului Central al Securităţii *Reich*-ului, *SS-Gruppenführer* Arthur Nebe, în laboratoarele Institutului de Tehnologie Criminologică s-au produs aproximativ 3–4 mii de aşa-numiţi „autodistrugători". Chimiştii au folosit acid prusic deshidratat (HCN) şi un aditiv de 2% acid oxilic. Fiolele erau produse în laboratoarele de la lagărul de concentrare Sachsenhausen de lîngă Oranienburg,

la nord-vest de Berlin. Linge a declarat că Hitler avea douăsprezece asemenea fiole, în timp ce *Frau* Junge a vorbit de zece. Dar acest lucru este irelevant pentru problema dacă le-a folosit sau nu. La 10 februarie 1956, Linge şi-a detaliat depoziţia:

> „Este corect că fiolele au fost procurate pentru Adolf Hitler, dar el le-a împărţit apoi celor din anturajul său. Au fost procurate de dr. Stumpfegger, căruia Hitler i-a confirmat ordinul scris. Nu ştiu dacă Hitler a reţinut vreuna din aceste fiole pentru uzul său ...".

În orice caz, existau cantităţi mari de otravă care au fost distribuite locuitorilor buncărului, parţial la cererea acestora, dar de cele mai multe ori fără să fi fost cerute anume. Fiolele au fost înmînate în special femeilor care au rămas în buncăr. Merită să amintim şi faptul că depoziţiile martorilor vorbesc despre cianură, cînd în realitate era vorba de acid prusic. Secretara Gertraud Junge a declarat în acest sens la 24 februarie 1954:

> „În timpul ultimelor zile, la masă se discuta mai ales despre faptul dacă Hitler mai putea sau nu să părăsească Berlinul. Toate propunerile în acest sens, făcute de mine sau de *Frau* Christian, erau respinse categoric de Hitler. Atunci am ridicat problema dacă nu ar fi mai bine să caute moartea în luptă. (Am anumite îndoieli cu privire la faptul că secretara ar fi îndrăznit să-i pună lui Hitler o asemenea întrebare.) Hitler a respins ideea, spunînd că nu putea în nici un caz să cadă viu în mîinile inamicului, referindu-se la ruşi. În acest context a menţionat şi faptul că s-ar fi putut să fie rănit şi că nimeni n-ar fi îndrăznit să-l împuşte, chiar dacă el ar fi dat ordine în acest sens.
>
> După ce a fost acceptat caracterul irevocabil al deciziei lui Hitler de a se sinucide, discuţiile au început să se concentreze

asupra modului în care avea să facă acest lucru. În acest context, Hitler a declarat că se va împușca în gură (această declarație a doamnei Junge trebuie pusă și ea sub semnul întrebării: *Frau* Christian, de exemplu, care lua și ea parte la mese, nu-și amintește ca Hitler să fi făcut o asemenea afirmație) și se gîndea dacă să înghită o fiolă de cianură înainte să se împuște. Considera că împușcătura în gură este modul cel mai sigur, mai ales dacă ne gîndim la tremurul mîinilor sale. (Cum de a ajuns *Frau* Junge să facă o asemenea declarație este cu totul inexplicabil: așa cum au declarat mai mulți martori și cum se dovedește și din filme, Hitler avea un tremur numai la mîna stîngă.) Eva Braun a spus că ea va lua otravă. În contextul unei asemenea conversații, Adolf Hitler a spus în repetate rînduri că nu vrea să cadă în mîinile dușmanului nici sub formă de cadavru. Trupul lui trebuia să fie incinerat și să dispară pentru totdeauna. În acest context, el a menționat profanarea trupului lui Mussolini. În această perioadă – era probabil 25 aprilie 1945 –, Hitler ne-a dat și doamnei Christian și mie cîte o fiolă de cianură, la cererea noastră. Și alți membri din anturaj au cerut fiole și au primit. În total, avea zece fiole pe care i le procurase Himmler ...".

Secretara Gerda Christian a făcut declarații similare în legătură cu distribuirea fiolelor de otravă. La 23 iulie 1954, ea spunea:

„În timpul ultimelor zile de la Berlin, dar și mai devreme, Hitler a spus în repetate rînduri că nu dorește în nici un caz să cadă viu în mîinile inamicului. În acest context a spus că se va împușca și că dorește să fie incinerat, fără să mai rămînă nici o urmă. În ultimele zile a spus că se va împușca, dar, din rațiuni de securitate, va mușca în același timp și o fiolă de cianură, concomitent cu împușcătura. În prezența mea, nu a spus niciodată că se va împușca în gură. Nu cunosc nimic nici despre declarațiile potrivit cărora Himmler ar fi vrut să-l predea viu. În aceste conversații, Eva Braun spunea că ea va

lua otravă. Cu prilejul unei astfel de discuţii, Hitler mi-a oferit o fiolă de cianură. Aveam deja una din altă sursă ...".

Cînd au părăsit buncărul, secretarele Wolf şi Schroeder au primit fiole cu otravă din partea lui Hitler. *Frau* Schroeder şi-a păstrat-o pe a ei mult timp, cît a fost în captivitate la americani.

Asistenta de stomatologie Käthe Heusermann a declarat la 27 aprilie 1956:

„În ziua de 24 aprilie 1945 am fost întrebată de Eva Braun, în *Führerbunker*, dacă am cu ce să-mi pun capăt zilelor cînd vor veni ruşii. După răspunsul meu negativ, a venit şi Hitler. A adus o cutie de alamă din care a scos o fiolă de sticlă, cu observaţia că nu era nevoie decît să muşcăm din ea. Nu era necesar să fie înghiţită ...".

Hanna Reitsch a declarat şi ea la 25 noiembrie 1954 că şi ea şi Ritter von Greim primiseră fiole cu otravă de la Hitler (von Greim o folosise pe a lui în prizonierat la americani, la Salzburg, pe 24 mai 1945):

„La 28 aprilie 1945 – nu-mi amintesc ora exactă – Hitler m-a chemat la el. În timpul unei conversaţii mai lungi, mi-a spus că îşi va pune capăt zilelor de bunăvoie, împreună cu Eva Braun, dacă speranţele eliberării Berlinului de către generalul Wenck se vor prăbuşi. Nu voia să cadă viu în mîinile ruşilor şi nu voia nici ca trupul lui să ajungă în mîinile lor. În acest context, mi-a înmînat două fiole mici cu otravă, una pentru mine şi alta pentru *Generaloberst* von Greim, în aşa fel – a spus el – ca *Herr* von Greim şi cu mine să avem întotdeauna libertatea de a alege ...".

În general, martorii descriu aceste fiole ca avînd aproximativ un centimetru cub de lichid transparent. Descrierea

formei fiolei diferă considerabil – se spune că erau din sticlă sau din material plastic şi că erau înmînate cu sau fără un tub galben de alamă. O descriere detaliată a fiolelor şi a modului în care au fost distribuite ne este oferită de *SS-Sturmbannführer* Josef Kiermaier, care era şeful Secţiei 4 a Serviciului de Securitate al *Reich*-ului. Această secţie răspundea de protecţia personală a *Reichsführer*-ului al SS, Heinrich Himmler, şi spre sfîrşit avea un număr de 45 de oameni. La 23 aprilie 1956, Kiermaier a spus:

> „Cu cîteva luni înainte de colaps – probabil că era pe la începutul lui aprilie 1945 –, am primit o fiolă de otravă de la *SS-Brigadeführer Professor* dr. Karl Gebhardt. Profesorul Gebhardt a dat astfel de fiole şi altor membri din anturajul lui Himmler. Profesorul Gebhardt a spus că substanţa din fiolă provoacă moartea instantanee dacă se muşcă fiola.
> Fiola care mi-a fost dată de Gebhardt era din sticlă fină. Tubul protector era din alamă galbenă, avea aproape 5 cm lungime şi un diametru de aproximativ 1,5 cm. Îmi amintesc că tubuleţul era căptuşit pe dinăuntru cu fetru sau cu un material în genul ăsta, dar amintirile mele în acest punct nu sînt foarte exacte. Nu-mi amintesc nici forma exactă a fiolei, nu ştiu dacă avea o prelungire capilară numai la unul din capete sau la amîndouă. Conţinutul fiolei era transparent, un lichid incolor fără sedimente. Tubuleţul protector avea un căpăcel cu filet. Atît tubuleţul, cît şi fiola păreau să fie produse în serie. Fiola era plină pînă aproape de vîrf.
> Himmler avea un tubuleţ asemănător cu o fiolă. Mi-a arătat-o deschizînd tubuleţul şi scoţînd fiola ...
> Nu ştiu dacă Gebhardt ne-a distribuit aceste fiole, mie şi celorlalţi, din ordinul lui Himmler. De asemenea, nu ştiu dacă fiolele distribuite celor din cercul apropiat al lui Himmler proveneau de la profesorul Gebhardt, dar ţinînd seama de împrejurările generale, presupun că acest lucru este adevărat.
> La întrebarea mea despre conţinutul fiolei, profesorul Gebhardt a spus că este acid prusic ...".

Käthe Hausermann a dat şi ea o descriere detaliată a fiolei cu otravă pe care a primit-o de la Hitler. La 27 aprilie 1956 a spus că:

„Am păstrat fiola pe care mi-a dat-o Hitler la 24 aprilie 1945 pînă în 1953. Era o fiolă de sticlă cu un conţinut de aproximativ 1,5 centimetri cubi, cu o extensie capilară. Sticla extensiei capilare era albastră. Sticla fiolei era incoloră. Conţinutul era la început absolut incolor, dar cu anii a devenit uşor gălbui. Fiola era introdusă într-un tub de alamă ca un ruj de buze. Tubuleţul nu era căptuşit cu nici un fel de material ...".

Fiole de otravă de cele mai diferite forme au fost utilizate de mult de agenţii de spionaj. Conţinutul lor a fost întotdeauna acid prusic şi nu cianură, pentru că numai acidul prusic are efect optim. Lichidul transparent aflat în fiolele distribuite de Hitler pare să fi fost tot acid prusic. Acidul prusic are proprietatea de a se evapora foarte repede, astfel că nu se pot realiza soluţii în apă cu o concentraţie mai mare de 20%, însă o asemenea concentraţie este letală pentru orice fiinţă umană.

După cum se susţine în literatura de specialitate, doza letală a acidului prusic este de 1 mg/kilocorp. În cazul unei concentraţii de 20%, un corp cu o greutate medie de 70 kg va primi 200 mg de acid prusic, mult mai mult decît doza letală. Ca şi în cazul altor otrăvuri, reacţiile individuale pot fi diferite, dar o doză atît de mare provoacă întotdeauna paralizia instantanee a tuturor funcţiilor vitale.

Acidul prusic are un miros caracteristic de migdale arse, care rămîne în haine mai multă vreme şi este detectabil chiar şi în concentraţii foarte mici. Cadavrul, mai ales cavităţile acestuia cînd sînt deschise la autopsie, emană de asemenea acest miros, care poate fi detectat aproape întotdeauna în încăperile în care a fost administrată această otravă. Cianura,

pe de altă parte, nu este întotdeauna letală atunci cînd este luată pe cale orală. Cînd este ingerată, reacționează numai în stomac, prin eliberarea acidului prusic în contact cu acidul clorhidric din sucul gastric. La persoanele care suferă de lipsă de aciditate sau de hipoaciditate gastrică, cianura poate să nu fie letală, chiar dacă se administrează în doză mai mare.

Din toate cele de mai sus putem trage concluzia că fiolele cu otravă distribuite membrilor anturajului lui Hitler și altor persoane din structurile naziste ale puterii conțineau acid prusic, nu cianură. În limbajul obișnuit și fără a se înțelege bine efectul substanțelor active care fac ca otrava să fie letală, cianura este confundată de obicei cu acidul prusic. De regulă, se vorbește despre „otrăvire cu cianură" indiferent dacă otrava în chestiune a fost într-adevăr cianură sau acid prusic.

Faptul că Hitler a pus să i se otrăvească cîinele cu una dintre fiolele procurate de Himmler – ceea ce a fost testul lui pentru a vedea dacă fiolele au efect – nu ne permite să tragem concluzia că și Hitler se pregătea să se sinucidă cu una din ele. Mai curînd, ținînd seama de decizia Evei Braun de a lua otravă, Hitler – care nu voia ca nici soția lui să cadă în mîinile rușilor – încercase otrava pe animal.

Mohnke, Rattenhuber și Günsche au confirmat cu toții că, în după-amiaza zilei de 30 aprilie 1945, s-a simțit în buncăr miros de migdale arse. După afirmația lui Günsche, mirosul a persistat încă vreo cîteva zile. Günsche, care a dus afară trupul Evei Braun, a simțit miros intens de migdale arse emanînd din cadavru. La 20 iunie 1956, el a declarat că, după ce a depus-o pe Eva Braun pe pămînt, s-a aplecat peste corpul lui Hitler și n-a simțit un astfel de miros.

„Spre deosebire de trupul Evei Braun, la cadavrul lui Hitler nu se simțea nici un miros. Dar, dincolo de toate acestea, sînt

ferm convins că Adolf Hitler nu a luat otravă. Un număr de persoane din anturajul lui Hitler au fost aprovizionate cu fiole de acid prusic, printre care secretarele, precum şi Bormann şi Burgdorf. Bormann mi-a arătat-o pe a lui în ziua de 1 mai 1945, cu observaţia că se va folosi de ea dacă va fi necesar...".

Mai mult chiar, nici unul dintre cei prezenţi nu a declarat că ar fi simţit vreun astfel de miros venind de la trupul lui Hitler.

Dar ruşii voiau ca lumea să creadă altceva. Ne întoarcem la raportul lui Bezemenski asupra autopsiei pe care acesta l-a publicat în 1968. La pagina 70 a acestui raport, sub titlul *13 cadavre* (pînă în noiembrie 1945, ruşii exhumaseră între 100 şi 160 de trupuri, căutîndu-l pe Hitler), scrie:

„Resturile unei fiole de sticlă sfărîmată în cavitatea bucală şi alte fiole asemănătoare în cavitatea bucală a altor cadavre, mirosul puternic de migdale arse care emana din trupuri şi examenul patologic al organelor interne, unde s-au găsit componenţi ai cianului au permis comisiei să tragă concluzia că moartea lui Hitler a fost cauzată de un compus al cianului... [233].

Şi mai tîrziu:

„Mai mult chiar, resturile unei fiole sfărîmate au fost găsite în cavitatea bucală (a lui Hitler). Ţinînd seama de faptul că astfel de fiole există şi în alte cadavre şi că în timpul autopsiei acestora s-a simţit un miros puternic de migdale amare, iar examenul patologic al organelor interne ale acestor cadavre a arătat existenţa unor compuşi ai cianului, comisia a ajuns la concluzia că, în ciuda rănii foarte serioase din piept, cauza morţii imediate a lui Hitler a fost otrăvirea cu un compus al cianului ..." [234].

Orice patolog vă poate spune că, la temperaturi foarte înalte, ca aceea degajată de corpul lui Hitler arzînd, caracterul extrem de volatil al acidului prusic provoacă evaporarea rapidă a acestuia. Cu toate acestea, Bezemenski vrea să ne facă să credem că trupul – dacă a existat vreodată unul – încă mai mirosea a migdale arse după patru zile.

Să vedem ce au spus experții bavarezi în 1956:

„Formarea compușilor, laolaltă cu marea volatilitate a acidului prusic poate face ca acidul prusic să nu fie detectabil deloc în organsim. Din acest motiv și ținînd seama de temperatura foarte mare care se degajă cînd este ars un corp și care duce la evaporarea accelerată a acidului prusic, mărturia depusă de *Flugkapitän* Hans Baur în timpul interogatoriului de la Moscova – cum că fusese informat că aceeași otravă se găsise și în trupul lui Hitler și în cel al Evei Braun – nu pare credibilă...

Chiar dacă presupunem că Hitler avea o fiolă de acid prusic și exista o „psihoză a otrăvirii" în buncăr, nu există nici un fel de dovadă că moartea lui Hitler a fost provocată de acidul prusic. Pe de altă parte, nu există nici o îndoială că moartea Evei Braun a fost provocată de otrăvirea cu acid prusic".

Pentru a încheia discuția asupra acestui punct, considerațiile toxicologice nu conduc la indicii că Hitler ar fi putut muri ca urmare a înghițirii unuia din numeroasele lui medicamente. Așa cum a explicat Linge în detaliu, aceste medicamente erau somnifere (barbiturice) ca tempidorm, luminal sau evipan, beladonă împotrivă crampelor abdominale și laxative administrate în doze masive în timpul curelor, pentru a preîntîmpina creșterea greutății corporale, opium pentru calmarea traiectului digestiv, apoi injecții cu glucoză și vitamine, pilule „anti-gaz" pe bază de stricnină administrate de dr. Morell împotriva flatulenței, pe care Linge trebuia să le guste din cînd în cînd.

Linge a declarat că, după ce au fost luate cadavrele, a strîns toate medicamentele din camerele lui Hitler şi le-a distrus:

„După ce m-am întors în buncăr, mi-am adus imediat la îndeplinire celelalte misiuni. Am luat hainele lui Hitler, efectele personale şi medicamentele. Am pus două ordonanţe (Schwiedel şi Krüger) să ia covorul din birou, pe care se formase pata de sînge de lîngă canapea, şi să-l ardă în grădină. Cînd m-am întors în birou, cele două pistoale nu mai erau acolo. Cred că îmi amintesc că le luasem mai înainte de pe podea şi le pusesem pe birou. Nu am văzut cartuşul gol şi nici nu l-am căutat. Poate că a fost luat în grădină o dată cu covorul. Nu am observat nici o urmă pe pereţi provocată de glonţ, dar nici nu am căutat-o în mod deosebit. Nu erau nici un fel de pahare de şampanie – nici pe masă şi nici în altă parte ...".

După ce a dat foc cadavrelor, Kempka s-a întors şi el în buncăr şi s-a dus din nou în biroul lui Hitler:

„După ce i-am ordonat telefonic lui Schneider să-mi trimită mai multă benzină, m-am întors în livingul lui Hitler şi în camera lui de lucru, împreună cu Günsche şi un lider de la *Hitler Jugend* (Tineretul Hitlerist) pe care nu-l cunoşteam. Camera era mobilată aşa cum am arătat în desenul din cartea mea (p.110). Pe masă era o vază care se răsturnase.
Pe covorul din faţa canapelei se afla o pată de sînge circulară cu diametrul de aproximativ 20–25 cm. În faţa canapelei erau două pistoale, unul de calibru 7,65 şi altul de 6,35. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu aceste pistoale ...".

Pata de sînge de pe podeaua din biroul lui Hitler, provocată de rana împuşcată din tîmpla dreaptă, a atras evident foarte mult atenţia. Dimensiunea petei a fost descrisă de martori ca aceea a unei farfurii de mărime mijlocie, ceea ce

ar fi echivalent cu un diametru de 15 cm. Experţii bavarezi au calculat că o pată de asemenea dimensiuni reprezintă aproximativ 30–50 de centimetri cubi de sînge. Este o cantitate destul de substanţială.

Secretara Gerda Christian s-a uitat şi ea în birou după ce au fost luate cadavrele. La 3 iulie 1954, ea a declarat:

„După ce ne-am luat rămas-bun, m-am dus în încăperile din buncărul de sub Cancelaria Nouă, care serveau drept birouri pentru noi, secretarele. Cam peste două ore – probabil că era în jur de ora 15.00 – m-am întors din nou în *Führerbunker*. Acolo am aflat de la Linge că el, împreună cu Bormann şi Kempka duseseră cadavrele în grădină, unde incinerarea încă nu se terminase. Atunci m-am întors încă o dată în livingul-birou al lui Hitler. Am văzut acolo o pată de sînge de mărimea unei mîini pe covor, chiar lîngă canapea, în partea stîngă cum priveşti dinspre uşă. Personal, eu nu am văzut cadavrele ...".

Mai mulţi martori au văzut aşadar pata de sînge pe covorul din biroul lui Hitler. Dar unul dintre martori – Günsche – a văzut-o într-un loc diferit faţă de toţi ceilalţi! Mult timp am fost înclinat să-l cred pe Günsche în detrimentul celorlalţi. Şi specialiştii bavarezi înclinau tot spre versiunea lui Günsche. Cu toate acestea, ea este greşită. Cînd am privit fotografiile care înfăţişează canapeaua pe care petele de sînge se văd foarte clar, am înţeles că versiunea corectă este cea a lui Linge şi Axmann, iar declaraţia lui Günsche (Hitler şezînd pe fotoliu) este falsă. În legătură cu pata de sînge de pe covor, diverşii martori au declarat următoarele:

Linge (9 februarie 1956): ... direct lîngă canapea, am descoperit o pată de sînge de dimensiunea unei farfurii mijlocii...
Kempka (2 decembrie 1953): ... era o pată circulară de sînge

cu diametrul aproximativ de 20–25 cm pe covor, în fața canapelei, cam în mijlocul acesteia ...
Christian (3 iulie 1954): ... acolo am văzut o pată de sînge cam de dimensiunea unei mîini ... pe covor, chiar lîngă canapea...
Schwiedel (15 octombrie 1956): ... chiar lîngă brațul drept al canapelei era o baltă de sînge cam de dimensiunea unei farfurii. Erau pete de sînge și pe partea exterioară din dreapta a canapelei ...
Günsche (19 iunie 1956): ... o pată mică de sînge pe covor, în dreapta fotoliului ...

Hitler s-a împușcat în tîmpla dreaptă. Fotografiile arată pete de sînge pe partea exterioară din dreapta a canapelei. Așadar, Hitler nu ar fi putut să șadă pe fotoliu, așa cum susține Günsche, pentru că fotoliul era depărtat de canapea și puțin în fața acesteia, spre dreapta: probabil că șezuse chiar pe canapea, așa cum susțin ceilalți martori.

O altă confuzie a fost creată în această chestiune de autorii din RDG care au acceptat fără simț critic afirmațiile autorilor ruși, fără să facă propriile cercetări. Olaf Groehler, de exemplu, scrie la pagina 33 a broșurii sale *Das Ende der Reichskanzlei* (1978):

„El (Hitler) n-a murit în luptă, așa cum a mințit mai tîrziu succesorului lui, Dönitz. Nu s-a împușcat cu un revolver, ci l-a pus pe adjutantul lui să-l împuște ca pe un cîine după ce Eva Braun luase cianură ...".

Bezemenski scrisese mai înainte:

„... reiese, așadar, că cineva l-a împușcat pe Hitler după ce luase otrava, ca un fel de măsură de siguranță ... Problema este, cine a fost acela?"

Adevărata problemă nu este cine, ci de ce l-ar fi împuşcat cineva pe Hitler cînd el era deja mort. Să examinăm pe scurt problema dacă – indiferent din ce motive – s-a tras în Hitler postum, cu alte cuvinte, după ce presupusa otravă îşi făcuse efectul.

Wilhelm Mohnke, *Kampfkommandant* al Cancelariei, a făcut o declaraţie destul de ciudată la 26 aprilie 1956, în care se menţionează această chestiune:

„Din observaţiile mele personale, nu cunosc nimic în legătură cu împrejurările morţii lui Hitler sau a Evei Hitler, în afară de faptul că, atunci cînd am intrat în *Führerbunker* în după-amiaza zilei de 30 aprilie, am simţit un miros puternic de acid prusic. Pe parcursul după-amiezei de 30 aprilie, s-a discutat în *Führerbunker* dacă Adolf Hitler s-a otrăvit sau s-a împuşcat. Una dintre secretare, *Frau* Junge sau *Frau* Christian, a exprimat părerea că, ţinînd seama de pata de sînge descoperită, trebuie să se presupună că Adolf Hitler se împuşcase. Günsche a spus atunci că Hitler declarase că, după otrăvire, va trebui să fie împuşcat în cap ca să fie sigur. În acest context l-a menţionat pe Linge, în sensul că el ar fi fost cel care trebuia să facă aceasta. Este posibil ca Günsche să fi spus că Hitler îi ceruse şi lui acelaşi lucru. Dar nu-mi amintesc exact despre asta. Nu-mi amintesc nici dacă Günsche a spus dacă această cerinţă a fost executată sau că se înţelegea că Hitler se gîndea doar la o asemenea posibilitate, fără ca ca să fie adusă la îndeplinire în realitate. N-am mai auzit pe nimeni altcineva spunînd că cineva l-a împuşcat pe Hitler. După moartea lui, nu am mai intrat în biroul lui Adolf Hitler ...".

Ca răspuns la întrebarea mea în legătură cu aceasta, *Herr* Günsche a răspuns că nu a făcut niciodată o astfel de afirmaţie.

În afară de declaraţia nefondată a lui Mohnke – nu există nici o singură declaraţie sau aluzie în depoziţiile altor martori care să sprijine spusele lui – şi afirmaţiile absolut nedocu-

mentate ale unor autori ruşi şi ale altor persoane care au copiat pur şi simplu de la ei, nu s-a descoperit nici cea mai vagă dovadă că cineva l-ar fi împuşcat pe Hitler postum. Mai mult chiar, evenimentele legate de sinucidere şi atitudinile martorilor la vremea respectivă, toate pledează împotriva unei astfel de posibilităţi.

În sfîrşit, mai este şi mărturia cu privire la petele abundente de sînge de pe covor, provenite din rana de la tîmplă, ceea ce indică o rană mortală. Ca urmare a poziţiei aşezat, gravitatea face ca sîngele să se retragă rapid în părţile inferioare ale corpului. Aşadar, un flux de sînge dintr-o rană postumă la cap este extrem de improbabil, chiar dacă împuşcătura ar avea loc la foarte puţin după ce a survenit moartea.

O altă teorie care a apărut în literatură şi a fost repetată, cu variaţiuni, de mai multe ori este sinuciderea simultană cu otravă şi prin împuşcare. Un exemplu clasic în acest sens poate fi găsit în cartea lui O'Donnell şi Bahnsen *Die Katakombe*, unde, la pagina 211, autorii scriu:

> „Hitler a luat ambele sale pistoale şi l-a pus pe cel mai mare, de calibrul 7,65, pe care îl purta în buzunarul vestonului încă din 22 aprilie, în mîna dreaptă. Pe celălalt (6,35 mm), pe care îl purta de mai mulţi ani într-un buzunar de piele special de la pantaloni, l-a pus pe masa din living, pentru eventualitatea că celălalt nu ar lua foc. S-a aşezat apoi în colţul din stînga al canapelei (cum priveşti dinspre uşă) şi şi-a băgat în gură fiola de acid prusic. A pus o a doua fiolă pe masă, ca rezervă (sic!). Soţia lui şi-a scos pantofii negri din piele de căprioară şi s-a aşezat cu picioarele strînse sub ea în celălalt colţ al canapelei, cam la 30 cm distanţă de soţul ei. A luat o fiolă de otravă dintr-un tub de plastic detaşabil şi şi-a pus şi ea un mic pistol pe masa din faţa ei, lîngă şalul de mătase de culoarea zmeurei. Hitler a pus pistolul de 7,65 mm în poziţie orizontală direct la

tîmpla dreaptă, la nivelul ochiului, a apăsat pe trăgaci şi a muşcat simultan fiola de otravă, într-un gest final de voinţă. Eva Hitler a muşcat şi ea fiola de otravă în acelaşi moment. Evident, nu avea suficientă voinţă ca să se împuşte, aşa cum făcuse soţul ei. Pistolul a alunecat din mîna lui Hitler şi a căzut pe covor. Eva Hitler a rămas în poziţia cu picioarele strînse pe care a luat-o în ultimele ei clipe de viaţă. Avea ochii închişi, buzele vineţii şi uşor strînse. Nu a folosit pistolul. Probabil că moartea a survenit pentru amîndoi în cîteva secunde ...".

Alţi autori au repetat alte versiuni ale acestei poveşti, fără a încerca să se refere la martorii oculari, ca surse de informaţii. Atunci cînd se face referire la o „sursă", autorii au în vedere o declaraţie vagă a dr. Günther Schenck, care la rîndul lui se referă la ceea ce a spus dr. Werner Haase, mort în prizonierat în Rusia în 1946.

Dacă examinăm posibilitatea sinuciderii simultane prin otrăvire şi împuşcare, problema-cheie este dacă acest lucru este, fizic, posibil. Otrava pe care ar fi luat-o Hitler – aşa cum s-a mai discutat mai sus – era acid prusic. Toţi experţii sînt de acord că, atunci cînd acidul prusic este administrat unui corp, moartea este instantanee, adică toate funcţiunile corpului se opresc într-o fracţiune infimă de secundă, astfel că respectivul organism nu mai poate executa nici un act de voinţă sau de acţiune musculară voluntară. Ţinerea pistolului ferm apăsat pe tîmplă şi apăsarea pe trăgaci reprezintă tocmai un asemenea act de voinţă şi de acţiune musculară voluntară. Aşadar, dacă Hitler a muşcat mai întîi fiola de otravă, ar fi fost imposibil să mai tragă cu pistolul. Cealaltă posibilitate este să fi tras mai întîi şi apoi să fi muşcat fiola. Foarte teoretic, aceasta este posibil din punct de vedere fizic şi depinde de durata de timp, măsurată iarăşi în fracţiuni de secundă, rămasă după ce

vătămările produse în creier de glonț au oprit toate funcțiunile organismului. Dacă presupunem că a fost încă în stare să muște fiola sau că o mișcare reflexă a maxilarului a sfărîmat fiola, se pune o altă problemă. Acidul prusic provoacă un ușor spasm muscular în organism în clipa dinaintea morții. Și experții care au luat în considerare ipoteza „sinuciderii simultane" scriu:

> „În acest caz ar fi fost de așteptat ca sîngele din tîmplă să stropească umărul sau altceva din imediata apropiere. Nici una din declarațiile martorilor nu ne-a dat nici cel mai slab indiciu că s-a întîmplat așa ceva. De aceea, moartea provocată pe această cale trebuie exclusă".

În sfîrșit, trebuie să mai arătăm că toți martorii au fost de acord că Hitler a pregătit două pistoale. Evident că a făcut aceasta pentru eventualitatea că primul pistol n-ar fi luat foc. O astfel de precauție ar fi fost absolut inutilă dacă ar fi luat în calcul și posibilitatea de a folosi otrava.

Să ne întoarcem acum la problema sosiei. În ultimii cincizeci de ani, povestea aceasta a circulat foarte des: o dublură a fost împușcată și incinerată în locul lui Hitler, iar adevăratul Hitler a fugit între timp din Berlin. Tot sovieticii au fost aceia care – negăsind nici un cadavru – au insistat asupra acestei povești nefondate. Așa cum am spus mai înainte, au mers chiar pînă acolo încît au prezentat lumii „trupul lui Hitler" în ziua de 4 mai 1945, expus foarte decorativ și fotografiat în Cancelarie. Cînd povestea a devenit supărătoare (sau, poate, cînd au sosit alte ordine de la Moscova), acest trup a fost transformat în „cadavrul sosiei lui Hitler". Mai tîrziu, cînd a reînviat „cadavrul lui Hitler", în lucrările lui din 1992, Bezemenski s-a referit la aceste fotografii cu cuvintele: „bine cunoscuta înșelătorie". A scris

că „fotografiile au fost făcute de o echipă de cameramani sovietici la 4 mai 1945 şi demascate drept falsuri în aceeaşi zi"[235].

În pofida tuturor declaraţiilor făcute de martorii din cercul intim al lui Hitler (Günsche, Linge, Baur, Rattenhuber etc.), pe care i-au reţinut şi au continuat să-i interogheze multe luni la rînd pînă în 1946, sovieticii nu au crezut în spusele lor şi au continuat să presupună că Hitler a scăpat, în timp ce în locul lui a fost împuşcată şi incinerată o dublură. Indirect, aşa se dovedeşte că ruşii nu au găsit nici un cadavru, altfel nu ar fi fost nevoie de toată această stupizenie. Dar şi mai ciudat este că, din 1945, şi autorii americani au început să repete povestea cu dublura pînă în 1994, aşa cum se poate constata, de exemplu, în lucrările publicate de Gregory Douglas.

Mulţi martori contemporani au declarat că Hitler nu a avut niciodată nici un fel de dublură. Secretara Johanna Wolf, de pildă, a fost întrebată în legătură cu acest subiect la tribunalul de la Nürnberg, în ziua de 25 februarie 1948 [236]; dublura a fost descrisă amănunţit în iulie 1947 de Herbert Moore şi James W. Barrett în cartea lor *Cine l-a ucis pe Hitler?* Johanna Wolf a considerat chestiunea drept „ridicolă" – aşa cum au făcut şi ceilalţi martori întrebaţi la vremea respectivă. A spus că ar fi fost imposibil să existe cineva în buncăr care să pretindă că este *Führer*-ul şi, mai mult chiar, Hitler n-ar fi tolerat niciodată aşa ceva.

Chiar dacă ar fi existat o dublură a lui Hitler, dat fiind numărul de oameni din spaţiul limitat al buncărului, aceasta n-ar fi putut fi ţinută secretă şi după război ar fi trebuit să iasă ceva la iveală. Totuşi, nimeni şi niciodată n-a menţionat această dublură şi nici nu a presupus posibilitatea existenţei unei asemenea persoane.

Să ne întoarcem acum, în sfîrşit, la Eva Braun. Se poate

presupune în deplină siguranță că a murit prin ingerare de acid prusic. Putem, de asemenea, să presupunem cu toată certitudinea că doza de otravă din fiolă era calculată în așa fel încît să provoace moartea instantaneu. În aceste împrejurări, trebuie să presupunem că s-a prăbușit imediat sau după un scurt spasm. O poziție ridicată, în capul oaselor, așa cum a descris-o Linge, este puțin probabilă, mai ales că *rigor mortis* nu se instalase, după cum a declarat foarte verosimil Günsche. Cea mai aproape de adevăr pare să fie versiunea lui Axmann, după care Eva Braun, care ședea pe canapeaua îngustă, a căzut într-o parte, spre Hitler, după ce a luat otrava. Puțin după aceea s-a împușcat probabil și Hitler. Cum era dreptaci, putea face acest lucru chiar dacă Eva Braun se rezema de partea stîngă a corpului său.

Și acum putem însuma rezultatele. După ce am evaluat declarațiile și fotografiile și după ce am luat în considerare toate împrejurările cunoscute de la fața locului, Hitler (în dreapta) și Eva Braun (în stînga) ședeau pe canapeaua îngustă, de 1,70 m, din livingul-birou al lui Hitler înainte să se sinucidă. Eva Braun-Hitler a mușcat fiola de acid prusic și probabil că a căzut într-o parte, spre soțul ei. Hitler a ridicat pistolul la tîmplă și a apăsat pe trăgaci. După împușcătură, corpul lui a rămas așezat între Eva Braun și brațul canapelei, cu capul ușor înclinat în față și spre dreapta. Brațul drept i-a căzut peste brațul fotoliului, iar mîna a scăpat pistolul care a căzut pe podea. De la rana din tîmplă, sîngele s-a scurs mai întîi pe brațul canapelei și apoi pe covorul din fața acesteia.

Nu poate exista nici o îndoială rezonabilă că cele două trupuri n-ar fi fost ale lui Hitler și Evei Braun, ținînd seama de declarațiile martorilor care sînt de acord în cele mai multe privințe. Cadavrele au fost văzute în birou de Linge, Günsche și Axmann. Kempka, Hofbeck, Schneider și Mansfeld au

declarat că trupurile cărate afară din birou în grădină pentru a fi incinerate erau al lui Adolf Hitler şi al Evei Braun. Identificarea precisă a fost posibilă datorită faptului că Hitler avea capul parţial descoperit, iar membrele inferioare cu pantalonii, şosetele şi pantofii negri erau vizibile. Cadavrul Evei Braun nu a fost acoperit.

Hitler era mort. Murise de propria mînă şi contracarase astfel orice încercare de a fi tras la răspundere. A transformat bătălia pentru Berlin într-un măcel gigantic, sîngeros şi lipsit de sens. În această bătălie aveau să moară o jumătate de milion de oameni. În sufletul poporului german, Hitler a lăsat o profundă dezamăgire şi ruşine, iar în Europa – un peisaj monstruos de ruine şi moarte, cu milioane şi milioane de infirmi şi morţi.

Feldmareşalul Keitel n-a ştiut nimic despre sinuciderea lui Hitler la buncăr. În jurul orei 16.00, cînd trupul lui Hitler ardea deja în grădină, Keitel i-a trimis lui August Winter, *Generalleutnant* şi şef al Statului Major al Comandamentului din Berchtesgaden, următorul mesaj de la Înaltul Comandament din Dobbin:

> „Încercările de eliberare a Berlinului eşuate. Centrul oraşului implicat în lupte grele în bătălia finală. Bătălia pentru cîştigarea timpului politic trebuie să continue. Orice semn de şovăială politică sau militară trebuie reprimate fără milă. Înaltul Comandament este în legătură strînsă cu Himmler, Greim. Cancelaria mai poate fi contactată prin radio ..." [237].

Cu sau fără Hitler, Înaltul Comandament nu dorea sau poate că nu era încă în stare să încheie imediat războiul. După cum a explicat Keitel în mesajul său, „Obiectivul principal era să se salveze în est o parte cît mai mare din teritoriu din faţa sovieticilor" şi să se dea posibilitatea unui număr cît mai

mare de soldați și civili germani să se retragă în vest. În realitate însă, lucrul acesta era de foarte mică însemnătate, pentru că împărțirea Germaniei fusese deja decisă de mult timp la conferința de la Ialta, din 11 februarie 1945.

La 26 aprilie 1956, Mohnke a relatat că, după ce s-a dat foc trupurilor lui Hitler și Eva Braun în grădină, a avut loc o ședință în buncăr, pentru a stabili ce rămînea de făcut:

> „După aceste evenimente (transportarea trupurilor afară și arderea lor), am luat parte la întrunirea ținută în sala de ședințe. Au fost de față Goebbels, Bormann, Krebs, Burgdorf și Hewel. Krebs a declarat că, cu puțin înainte de ziua sa de naștere, Hitler îi spusese că trebuie să se ajungă la o înțelegere cu rușii. Adolf Hitler spunea că Rusia eliminase capitalismul și iudaismul, în timp ce America sprijinea aceste forțe în detrimentul poporului. El (Krebs) credea că, prin sinuciderea sa, Hitler intenționase să deschidă calea spre o astfel de evoluție și de aceea recomanda să se încerce contactarea rușilor în acest sens, mai ales după ce Himmler încercase să ia legătura cu puterile occidentale. Nu știu dacă o asemenea discuție a avut loc cu adevărat între Hitler și generalul Krebs. Goebbels, Bormann și Krebs au căzut imediat de acord că trebuie să inițieze negocieri, iar generalul Krebs să încerce să discute personal cu mareșalul Jukov.
> *Oberleutnant* Seiffert a fost trimis spre linia frontului din apropierea hotelului Excelsior. S-a întors la ora 21.30 cu mesajul că generalul Krebs era așteptat la Excelsior, la ora 22.00. Însoțit de *Oberst* Düffing, generalul Krebs s-a dus să-l întîlnească pe Jukov, în spiritul acordului convenit în prealabil. I-am însoțit pe generalul Krebs și pe *Oberst* Düffing pînă la linia frontului și am văzut că au fost primiți de un ofițer rus. Krebs s-a întors pe 1 mai, în jurul orei 6.00 dimineața. A raportat că rușii insistă pentru capitularea necondiționată și că se cerea o declarație în acest sens pînă la ora 16.00.
> La 1 mai 1945 a fost părăsit buncărul sub conducerea mea. Personal, am fost luat prizonier de ruși în noaptea de 2 spre 3

mai 1945 şi m-am întors din prizonierat la 11 octombrie 1955. Nu ştiu din observaţiile mele directe ce s-a întîmplat cu trupul lui Hitler. Din declaraţiile altor persoane din anturajul lui Hitler – încă din ziua de 30 aprilie 1945 – am aflat că s-a turnat benzină pe ambele trupuri şi au fost incinerate în grădină. Nu cunosc din observaţie directă ce s-a întîmplat cu rămăşiţele şi nici nu am aflat nimic de la alţii ...".

După întîlnirea descrisă mai sus şi după ce trupul lui Hitler a ars aproape în întregime, la ora 18.07, Goebbels, Bormann şi viceamiralul Voss i-au trimis lui Dönitz un mesaj intenţionat vag prin intermediul unităţii radio a marinei, informîndu-l că Hitler îl numise pe el succesor în locul lui Göring. Voss a depus mărturie în acest sens la 29 mai 1955:

„La 30 aprilie şi la 1 mai 1945 am trimis trei mesaje finale din Cancelarie către *Grossadmiral* Dönitz, prin intermediul echipei noastre radio din cadrul unităţii de comunicaţii a marinei. Era unica legătură radio care mai funcţiona încă şi a funcţionat pînă la sfîrşit. Aceste mesaje finale au fost elaborate de mine, împreună cu Bormann şi Goebbels ...".

Mesajul către Dönitz avea următorul conţinut:

„Către *Grossadmiral* Dönitz.
În locul fostului *Reichsmarschall* Göring, *Führer*-ul v-a numit pe dumneavoastră, *Herr Grossadmiral*, ca succesor al său. Împuternicirea scrisă se află pe drum. Din acest moment trebuie să luaţi toate măsurile impuse de situaţie.
Bormann" [238]

Şi Jodl şi Keitel au fost înştiinţaţi în legătură cu noua situaţie la ora 22.15, printr-un telefon de la *Korvettenkapitän* Lüdde-Neurath, adjutantul lui Dönitz. *Oberstleutnant* Brudermüller, adjutantul lui Jodl, a preluat mesajul:

„*Generalfeldmarschall* Keitel şi *Generaloberst* Jodl sînt convocaţi cît mai curînd posibil la *Grossadmiral*, împreună cu toate documentele de comandă militară. *Grossadmiral* Dönitz a fost numit de către *Führer* succesorul său. Mesajul a fost transmis prin radio. Anunţaţi ora la care pot sosi *Generalfeldmarschall* Keitel şi *Generaloberst* Jodl“ [239].

Dönitz a spus că vrea să fie informat cît mai curînd cu putinţă cu privire la situaţia militară. A continuat:

„Această numire m-a luat prin surprindere. Nu mi-a dat niciodată cel mai mic indiciu că mă avea în vedere drept succesor“ [240].

Cu toate acestea, la ora 1.22 în noaptea de 1 mai, Dönitz a trimis următorul răspuns *Führer*-ului (care, după cunoştinţa lui, mai trăia încă):

„Către sediul *Führer*-ului.
Mein Führer, loialitatea mea faţă de dumneavoastră este neschimbată. De aceea voi face tot ce este posibil ca să vă eliberez din Berlin. Dacă soarta va decide însă ca eu să conduc cel de-al treilea *Reich*, aşa cum m-aţi numit succesorul dumneavoastră, voi conduce acest război pînă la sfîrşit aşa cum o cere lupta eroică a naţiunii germane.
Grossadmiral Dönitz“ [241]

În jurul orei 20.00, comandantul Berlinului, generalul Weidling, s-a întors pentru ultima oară în buncăr. Weidling, care avea să moară în prizonierat la ruşi în 1955, a spus mai tîrziu:

„Linia telefonică cu Cancelaria nu a fost restabilită, aşa că m-am hotărît să mă duc personal şi să raportez decizia de a

ne dispersa în grupuri mici şi în acelaşi timp să-mi iau rămas-bun.
Aşteptam gardienii ca să mă însoţească, cînd a sosit un mesager SS de la Cancelarie. Aducea o scrisoare cu următorul conţinut: 'Generalul Weidling trebuie să se prezinte imediat la generalul Krebs, la Cancelarie. Toate măsurile preconizate pentru 30 aprilie trebuie stopate neîntîrziat'. Scrisoarea era semnată de adjutantul *Brigadeführer*-ului Mohnke.
... Pentru mine era clar că ... bătălia pentru Berlin se va prelungi astfel încă douăzeci şi patru de ore şi că după încă o zi de luptă şi după ce inamicul va mai înainta în continuare, dispersarea abia dacă mai era posibilă. Era numai o chestiune de cîteva ore pînă cînd cele două vîrfuri de atac ale inamicului, care veneau dinspre nord şi dinspre sud, spre Grădina Zoologică, aveau să se unească. Inamicul înaintase foarte mult în zona Pieţei Potsdam şi a gării Anhalter. De la Piaţa Belle Alliance, inamicul făcuse o breşă de-a lungul străzii Wilhelm, pînă aproape de Ministerul Aerului.
Ce motiv s-ar fi putut ascunde în spatele acestui ordin? Se răzgîndise oare *Führer*-ul? Poate că fusese convins să se predea, pe baza unei evaluări corecte a forţelor inamicului? În acest caz, ar fi fost o greşeală să nu se emită imediat contraordine.
Am hotărît să contramandez ordinele de dispersare date anterior şi să mă duc la Cancelarie. Mi-a trebuit aproape o oră ca să ajung de la Blocul Bendler la Cancelarie (aproximativ 1200 m). Nu ne puteam mişca decît printre ruinele clădirilor prăbuşite şi ale pivniţelor parţial scufundate.
Cînd am ajuns la Cancelarie, am fost primit imediat în camera *Führer*-ului. I-am găsit acolo pe *Reichsminister* dr. Goebbels, pe *Reichsleiter* Bormann şi pe *General* Krebs.
Generalul Krebs m-a informat:
1. Astăzi, 30 aprilie, în cea de-a doua parte a zilei, în jurul orei 15.15, *Führer*-ul s-a sinucis.
2. Trupul lui a fost deja incinerat într-un crater de obuz din grădina Cancelariei.
3. Sinuciderea *Führer*-ului trebuie să rămînă strict secretă.

Am fost pus să jur că nu voi divulga secretul, ținînd seama de evenimentele iminente.
4. Singura persoană din exterior care fusese informată de sinuciderea *Führer*-ului a fost mareșalul Stalin (?).
5. *Oberstleutnant* Seiffert, subordonatul lui Mohnke în sectorul de comandă, primise deja ordin să contacteze autoritățile de comandă rusești și să le ceară să-l conducă pe generalul Krebs la Comandamentul Suprem rus.
6. Generalul Krebs intenționa să comunice Comandamentului Suprem rus:

a) că *Führer*-ul se sinucisese;

b) conținutul testamentului său, conform căruia fusese numit un nou guvern al *Reich*-ului german, compus din:

- Președinte al *Reich*-ului: *Grossadmiral* Dönitz,
- Cancelar al *Reich*-ului: dr. Goebbels,
- ministru de Externe: *Reichsleiter* Bormann,
- ministru de Interne: Seyss-Inquart,
- ministru de Război: *Generalfeldmarschall* Schörner

(nu am fost informat care urmau să fie ceilalți miniștri);

c) cererea de instituire a unui acord de încetare a focului pînă cînd noul guvern se va reuni la Berlin;

d) dorința guvernului de a începe negocieri cu Rusia în vederea capitulării Germaniei.

7. Pentru a se menține deschise toate posibilitățile pentru astfel de negocieri, toate măsurile programate pentru seara de 30 aprilie urmau să fie anulate.
Am fost profund dezamăgit. Așadar, acesta era sfîrșitul ..."[242].

În dimineața de 1 mai 1945 a mai fost trimis încă un mesaj radio la Dönitz, care a fost recepționat la sediul lui din Plön la ora 10.53:

„Către *Grossadmiral* Dönitz (personal)
Testamentul în vigoare. Voi veni la dumneavoastră cît mai curînd cu putință. Pînă atunci, după părerea mea, nici un anunț.

Bormann"[243]

Wehrmacht-ul german şi poporul german încă nu aflaseră că Hitler e mort. Dönitz a declarat mai tîrziu că înţelesese din acest mesaj că Hitler nu mai era în viaţă:

„Am aflat abia mai tîrziu că, atunci cînd s-a trimis primul mesaj cu numirea mea, în ziua de 30 aprilie la ora 18.15, Hitler nu mai era în viaţă. De ce a fost ţinută secret moartea lui faţă de mine, nu ştiu ...“[244].

La 1 mai, *Wehrmacht*-ul raporta situaţia militară din Berlin:

„În centrul oraşului Berlin, cea mai vitează garnizoană este grupată în jurul *Führer*-ului nostru şi se apără într-un spaţiu limitat împotriva superiorităţii bolşevice. Lupta eroică continuă sub focul puternic al artileriei inamice şi al valurilor de bombardamente aeriene.
În sudul capitalei, forţele Armatei a 9-a au reuşit să facă legătura cu forţele principale şi, împreună cu acestea, sînt angajate într-o luptă crîncenă de apărare împotriva sovieticilor care atacă continuu pe linia Niemegk–Beelitz–Werder. Trupele noastre rezistă de asemenea în faţa atacurilor puternice ale inamicului între Rathenow şi Fehrbellin ...“.

La ora 14.46, în ziua de 1 mai 1945 – aproape exact la 24 de ore după sinuciderea lui Hitler – Goebbels şi Bormann s-au hotărît să anunţe, în sfîrşit, că Hitler e mort, dar fără să divulge nici un fel de detalii. Într-un alt mesaj radio către Dönitz, ultimul care a fost transmis de la Cancelarie, acesta a fost informat:

„Către *Grossadmiral* Dönitz (Personal! Numai prin intermediul unui ofiţer!)
Führer-ul a decedat ieri la ora 15.30. Testamentul din 29.04

vă numeşte în funcţia de preşedinte al *Reich*-ului, pe *Reichsminister* dr. Goebbels în funcţia de Cancelar al *Reich*-ului, pe *Reichsminister* Seyss-Inquart în funcţia de ministru de externe al *Reich*-ului. Din ordinul *Führer*-ului, testamentul a fost trimis de la Berlin la dumneavoastră, la *Feldmarschall* Schörner ca să fie păstrat pentru public. *Reichsleiter* Bormann va încerca să vină astăzi la dumneavoastră ca să vă informeze în legătură cu situaţia. Modul şi momentul comunicatului către forţele armate şi către opinia publică depind de dumneavoastră. Confirmaţi primirea mesajului.

Goebbels"[245]

Au mai trebuit încă şapte ore pînă cînd *Wehrmacht*-ul şi naţiunea germană să fie informate de Radio Hamburg, la ora 22.26, în ziua de 1 mai 1945, că Hitler e mort.

„De la sediul *Führer*-ului ni se comunică: Adolf Hitler, *Führer*-ul nostru, a căzut în după-amiaza asta la postul său de comandă de la Cancelarie, luptînd împotriva bolşevicilor pînă la ultima suflare. La 30 aprilie, *Führer*-ul l-a numit drept succesor pe *Grossadmiral* Dönitz."

Adjutantul lui Dönitz, *Korvettenkapitän* Walter Lüdde-Neurath a încercat ulterior să justifice propoziţia neadevărată „luptînd împotriva bolşevicilor pînă la ultima suflare", spunînd că cel de-al doilea mesaj, „testamentul în vigoare",

„... era prima ştire pe care o primeam despre moartea lui Hitler. Nu se spunea nimic despre modul şi ora la care murise. Am crezut că Hitler îşi găsise moartea în luptă. Cuvintele *'Führer*-ul a căzut' pe care le-a ales Dönitz în după-amiaza aceleiaşi zile şi care au fost transmise la Radio Germania de Nord în aceeaşi seară, se bazau pe o presupunere greşită..."[246].

Dönitz însuşi a declarat mai tîrziu:

„Singurul lucru pe care îl puteam înţelege din cel de-al doilea mesaj 'testamentul în vigoare' era că Hitler nu mai este în viaţă. Nu ştiam nimic despre sinucidere. Din cîte îi cunoşteam personalitatea, n-am crezut că poate fi vorba de o sinucidere, ci mai curînd că îşi găsise moartea în lupta pentru Berlin. De aceea mi s-a părut potrivit să formulez anunţul referitor la moartea lui într-o manieră onorabilă. În momentul acela, decenţa m-a îndemnat să formulez anunţul aşa cum am făcut-o ..." [247].

După anunţarea morţii lui Hitler la Radio Germania Nord, Dönitz s-a adresat naţiunii germane. L-a glorificat pe Hitler şi dincolo de moarte, fără să menţioneze că se sinucisese. Mesajul lui către *Wehrmacht*-ul german şi către poporul Germaniei era să continue lupta şi să reziste:

„Bărbaţi şi femei germane, soldaţi ai *Wehrmacht*-ului german. *Führer*-ul nostru, Adolf Hitler, a căzut. Naţiunea germană îşi pleacă cu profundă durere şi respect capul. A văzut pericolul bolşevismului din timp şi şi-a dedicat întreaga existenţă luptei împotriva lui. Şi-a pus toată viaţa în slujba Germaniei. Dar mai presus şi dincolo de aceasta, devotamentul lui în lupta împotriva talazului bolşevic avea scopul de a sluji întregii Europe şi lumii civilizate ...".

După ce generalul Weidling a recunoscut că nu mai era posibilă străpungerea încercuirii ruseşti şi că o continuare a rezistenţei ar fi inutilă, vedea capitularea ca unică alternativă. Între timp, forţele sovietice ocupaseră gara Tiergarten, axa est-vest (şoseaua Charlottenburg) pînă la Poarta Brandenburg, podul Weidendamm şi Piaţa Spittel, Leipzigstrasse, Piaţa Potsdam, podurile Potsdam şi Bendler. În ciuda faptului că numai cu cîteva ore înainte Goebbels le spusese generalilor

Krebs şi Weidling că „ultima voinţă a *Führer*-ului trebuie să fie sacrosanctă şi pentru ei şi că, în consecinţă, nu se puteau gîndi decît la o încetare a focului, nu la o capitulare, în jurul orei 0.00 a nopţii de 1 spre 2 mai, generalul Weidling şi doi dintre generalii lui au sosit la sediul generalului Ciuikov şi l-au informat că dăduse ordin de capitulare. Le-a mai spus ruşilor şi că Hitler se sinucisese la 30 aprilie şi că fusese incinerat. La sediul lui Ciuikov a redactat următorul ordin de capitulare către forţele care apărau Berlinul:

Ordin
Berlin, 2.05.45.
În ziua de 30 aprilie 1945, *Führer*-ul s-a sinucis şi ne-a părăsit dezorientaţi.
Datorită ordinului *Führer*-ului, voi mai credeţi că trebuie să continuaţi lupta pentru Berlin, chiar dacă lipsa de armament greu, de muniţie şi situaţia generală fac ca lupta să fie lipsită de sens. Fiecare oră de luptă nu face decît să prelungească cumplitele suferinţe ale locuitorilor civili ai Berlinului şi ale răniţilor noştri. Cei care cad acum în lupta pentru apărarea Berlinului se sacrifică zadarnic.
De comun acord cu Comandamentul Suprem al forţelor sovietice, prin prezenta vă cer să depuneţi imediat armele.
Weidling
General de artilerie
Comandant al apărătorilor Berlinului [248]

Predarea Berlinului de către Weidling în dimineaţa zilei de 3 mai 1945 nu a fost anunţată nici *Wehrmacht*-ului şi nici poporului german. Raportul *Wehrmacht*-ului pe ziua de 2 mai vorbeşte despre continuarea luptelor la Berlin şi abia acum, la 40–50 de ore după ce s-a produs, a anunţat moartea lui Hitler:

„*Führer*-ul a căzut în fruntea eroicilor apărători ai capitalei. Inspirat de voinţa de a-şi salva poporul şi Europa de distrugerea

bolşevică, şi-a sacrificat viaţa. Exemplul lui de loialitate pînă la moarte trebuie urmat de fiecare şi de toţi soldaţii. Resturile bravei garnizoane a Berlinului continuă să lupte în grupuri mici, în districtul guvernamental ...".

În ziua de 3 mai, *Wehrmacht*-ul raporta că încă se mai duc lupte în districtul guvernamental, în ciuda faptului că în dimineaţa de 2 mai Cancelaria fusese deja ocupată de diviziile de puşcaşi 248 şi 301 ale Armatei a 5-a de atac a ruşilor:

„În capitală, bravi apărători îşi continuă lupta vitejească împotriva bolşevicilor în diferite cvartale şi în districtul guvernamental ...".

Abia la 4 mai 1945, *Wehrmacht*-ul a recunoscut în faţa poporului german că bătălia pentru Berlin se încheiase:

„Bătălia pentru capitala *Reich*-ului s-a terminat. Credincioase jurămîntului şi drapelului lor, forţele tuturor armelor şi unităţilor *Wehrmacht*-ului şi ale *Volkssturm*-ului au dat un exemplu de virtute ostăşească germană prin rezistenţa lor eroică pînă la ultima suflare ...".

În buncărul lui, aflat la 7,6 m sub pămînt – unde nu putea auzi blestemele poporului pe care îl dezamăgise şi îl înşelase, nici gemetele răniţilor, ale strămutaţilor, ale celor rămaşi fără adăpost, ale muritorilor de foame, ale prizonierilor, ale celor torturaţi şi muribunzi – Hitler s-a sinucis în ziua de 30 aprilie 1945. Dar *Wehrmacht*-ul german, confruntat cu distrugerile şi suferinţele poporului german, care cunoştea în momentele acelea cea mai catastrofală înfrîngere din istoria omenirii, nu ştia nimic despre aceasta. Hitler îi lăsase pe toţi descumpăniţi. Părăsise poporul german, abandonîndu-l soartei sale: ce se va întîmpla cu el de aici înainte, nu-l mai interesase. Numai ei

dăduseră greş, nu el. Germanii se dovediseră nedemni de el.

„Germani, daţi-ne patru ani şi după aceea judecaţi şi decideţi!“ strigase Hitler în faţa poporului la 10 februarie 1933 în Palatul Sporturilor din Berlin. *Reich*-ul lui Adolf Hitler durase doisprezece ani, trei luni şi zece zile şi lăsase Germaniei o moştenire de ruine şi moarte. În zilele Imperiului Roman, Cato spusese: „Quidquid agis, prudenter agas et respice finem“ (Indiferent ce faci, fă cu prudenţă şi ai în vedere sfîrşitul).

Dar probabil că Hitler nu auzise niciodată de Cato.

5. Distrugerea cadavrelor

Linge a început imediat pregătirile pentru distrugerea trupurilor lui Hitler şi al Evei Braun, operaţiune cu care, după cum afirmă el, Hitler îl însărcinase personal.

„Am luat o pătură din anticamera biroului şi Bormann s-a întors pe coridor ca să-i cheme şi pe ceilalţi să dea o mînă de ajutor. Îmi amintesc că a spus ceva în genul ăsta, dar nu-mi amintesc exact ce anume. Am întins imediat pătura în faţa canapelei şi, ajutat de un al doilea om, am pus pe ea trupul lui Hitler. Eu am apucat trupul de la picioare, celălalt de la cap. După aceea, am înfăşurat amîndoi corpul cu pătura, l-am ridicat şi am pornit pe coridorul central spre ieşirea în grădină. În timpul cît corpul a fost luat de pe canapea şi cît a fost dus afară, au mai fost şi alţi oameni de faţă în birou. Nu-mi amintesc cine a mai fost acolo, pentru că mă concentram cu toată grija asupra misiunii mele şi nu dădeam atenţie la nimic altceva. Nu-mi amintesc nici cine a fost omul care m-a ajutat să ridic trupul de pe canapea şi să-l car afară.
Cînd am ajuns sus, în grădină, am observat că şi alţi doi ofiţeri SS au ajutat la căratul corpului, la capătul celălalt. Nu-mi amintesc cine erau. Îmi amintesc însă că am fost surprins să-i văd la celălalt capăt. Pînă atunci avusesem impresia că

Bormann era acela care mă ajutase să duc cadavrul. Cînd am plecat din birou, i-am strigat unuia dintre cei prezenți că pătura pentru Eva Braun se află în dormitorul lui Hitler. Persoana căreia i-am spus aceasta era deja ocupată cu trupul Evei Hitler. Nu-mi amintesc cine era persoana. Nu-mi amintesc nici că dr. Strumpfegger a fost prezent în birou și nu-mi amintesc nici dacă l-am văzut pe dr. Strumpfegger în continuare ...
... Am așezat trupul lui Hitler la mică distanță de ieșirea în grădină a buncărului. Imediat după aceea a apărut Günsche cu trupul Evei Hitler, care a fost așezat lîngă al soțului. Corpurile stăteau unul lîngă celălalt, cu picioarele îndreptate spre ieșirea din buncăr ...".

Günsche, care se întorsese la birou după ce-i anunțase pe cei din sala de ședințe, a văzut că trupul lui Hitler era deja dus afară:

„După ce am raportat, cînd am ieșit din sala de ședințe pe coridor, trupul lui Adolf Hitler tocmai era transportat pe lîngă mine către ieșirea din buncăr care dădea spre grădină. Cei care îl duceau erau Linge, în față, Högl, Lindloff și Reisser în spate. Schädle, care avea o rană la un picior, ajuta probabil și el. Singurul lucru pe care puteam să-l văd din Hitler, care era înfășurat într-o pătură, era partea de jos a picioarelor cu bine cunoscuții pantaloni negri, șosete de mătase neagră și pantofii de piele neagră.
Krebs, Burgdorf și Goebbels, care au ieșit din sala de ședințe pe coridorul central și erau în spatele meu, s-au luat după trupul lui Hitler. În momentul acela a venit Kempka pe coridorul central și l-a înlocuit pe Bormann. La baza scărilor, am luat corpul Evei Braun de la Kempka fără un cuvînt. Corpul era încă moale: *rigor mortis* nu se instalase. Am remarcat imediat un miros puternic de migdale emanat de corp. Trupul nu prezenta urme de răni și nici nu se vedea spumă la gură.
Am urcat apoi scara spre grădină direct în urma celor care

însoţeau trupul lui Adolf Hitler. Hofbeck stătea în uşă. Uşa era deschisă. Corpul lui Hitler era deja pe jos, în faţa uşii, cam la vreo 3–4 metri. Era complet înfăşurat în pătură. Am pus atunci trupul Evei Braun chiar lîngă Hitler, în dreapta lui. Restul grădinii arăta ca un cîmp plin de cratere de obuze, dar locul unde fuseseră aşezate cadavrele era încă neted. În momentul în care o puneam jos pe Eva Braun, Bormann s-a apropiat din nou de trupul lui Hitler şi i-a eliberat capul din pătură. În timp ce eram încă aplecat, punînd-o jos pe Eva Braun, am văzut din nou capul lui Hitler pentru o scurtă clipă. Între timp, pata de sînge de la tîmplă se răspîndise mai departe, pe faţă. Dar faţa era clar şi uşor de recunoscut. În ceea ce priveşte poziţia cadavrelor în timpul incinerării, vreau să arăt clar că cele două capete erau în direcţia ieşirii din buncăr şi, privite de la ieşirea din buncăr, Eva Braun era în dreapta lui Hitler ...".

Potrivit declaraţiei lui Reisser, membru al gărzii personale, cadavrul lui Hitler era cărat în sus pe scară de Linge, care mergea în faţă, şi de Lindloff, Högl şi Reisser însuşi în spate. La 31 iulie 1956, Reisser spunea:

„Am fost chemat ... de Otto Günsche. M-a informat că Hitler e mort şi că trebuie să dau o mînă de ajutor. Imediat după aceea, trupul lui Hitler, înfăşurat într-o pătură, a fost scos din anticamera biroului său. Am apucat atunci de partea din dreapta, din spate. Cadavrul a fost cărat apoi în sus, pe scări, în grădină. În afară de mine, Linge şi Högl a mai fost un om. Pe scări mi-a picurat sînge de la cadavru pe pantaloni. L-am pus pe Adolf Hitler la cîţiva metri de ieşirea din buncăr spre grădină. Imediat după aceea, corpul Evei Braun a fost aşezat lîngă acela al lui Hitler. M-am întors imediat în jos, pe scări. Ceva mai tîrziu a venit şi Günsche de sus ...".

Pe lîngă aceşti trei martori care au ajutat personal la transportul corpurilor afară din buncăr în grădină, şi alţi

martori au văzut „procesiunea funerară“ şi au depus mărturie. Axmann, *Reichsleiter*-ul Tineretului Hitlerist, a declarat:

„Atunci ne-am întors în sala de şedinţe, iar trupurile lui Adolf Hitler şi al Evei Braun tocmai erau cărate prin faţa uşii deschise. Nu-mi amintesc exact cine îl căra pe Hitler. Mi se pare că îmi amintesc totuşi că valetul Ling şi Günsche au fost şi ei implicaţi. Adolf Hitler era înfăşurat într-o pătură, acoperit pînă la picioare. Partea de jos a picioarelor atîrna afară. Era îmbrăcat cu pantaloni negri şi purta pantofi negri, aşa cum avea el obiceiul. Eva Hitler era dusă numai de Bormann. Dr. Goebbels venea în urma celor două cadavre şi se îndrepta spre ieşirea în grădină. Eu am rămas în sala de şedinţe. Puţin mai tîrziu, dr. Goebbels s-a întors acolo singur şi a spus că nu a mai suportat să privească.
Personal, nu am fost martor la incinerare, nu am mai observat nimic altceva şi nici n-am vizitat locul după aceea“.

Dr. Werner Naumann, secretar de stat în Ministerul Propagandei:

„Din cîte îmi amintesc, eu, Bormann, Linge şi Kempka s-au dus în cameră şi la scurt timp după aceea au ieşit cu trupurile înfăşurate în pături, le-au dus în grădina Cancelariei şi le-au ars ...“.

SS-Unterstrumführer Maximilian Kölz din Serviciul de Securitate al *Reich*-ului, de serviciu la buncăr:

„În după-amiaza zilei de 30 aprilie – stăteam în partea de sus a scărilor de la buncărul superior –, Rattenhuber mi-a spus că Hitler şi Eva Braun sînt morţi. Atunci m-am dus jos şi de la baza scărilor am văzut cum este scos Hitler afară din anticamera încăperilor sale în direcţia ieşirii spre grădină. Era înfăşurat într-o pătură. Un antebraţ şi o gambă îi atîrnau afară. Altfel, corpul era acoperit în întregime cu pătura. Am

recunoscut imediat pantofii negri din picioare şi pantalonii negri pe care îi purta Hitler de obicei. Pantalonii se trăseseră în sus, aşa că se vedeau şosetele şi lenjeria. Era clar că Hitler murise. Îl cărau mai multe persoane din anturajul lui, dintre care unul era Ling. Nu-mi amintesc cine erau ceilalţi. Am urmărit această scenă numai cîteva minute, după care m-am întors, profund zguduit, şi m-am înapoiat sus ...".

În afară de martori, *SS-Obersturmführer* Johann Bergmüller din Serviciul de Securitate al *Reich*-ului şi *SS-Hauptsturmführer* Günther Schwägermann, adjutantul personal al lui Goebbels, au văzut de asemenea cînd au fost cărate cadavrele şi au descris evenimentul în termeni similari cu cei ai martorilor citaţi mai sus.

După ce Hitler s-a retras cu Eva Braun, Günsche l-a chemat pe comandantul Cancelariei *Reich*-ului, Mohnke, ca să-l informeze în legătură cu cele mai recente evoluţii. Mohnke a declarat mai tîrziu:

„Cu 15 sau 16 minute după ora 3.00 după-amiază, în ziua de 30 aprilie – îmi amintesc exact ora –, am fost chemat telefonic la *Führerbunker*. Telefonul era de la Günsche. Mi-a vorbit despre o scurtă şedinţă. Am pornit din buncărul de sus şi am ajuns în cel de jos cam peste zece minute. Acolo, oprindu-mă chiar lîngă uşa de la anticamera biroului lui Hitler, primul lucru pe care l-am văzut a fost Adolf Hitler, cărat afară din camera lui către ieşirea dinspre grădină de mai mulţi oameni, dintre care unul era Linge. Adolf Hitler era, evident, mort. Partea de jos a picioarelor îi atîrna afară din pătura care înfăşura cadavrul. Am recunoscut neîndoielnic pantalonii negri cunoscuţi, şosetele negre de mătase şi pantofii negri. Partea de jos a picioarelor atîrna moale. Nu se vedea nimic nici din cap, nici alte părţi ale corpului. În timp ce oamenii care îl duceau se îndreptau spre ieşirea dinspre grădină, i-am văzut pe dr. Goebbels, Bormann, Krebs şi Günsche stînd pe coridorul central. S-ar putea ca Axmann şi Stumpfegger – pe care îl

cunoşteam de cînd fusesem internat la Spitalul Hohenlychen – să fi fost şi ei acolo. Krebs mi-a spus că *Führer*-ul e mort. S-a împuşcat. Imediat după aceea, trupul Evei Braun a fost cărat la fel, însă nu era acoperit, ci complet îmbrăcat, cu excepţia pantofilor. O căra Günsche. Am aflat de la unul dintre cei prezenţi – nu-mi amintesc cine a fost acela – că trupurile urmau să fie incinerate în grădină. Nu m-am mai dus sus ...".

În ciuda faptului că există oarecari discrepanţe între declaraţiile diverşilor martori în legătură cu persoanele care duceau în realitate trupurile într-un anumit moment şi dacă Hitler era acoperit total sau numai parţial cu pătura, putem totuşi rezuma concluziile: În jurul orei 15.40 – trupurile au rămas în living aproximativ zece minute –, cadavrul lui Hitler a fost cărat afară primul, înfăşurat într-o pătură, în aşa fel încît numai extremităţile inferioare, în pantaloni negri, şosete negre şi pantofi negri, aşa cum purta Hitler de regulă, erau vizibile şi uşor de recunoscut. În respectiva acţiune au fost implicate mai multe persoane – Linge mergînd în faţă şi ducîndu-l de picioare şi Reisser plus cel puţin încă doi în spate, ducîndu-l de cap şi de umeri. Trupul a fost dus prin coridorul central al buncărului, în sus pe scările care duceau spre ieşirea de urgenţă către grădină. Era urmat de cîţiva dintre colaboratorii cei mai apropiaţi ai lui Hitler, printre care Goebbels şi generalii Krebs şi Burgdorf. Nici unul dintre martori, nici chiar cei care au participat direct la transport, nu a avut vreo îndoială că trupul era acela al lui Hitler. Trupul Evei Braun a fost transportat după aceea. Cadavrul ei nu era acoperit şi a fost uşor recunoscută de toţi cei care au văzut-o. A fost scoasă din birou de Bormann, luată apoi de Kempka şi purtată în sus, pe scări, de Günsche.

Singurul martor care a relatat o poveste diferită în anumite puncte importante a fost Kempka. Dar am văzut deja

că, atît în declarațiile făcute în timpul diferitelor interogatorii, cît și ca martor și apoi în cartea sa, el tinde să dea o altă variantă decît cei mai mulți dintre ceilalți martori, mai ales comparativ cu Linge și Günsche. Descriind evenimentele din 30 aprilie, Kempka spune:

„M-am dus atunci imediat în *Führerbunker*, unde m-am întîlnit cu Günsche pe coridorul central tocmai cînd ieșea din camera lui Hitler. Günsche m-a informat că Hitler e mort, făcînd un gest cu mîna dreaptă spre gură, gest pe care eu l-am înțeles ca vrînd să arate că Hitler s-a împușcat în gură. [Günsche neagă vehement că ar fi făcut asemenea gest. Dacă a făcut vreun gest, acesta a fost spre tîmplă.]
Am întrebat atunci de Eva. Günsche mi-a spus că este cu el [Hitler] și a mai spus că Bormann, Linge și el însuși auziseră împușcătura și se repeziseră imediat în cameră. [Din nou, Günsche neagă apăsat că ar fi spus așa ceva.]
... La puțin după aceea, Linge și dr. Stumpfegger au ieșit din anticamera lui Hitler, ducîndu-l între ei, într-o pătură. Hitler era cu fața în sus și înfășurat în pătură în așa fel încît se vedeau numai partea superioară a capului pînă la rădăcina nasului, brațul stîng și picioarele pînă la genunchi. Am recunoscut capul lui Hitler fără nici o posibilitate de îndoială. La picioare, care atîrnau afară din pătură, am văzut pantalonii negri bine cunoscuți și pantofii negri. Dr. Stumpfegger și Linge, urmați de Günsche, mergeau repede spre scara care ducea la ieșirea în grădină. Chiar în urma lor venea Bormann, care o ducea în brațe pe Eva Braun. Am luat-o de la el fără să spun nici un cuvînt și i-am urmat pe Stumpfegger și pe Linge. Eva Braun era moartă fără nici o posibilitate de dubiu. Purta o rochie neagră [după relatările celor mai mulți martori, Eva Braun purta o rochie albastră cu garnitură albă la guler și la mîneci. Această rochie poate fi văzută în mai multe fotografii, de exemplu în cele de la aniversarea zilei de naștere a lui Hitler – cînd a împlinit 55 de ani – de la Berghof] care era umedă pe partea stîngă. Nu se vedeau urme de răni sau sînge.

Cînd am ajuns pe palierul din mijloc al scărilor, Günsche a coborît treptele spre mine şi m-a ajutat s-o duc sus ...".

Aşa cum s-a mai spus, după război, Erich Kempka a dezvoltat o tendinţă de a-şi exagera propriul rol în aceste evenimente, dorind să pară mai important în schema întîmplărilor decît a fost în realitate. Cu timpul, cînd ceilalţi martori care fuseseră prizonieri în Rusia au putut să vină şi să-şi spună punctul de vedere, Kempka şi-a schimbat declaraţiile, iar în unele cazuri le-a retractat chiar.

După ce corpurile au fost duse sus, în grădină, Linge, Günsche şi Kempka au început incinerarea. Linge a declarat la 10 februarie 1956:

„Benzina care fusese livrată a fost imediat turnată peste cadavre. În afară de mine, la aceasta au luat parte Günsche şi Kempka. Am golit două canistre. Nu ştiu cîte canistre au golit Günsche şi Kempka. Din cauza bombardamentului foarte activ, nu puteam să dăm foc direct la benzină. Clădirile din jur erau în flăcări şi obuzele veneau unul după altul cu mare viteză. Stînd în uşa buncărului, am răsucit o bucată de hîrtie pe care Bormann a aprins-o cu un chibrit şi eu am aruncat-o spre corpuri. Nu ştiu dacă şi alţii au încercat să aprindă benzina. În orice caz, n-am văzut nici o cîrpă. Cînd a luat foc benzina, o flacără gigantică a ţîşnit în sus. Am urmărit apoi incinerarea printr-o fantă din uşa buncărului care era închisă. Un lucru mi-a rămas fixat în memorie: aproape imediat, un genunchi al Evei Braun s-a ridicat. Se vedea bine că pielea de pe genunchi este deja prăjită. Cam la opt minute după ce a început arderea, am coborît din nou. Mai înainte însă, toţi cei de faţă i-au adresat lui Adolf Hitler un ultim salut. În afară de mine, de Günsche, Kempka, Goebbels şi Bormann, mai erau prezenţi şi alţii, inclusiv generalii Krebs şi Burgdorf, care stăteau în capul scărilor. Nu m-am mai întors la locul incinerării şi nici n-am mai aflat nimic din alte surse ...".

La 2 decembrie 1953, Kempka îşi amintea:

„În faţa ieşirii din buncăr, în interior, se aflau mai multe canistre cu benzină. Am luat imediat una din ele, m-am întors şi am turnat conţinutul peste Adolf Hitler, după ce i-am mutat braţul stîng, care era mai departe de corp, înapoi, lîngă trup. Am sărit înapoi în buncăr şi am mai golit încă două canistre peste Adolf Hitler şi peste Eva Hitler, iar Linge şi Günsche făceau acelaşi lucru. În timp ce se petreceau toate acestea, grădina era în permanenţă sub un foc puternic de artilerie. În uşa buncărului, discutam cum să aprindem focul. Günsche a sugerat să aruncăm o grenadă de mînă, propunere pe care eu am respins-o. Am găsit o cîrpă mai mare care se afla lîngă furtunurile de incendiu din faţa ieşirii. Günsche a luat cîrpa. Eu am deschis o altă canistră care mai era în faţa ieşirii şi am muiat cîrpa în benzină. Dr. Goebbels mi-a întins o cutie cu chibrituri. Am dat foc cîrpei. Günsche a aruncat cîrpa aprinsă peste Adolf Hitler şi Eva Hitler. Au luat foc imediat şi s-a produs o flacără uriaşă.
După ce am salutat, l-am urmat pe Goebbels înapoi în buncăr. Aici, Goebbels mi-a spus că trebuie să continuu să-mi îndeplinesc îndatoririle sub conducerea lui ca şi mai înainte. Nu am mai fost apoi implicat în incinerare şi nu am observat nimic în legătură cu asta ...".

Günsche, cea de-a treia persoană implicată în aprinderea focului la cele două cadavre, a declarat la 21 iunie 1956:

„Cînd m-am întors spre ieşirea din buncăr, după ce pusesem jos corpul Evei Braun, Kempka şi Linge ieşiseră deja afară purtînd canistre deschise. Toţi trei am turnat apoi benzină peste corpuri. S-ar putea să fi participat şi altcineva dintre cei prezenţi acolo. În această acţiune, probabil că toate cele nouă sau zece canistre care putuseră fi procurate – erau canistre ale armatei, cu cîte 20 de litri de benzină şi pline pînă la gură – au fost golite. Aprinderea benzinei era o problemă, din cauza

bombardamentului foarte puternic. Încercările de a aprinde focul cu chibritul n-au reuşit. M-am gîndit atunci să folosesc o grenadă, care era la îndemînă. În vreme ce-i deşurubam căpăcelul, am văzut că Linge făcuse deja un sul de hîrtie pe care tocmai îl aprindea Bormann. Bormann a aruncat imediat sulul afară şi uşa buncărului a fost închisă. În timp ce se închidea uşa, am văzut o vîlvătaie imensă. Am mai rămas o vreme în faţa ieşirii şi i-am ordonat din nou lui Hofbeck să nu lase pe nimeni nici să iasă, nici să intre. După aceea, la fel ca toţi ceilalţi, am coborît în buncăr. Înainte de a pleca, fiecare dintre noi a salutat, unii de afară, din faţa ieşirii, alţii din interior ...".

Arderea cadavrelor a fost văzută şi de alte persoane din Serviciul de Securitate care erau de serviciu pe partea dinspre grădină a buncărului, şi anume Hofbeck[249], Karnau şi Mansfeld. Hofbeck, care era de pază la uşa dinspre grădină, a declarat la 25 noiembrie 1955:

„Linge, Günsche şi Kempka au turnat imediat benzină peste corpuri. Văzusem mai înainte canistrele pe care le-au folosit ei pe palierul cel mai de sus al scării. Nu ştiu cîtă benzină a fost folosită, dar erau cel puţin cinci, însă nu mai mult de zece canistre pline. În timp ce se executa acest lucru, eu am fost cel ce le dădeam drumul lui Kempka, Günsche şi Linge înăuntru şi afară, deschizînd cîte o clipă uşa de fiecare dată. În acelaşi timp, bombardamentul continua foarte activ. După ce au fost golite canistrele, dr. Goebbels, Bormann, generalul Krebs, generalul Burgdorf şi Schädler, precum şi Kempka au păşit toţi afară şi l-au salutat pe cel mort, ridicînd braţul. După aceea, toţi cei implicaţi s-au întors repede în buncăr, iar eu am închis din nou uşa. Imediat după aceea, Bormann a întins o cutie de chibrituri de pe palierul de sus al scării, pe care a luat-o Günsche, Linge sau Kempka. Apoi Kempka a muiat o cîrpă în benzină. El sau Günsche au aprins cîrpa şi Günsche a aruncat-o peste corpuri, motiv pentru care eu am

deschis din nou uşa. În momentul acela, focul de artilerie a mai slăbit puţin. Prin uşa întredeschisă a buncărului, am văzut atunci o flacără uriaşă care se înălţa, urmată imediat de un fum gros.

După ce s-a dat foc cadavrelor, oamenii pe care i-am menţionat s-au întors în interiorul buncărului. Eu am rămas de pază şi am mai deschis încă o dată uşa ceva mai tîrziu, dar am putut s-o ţin deschisă numai cîteva clipe, pentru că veneau spre mine un fum gros şi gaze. Vîndul bătea spre uşă. Cînd am deschis uşa, am văzut că trupurile mai ardeau încă. Am avut impresia că cele două cadavre se contopiseră şi deveniseră mai mici. La ambele cadavre, genunchii erau cumva ridicaţi. Fiind foarte tulburat de această privelişte, am predat postul unuia dintre subordonaţii mei. La ora 22.00 m-am uitat din nou afară, pe uşa buncărului. Însă nu mai rămăsese nimic de văzut din cadavre ...".

Karnau a descris şi el arderea la 13 noiembrie 1953:

„La începutul după-amiezei zilei de 30 aprilie 1945 – era puţin după ora 14.00 – valetul lui Hitler, Heinz Linge, mi-a spus să părăsesc această încăpere, fără să-mi spună de ce. [Karnau se referă la camera de lîngă scară care ducea în sus din buncăr, spre ieşirea de urgenţă dinspre grădină, care servea drept cameră de gardă pentru serviciul de securitate.] La început am refuzat, dar în cele din urmă am cedat la insistenţele lui Linge şi m-am dus prin coridorul central al buncărului spre intrarea principală [Karnau se referă aici la scara care ducea jos, în buncăr, din sala de banchete de la Cancelaria Veche], unde era de pază camaradul meu Poppen. Am schimbat cîteva cuvinte cu Poppen, după care am ieşit afară prin uşa principală, cu intenţia de a mă întoarce în camera noastră de gardă prin ieşirea dinspre grădină. Uşa principală era cam la 40 m de ieşirea dinspre grădină. Cînd m-am apropiat de ieşirea dinspre grădină, am dat peste două trupuri care zăceau unul lîngă altul cam la 2–2,5 m de ieşire. Am

recunoscut imediat unul din acele cadavre ca fiind al lui Adolf Hitler. Stătea pe spate, înfăşurat într-o pătură. Pătura era dată la o parte în partea de sus a corpului, astfel încît capul şi pieptul erau descoperite. Craniul era parțial înfundat şi fața murdară de sînge închegat. Dar chipul putea fi lesne recunoscut. Al doilea cadavru era culcat cu fața în jos şi era acoperit în întregime cu o pătură, cu excepția părții de jos a picioarelor. Am recunoscut pantofii Evei Hitler, pe care îi cunoşteam foarte bine, fiindcă ne întîlnisem adesea în buncăr. Erau nişte pantofi negri din piele de antilopă.
În vreme ce mai întîrziam lîngă trupuri, o cîrpă aprinsă a zburat afară prin uşa de oțel a buncărului dinspre grădină şi a căzut aproape de picioarele cadavrelor, unde a provocat o flacără puternică. Nu ştiu cine a aruncat cîrpa. De unde mă aflam eu, nu se vedea interiorul ieşirii. Nu era nimeni în afară de mine în exteriorul buncărului. Cînd flacăra a țîşnit, partea superioară a trupului lui Hitler şi ambele picioare s-au ridicat. Şi cadavrul doamnei Hitler s-a mişcat. Aceste mişcări erau provocate, evident, de flăcări sau, mai bine zis, de căldură. În timp ce se petreceau toate acestea, întregul complex al Cancelariei se afla sub un foc susținut.
Atunci m-am întors pe acelaşi drum la uşa principală, mai mult tîrîndu-mă. M-am întors de mai multe ori şi m-am uitat la cadavre, care continuau să ardă. La uşa principală m-am întîlnit cu Poppen, i-am spus ce văzusem şi după aceea am intrat şi m-am întors în camera de gardă. La baza scărilor care duceau către ieşirea spre grădină m-am întîlnit cu *SS-Sturmbannführer* Schädle. Schädle mi-a spus că Hitler e mort şi cadavrul lui arde în grădină ...".

Hilko Poppen a confirmat la 30 iunie 1954 că a aflat de moartea lui Hitler de la Karnau:

„În după-amiaza zilei de 30 aprilie 1945 eram de gardă în *Führerbunker* (intrarea principală). A venit Karnau şi mi-a spus că Adolf Hitler şi Eva Braun erau morți şi că trupurile lor ardeau în grădină ...".

Erich Mansfeld a fost întrebat la Bremen, pe 1 iulie 1954, în legătură cu ceea ce văzuse din evenimentele din 30 aprilie 1945:

„Mengershausen și cu mine eram de gardă, în mod obișnuit, în turnul de observație ce fusese înălțat foarte aproape de ieșirea din buncăr spre grădină, dar nu era încă terminat. Turnul avea aproape 5–6 m înălțime. La aproximativ 3,5 m avea trei ferestre mici de observație de 60 x 60 cm și acoperite cu obloane de oțel. Intrarea din buncăr în turn nu era terminată, motiv pentru care se ajungea în turn numai pe la exterior, pe schelele care se mai aflau acolo. Una dintre cele trei ferestre dădea spre Unter den Linden, a doua spre Wilhelmplatz și a treia spre ieșirea din buncăr spre grădină. Mengershausen și cu mine făceam de serviciu cu schimbul, adică ne schimbam unul pe altul din trei în trei ore ...
La 30 aprilie 1945 l-am schimbat pe Mengershausen la ora 14.00. Ca și în zilele precedente, grădina se afla sub tirul continuu al artileriei și al mortierelor ...“.

Mansfeld continuă spunînd că a trebuit să părăsească postul ca să-și ia echipamentul din camera de gardă din buncăr și descrie cum a văzut cele două corpuri în timp ce erau cărate în sus, pe scări, și așezate pe jos în apropiere de ieșire. A recunoscut-o clar pe Eva Braun, dar nu l-a recunoscut pe Hitler, fiindcă trupul lui era înfășurat într-o pătură. După ce s-a urcat înapoi în turn, Mansfeld a continuat să observe ce se întîmpla:

„Prin fereastra care dădea spre ieșirea din buncăr, am văzut mai mulți oameni din *Leibstandarte* – cred că îmi amintesc că unul dintre ei era Jansen – alergînd către ieșirea spre grădină dinspre Cancelaria Veche. Oamenii duceau canistre cu benzină. Am închis imediat oblonul ferestrei dinspre buncăr și l-am deschis pe cel dinspre Unter den Linden ca să-mi

continuu observațiile. Însă cînd am deschis din nou oblonul care dădea spre ieșirea în grădină am văzut că cele două corpuri ardeau acum foarte tare. Am văzut, de asemenea, că mai multe canistre de benzină au fost aruncate din buncăr și au căzut în apropierea corpurilor. Nu se vedea nici un om. Am rămas după aceea în turn pînă pe la ora 18.00. În acest timp, trupurile au continuat să ardă. Am văzut de mai multe ori cum se aruncau canistre de benzină spre corpuri prin ieșirea din buncăr. Nu-mi amintesc să fi auzit explozii. În tot acest timp, grădina și clădirile din jur erau sub foc intermitent de artilerie ...".

Toți cei care s-au aflat în Cancelarie și în buncăr în ziua de 30 aprilie 1945 și care au supraviețuit și au fost interogați mai tîrziu au confirmat că trupurile lui Adolf Hitler și al Evei Braun au fost incinerate.

O problemă care s-a ridicat în literatura de specialitate încă din 1945 este aceea dacă trupurile lui Adolf și Eva Hitler au ars complet sau numai parțial – așa cum a fost cazul cu cadavrele celor doi Geobbels –, astfel încît să fi rămas resturi identificabile. După cum am văzut mai înainte, în diferite momente și din diferite motive, rușii au pretins că au fost găsite astfel de resturi, identificate, sustrase, îngropate undeva și redescoperite mai tîrziu. Bezemenski a mers pînă acolo încît a publicat raportul unei pretinse autopsii efectuate pe cadavrul lui Hitler!

Toate aceste povești se bazează, în esență, pe două presupuneri fundamentale, și anume că trupurile fuseseră așezate într-o adîncitură, o tranșee, un crater de obuz sau o altă depresiune a terenului care a împiedicat circulația aerului și a frînat astfel arderea, și că nu fusese suficientă benzină pentru ca incinerarea să se facă cum trebuie.

S-a afirmat în repetate rînduri că trupurile au fost așezate

într-un crater de obuz, un puț sau o adîncitură. Fotografii ruși au arătat și ei un puț sau un crater. În 1965, de exemplu, Kuby scria la p.194 a cărții sale[250] că „trupurile au fost așezate în ceea ce este cunoscut îndeobște sub numele de tranșee superficială, un fel de tranșee alungită în mijlocul ruinelor și al resturilor dărîmate“ și la p.195, Kuby continuă: „S-a turnat benzină din mai multe canistre peste trupurile înfășurate și așezate în aceste adîncituri alungite, ceea ce a împiedicat circulația aerului“. Aceleași declarații eronate pot fi găsite și la O'Donnell și Bahnsen, în lucrarea *Die Katakombe* (v. p.214). Toți martorii care au participat direct la incinerare – Linge, Günsche și Kempka – și cei mai mulți dintre cei care au văzut cum s-au desfășurat lucrurile din diverse locuri și poziții unde se aflau la datorie sau, pur și simplu, din întîmplare, toți au declarat că trupurile erau plasate unul lîngă altul pe o porțiune netedă de teren nisipos, la mică distanță de ieșirea din buncăr. Așa cum confirmă toți martorii, Cancelaria se afla în momentul acela sub un foc puternic de mortiere, astfel încît era foarte periculos ca cineva să rămînă mai mult timp într-un loc deschis. Putem presupune fără nici un dubiu că persoanele implicate nu aveau nici o intenție să se aventureze prea departe în grădină cu trupurile și cu canistrele de benzină, mai ales atunci cînd puteau reduce la minimum riscul personal plasînd corpurile într-un loc convenabil, aproape de ieșirea din buncăr. Nu există nici un motiv să punem sub semnul îndoielii aceste declarații, însă există mai multe relatări ale lui *SS-Rottenführer* Harry Mengershausen[251], unul dintre bodyguarzi, care era de serviciu la Cancelarie pe partea buncărului dinspre grădină.

Mengershausen este un tip de martor cu totul special. Pe de o parte, a făcut declarații compatibile cu cele ale altor martori și, deci, adevărate, pe de altă parte a făcut alte

declarații care diferă atît de mult de toate celelalte încît trebuie să punem sub semnul îndoielii veridicitatea lor. Cu toate acestea, întrucît Mengershausen a fost considerat, cel puțin la început, drept „martor-cheie“ de către ruși[252] – ceea ce nu l-a scutit însă de unsprezece ani de captivitate în diverse lagăre de prizonieri și de muncă –, trebuie să ne ocupăm de mărturia lui.

Dacă Mengershausen s-a prezentat de bunăvoie ca martor în fața rușilor, așa cum „se presupune că ar fi spus lt.col. Ivan Klimenko“[253], sau dacă a mărturisit numai că era de serviciu la Cancelarie după ce a fost prins de ruși în cercetările lor oarecum întîrziate din zilele de 3–4 pînă în 12 mai 1945, prin care căutau persoanele din anturajul imediat al lui Hitler, este o întrebare la care putem liniștiți să nu răspundem. În orice caz, i-a mințit pe ruși. Iar Bezemenski – care, pe vremea cînd și-a redactat lucrările din 1968 și din 1982, nu a avut acces la așa-numitul „Dosar Stalin“ de la Moscova, conținînd toate mărturiile celorlalți martori și toate informațiile adunate în legătură cu moartea lui Hitler – a crezut aceste minciuni și le-a publicat. Să dăm numai un exemplu. La paginile 168 și 169 ale cărții sale *Moartea lui Adolf Hitler* (ediția din 1982), Bezemenski scrie:

> „Martorul, Mengershausen, Harry, a declarat că, în calitate de membru al grupului SS de luptă Mundtke [Mohnke], a fost însărcinat cu paza Cancelariei și protecția personală a lui Adolf Hitler între 20 și 30 aprilie 1945. În jurul amiezii din ziua de 30 aprilie era de serviciu în clădirea Cancelariei Noi, unde trebuia să patruleze pe coridorul de la biroul lui Hitler pînă la sala de mese albastră [probabil că se referă la sala cu mozaic].
> În timp ce patrula pe coridorul menționat, Mengershausen s-a oprit în fața ferestrei celei mai îndepărtate a sufrageriei

albastre, cea mai apropiată de ieşirea din grădină, şi a observat ce se întîmpla în grădina Cancelariei.
La vizitarea locurilor pe care le-a indicat Mengershausen, declaraţiile lui s-au dovedit adevărate [?]. În timpul cît a patrulat în ziua de 30 aprilie 1945, Mengérshausen a putut observa foarte clar ceea ce se întîmpla în apropiere de ieşirea de urgenţă a *Führerbunker*-ului de la fereastra din sufrageria albastră. Mărturia martorului Mengershausen este cu atît mai credibilă cu cît, în mai 1945, am scos din craterul indicat trupurile carbonizate al unui bărbat şi al unei femei şi a doi cîini care fuseseră otrăviţi. Trupurile au fost recunoscute de martori ca fiind ale lui Hitler şi al secretarei sale particulare Ifa Braun [sic!].
Anexăm o schiţă rudimentară a locului unde au fost descoperite cadavrele lui Hitler şi al soţiei sale, precum şi fotografii ale locurilor pe care le-a indicat martorul Mengershausen ...".

După arestare, Mengershausen a fost imediat predat unui grup special al NKVD din cadrul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Interne, care a continuat să-l interogheze. La 25 aprilie 1956, Mengershausen a descris această experienţă:

„După ce am fost prins la 2 mai 1945, am prezentat mai întîi un document de identitate fals. Am fost însă identificat drept Harry Mengershausen. La început am susţinut că nu văzusem decît înmormîntarea lui Hitler la o anumită distanţă de Cancelaria Nouă, ceea ce au crezut. Am mai fost interogat de multe ori după aceea, mai ales după ce bucătarul şef Lange le-a spus ruşilor că declaraţia mea iniţială e falsă ...".

Şi acum începe povestea domnului Mengershausen. Pe lîngă alte multe poveşti, el le-a spus ruşilor două minciuni fundamentale: mai întîi, că dr. Stumpfegger l-a ucis pe Hitler făcîndu-i o injecţie intravenoasă cu cianură, apoi că el însuşi

a fost cel care a ars cadavrele lui Hitler şi al Evei Braun-Hitler într-un crater, absolut din întîmplare şi fără să fi primit nici un fel de ordine sau instrucţiuni în acest sens. În ceea ce priveşte arderea corpurilor, Mengershausen a spus că, ceva mai tîrziu, a fost din nou de serviciu la ieşirea din grădină (probabil că l-a înlocuit pe Hofbeck, care, aşa cum am văzut, a cerut să fie înlocuit din cauza stării lui emoţionale, provocată de faptul că îl văzuse pe Hitler mort):

> „Cînd am deschis-o [uşa spre grădină], cele două trupuri arzînd se aflau în imediata apropiere a uşii şi două sau trei canistre goale de benzină erau în dreapta, chiar în faţa uşii. Trupurile se aflau cam la 2–2,5 m de ieşire, paralele cu uşa, cu capetele spre Cancelaria Nouă şi cu picioarele în direcţia salonului de ceai. Eva Braun era în direcţia ieşirii. Pătura şi o parte din uniforma lui Hitler arseseră deja şi nu mai rămăsese decît cenuşa. Hainele Evei Braun arseseră complet. Focul se stinsese aproape de tot. Mai erau numai cîteva flăcări mici, pentru că cea mai mare parte din benzină fusese absorbită de terenul nisipos. Corpurile nu erau încă dezmembrate, nu se micşoraseră vizibil. Feţele erau încă uşor de recunoscut, părul le arsese complet. Nu se vedeau oase. Eva Braun arăta ca un cadavru despuiat. O parte din pielea lui Hitler era carbonizată, neagră. Eva Braun avea o culoare mai maronie.
> Am observat acum că Hitler avea o rană de intrare în tîmpla dreaptă. Puteam s-o văd de la ieşire. Rana de intrare era o gaură mică şi se vedea clar, deşi capul se carbonizase. Nu pot să spun dacă provenea de la o împuşcătură. În orice caz, era o gaură mică ...“.

„Mai tîrziu“ s-a apropiat de corpuri şi a văzut din nou rana de intrare sau gaura mică de la tîmpla dreaptă a lui Hitler. Nu erau alte răni. Capul lui Hitler era „puţin tras în sus“. Se formase „un fel de adîncitură“. Spatele craniului nu era

zdrobit. Dacă ar fi fost aşa, s-ar fi văzut. Eva Braun nu avea urme de răni împuşcate – cel puţin el nu a văzut nici una. Nu se vedeau nici un fel de alte vătămări corporale exterioare.

Abia acum a venit de jos şi Hofbeck şi s-a oprit lîngă el şi lîngă cele două cadavre. „Apoi au venit şi alţi oameni. Unul dintre ei era Mansfeld"; Hofbeck plecase din nou jos, în buncăr, cu ceilalţi, în timp ce el a rămas de pază la ieşire, împreună cu *SS-Unterscharführer* Glanzer, din garda personală. Au golit împreună peste cele două cadavre două canistre de benzină care se aflau pe palier. Între timp, focul „se stinsese complet". A luat atunci o bucată de hîrtie, a aprins-o şi a dat din nou foc cadavrelor. În momentul aprinderii s-a produs „o mică explozie", după aceea o flacără mare, care apoi a murit. Se degaja un fum gros şi negru. Toată treaba nu durase decît cîteva minute. Trupurile nu erau aşezate într-un „crater". Locul era mai degrabă neted.

Mengershausen încheie această parte a declaraţiei în felul următor:

> „În continuare, am fost schimbat din post şi m-am întors la postul de pază de la ieşirea din grădină în jurul orei 19.00, împreună cu Glanzer ...".

În lumina tuturor celorlalte probe, se poate presupune cu toată siguranţa că Mengershausen – chiar dacă este singurul martor disponibil pentru acest interval de timp – nu spune adevărul. Cît de departe a mers cu inventarea poveştilor se poate vedea dintr-un articol din *The Times*, 13 ianuarie 1956 (p.7):

> „Astăzi au sosit 285 de prizonieri, în cea mai mare parte civili, repatriaţi din Uniunea Sovietică. Printre cei eliberaţi se află şi un fost ofiţer SS pe nume Harry Mengershausen, care susţine

că i-a incinerat pe Adolf Hitler şi pe Eva Braun în ziua de 30 aprilie 1945. Deşi a turnat mai multe canistre de benzină peste cadavre, susţine că trupurile au rămas într-o stare bună. Apoi le-a îngropat într-un mic crater. Ruşii i-au cerut să identifice corpurile spre sfîrşitul lui iunie 1945. A fost dus într-o pădurice de lîngă Berlin, unde i s-au arătat două cadavre în lăzi de lemn".

Cred că nu mai este nevoie de nici un comentariu! Aşadar, să ne întoarcem la problema benzinei.

Am văzut deja din declaraţiile mai multor martori, inclusiv ale lui Günsche, Linge, Kempka şi a paznicului Hofbeck, că atunci cînd cadavrele au fost cărate afară din buncăr şi aşezate pe jos, în grădină, existau între cinci (numărul minim dat de Hofbeck) şi zece canistre – mai curînd între opt şi zece, după cum declară alţi martori – pline cu benzină, aşezate pe palierul din capătul scărilor. După cum relatează mulţi alţi martori, se pare că în ziua de 29 aprilie 1945 se adusese mai multă benzină în sala maşinilor din *Führerbunker*. Adjunctul lui Kempka, *SS-Hauptsturmführer* Karl Schneider, a declarat la 7 februarie 1956 că:

„În ziua de 28 aprilie am primit telefonic o cerere de benzină pentru *Führerbunker*. Mi s-a cerut să aduc toată benzina de care pot face rost. Kempka, care întîmplător era cu mine, a fost cel care a primit mesajul. Am putut să furnizez doar opt canistre. Asta era tot ce aveam. Am trimis atunci imediat patru oameni cu aceste canistre la *Führerbunker*. Nu ştiu cine a fost persoana care a telefonat de la buncăr. Nu aveam nici cea mai mică idee pentru ce era necesară benzina. Am presupus că este nevoie de combustibil pentru vreo maşină ...".

Mărturia lui Schneider este susţinută şi de Fritz Echtmann[254], tehnicianul dentar al dr. Blaschke, care a declarat în octombrie 1954:

„Am stat în aceeaşi celulă cu Schneider în închisoarea Lefortovo din Moscova din august 1945 pînă în ianuarie 1948. Am vorbit adesea cu el despre cele petrecute la Cancelarie. Schneider mi-a spus de mai multe ori că, cu trei zile înainte de moartea lui Hitler, Günsche comandase benzină de la el. Îi furnizase 120 de litri în şase canistre. Nu avea mai mult. Günsche i-a cerut o cantitate mai mare, dar după aceea s-a mulţumit cu 120 de litri. El [Schneider] a presupus atunci că era nevoie de benzină pentru vreo maşină. După aceea a aflat că a fost folosită la incinerarea cadavrelor ...".

La 29 martie 1955, *Vizeadmiral* Hans-Erich Voss a afirmat că:

„Şeful de garaj Schneider mi-a spus în închisoarea de la Moscova că el furnizase benzina. La 29 aprilie 1945 am văzut cu însumi vreo douăsprezece canistre care se aflau în partea superioară a *Führerbunker*-ului, şi erau tot acolo în ziua de 30 aprilie 1945 ...".

La 22 noiembrie 1955, fostul maşinist Johannes Hentschel a făcut următoarea declaraţie în legătură cu situaţia benzinei:

„De la 21 aprilie 1945 am fost permanent în camera maşinilor din *Führerbunker*. La 29 aprilie, Linge, Günsche şi Kempka au adus vreo opt sau zece canistre în camera maşinilor, unde au fost depozitate. Nu s-a spus nimic despre destinaţia acestei benzine şi nici eu n-am întrebat. Nu era de nici un folos în camera maşinilor, pentru că acestea funcţionau numai cu motorină tip diesel, şi aceasta se găsea în cantitate suficientă (zece sau douăsprezece butoaie a cîte 150–200 de litri fiecare). M-am mirat că aceste opt sau zece canistre de benzină au fost aduse în camera maşinilor. Mi-a trecut prin minte că ar putea fi ceva în legătură cu dispersarea iminentă a oamenilor ...
În timpul după-amiezei de 30 aprilie 1945 – era probabil între

orele 15.00 şi 16.00 –, Günsche şi Linge au venit şi au luat şase sau opt canistre. Nu mi s-a spus nici atunci nimic ...".

Din această mărturie se poate vedea că, înainte să înceapă incinerarea cadavrelor din după-amiaza zilei de 30 aprilie 1945, în camera maşinilor se aflau între opt şi zece canistre de benzină a cîte 20 de litri fiecare, pe lîngă canistrele ce se găseau la ieşirea din buncăr. Dar asta încă nu era toată cantitatea.

În declaraţia din 24 noiembrie 1954 (citată deja ceva mai înainte) gardianul Maximilian Kölz a spus:

„La puţin timp după aceasta [după ce văzuse trupurile lui Hitler şi al Evei Braun-Hitler cărate afară în ziua de 30 aprilie 1945], în timp ce stăteam din nou în capul scărilor [la intrarea principală în *Führerbunker*] au fost cărate în repetate rînduri canistre cu benzină din buncărul superior pe coridorul central. Nu-mi amintesc cine le căra. Günsche şi Linge nu erau printre ei în nici un caz. Îmi era limpede că această benzină va fi utilizată pentru arderea cadavrului lui Hitler ...".

Şi un alt membru al gărzii personale, *SS-Obersturmführer* Johann Bergmüller, a confirmat la 30 aprilie 1954 la München că, după moartea lui Hitler, au fost aduse din buncărul de sus mai multe canistre cu benzină pe coridorul central al *Führerbunker*-ului:

„Imediat după aceasta [adică după ce trupurile lui Hitler şi al Evei Braun au fost transportate în sus, pe scări], au venit mai mulţi oameni din buncărul de sus, fiecare ducînd cîte două canistre cu benzină – canistre obişnuite – prin coridorul central către buncărul de jos, în direcţia ieşirii spre grădină. Îi cunoşteam pe aceşti oameni din vedere şi ştiam că sînt şoferi din parcul de maşini al Cancelariei ...".

Deşi există anumite nepotriviri între toate aceste mărturii, putem totuşi trage concluzia că, în momentul în care s-a început incinerarea corpurilor, era suficientă benzină, mai multă decît s-a presupus iniţial. Şi, aşa cum a declarat Kempka, spre sfîrşitul după-amiezei de 30 aprilie s-a cerut şi s-a mai primit o altă cantitate de benzină, pentru a se continua incinerarea. Kempka a spus:

> „Cînd m-am întors în buncăr de la trupurile care ardeau în grădină, Rattenhuber mi-a cerut să mai fac rost de benzină pentru a continua incinerarea, iar eu am fost de acord. I-am dat imediat ordinele necesare lui Schneider prin telefon. În cursul după-amiezei, cînd m-am întors la garaje, Schneider mi-a raportat că executase ordinul. Nu ştiu cîtă benzină dusese...".

Această afirmaţie se leagă de declaraţia lui Mansfeld care susţine că în timp ce el era de gardă în turnul de observaţie, în după-amiaza de 30 aprilie, a observat „mai mulţi oameni din *Leibstandarte* alergînd spre ieşirea din grădină din Cancelaria Veche, purtînd canistre cu benzină". Este interesant de notat că, în 1950, Kempka, cel care susţinuse tot timpul mai înainte că fusese lipsă de benzină, a scris în cartea sa *Ich habe Adolf Hitler verbrannt* (Eu l-am ars pe Adolf Hitler), la p. 117:

> „Incinerarea a durat de la ora 14.00 pînă la aproximativ 19.00. În cele mai dificile condiţii, i-am pus pe oamenii mei să aducă cîteva sute [!] de litri de benzină în plus pe parcursul acestei după-amieze ...".

Am aflat mai înainte că *SS-Hauptsturmführer* Schneider, şeful garajului, a declarat că, atunci cînd Günsche i-a ordonat la început să-i livreze benzină, nu i-a putut da decît opt canistre, asta fiind tot ce avea. Şi totuşi, aceasta nu a fost toată benzina care se afla în vecinătatea Cancelariei şi a

Führerbunker-ului. Hans Fritzsche, directorul Departamentului Radio din Ministerul Propagandei condus de Goebbels, a făcut următoarea declarație la 5 februarie 1948 la Nürnberg:

„*R:* Pot să mai adaug ceva în legătură cu aceasta? Știu că mulți oameni au dezbătut problema dacă era posibil să fie incinerate cadavrele lui Hitler și al Evei Braun numai cu 180 de litri de benzină. Nu înțeleg deloc această obiecție, pentru că în ultimele săptămîni petrecute la Berlin am avut la dispoziție mai multă benzină decît în tot timpul războiului. Fusese adusă de pe aeroporturile care au trebuit evacuate. Și mai aveam încă 20 sau 30 de butoaie pline cu benzină în grădina Ministerului Propagandei. În ziua de 27 sau 28 aprilie am telefonat la Cancelarie și am întrebat dacă au nevoie de benzină, pentru că aveam așa de multă încît era, de fapt, de-a dreptul periculos. Cei de la Cancelarie mi-au spus: 'Și noi avem prea multă'. Mai tîrziu, cînd rușii m-au dus în grădina de lîngă *Führerbunker*, am văzut cu ochii mei mai multe canistre.
Î: Canistre de benzină?
R: Da. Am lovit cu piciorul în ele și erau toate pline. De aceea nu pot înțelege de ce se discută atîta despre acești 180 de litri. Nu înțeleg care este problema. Evident, a fost creată de declarațiile lui Kempka, șoferul lui Hitler.
Î: Ce părere aveți – este posibil ca el singur să fi procurat cei 180 de litri pentru a continua arderea, dar mai tîrziu arderea să fi fost întreținută de cantitățile mari de benzină disponibile?
R: După părerea mea, nu poate exista nici o îndoială cu privire la faptul că exista o cantitate suficientă de benzină ..."[255].

Concluzia care se desprinde de aici este că nu erau la dispoziție numai opt sau zece canistre care fuseseră comandate în prealabil, indiferent pentru ce scop, și luate apoi din camera mașinilor, unde se afla Hentschel, de către Günsche și Linge și folosite tot pentru incinerare. Mai mult chiar, așa

cum au declarat Kempka, Voss, Kölz, Mansfeld şi Schneider, s-a mai adus benzină în plus şi de la Cancelaria Veche, în timpul după-amiezei, după ce a început incinerarea, astfel că erau aproximativ 300 de litri de benzină disponibili pentru arderea celor două cadavre. Şi dacă îl credem pe Fritzsche, după ce totul s-a terminat, mai rămăseseră încă vreo cîteva canistre cu benzină.

Se înţelege că ruşii nu au făcut nici un fel de declaraţii credibile pe această temă, întrucît, potrivit teoriei lor, găsiseră „un cadavru", adică un corp omenesc întreg. În acest caz, trebuiau să susţină că nu fusese suficientă benzină! Ca o ultimă probă în această chestiune, Schneider a declarat că, atunci cînd ruşii l-au dus în grădină, pe 2 mai 1945, erau „aproximativ douăsprezece canistre goale lîngă ieşirea din buncăr". Cum o canistră de benzină a armatei conţine 20 de litri şi cum probabil că fuseseră pline, înseamnă că se folosise o cantitate totală de 240 de litri.

Ce s-a întîmplat aşadar în realitate cu trupul lui Hitler? În ce măsură a fost ars? Au mai găsit ruşii ceva care să semene a cadavru? Arderea unui cadavru în loc deschis nu se poate compara, evident, cu incinerarea într-un crematoriu şi nici măcar cu arderea unui corp sau a unei părţi a corpului într-o sobă, aşa cum se întîmplă în unele cazuri de crimă. În timpul incinerării, căldura înconjurătoare reflectată de pereţii sobei duce la distrugerea masivă a materiei organice. Dacă un cadavru este ars în aer liber, aşa cum s-a întîmplat cu Hitler şi Eva Braun, distribuţia căldurii diferă şi, în consecinţă, şi gradul de distrugere, mai ales că o mare parte din căldură se pierde în atmosferă. Cînd un corp omenesc este ars cu benzină în aer liber, primul lucru care arde este benzina din exterior, ceea ce provoacă o încălzire puternică a cadavrului. Apoi focul se extinde asupra îmbrăcăminţii, care arde mai repede sau mai încet, în funcţie de natura şi de structura materialului.

Cînd flăcările acționează în aer liber asupra suprafeței corpului vreme mai îndelungată – după cum susțin martorii, cadavrele au ars cel puțin de la ora 14.00 la ora 16.30 –, rezultatul final este carbonizarea. În timpul acestui proces, în țesutul subcutanat se formează aburi și în timpul arderii temperatura poate crește atît de dramatic încît suprafața corpului plesnește în mai multe locuri. Și craniul poate plesni tot ca urmare a acestui efect. Căldura face ca proteina din celulele musculare să se coaguleze, apoi să se contracte. Aceasta are drept rezultat contorsionarea (brațelor) sau contractarea și ridicarea părții superioare a corpului și a picioarelor, care rămîn în această poziție din cauza căldurii postume (așa-numita „poziție a scrimerului"). Din cauza căldurii, grăsimea corporală se topește și acizii grași eliberați ies din piele și sînt absorbiți de resturile textile și, cum ele devin la fel de inflamabile ca și țesuturile grase, activează procesul de ardere. Din cauza pierderii importante de substanță (apă și grăsime), cadavrul carbonizat se micșorează considerabil. Dacă arderea continuă mai mult timp, țesutul moale se consumă aproape în întregime. Nu mai rămîn decît oasele calcinate, fragile, care se dezintegrează ușor chiar fără aplicarea unei forțe exterioare.

Dacă ne întoarcem acum la declarațiile diverșilor martori la începutul incinerării, putem presupune că, din cantitatea furnizată și aflată la ieșirea din buncăr, inițial s-a turnat peste cadavre o cantitate de 150–200 de litri de benzină, pe o suprafață de aproximativ 2,5 mp. Chiar dacă scădem o anumită cantitate care a curs și a fost absorbită de solul nisipos, putem presupune fără teama de a greși că cel puțin jumătate din cantitatea de benzină utilizată a fost absorbită de haine și adunată pe pielea cadavrelor, în adînciturile dintre pături și corpurile celor morți.

Apoi cadavrelor li s-a dat foc neîntîrziat, așa că putem presupune că nu s-a evaporat o cantitate prea mare. Această

presupunere este susținută de observația că, atunci cînd s-a aprins focul, nu s-a produs nici o „explozie", ci o flacără mare s-a ridicat în sus. Linge – care afirmă că a privit focul aproximativ zece minute, ori de cîte ori se deschidea uşa pentru cîteva clipe – a spus că era un curent puternic de aer în sus, care făcea flăcările să se ridice.

Toate acestea arată că existau toate condițiile pentru un foc intens chiar de la început. Observațiile relatate de martorii acestei faze a procesului tind să confirme acest lucru. „Cînd s-a înălţat flacăra, partea superioară a corpului lui Hitler şi picioarele s-au ridicat. S-a văzut o mişcare şi la cadavrul doamnei Eva Hitler" (Karnau). „Un genunchi al Evei Braun s-a ridicat puţin în sus în timpul arderii. Carnea de pe genunchi era deja prăjită" (Linge). „Cînd am deschis uşa, am avut impresia că ambele cadavre se micşoraseră şi se lipiseră unul de altul. La amîndoi, genunchii erau puţin ridicaţi şi depărtaţi unul de altul" (Hofbeck). Aceastea toate sînt fenomene caracteristice primei faze a unui foc intens şi nu putem presupune că martorii erau experţi în asemenea chestiuni şi, deci, ştiau cum să-şi formuleze depoziția.

Important însă este de stabilit cît a durat arderea cadavrelor. Mengershausen a declarat că el, împreună cu Glanzer au turnat benzină din încă două canistre care mai rămăseseră şi se aflau pe palierul de sus al scării. Kempka, Kölz şi Voss au declarat că a mai fost adusă benzină pentru a se continua arderea. *SS-Hauptsturmführer* Ewald Lindloff, care a fost trimis de Günsche după numai 30 (!) de minute ca să vadă în ce stadiu a ajuns arderea, a raportat că trupurile erau deja carbonizate şi rupte, parţial şi din cauza unor răniri postume produse de şrapnele. Această declaraţie a lui Lindloff nu se contrazice cu mărturia lui Karnau şi Mansfeld, după care, pe de o parte, distrugerea părţilor principale ale cadavrelor s-a produs între ora 16.00 şi 17.00 şi, pe de altă

parte, că trupurile au continuat să ardă cel puţin pînă la ora 18.30.

Aşadar, dacă după numai 30 de minute, cadavrele „erau deja carbonizate şi arderea foarte avansată", cum arătau corpurile – sau, mai exact, resturile lor, căci nu se mai putea vorbi de „cadavre" – după două ore şi jumătate de ardere? Dacă luăm pentru comparaţie rămăşiţele lui Goebbels şi ale soţiei sale – au fost văzute de mai mulţi martori în timpul identificării lor de către ruşi la 1 mai 1945 –, trebuie să presupunem că tot ce a rămas din Hitler erau nişte oase calcinate cu resturi de ţesuturi lipite de ele. Cadavrele lui Goebbels şi al soţiei sale au fost arse cu o cantitate relativ mică de benzină (nici măcar patru canistre, adică mai puţin de 80 de litri; restul a fost folosit pentru a se incendia camera de aşteptare din buncăr) şi au ars numai o perioadă relativ scurtă de timp. Cu toate aceste, distrugerile erau atît de grave încît la Goebbels, de exemplu, un antebraţ era ars complet, iar soţia sa, Magda, arsese într-o asemenea măsură încît era „absolut de nerecunoscut".

Singurele declaraţii pe care le avem în legătură cu starea rămăşiţelor lui Hitler şi ale Evei Braun-Hitler după ardere sînt cele ale gardienilor Karnau, Mansfeld şi Mengershausen. Karnau a declarat la 13 noiembrie 1953:

> „În ultima parte a după-amiezei de 30 aprilie 1945, am părăsit din nou buncărul prin ieşirea principală [prin sala de banchete din Cancelaria Nouă]. Între timp fusesem absolut singur. Şi atunci am văzut că cele două cadavre arseseră, rămînînd numai schelete. Era pe la ora 17.00. Nu se mai vedeau flăcări, dar mai erau cocoloaşe de cenuşă albă care se ridicau în sus. Dorind să încredinţez pămîntului rămăşiţele, într-un crater cu o adîncime de jumătate de metru aflat cam la distanţă de un metru, am încercat să împing rămăşiţele în crater cu

piciorul. La prima atingere, ambele schelete s-au dezmembrat. N-am mai putut să-mi duc planul pînă la capăt, pentru că a început un foc puternic de artilerie ...".

Karnau a fost şi el întrebat, pe 30 iunie 1954, în legătură cu starea rămăşiţelor celor doi şi şi-a detaliat depoziţia anterioară:

„În legătură cu termenul 'schelete' pe care l-am folosit la interogatoriul din 13 noiembrie 1953, aş dori să aduc o corecţie şi să adaug că nu am văzut nici un fel de oase. Ceea ce am găsit a fost o grămadă de cenuşă, care s-a dezintegrat cînd am atins-o cu piciorul.
Nu ştiu ce s-a întîmplat cu rămăşiţele. Presupun că au fost împrăştiate de focul de artilerie puternic şi de bombardamente. Nu m-am mai dus la resturile din grădină ...".

Mai înainte însă, Karnau a relatat o altă poveste în legătură cu ora, într-un interviu la Radio Germania de Nord-Vest („Ecoul zilei", 1951):

„*Î:* Şi ce s-a întîmplat după aceea cu trupurile care ardeau sau, mai bine zis, cu rămăşiţele lor, cu alte cuvinte – cu cenuşa?
R: Pe la ora 18.00 m-am dus din nou acolo. Trebuia să iau ceva din camera mea din buncăr. Am văzut că Hitler şi Eva Braun arseseră aşa de tare încît se vedeau bine scheletele. Pe la ora 20.00 – nu pot să spun dacă se mai turnase benzină peste ele între orele 18.00 şi 20.00 –, dar cînd am ajuns din nou acolo la ora 20.00, cocoloaşele de cenuşă erau spulberate de vînt".

În 1954, Karnau a spus că nu s-a mai dus să vadă rămăşiţele din grădină, însă în 1951 spusese că se dusese din nou la locul cu pricină pe la ora 20.00. O scăpare a memoriei? Probabil că această chestiune nu va putea fi niciodată

elucidată. Oricum, în ambele cazuri, Karnau a declarat limpede că tot ce mai rămăsese din Hitler erau nişte oase calcinate, gata să se spulbere.

La 1 iulie 1954, Mansfeld a declarat:

„Karnau a apărut apoi în turn pe la ora 18.00. Mi-a strigat să cobor. Oricum, acum totul se terminase. Ne-am dus atunci la locul focului. Am văzut acolo două cadavre carbonizate şi chircite, care nu mai erau identificabile ...".

Mansfeld continuă povestind că acum toţi se pregăteau să se disperseze. Printre altele, superiorul lui, Högl, i-a spus că trebuie să-şi ardă documentele de indentitate:

„Atunci mi-am ars imediat cartea de identitate în faţa ieşirii din grădină. La ora aceea [cu alte cuvinte, după ora 18.00], cadavrele mai ardeau încă".

Mansfeld a mai fost interogat încă o dată la 7 septembrie 1955 şi a spus că „ultima dată cînd am văzut cadavrele, erau în locul unde fusese focul şi complet carbonizate".

Dintre cei trei martori supravieţuitori care au dat declaraţii în legătură cu starea cadavrelor după ardere, doi susţin că nu mai rămăsese nimic decît „o grămadă de cenuşă" (Karnau) sau „cadavre complet carbonizate" (Mansfeld). Al treilea martor, Harry Mengershausen, spune iarăşi o poveste cu totul diferită, de care ne vom ocupa mai pe larg în continuare. În declaraţia pe care a făcut-o la 25 aprilie 1956, el prezintă următoarea descriere a rămăşiţelor:

„Hitler a fost atît de ars încît nu i se mai vedeau labele picioarelor, gambele erau arse pînă la jumătate, iar partea superioară a corpului, capul, forma capului, această parte nu mai putea fi recunoscută ca fiind Hitler ...".

Mengershausen merge chiar mai departe şi spune că suprafaţa corpului devenise o crustă, iar faţa, deşi carbonizată, putea fi încă recunoscută, fiind păstrată în întregime!

Dacă îi credem pe Karnau şi pe Mansfeld, atunci în jurul orei 18.00, în ziua de 30 aprilie 1945, nu mai rămăsese nimic din trupurile lui Hitler şi al Evei Braun în afară de o grămadă de cenuşă şi nişte oase calcinate, şi absolut nimic ce ar fi putut fi identificat mai tîrziu. De aceea, nu ne miră că nici unul dintre cei aflaţi în buncăr nu s-a preocupat de îngroparea „rămăşiţelor"; pentru că nu mai existau rămăşiţe de îngropat.

În realitate, cei mai mulţi dintre cei rămaşi în buncăr nu mai erau nicicum preocupaţi de Hitler. Războiul era pierdut, *Führer*-ul mort, ruşii la numai cîteva sute de metri de Cancelarie şi apărarea germană se prăbuşea. Fiecare era preocupat acum de propria-i soartă – să se sinucidă? să lupte pînă la sfîrşit? să încerce să ajungă în vest? să rămînă pe loc şi să se lase prinşi de ruşi?

Că într-adevăr aşa au stat lucrurile se poate deduce din mărturiile supravieţuitorilor. Aşa cum am văzut, singurii supravieţuitori care au putut da declaraţii în legătură cu arderea trupurilor şi starea lor aproximativ între ora 16.00, cînd a fost aprins focul, şi 18.30, cînd ultimii martori credibili care susţin că le-au văzut, sînt gardienii SS Karnau, Mansfeld şi Mengershausen. Nici unul dintre membrii eşalonului superior – Rattenhuber, Günsche, Linge, Kempka, Mohnke, Axmann sau Baur – nu a declarat după aceea că s-a mai dus afară să vadă ce s-a întîmplat cu cadavrele şi dacă ordinele lui Hitler – să se asigure că trupurile lor au ars complet – au fost sau nu aduse la îndeplinire. Putem înţelege că unii dintre ei voiau să se cruţe de oribila privelişte pe care o ofereau trupurile care se prăjeau încet, iar alţii, aşa cum se pare că ar fi spus Goebbels, pur şi simplu nu suportau să-l vadă pe fostul lor

lider şi idol arzînd sub ochii lor. Oricare ar fi adevărul, este totuşi surprinzător că nici Günsche şi nici Linge, care fuseseră însărcinaţi personal de Hitler să execute acest ordin, nu s-au mai întors sus.

Linge a fost chestionat în acest sens pe 9 februarie 1956. El a spus:

> „Nu am participat activ la continuarea arderii şi nici nu am văzut, personal, nimic în legătură cu aceasta. Mai mult chiar, nu am văzut nici ce s-a întîmplat cu rămăşiţele; în timpul prizonieratului, Günsche mi-a spus că îi dăduse ordin unui soldat din SS, pe nume Hans Reisser, să ia cîţiva oameni din *Leibstandarte* şi să îngroape rămăşiţele. Günsche nu mi-a spus dacă ordinul a fost executat sau nu ...".

Este vorba despre adjutantul personal al lui Hitler, Otto Günsche, căruia Hitler i-a ordonat „să ardă cadavrul", acţiune de care îl făcea personal răspunzător. Dar dacă e să dăm crezare declaraţiei lui din 1956, nici Günsche nu pare să fi fost foarte preocupat de starea rămăşiţelor pămînteşti ale lui Hitler. Dacă ţinem seama de personalitatea lui foarte puternică, lucrul acesta este greu de înţeles, căci contravine comportamentului său normal. Indiferent ce va fi spus Günsche cînd a vorbit cu el, se pare că Trevor-Roper avea dreptate în 1946, cînd conchisese din declaraţia lui că:

> „Din acest moment, se pare că nimeni n-a mai dat doi bani pe trecut sau pe cele două cadavre care mai ardeau încă în grădină. Aşa cum a declarat gardianul mîhnit, era trist să vezi cît de indiferenţi deveniseră cu toţii faţă de trupul neînsufleţit al *Führer*-ului ..." [256].

Trevor-Roper se referă la declaraţia lui Hermann Karnau la interogatoriul de la sediul britanic din Bad Oeynhausen, pe

20 iunie 1945: „Este trist că nici unul dintre ofiţeri nu a părut să fie preocupat de trupul *Führer*-ului ..." [257].

La 20 iunie 1956, Günsche a declarat următoarele despre rămăşiţele pămînteşti ale lui Hitler:

„Nu m-am mai întors la locul focului şi de aceea nu pot să spun dintr-o observaţie directă în ce măsură fuseseră cadavrele distruse de foc. Am avut grijă de rezolvarea problemei rămăşiţelor pămînteşti ordonînd *SS-Hauptsturmführer*-ului Lindloff să le îngroape în grădină, într-un loc potrivit. I-am dat acest ordin lui Lindloff cam la o jumătate de oră după ce m-am întors de la locul focului. În timpul zilei, Lindloff mi-a raportat că adusese la îndeplinire ordinul împreună cu un alt membru al gărzii personale. Mi-a spus şi numele camaradului său. Cred că era vorba de *SS-Obersturmführer* Hans Reisser. Cînd Lindloff mi-a raportat că s-a ocupat de rămăşiţele pămînteşti ale lui Hitler şi ale Evei Braun, pe 30 aprilie 1945, mi-a spus că după treizeci de minute cadavrele erau carbonizate şi se rupseseră. Resturile, care erau 'într-o stare oribilă', prezentau şi răni mari. După părerea mea, este posibil ca aceste răni să fi fost provocate de detonarea obuzelor sau bombelor. În zilele de 30 aprilie şi 1 mai, ca şi în cele precedente, grădina s-a aflat aproape tot timpul sub un foc puternic de artilerie şi a fost bombardată, chiar şi cu napalm. Începînd cam din 25 aprilie, multe cadavre au fost îngropate în grădină, al cărei teren era nisipos. Erau mai ales oameni care muriseră în spitalul de campanie ce se instalase în Cancelarie ...".

Günsche susţine că Lindloff şi Reisser au fost cei care au avut grijă de înlăturarea rămăşiţelor. Hans Reisser a fost întrebat în legătură cu aceasta pe 31 iulie 1956 şi a spus:

„Apoi Günsche mi-a ordonat să înlătur resturile celor două cadavre după ce se termină totul. Trebuia să fac acest lucru împreună cu Ewald Lindloff. Cam după o oră sau o oră şi

jumătate, Günsche a spus că nu mai este nevoie. Lindloff se ocupase deja de treaba asta. De aceea nu m-am mai dus din nou la locul focului. Lindloff nu mi-a spus nimic în legătură cu faptul că împlinise ordinele şi nici eu nu am aflat nimic de la ceilalţi oameni despre ceea ce se întîmplase cu rămăşiţele pămînteşti ale lui Adolf Hitler ...".

Nu mai putem să-l întrebăm pe Ewald Lindloff despre această chestiune, nici dacă a folosit anumite mijloace pentru a distruge rămăşiţele lui Hitler. A fost ucis pe podul Weidendamm pe 2 mai, pe cînd încerca să scape din încercuire. Cu toate acestea, din dovezile deja existente, putem presupune că *SS-Hauptsturmführer* Ewald Lindloff a fost groparul lui Hitler – dacă, în general, a existat o asemenea persoană.

Nu am putut înţelege şi nu înţeleg nici acum purtarea lui Linge şi a lui Günsche la vremea respectivă. Nici unul dintre ei nu s-a ocupat personal nici de arderea cadavrelor, nici de înlăturarea rămăşiţelor. Cînd l-am întrebat, *Herr* Günsche nu a reuşit să-mi ofere o explicaţie satisfăcătoare. Trebuie să luăm însă în considerare faptul că, atît Linge, cît şi Günsche au petrecut mult timp într-o legătură zilnică cu Hitler şi stabiliseră deja o relaţie strînsă cu el. Cum amîndoi îl iubeau şi îl respectau, este de înţeles că nu au vrut să-l vadă prăjindu-se şi desfăcîndu-se în bucăţele. Aşa cum au declarat mai tîrziu secretarele Else Krüger şi Gertraud Junge, Günsche ar fi spus că incinerarea trupului lui Hitler fusese cea mai cumplită experienţă din viaţa lui.

Să încercăm să examinăm acum imaginea care rezultă din dovezile prezentate şi discutate pînă acum în legătură cu plecarea lui Hitler de pe scena istoriei. Cancelaria este în ruine, clădirile bombardate fumegă, bombe şi obuze cad peste tot. Ruşii trag cu armament greu, mortiere şi cu înfricoşătoarele „orgi Stalin". Explozivi puternici şi bombe cu napalm detonează

în grădină, arteziene de țărînă țîșnesc din pămînt, se formează nenumărate cratere care sînt apoi acoperite din nou. În mijlocul acestui dezastru zac două cadavre arzînd, zdrobite de șrapnele și dezintegrîndu-se treptat. Cu adevărat o scenă de infern! Și acest bombardament a continuat nu numai toată ziua de 30 aprilie, dar chiar și pe 1 mai, cu alte cuvinte – o zi și jumătate.

Chiar dacă n-a încercat nimeni să îngroape puținul care mai rămăsese din trupul lui Adolf Hitler, nu este de mirare că rușii nu i-au găsit cadavrul. Dar chiar de la început au pretins că l-au găsit! Pentru a încerca să înțelegem acest lucru, trebuie să ne întoarcem din nou la declarațiile lui Harry Mengershausen, martorul-cheie al rușilor în 1945. După întoarcerea din prizonieratul rusesc, Mengershausen a relatat o poveste de-a dreptul incredibilă cînd a fost intervievat în ziua de 25 aprilie 1956:

> „Și cum Hitler își exprimase dorința de a nu cădea în mîinile inamicilor nici viu, nici mort, noi [Mengershausen și Glanzer] am hotărît să îngropăm cele două corpuri. Știam de dorința lui și am căutat mai întîi o lopată ...".

Mengershausen continuă apoi și descrie cum a adus Glanzer lopata și a luat două scînduri. El, Mengershausen, a nivelat după aceea fundul unui crater adînc de doi metri (sic!) și „am săpat o cavitate mică în partea de jos a peretelui craterului". Munca a trebuit să fie întreruptă de mai multe ori din cauza obuzelor. Toată activitatea a durat cam o oră și jumătate. Mengershausen susține că suprafața corpului făcuse crustă, însă fața era foarte bine păstrată, deși se înnegrise. Apoi, peste cadavre s-a pus cam un metru de pămînt. În timp ce făcea aceasta, Mengershausen a dat peste corpul lui Blondi și după aceea a acoperit și corpul cîinelui din nou.

La lăsarea serii – era cam în jurul orei 20.30, a venit Bormann şi a întrebat unde se află cadavrele. Nu a cerut să i se arate locul exact. Apoi s-a întors curînd sus. Cam zece minute mai tîrziu a apărut şi Rattenhuber. A plîns. „L-am slujit pe *Führer* timp de zece ani, iar acum zace acolo." Acestea au fost ultimele cuvinte ale lui Rattenhuber. Cadavrele au fost îngropate de el, Mengershausen, şi de Glanzer, din proprie iniţiativă, fără instrucţiuni din partea nimănui.

Este o poveste care contrazice total ceea ce au spus alţi martori. Mengershausen vrea să ne facă să credem că el şi cu Glanzer au lucrat timp de o oră şi jumătate sub focul neîntrerupt al inamicului, pentru a îngropa cadavrele într-un crater adînc de doi metri, aflat la cîţiva metri în dreapta ieşirii din buncăr. Mengershausen descrie totul cu lux de amănunte: Glanzer aduce o lopată. Mengershausen nivelează fundul craterului şi sapă o mică adîncitură. Două scînduri aduse de Glanzer sînt puse în crater. Corpurile sînt trase în crater şi aşezate unul lîngă altul. Sînt acoperite cu un metru de pămînt. Este găsit cîinele şi îngropat din nou, împreună cu stăpînul său.

Atitudinea şi personalitatea lui Harry Mengershausen fac ca această poveste să fie incredibilă. Susţine că a îngropat cadavrele din proprie iniţiativă, fără să fi primit instrucţiuni în acest sens. Date fiind împrejurările de atunci, acest lucru este de necrezut. Mengershausen era un grad inferior din Serviciul de Securitate al *Reich*-ului. Nu poate fi adevărat că şi-a riscat viaţa pentru a-l îngropa pe Hitler şi pe Eva Braun-Hitler numai din pură afecţiune şi admiraţie pentru *Führer*, fără să fi primit nici un fel de ordine directe în această direcţie.

Este mult mai probabil ca de această înmormîntare – dacă va fi existat aşa ceva – să se fi ocupat unul dintre ofiţerii superiori din personalul lui Hitler. Şi Günsche fusese acela

care primise ordine directe în acest sens, înaintea oricui altcuiva. Am văzut deja că Günsche, indiferent din ce motive, nu s-a ocupat personal de această treabă şi i-a dat ordin lui Ewald Lindloff să o rezolve. Şi potrivit declaraţiei lui Günsche, Lindloff i-a raportat în jurul orei 18.30 că puţinul care mai rămăsese din Adolf Hitler după mai multe ore de ardere şi bombardamente cu obuze fusese înlăturat. Fără îndoială că această versiune este mult mai aproape de adevăr.

Mengershausen susţine că, după ce a fost făcut prizonier, le-a arătat ruşilor, în ziua de 8 sau 9 mai 1945, locul unde fuseseră îngropate cadavrele (după declaraţiile ruşilor, era mai 1945). În 1948, de exemplu, a făcut o astfel de declaraţie către Fritz Echtmann în timp ce erau împreună la închisoarea din Moscova. Echtmann îşi amintea la 15 octombrie 1954:

> „Din ianuarie 1948 pînă în august 1951, am fost în aceeaşi celulă cu Mengershausen, mai întîi la închisoarea Lefortovo, apoi la Butîrka. Am discutat adesea despre experienţele de pe vremea cînd eram la Cancelarie. Mengershausen mi-a spus că fusese martor la arderea cadavrelor lui Hitler şi al Evei Braun-Hitler. Corpurile au fost puse într-un crater de bombă. Mai tîrziu, după ce focul s-a stins, s-a uitat mai de aproape la cadavre. Hitler mai putea fi recunoscut de cei ce-l cunoscuseră în viaţă. Mai tîrziu a primit ordin de la Rattenhuber să îngroape resturile ambelor cadavre în grădină. Resturile au fost îngropate lîngă zid. Mengershausen nu mi-a descris exact locul, însă mi-a spus că era în acea parte a grădinii care este mai aproape de strada Hermann-Göring. Mengershausen mi-a spus că le-a arătat locul şi ruşilor ...".

În afară de Mengershausen cu povestea lui fantastică, şi alţi oameni au „mărturisit" ruşilor unde se află locul „în care au fost îngropate cadavrele". Mecanicul Johannes Henschel, de pildă, „auzise" că rămăşiţele lui Hitler fuseseră îngropate sub pergola dintre ieşirea spre grădină şi salonul de ceai. Sursa

lui de informații ar fi fost ordonanțele Wauer și Arndt. Arndt a fost însă doborît cu avionul la 22 aprilie 1945, în apropiere de Börnersdorf, iar Wauer fusese ucis în timpul încercării de retragere din Cancelarie în ziua de 2 mai 1945.

Gardianul Maximilian Kölz a făcut și el o declarație bazată pe informații din auzite, în care a spus că, deși el personal nu văzuse nimic, auzise că rămășițele lui Hitler și ale Evei Braun fuseseră aruncate în piscina din grădina Cancelariei Noi:

„... în piscina din grădină, din fața biroului lui Hitler ... Piscina era o lucrare ornamentală de 20 m pe 30 m și întotdeauna plină cu apă. Nu-mi amintesc dacă am aflat asta de la Hofbeck sau de la Henschel. Și nici nu știu dacă Hofbeck sau Henschel știau acest lucru din observație directă. Era în timp ce ne adunam pentru retragere, în noaptea de 1 mai 1945 ...".

La rîndul lui, și Kempka a declarat la 2 decembrie 1953 că rămășițele pămîntești fuseseră îngropate în apropiere de un zid în ruină al casei lui și a lui Linge, la o oarecare distanță de ieșirea din buncăr.

„În jurul orei 19.30, Rattenhuber și cu mine ne-am dus din nou să vedem focul. Rattenhuber este cel care mi-a cerut să merg, ca să vedem cum a mai progresat focul. N-am găsit decît cenușă. Focul se stinsese. Rattenhuber a spus că ordonase ca resturile să fie îngropate în apropiere de ruinele casei unde locuisem cu mai înainte. Aceasta era cam la 25 m de ieșirea din buncăr. Nu am văzut dacă intenția lui a fost sau nu executată și de către cine. Oricum, Rattenhuber mi-a spus seara, tîrziu, pe 30 aprilie, că cenușa fusese îngropată ...".

Așa cum am mai văzut, la 26 noiembrie 1955, Rattenhuber a declarat că el nu a fost în locul în care au fost arse cadavrele și nici nu a dat nici un fel de ordine în legătură cu

înlăturarea resturilor. Afirmația că ar fi vizitat locul împreună cu Kempka nu era adevărată.

Este interesant că, după ce a fost arestat la Hintersee, în apropiere de Berchtesgaden, Kempka a făcut o declarație cu totul diferită, pe 20 iunie 1945:

> „Din cîte știu eu, nu s-a mai făcut nimic după aceea pentru a se îndepărta cenușa cadavrelor din locul unde arseseră. Nu a fost necesar, din cauză că urmele fuseseră deja șterse de focul neîntrerupt de artilerie din cartierul guvernamental ...".

SS-Hauptsturmführer Karl Schneider a contribuit și el cu probe „din auzite" atunci cînd a declarat:

> „În ziua de 30 aprilie 1945, către miezul nopții, m-am dus din nou în *Führerbunker* și după aceea la ieșirea dinspre grădină. Aici mi s-a spus că resturile fuseseră îngropate în apropiere de casa unde locuiau Kempka și Linge. Nu-mi amintesc cine mi-a spus asta. Nu am vizitat locul menționat...".

Dacă analizăm toate acestea, obținem mai multe „morminte" diferite, conținînd de la „cadavre încă identificabile" pînă la „numai cenușă".

Dar să ne întoarcem acum la ruși. Aceștia – după cîteva săptămîni de ezitare – au pretins că au găsit corpul lui Hitler. În realitate, au găsit mai multe cadavre în grădina Cancelariei, în ruinele clădirilor și în buncăre. Rușii erau foarte suspicioși și au fotografiat toate celelalte cadavre, ale lui Goebbels, al Magdei Goebbels, al celor șase copii Goebbels, al generalului Krebs etc. și, pentru a fi siguri, au pus să fie identificați de toți martorii de care dispuneau – Hans Fritzsche, Wilhelm Exhold, Karl Schneider și Käthe Heusermann, pentru a-i numi numai pe cîțiva dintre ei. În mod surprinzător, în cazul cadavrului lui Hitler au omis să facă acest lucru. Nici pînă în ziua de

astăzi ruşii nu au prezentat nici o dovadă că ar fi găsit cadavrul lui Hitler. În acest context, putem să dăm uitării acel „raport al autopsiei" prezentat de Bezemenski. Unde sînt fotografiile autentice? Unde este radiografia craniului lui Hitler, cu maxilarul inferior şi cel superior? Unde este presupusa ladă căptuşită cu plumb în care se află cadavrul identificabil al lui Hitler? De ce nu a fost arătat martorilor făcuţi prizonieri de ruşi? Deşi în 1945 – şi pe tot timpul reconstituirii evenimentelor, în 1946 – ruşii le-au spus mereu lui Linge, Günsche, Baur, Hofbeck, Henschel şi celorlalţi că vor fi „confruntaţi cu trupul lui Hitler", nu l-au arătat niciodată nici unuia dintre aceşti oameni.

O să revenim mai tîrziu la acest subiect. Să vedem acum ce spun despre el Linge şi Baur. La 9 februarie 1956, Heinz Linge a declarat:

> „La Berlin, la sfîrşitul lui aprilie 1946, l-am întrebat pe anchetator dacă sînt în posesia cadavrului lui Hitler. Atunci mi s-a spus că s-au găsit multe cadavre, dar că nu se ştia care era al lui Hitler. Am avut această discuţie cu lt.col. Klaus [Klausen], menţionat mai înainte ...".

Şi *Flugkapitän* Hans Baur a spus la 24 noiembrie 1955:

> „... după ce am ajuns la Berlin, am fost interogat de un comisar pe care îl ştiam deja, Krause [Klausen], care venise cu noi de la Moscova. Acest comisar avea gradul de locotenent-colonel. Mi-a spus că venise timpul să se hotărască ce să se facă cu cadavrele. Ni se vor arăta cadavrele şi va trebui să spunem dacă recunoaştem trăsături care ar putea să-i indice pe Hitler sau pe Eva Braun. Corpurile fuseseră conservate pînă acum. Acum venise momentul să se decidă dacă vor fi păstrate aşa sau vor trebui distruse. Dar nu a avut loc nici o confruntare de cadavre ...".

Singura persoană care susţine că a văzut cadavrul lui Hitler este, din nou, prietenul nostru Harry Mengershausen. El relatează că, la începutul lui iunie 1945, a avut loc o inspecţie în „locul" unde se pretindea că fusese îngropat cadavrul lui Hitler. Craterul a fost săpat din nou! Trebuie să amintim că grădina Cancelariei, ca şi zona înconjurătoare, era un imens cîmp de cratere. Faptul că Mengershausen vorbeşte deja de un anumit crater este o indicaţie că minte. Mengershausen continuă afirmînd că la începutul lui iulie a fost dus din închisoarea Friedrichshagen la un puţ deschis dintr-o pădurice apropiată pentru a identifica trei cadavre. Fiecare cadavru era pus separat într-o „ladă mică de lemn". Cadavrele erau ale lui Hitler, al lui Goebbels şi al doamnei Goebbels. Mengershausen susţine că a recunoscut „clar" cadavrul lui Hitler după forma specifică a capului, după forma nasului şi după lipsa labei piciorului. „De la distanţă", n-a putut să vadă dacă maxilarul lui Hitler mai era acolo. Toată „vizionarea cadavrelor" a durat mai puţin de două minute!

Încă o dată, Mengershausen spune o altă poveste – cu numeroase amănunte, ca de obicei – care nu se potriveşte, pur şi simplu, cu împrejurările. Este imposibil ca Mengershausen să fi fost în stare să vadă forma „specifică a nasului" lui Hitler! Nasul, la fel ca toate celelalte ţesuturi moi ale feţei, trunchiului şi extremităţilor, arseseră cu siguranţă complet în timpul incinerării îndelungate. Un craniu care este expus la căldură mare poate să-şi păstreze forma oaselor mai mult timp, nu însă şi trăsăturile distinctive pe care le dau ţesuturile moi ale feţei.

În 1945 mai exista încă un martor care fusese implicat îndeaproape în faza finală a distrugerii cadavrelor lui Adolf Hitler şi al Evei Braun-Hitler, poate chiar mai mult decît Harry Mengershausen. Acesta este Hermann Karnau, prizonier la britanici. La 13 noiembrie 1953, Karnau a spus:

„În noiembrie 1945 am fost dus de la Esterwegen la Berlin. Acolo, un ofițer al Serviciului Secret mi-a spus că trebuie să dau o mînă de ajutor pentru căutarea rămășițelor lui Hitler. Totuși, acest lucru nu s-a întîmplat din cauza refuzului rușilor...".

În 1946, Trevor-Roper a scris în acest sens: „Ei [rușii] l-au ignorat pe Hermann Karnau și declarația lui"[258]. De ce au refuzat rușii să-l asculte pe Karnau la sfîrșitul anului 1945 și să recurgă la ajutorul lui pentru a identifica trupul lui Hitler? Nu există decît un singur răspuns la această întrebare: nu aveau nici un cadavru!

Mai tîrziu, diverși martori au declarat absolut independent unul de altul că 13 sau 15 cadavre sau părți de cadavre fuseseră găsite în apropierea ieșirii din buncăr, unele dintre ele nemaifiind identificabile. Ca să dăm un singur exemplu, Artur Axmann, în timpul interogatoriului luat de Musmanno, a declarat la 16 octombrie 1947:

„În ultimele zile ale războiului au murit mulți oameni în zona Cancelariei. Unii dintre ei au fost uciși în timpul atacurilor cu bombe, alții de obuze, și au fost arși în preajma Cancelariei; alții au fost pur și simplu aruncați în craterele din grădină. Hitler nu voia să vadă cadavre zăcînd pe-acolo cînd se ducea în grădină să-și facă plimbarea de o jumătate de oră ...".

Generalul rus Boltin, unul dintre redactorii istoriei sovietice a războiului, se pare că i-ar fi spus lui Erich Kuby în anii '60 că în primele zile ale lui mai 1945, „în fiecare zi găseau alți doi *Führeri*". După părerea lui (a generalului Boltin), scria Kuby în 1965, „trupul lui Hitler încă nu a fost găsit"[259].

Să încheiem această chestiune repetînd ceea ce Otto Günsche mi-a spus în mai multe convorbiri telefonice și mi-a scris în mai multe scrisori:

„Că Adolf Hitler nu arsese complet cu ajutorul benzinei este corect. Resturile au fost împrăştiate şi obuzele au făcut restul. Tirul de artilerie grea şi bombardamentele cu napalm au continuat pînă la 2 mai. Nu mai rămăsese nimic care să poată indica unde a fost Hitler. Adesea nu pot decît să clatin din cap cînd îi aud pe aşa-zişii martori, dintre care unii nici măcar nu au fost acolo, repetînd ceea ce ştiu din auzite ca pe observaţii personale, ca fapte văzute cu ochii lor. Poate că aceste afirmaţii care au fost făcute imediat după terminarea războiului şi au fost repetate în diferite versiuni reprezintă răspunsul că nimeni nu a fost în stare să dovedească ce a rămas din cadavrul *Führer*-ului şi unde poate fi văzut. Nici una din afirmaţiile făcute nu pot fi dovedite: sînt falsuri şi, aşa cum se ştie foarte bine, au fost adesea retractate.

Nu pot decît să repet ceea ce v-am spus deja la telefon. Distrugerea cadavrului *Führer*-ului şi al soţiei sale a fost completă din mai multe cauze. Am adus la îndeplinire ordinele în împrejurările din momentul acela şi asta îmi dă satisfacţie. Cine ştie ce o să se mai inventeze pînă în mai, anul următor! Să aşteptăm şi vom vedea ...".

Prin „mai multe cauze", Günsche avea în vedere durata mare a focului şi distrugerea resturilor datorită bombardamentelor puternice care au durat aproape o zi şi jumătate, neîncetat. În cartea menţionată, *Voci din buncăr,* Günsche este citat că ar fi spus:

„Locul unde au fost aşezate cadavrele se găsea sub un foc puternic de artilerie, cu napalm şi calibre de toate felurile, astfel încît nu e de mirare că nu s-a găsit nimic din Hitler. Ruşii nu au fost niciodată capabili să expună rămăşiţele pămînteşti ale lui Hitler, ceea ce ar fi făcut fără îndoială dacă l-ar fi găsit. Dar au găsit trupul lui Goebbels, micşorat şi abia identificabil, şi l-au expus. Au fost publicate fotografiile lui. Dacă ruşii ar fi găsit cadavrul lui Hitler, nu aş fi fost interogat atît de mult timp, şi nu numai eu, ci şi toţi ceilalţi.

Interogatoriile au durat foarte mult timp – aproape un an, un an şi jumătate. Repetau la nesfîrşit aceeaşi şi aceeaşi întrebare şi, dîndu-mi seama că nu găsiseră cadavrul lui Hitler, am simţit o oarecare satisfacţie. Mai tîrziu i-am întrebat pe unii dintre tovarăşii mei de suferinţă, printre care şi pe Linge, în legătură cu această chestiune: nu li se arătase niciodată cadavrul lui Hitler pentru a fi identificat ..." [260].

Trevor-Roper avusese probabil dreptate cînd scrisese, cu patruzeci de ani în urmă, că după aceea nimănui nu i-a mai păsat de cadavre. A fost o simplă întîmplare, un tertip al destinului, că singura urmă rămasă de la Hitler a fost o punte dentară de aur cu faţete de porţelan de pe maxilarul superior şi maxilarul inferior cu cîţiva dinţi şi două punţi.

În cartea sa, *Moartea lui Adolf Hitler*, Bezemenski arată o fotografie cu legenda „Lada cu trupul lui Adolf Hitler". Chiar şi cu cele mai bune intenţii, nu se poate recunoaşte „cadavrul lui Adolf Hitler", ci numai ceva întunecat care poate fi orice (dar cu siguranţă nu cadavrul lui Hitler!). Bezemenski ar fi făcut mult mai bine să arate cutia de trabuce în care se află singurele lucruri care îi pot fi atribuite în mod cert lui Hitler. Nu există nici o îndoială cu privire la faptul că tot ce a rămas de la Hitler încape lesne într-o cutie de trabuce.

Şi în 1950, după ce ascultase vreo 200 de martori, judecătorul Musmanno ajunsese deja la concluzia că „nu este un secret că trupul lui Hitler nu a fost găsit niciodată" [261].

6. Identificarea odontologică

În orice cercetare criminalistică şi de medicină legală în vederea identificării unui cadavru necunoscut sau parţial distrus, identificarea odontologică joacă un rol foarte important. Pentru aceasta este necesar însă ca stomatologul care a tratat respectiva persoană să poată fi contactat. În cazul lui Adolf Hitler şi al Evei Braun, acest lucru a fost relativ uşor, întrucît medicul stomatolog al lui Hitler, profesorul Hugo Blaschke, era o persoană cunoscută şi a fost arestat la Dorfgastein pe 20 mai 1945. Angajaţii săi, tehnicianul dentar Fritz Echtmann şi asistenta Käthe Heusermann, fuseseră arestaţi de sovietici la Berlin pe 8 sau 9 mai 1945. Aşadar, experţii care ar fi putut face o identificare corectă odontologică a lui Hitler erau disponibili. Ceea ce lipsea erau craniile lui Hitler şi al Evei Braun.

Aşa cum s-a relatat în revista *BMA News Review* din New York (numărul pe noiembrie 1981, p.13), Stalin îi informase pe Truman, Byrnes şi Leahy, în timpul prînzului din 17 iulie 1945 de la Potsdam, că „Hitler a scăpat". S-a format atunci o echipă americană cu scopul de a reconstrui

craniul şi capul lui Hitler din fotografii, radiografii dentare şi alte date antropologice existente. Unul dintre experţii implicaţi în acest proiect a fost profesorul Wilton Marion Krogman, antropolog american care pusese la punct o metodă de reconstruire a detaliilor fizionomiei prin combinarea radiografiilor capului din faţă, din spate şi din profil, de ambele părţi.

Folosindu-se această metodă, se putea obţine o imagine a capului şi dinţilor lui Hitler. Această imagine fotografică ar fi făcut posibilă identificarea resturilor craniului lui Hitler, dacă ar fi fost găsite. Chiar în lipsa unei părţi din craniu – aşa cum susţine Bezemenski în presupusul său raport de autopsie – craniul lui Hitler ar fi putut fi reconstituit din resturi. Metoda a fost folosită, de exemplu, pentru identificarea craniului lui Martin Bormann, descoperit la 8 decembrie 1972 la Berlin, pe Invalidenstrasse nr. 63–68, şi identificarea a fost absolut sigură.

Însă ruşii nu au prezentat niciodată un craniu care să permită o astfel de identificare, de unde rezultă că nu au avut nici unul şi deci nici nu au examinat vreunul! Pe de altă parte, tot potrivit afirmaţiilor lui Bezemenski, la 8 mai 1945, Serviciul de Securitate Rus (SMERŞ) „a luat din craniul lui Hitler o punte din metal galben constînd din nouă dinţi din maxilarul superior şi o bucată arsă din maxilarul inferior, cuprinzînd 15 dinţi". Au spart maxilarul superior ca să-l scoată din craniu? De ce? Unde este fotografia acelui craniu, cu sau fără maxilarul superior? Şi de ce „a fost luat" ceva din craniu? Nu ar fi fost mai uşor, aşa cum se procedează în toate cazurile de cercetare criminalistică, să se arate craniul cu maxilarul inferior şi cel superior şi să fie examinat din punct de vedere antropologic şi al medicinei legale? Ruşii nu au răspuns la nici una din aceste întrebări.

Să facem cîteva comentarii şi în legătură cu identificarea presupusului cadavru al Evei Braun-Hitler. Cum ar fi fost posibil ca Eva Braun să aibă mai multe răni de şrapnel în piept, care au provocat o sîngerare abundentă – cum susţine raportul de autopsie –, în timp ce Hitler, care era alături de ea, nu avea nici una? Chiar dacă trupul Evei Braun-Hitler fusese incinerat, se susţine că avea sînge proaspăt de la rănile de şrapnel („hematoame uşor de recunoscut")! Mai putea să sîngereze după ce era moartă? Sîngele poate curge dintr-o rană numai atît timp cît mai este încă lichid, cît nu s-a coagulat. Dacă dăm crezare celor spuse de Bezemenski, descoperirea punţii dentare din material plastic a Evei Braun-Hitler este şi ea un mister desăvîrşit. Conform presupusului raport, craniul şi maxilarele ei erau complet arse, în timp ce puntea cu dinţii, „care erau tot albi", nu era arsă. Materialul plastic al punţii nu s-ar fi topit la asemenea temperatură? Sau, cel puţin, nu s-ar fi carbonizat? Întrebările nu se mai sfîrşesc.

Cum am mai spus, existau trei persoane care cunoşteau starea danturii lui Hitler şi a Evei Braun: dr. Blaschke, asistenta Käthe Heusermann şi tehnicianul Fritz Echtmann. În cartea sa *Ultima bătălie*, Cornelius Ryan scrie despre Blaschke:

> „Dr. Blaschke, care l-a tratat pe Hitler şi pe colaboratorii lui cei mai apropiaţi din 1934 (de fapt, chiar din 1933), a fost ridicat la rangul de *SS-Brigadeführer* (aceasta fiind în legătură cu modul în care era plătit) şi numit şef al secţiei de stomatologie al clinicii SS din Berlin. Era un nazist fervent şi datora faptul că avea un număr foarte mare de pacienţi, fiind dintre stomatologii cu cele mai mari venituri din Berlin, relaţiilor sale cu Hitler" [262].

Aceste afirmaţii nu sînt adevărate – dr. Blaschke nu avea o clientelă numeroasă şi profitabilă la Berlin şi nici nu era

şeful clinicii SS: Blaschke *a devenit* medicul stomatolog personal al lui Hitler. În 1930, unul dintre pacienţii săi, prinţul Viktor zu Wied, îl recomandase lui Hermann Göring, care a devenit pacientul său şi l-a recomandat apoi altor lideri nazişti. Dr. Blaschke a intrat apoi în NSDAP la 1 februarie 1931. La recomandarea lui Göring, Blaschke a fost chemat pentru prima oară la Cancelarie ca să-l trateze pe Hitler la sfîrşitul lui 1933. După ce i-a pus un diagnostic corect şi l-a tratat cu succes, Blaschke a rămas dentistul personal al lui Hitler pînă la 22 aprilie 1945 şi l-a tratat ori de cîte ori a fost solicitat la Berlin, la Obersalzberg sau la sediul *Führer*-ului, unde fuseseră instalate cabinete stomatologice complete. În afară de Hitler, dr. Blaschke i-a mai tratat pe Himmler, Goebbels, Bormann, Eva Braun şi alte personaje importante.

Cariera dr. Blaschke în SS a început atunci cînd Himmler l-a rugat să intre în SS la 2 mai 1935 şi l-a făcut ofiţer al stafului său la 1 aprilie 1936. La 20 aprilie 1941, Blaschke a fost promovat *Oberführer der SS* şi numit director al secţiei de stomatologie. De la 1 ianuarie 1942, a primit 500 de mărci în plus pe lună pe lîngă solda de la armată, pentru lucrările sale suplimentare. La 25 iunie 1943, Hitler l-a răsplătit pentru serviciile lui cu titlul de profesor şi, la 31 august 1943, a fost numit stomatolog şef în SS şi avansat la gradul de *Generalmajor des Waffen-SS*.

Aşa cum am mai spus, la mijlocul lui octombrie 1944, Hitler a fost cuprins brusc de o durere de dinţi. Din însemnările zilnice ale lui Heinz Linge, ştim că dr. Blaschke a venit la sediul *Führer*-ului din Wolfsschanze la 14 octombrie 1944, unde l-a tratat pe Hitler la ora 18.15. A descoperit că dintele nr. 6 de pe maxilarul superior era infectat, ca şi ţesutul înconjurător, şi, aşa cum arăta radiografia, avea o fistulă adîncă. (În timpul interogatoriului din 1954, dr. Blaschke a

vorbit despre dintele nr. 7 stînga. (Însă cele trei radiografii din ziua de 19 septembrie şi cele două din 21 octombrie 1944, făcute la spitalul militar din Karlshof, din apropiere de Rastenburg, descoperite de Arhivele Naţionale de la Washington DC în 1972, arată că dintele nr.7 nu mai era acolo.)

La 7 noiembrie 1944, dr. Blaschke s-a întors la sediul *Führer*-ului şi a decis să-i recomande extracţia dintelui nr. 6, pentru că Hitler nu se putea împăca cu un tratament de durată şi suferea şi de o infecţie a sinusurilor. Dr. Blaschke a considerat acest lucru necesar pentru că voia să prevină ca infecţia de la dinte să se extindă la sinusuri. După ce a fost făcut prizonier la 20 mai 1945, dr. Blaschke a făcut trei declaraţii importante în trei împrejurări distincte. Prima, din decembrie 1945, a fost înregistrată sub titlul „Raport al interogatoriului final OI FIR 31" şi semnată de Malcolm S. Hilty, şef al departamentului OI al Serviciului de Informaţii Militare, sediul forţelor SUA în Europa. Conţine cîteva schiţe ale dinţilor lui Hitler şi descrierea făcută de dr. Blaschke referitor la dantura lui Hitler şi istoricul acesteia, precum şi informaţii suplimentare cu privire la dantura Evei Braun şi a lui Martin Bormann. A doua declaraţie a fost făcută cînd judecătorul Musmanno l-a interogat în lagărul de muncă de la Nürnberg-Langwasser în zilele de 19 şi 21 aprilie 1948, iar cea de-a treia pe 24 iunie 1954. Esenţa acestor declaraţii este următoarea:

> „Din 1933 am fost singurul stomatolog al lui Hitler. În ultimele luni, înainte de colaps, după ce Hitler s-a întors la Berlin, aveam un cabinet stomatologic la Cancelarie, unde lucram în afara cabinetului meu particular... Ultima dată cînd l-am văzut pe Hitler a fost pe 20 aprilie 1945...
> Din 1938 l-am angajat pe Fritz Echtmann ca tehnician dentar şi pe *Frau* Käthe Heusermann ca asistentă, cam în aceeaşi perioadă.

În 1933 am confecționat și am instalat o punte mare pe maxilarul superior al lui Hitler. Aceasta mergea de la dintele nr.7 stînga pînă la dintele nr. 6 dreapta. Puntea era ancorată de mai mulți dinți existenți, probabil cinci. Puntea era din aur. Pe maxilarul inferior erau mai multe punți mici.
În toamna anului 1944 [era, de fapt, 10 noiembrie], partea din spate stînga a punții, de la dintele nr.7 pînă la dintele nr.5, a trebuit să fie tăiată din cauza unei infecții a gingiilor, și dintele nr.7 stînga sus a trebuit îndepărtat [de fapt, nr. 6 a fost extras atunci]. În timpul operației și al tratamentului pre- și postoperator am fost asistat de *Frau* Heusermann.
Nu i-am mai văzut nici pe Echtmann, nici pe *Frau* Heusermann de la 21 aprilie 1945. Am fost ținut în stare de arest din 20 mai 1945.
Datorită faptului că *Frau* Heusermann a fost implicată în îndepărtarea părții superioare stîngi a punții lui Hitler în 1944 – *Frau* Heusermann a stat permanent lîngă scaunul dentar – se poate presupune că osul arătat doamnei Heusermann este, într-adevăr, maxilarul superior al lui Hitler. În acest context, trebuie să notăm că îndepărtarea unei părți dintr-o punte este o lucrare ieșită din comun. La Cancelarie erau multe radiografii ale maxilarului superior al lui Hitler. Nu știu dacă *Frau* Heusermann a avut la dispoziție radiografiile cînd i s-a arătat osul.
În timpul cît am fost închis la-Langwasser, Musmanno m-a interogat în repetate rînduri – cred că de trei sau patru ori. La cererea lui, i-am relatat despre lucrările mele pentru Hitler și i-am atras atenția asupra unui articol dintr-o revistă de stomatologie – nu-mi amintesc detaliile – în care se vorbea despre un maxilar al lui Hitler care fusese descoperit și apoi identificat de *Frau* Heusermann. În acest context, i-am spus că în acele împrejurări probabil că articolul se baza pe fapte reale ...".

După război, dr. Blaschke pare să nu mai fi avut o memorie foarte bună, pentru că multe din detaliile depoziției

sale sînt incorecte şi nu concordă cu declaraţiile doamnei Heusermann şi ale lui Echtmann.

După ce dr. Blaschke a tăiat o parte din punte cu dinţii nr. 6 şi 5 stînga sus şi l-a tratat din nou pe Hitler pe 11 şi 13 noiembrie 1944, s-a întors la Berlin. Acolo l-a mai tratat încă o dată pe Hitler la 23 noiembrie şi după aceea la 16 şi 17 decembrie, în sediul lui de la Adlerhorst. Dr. Blaschke l-a văzut pe Hitler pentru ultima oară pe 20 aprilie 1945, iar la 21 aprilie, cînd Hitler şi-a redus personalul, Blaschke, la fel ca mulţi alţii, a primit ordin să părăsească Berlinul pe calea aerului. Aşa cum a reieşit în timpul interogatoriilor luate de Armata SUA, toate dosarele referitoare la tratamentele stomatologice ale lui Hitler, precum şi mai multe radiografii se păstrau la secţia de stomatologie din adăpostul antiaerian al Cancelariei din Voss-Strasse. Aşa cum a declarat mai tîrziu, dr. Blaschke a avut la dispoziţie numai o oră în noaptea de 21 spre 22 aprilie 1945 ca să-şi împacheteze lucrurile. *Frau* Heusermann şi dr. Rohkamm l-au ajutat la ambalarea lor. A luat un dosar mic, însemnări şi radiografii care au fost încărcate în avionul Ju 352 al maiorului Gundelfinger. Aşa cum am mai spus, acest avion s-a prăbuşit şi a luat foc în apropiere de Börnersdorf. Aşadar, nu au existat nici un fel de documente amănunţite referitor la starea danturii lui Hitler şi a Evei Braun pînă cînd au fost descoperite radiografiile făcute pe 19 septembrie şi 21 octombrie 1944, păstrate în Arhiva Naţională din Washington, iar aceasta s-a întîmplat abia în 1972. Pînă atunci, singurele informaţii au fost furnizate de declaraţiile dr. Blaschke, ale doamnei Heusermann şi ale domnului Echtmann, care au fost corecte, aşa cum avea să se dovedească mai tîrziu.

În decembrie 1972, profesorul Reidar F. Sognnaes de la UCLA şi profesorul Ferdinand Stroem de la Universitatea din Oslo au publicat un articol în care au prezentat starea

danturii lui Hitler şi a Evei Braun pe bază de documente [263]. Cu mult timp înainte de aceasta, asistenta Käthe Heusermann şi tehnicianul Fritz Echtmann identificaseră nişte punţi dentare descoperite de ruşi printre resturile a 13–15 cadavre împrăştiate în apropierea ieşirii din buncăr în timpul căutărilor intense pe care le-au făcut între 4 şi 8 mai 1945 pentru a găsi trupul lui Hitler. Ruşii au păstrat însă un secret desăvîrşit asupra acestui lucru. La 27 aprilie 1956, *Frau* Heusermann a declarat:

„L-am asistat pe dr. Blaschke cînd a scurtat puntea de pe maxilarul superior al lui Hitler, operaţie executată la Rastenburg în toamna anului 1944. Acest tratament a fost făcut în gura lui Hitler, adică puntea nu a fost scoasă. Operaţia a durat aproximativ o oră şi jumătate. Am fost prezentă în tot acest timp şi îmi amintesc evenimentul în detaliu. Era o punte de aur cu unsprezece segmente, de la dintele 5 dreapta pînă la dintele 6 stînga şi a fost scurtată cu două segmente, anume cu numerele 5 şi 6 stînga. Înainte de aceasta, situaţia se prezenta în felul următor: 5 dreapta – coroană; 4 şi 3 – dinţi falşi; 2 dreapta – pivot; 1 dreapta – coroană fenestrată; 1 stînga – pivot; 2 stînga – dinte fals; 3 stînga – pivot; 4 şi 5 stînga – dinţi falşi; 6 stînga – coroană de aur. Numerele 5 dreapta, 2 dreapta, 1 dreapta, 1 stînga, 3 stînga şi 6 stînga serveau ca sprijin. Operaţia a fost necesară pentru că sprijinul terminal 6 era grav infectat.

Am părăsit Cancelaria în seara de 1 mai 1945, împreună cu un grup mai mare şi am rămas cu acest grup pînă am ajuns la berăria Schultheiss-Patzenhofer din aleea Schönhauser. De acolo m-am îndreptat spre apartamentul meu din strada Paris, unde am ajuns pe 3 mai.

La 9 mai am primit vizita unui stomatolog care preluase clientela dr. Blaschke şi mi-a cerut să merg la chirurgie, unde căutau dosarele cu radiografiile lui Hitler. Am dat curs cererii. La chirurgie am întîlnit un colonel rus şi o interpretă. Colonelul era însoţit de un bărbat cu înfăţişare de străin, care s-a prezentat ca expert. Nu s-a găsit nimic la cabinetul doctorului

şi am fost dusă la Cancelarie, unde s-au făcut de asemenea cercetări. Cercetarea nu avea nici un rost, fiindcă toate dosarele fuseseră încărcate la bordul avionului care plecase spre Berchtesgaden. I-am spus acest lucru colonelului.
Atunci colonelul m-a dus la Schwanebeck, unde, la 9 mai, mi-au fost arătate:
1. O punte de aur cu fațetele de porțelan de pe un maxilar superior.
2. Un maxilar inferior complet, cu dinți şi punți.
3. O mică plombă de aur.
4. O punte de la un maxilar inferior, confecționată din răşină sintetică.
Am recunoscut imediat puntea de pe maxilarul superior, precum şi maxilarul inferior ca aparținîndu-i lui Adolf Hitler. Maxilarul inferior conținea o punte mai mică şi una mai mare, pe care le cunoşteam foarte bine atît din timpul operației de scurtare a punții de pe maxilarul superior, făcută la Rastenburg şi descrisă mai sus, cît şi din timpul numeroaselor tratamente ale gingiilor. Un semn de recunoaştere inconfundabil pentru puntea de pe maxilarul superior era suprafața unde fusese tăiată. Am recunoscut şi plomba de aur şi puntea de răşină sintetică ca aparținînd Evei Braun. Am declarat acest lucru fără echivoc în fața colonelului. Am fost reținută la Schwanebeck pînă la 11 mai, apoi am fost condusă acasă.
Însă la 13 mai 1945 am fost luată din nou şi dusă la Finow, împreună cu Echtmann. Spre sfîrşitul lunii mai am fost dusă de la Finow la Friedrichshagen. În timpul mai multor interogatorii, la Finow şi la Friedrichshagen, am repetat ceea ce ştiam, aşa cum am făcut şi astăzi, aici. Nimeni nu şi-a exprimat în fața mea îndoieli în legătură cu declarațiile mele. Cererile şi rugămințile mele de a fi eliberată au fost respinse pe motiv că eram un martor foarte important şi urma să fiu interogată de alți ofițeri, de rang mai înalt.
În mai 1945 – probabil către sfîrşitul lunii – am fost luată de la Finow şi dusă într-o pădure din apropiere. Acolo, în prezența unui general şi a mai multor ofițer, mi s-au arătat

şapte lăzi cu cadavre omeneşti şi o ladă cu cadavrele a doi cîini. Toate lăzile se aflau într-o groapă cu o adîncime de aproape un metru. Am fost obligată să cobor în groapă şi să privesc cadavrele. I-am recunoscut fără nici un dubiu pe dr. Goebbels şi celelalte şase cadavre, care erau ale copiilor lui. Cadavrul dr. Goebbels era foarte tare ars. Capul era uşor de recunoscut, ca şi piciorul infirm. Copiii zăceau în lăzi cu gurile deschise. Erau îmbrăcaţi în pijamale descheiate la piept. Toate cadavrele, inclusiv cel al dr. Goebbels, aveau urme de tăieturi de la autopsie, care fuseseră cusute ulterior.

I-am comunicat colonelului, fără nici un echivoc, convingerile mele în legătură cu cadavrele. Am întrebat şi de trupul doamnei Goebbels. Mi s-a spus că era atît de arsă încît nu mai putea fi recunoscută.

În iulie 1945, la Finow, mi s-a arătat o cutie de trabuce conţinînd ceea ce îmi arătase colonelul la 9 mai 1945 la Schwanebeck. Am declarat din nou că era puntea de pe maxilarul superior al lui Hitler şi maxilarul lui inferior, uşor de recunoscut după cele două punţi şi plomba de aur şi puntea de pe maxilarul inferior al Evei Braun. Împreună cu aceste lucruri se afla acum şi o Cruce de Fier clasa întîi, o insignă de partid din aur, un ceas mare de aur şi cîteva bucăţele de cîrpă. Am fost întrebată dacă recunosc aceste lucruri. Am răspuns negativ la această întrebare. Atunci mi s-a spus că şi acestea îi aparţinuseră lui Hitler ...".

Frau Heusermann, care avea 36 de ani cînd făcea aceste declaraţii, nu ştia în momentul acela că avea să petreacă zece ani în închisoare şi în lagăre de muncă, în calitate de prizonier al ruşilor.

Tehnicianul lui Blaschke, Fritz Echtmann, a avut o experienţă similară cu ruşii la Berlin:

„Am lucrat în calitate de tehnician dentar al profesorului Blaschke de la 1 iulie 1938. În toamna anului 1944, profesorul

Blaschke și asistenta sa, *Frau* Heusermann, s-au dus la sediul *Führer*-ului din Rastenburg ca să execute o lucrare tehnică pentru Hitler. A fost necesar să înlăture o coroană și un segment greu dintr-o punte de aur de pe partea stîngă de sus, pentru că dintele de sprijin era bolnav. Cînd s-a întors de la Rastenburg, profesorul Blaschke mi-a înmînat o coroană cu cîrlige solide pe care o scosese din punte și mi-a spus că era a lui Hitler. *Frau* Heusermann, care asistase la intervenția de la Rastenburg, mi-a confirmat acest lucru în aceeași zi. Urma să folosesc aurul segmentului de punte care fusese îndepărtat spre a face un cadru pentru o punte din rășină sintetică pentru Eva Braun, ceea ce am și făcut.
Ceva mai tîrziu, profesorul Blaschke avea intenția să facă o dantură de tip scheletic pentru Hitler. Pentru a mă pregăti în vederea acestei operațiuni, am studiat în amănunt radiografiile dentare ale lui Hitler, la sfîrșitul anului 1944 și în ianuarie 1945, fiindcă trebuia să-mi fac o imagine cît mai precisă în legătură cu fundația.
Radiografiile se păstrau în cabinetul lui Blaschke din Cancelarie și din 1938 le-am studiat cu atenție de mai multe ori. Cînd am studiat radiografiile la sfîrșitul anului 1944, am găsit una pe care scurtarea punții efectuată de profesorul Blaschke cu puțin timp înainte, în toamna anului 1944, se vedea foarte clar. Pe baza acestei fotografii am putut să stabilesc că segmentul de punte pe care îl primisem de la profesor în toamna anului 1944 îi aparținuse într-adevăr lui Hitler.
În după-amiaza zilei de 9 mai 1945, la cabinetul dr. Blaschke de pe Kurfürstendamm, unde mă aflam în momentul acela, au venit mai mulți ruși și au cerut radiografiile foștilor membri ai guvernului. Dar aceste radiografii nu se aflau la cabinet.
La îndemnul unui anume dr. Bruk sau Brukmann, care preluase pacienții dr. Blaschke, rușii s-au dus la *Frau* Heusermann ca s-o interogheze. La 11 mai, *Frau* Heusermann s-a întors de la interogatoriu și mi-a spus să mă pregătesc, pentru că le spusese rușilor că eu știu mai multe despre această chestiune. La 11 mai am fost arestat și dus la Schwanebeck,

lîngă Berlin. Mai întîi a trebuit să descriu amănunțit puntea de pe maxilarul superior al lui Hitler și puntea de rășină sintetică a Evei Braun și să le desenez. Rușii erau atît de meticuloși încît au vrut să le descriu și rama de aur a punții din rășină sintetică a Evei Braun și apoi le-au radiografiat pentru a le compara. Așa cum mi-au confirmat rușii mai tîrziu, descrierea ramei făcută de mine era în perfectă concordanță cu fotografia făcută după aceea. Cu toate acestea, au devenit din nou bănuitori în legătură cu Eva Braun și în 1946 mi-au mai cerut alte detalii.

Atunci le-am spus rușilor că Eva Braun avea patru coroane de porțelan pe dinții din față sus – de la nr.2 la nr.2 –, care fuseseră executate tot la cabinetul dr. Blaschke. Această informație a fost probabil verificată de ruși, pentru că după două luni mi s-a spus că descrierea este exactă și că acum nu mai exista nici un dubiu cu privire la moartea Evei Braun.

După ce am făcut declarațiile descrise mai sus în timpul primului interogatoriu de la Schwanebeck, rușii mi-au arătat o cutie de trabuce care conținea următoarele obiecte: maxilarul inferior al lui Hitler și puntea de pe maxilarul superior, puntea de rășină sintetică a Evei Braun, o Cruce de Fier clasa întîi și o insignă de partid din aur. Ca răspuns la întrebarea mea, mi s-a spus că insigna de partid și Crucea de Fier fuseseră luate de pe cadavru.

Cînd am examinat mai de aproape puntea de aur, am constatat că fusese scurtată. Pe partea din stînga sus a punții era o tăietură a cărei suprafață nu fusese decît superficial polizată. De aici puteam conchide că fusese polizată chiar în gură, cu ajutorul unui polizor de cauciuc. O polizare fără o tăietură prealabilă ar fi arătat cu totul altfel. În afară de asta, suprafața tăieturii de pe puntea de aur era absolut identică cu cea a segmentului masiv pe care îl primisem de la profesorul Blaschke în toamna anului 1944 cu mențiunea că este 'de la Hitler'. Pe maxilarul inferior erau două punți mari de aur, una pe stînga și una pe dreapta. Partea din față consta din dinții lui naturali.

Cum atunci cînd am studiat radiografiile asupra stării danturii lui Hitler m-am uitat și la radiografiile maxilarului inferior,

ştiam că acolo se află două punţi mari de aur. În timpul interogatoriului, am efectuat aşa-numitul test de articulaţie, care a demonstrat că puntea de aur de sus şi maxilarul inferior se potriveau. După aceste examinări, nu mai aveam nici un dubiu că segmentele dentare arătate proveneau de la cadavrele lui Hitler şi al Evei Braun ...".

În acest context, merită să amintim că, în cartea sa *Adolf Hitler – legendă, mit, realitate*, dr. Werner Maser scria:

„Echtmann i-a spus clar autorului rîndurilor de faţă, în ziua de 20 octombrie 1971, că nu putuse să determine după danturile care i se arătaseră dacă dinţii îi aparţineau lui Hitler. Considera totuşi că 'un alt factor' pe care 'nu dorea', adică nu era în stare să-l descrie, indicase totuşi că este vorba de Hitler, lucru imposibil din moment ce ruşii nu au găsit capul lui Hitler ..." [264].

Este o afirmaţie de-a dreptul surprinzătoare dacă citim declaraţia dată de Fritz Echtmann la 10 iulie 1954! Iată ce spune el:

„În timpul interogatoriului iniţial a fost prezent un expert care – aşa susţinea el – prelevase el însuşi fragmentele dentare de pe cadavre. După ce s-a terminat interogatoriul şi declaraţia mea a fost verificată de expert, mi-a spus şi el că nu putea fi nici o îndoială cu privire la faptul că fragmentele dentare proveneau de la Hitler şi Eva Braun.
În timpul celui de-al doilea interogatoriu din 24 sau 25 mai de la Finow, a avut loc aceeaşi secvenţă ca şi la Schwanebeck, cu excepţia faptului că nu era de faţă nici un expert. A doua declaraţie am semnat-o în prezenţa a doi generali ...".

La 5 octombrie 1954, Fritz Echtmann a fost din nou chestionat în legătură cu mai multe declaraţii. A adăugat următoarele comentarii:

„Maxilarul inferior care mi-a fost arătat de ruşi în mai 1945 la Schwanebeck, în apropiere de Berlin, şi apoi din nou la Finow prezenta urme minore de ţesut carbonizat. Cu alte cuvinte, încă nu fusese conservat. Puntea superioară care mi-a fost arătată în acelaşi timp consta din nouă segmente, de la nr.4 stînga la nr. 6 dreapta. Sînt în continuare convins că maxilarul şi puntea erau maxilarul lui Hitler şi puntea pe care o avea el. În plus, am putut determina, în prezenţa unui stomatolog rus sau polonez, cu ajutorul testului de articulaţie, că puntea superioară, pe de o parte, şi maxilarul inferior, pe de altă parte sau, mai bine zis, dinţii se potriveau unii cu alţii...".

Problema care se pune acum este cît de rezistente au fost acele punţi la căldură, mai ales dacă ţinem seama că şi *Frau* Heusermann şi Echtmann au declarat că maxilarul inferior mai prezenta mici resturi de „ţesut ars şi carbonizat". Mi-am explicat acest lucru prin faptul că plombele făcute din amalgam de platină cu aur – ca şi plombele (protezele) din amalgam de cupru, folosite curent la vremea respectivă – s-au dovedit mult mai rezistente la căldură decît protezele (plombele) numai din amalgam. Aceastea din urmă rezistă numai la temperaturi joase şi se topesc relativ uşor. Punctul de topire pentru aur este de 1063 grade C. Întrucît aurul este foarte moale, în stomatologie se folosesc, din motive practice, aliaje ale acestui metal preţios. Probabil că puntea lui Hitler consta dintr-un aliaj de aur rezistent, de cel puţin 18 carate. În acest caz, punctul de topire ar fi trebuit să fie puţin sub 1000 grade C. Ţinînd seama de împrejurările arderii, în timpul căreia o mare parte din căldura focului în aer liber s-a risipit şi de faptul că puntea lui Hitler a fost protejată de căldura directă datorită maxilarului şi muşchilor faciali carbonizaţi, putem presupune că puntea de aur de pe maxilarul superior a supravieţuit fără probleme. Acelaşi lucru se poate spune şi despre dantura Evei Braun.

Rezumînd discuţia, se poate spune că mărturiile lui Fritz Echtmann şi ale lui Käthe Heusermann completează seria probelor care atestă moartea lui Adolf Hitler şi a Evei Braun-Hitler. Amîndurora li s-a arătat maxilarul inferior carbonizat al lui Hitler, puntea sa de pe maxilarul superior şi puntea din răşină sintetică a Evei Braun, în mai multe locuri şi în repetate rînduri. Amîndoi au identificat punţile ca aparţinîndu-i lui Hitler şi Evei Braun-Hitler, fără nici o posibilitate de dubiu. Amîndoi şi-au amintit cu precizie starea danturii lui Hitler. *Frau* Heusermann a fost de faţă în toamna anului 1944, cînd puntea de pe maxilarul superior al lui Hitler a fost scurtată. Operaţia a fost efectuată de dr. Blaschke, care a confirmat ulterior mărturiile doamnei Heusermann şi ale lui Echtmann.

În ultimă analiză, prezentînd probele provenind de la Adolf Hitler (puntea superioară şi maxilarul inferior complet, cu dinţi şi proteze) şi de la Eva Braun-Hitler (o plombă de aur şi o proteză din răşină sintetică cu o coroană de aur), ruşii înşişi – şi lucrul acesta trebuie subliniat – au dovedit clar că Adolf Hitler şi Eva Braun-Hitler erau morţi. Cu toate acestea, nu au recunoscut faptul în faţa lumii întregi. Dimpotrivă, ca martori ai morţii lui Hitler, Heusermann şi Echtmann trebuiau să dispară – la fel ca şi alţi martori din grupul de la Cancelarie. Ne putem pune întrebarea ce crimă a comis asistenta Käthe Heusermann, care să justifice detenţia ei în condiţii inumane în închisorile din Moscova şi în lagărele de muncă din Rusia, timp de peste zece ani, între 8 mai 1945 şi 2 iunie 1955. Justificarea a fost găsită în paragraful 58/4 – „Reglementare pentru cei care acordă sprijin unui guvern burghez"! Ce crimă a comis tehnicianul Fritz Echtmann care să justifice detenţia lui în condiţii inumane la Moscova şi în lagăre de muncă timp de peste nouă ani? Cînd Echtmann a vrut să ştie, i s-a spus că după ce totul a fost elucidat, Beria a refuzat să-i dea drumul din motive de securitate a statului.

Nu este de mirare că Bezemenski nu a scris nimic despre

asta. Nu a scris nici că Linge, Günsche, Baur, Hofbeck, Henschel şi alţii au fost bătuţi şi torturaţi în închisorile moscovite. Dimpotrivă. La pagina 80 a cărţii sale, el scrie:

„Aşa cum am aflat de la fostul judecător de instrucţie, nu s-au făcut nici un fel de presiuni asupra lor ...".

Mă îndoiesc chiar că Bezemenski ştia cine a condus aceste cercetări. În orice caz, *Herr* Günsche mi-a scris pe această temă:

„În timpul prizonieratului în Uniunea Sovietică, am fost interogat ani la rînd în astfel de circumstanţe. Astăzi, aceste circumstanţe s-ar numi torturi ...".

La 27 aprilie 1956, *Frau* Heusermann a spus:

„La 13 mai 1945 am fost luată din nou de ruşi şi dusă la Finow, împreună cu Echtmann. Spre sfîrşitul lunii mai am fost luată de la Finow şi dusă la Friedrichshagen, apoi de acolo cu avionul la Moscova, pe 29 iulie 1945. În avion mai erau împreună cu mine profesorul Haase, Echtmann, bucătarul şef Lange, amiralul Voss, superintendentul garajului Schneider, Mengershausen, dr. Kunz şi Eckholt ...".

În 1981, cînd prof. Reidar F. Sognnaes de la UCLA a chestionat-o pe *Frau* Heusermann în legătură cu mai multe probleme, aceasta i-a spus că şi cutia de trabuce cu puntea Evei Braun şi cele două punţi ale lui Hitler era tot în avion. Soldaţii ruşi îşi arătau veseli cutia şi spuneau rîzînd: „Uite-l pe *Führer*!" [265]

Doamna Heusermann a continuat:

„Am petrecut şase ani şi jumătate în diverse închisori din Moscova, întotdeauna în celulă separată, unde numai cîteodată

mai era adusă cîte o nemţoaică. În toamna anului 1951 am fost interogată din nou la Moscova pe aceeaşi temă. La puţin timp după acest interogatoriu am fost informată că intram sub incidenţa paragrafelor 7 şi 35. La cererea mea de a mi se explica ce înseamnă acest lucru, mi s-a spus că de acum înainte voi fi folosită la muncă în interiorul Uniunii Sovietice.
La 27 noiembrie 1951 am fost informată că fusesem condamnată la zece ani de muncă în folosul statului, în care intrau şi cei şase ani şi jumătate cît stătusem deja în închisoare. De astă dată s-a menţionat paragraful 58/4 şi mi s-a spus că acesta conţine reglementările pentru cei care au sprijinit 'un guvern burghez'. Din decembrie 1951 am fost la Tacet, lîngă lacul Baikal, unde am executat muncă grea. Lucrurile s-au mai ameliorat numai în ultimul an. În 1954, în octombrie sau noiembrie, mi s-a permis să primesc primul pachet şi prima carte poştală. Din momentul acela mi s-a permis să scriu, ceea ce îmi fusese total interzis pînă atunci. După zece ani, în ziua de 2 iunie 1955, am sosit la lagărul de recepţie de la Friedland ...".

Tehnicianul Fritz Echtmann a avut o soartă foarte asemănătoare. La 27 aprilie 1953, el spunea:

„După ce am fost arestat pe 11 mai 1945, am fost ţinut la Berlin-Friedrichshagen pînă la 29 iunie 1945. Am stat în aceeaşi celulă cu Fritzsche. Aici i-am spus lui Fritzsche despre cele două interogatorii la care fusesem supus, la Schwanebeck şi Finow. Am menţionat că maxilarul inferior şi puntea îi fuseseră arătate şi doamnei Heusermann înainte de primul meu interogatoriu şi că doamna Heusermann le recunoscuse imediat.
La vremea respectivă, şi *Frau* Heusermann era deţinută în închisoarea din Berlin – Friedrichshagen. Ne întîlneam adesea în curtea închisorii şi făceam schimb de opinii în legătură cu observaţiile şi declaraţiile noastre referitor la maxilar şi la punţi. Eram amîndoi de acord că nu putea fi nici o îndoială.

Printre altele, *Frau* Heusermann mi-a spus în ziua de 8 mai 1945 – înainte să fim arestați amîndoi – că fusese violată de ruși pe 2 mai 1945.
Frau Heusermann a mai rămas la Berlin pînă pe 29 iulie 1945. În ziua aceea a fost dusă la Moscova, în același avion cu mine. După aceea nu am mai văzut-o. Din toamna anului 1945 și pînă prin 1948, spre sfîrșitul anului, am comunicat de mai multe ori cu ea prin mesaje bătute în perete. Pe atunci era deținută la închisoarea Lefortovo, într-o celulă foarte apropiată de a mea.
Am fost dus la Moscova cu avionul pe 29 iulie 1945. Am petrecut acolo două zile în închisoarea Lubianka, apoi am fost deținut la Lefortovo pînă în martie 1949 și ulterior la Butîrka, pînă în noiembrie 1951. Cu excepția interogatoriului referitor la Eva Braun, despre care am amintit deja, nu am mai fost chestionat în legătură cu soarta lui Hitler.
În vara anului 1947 am fost chemat din nou în fața unui colonel rus, cel care condusese întreaga cercetare referitoare la moartea lui Hitler și a Evei Braun. Acest colonel mi-a spus că nu mai este nici o îndoială cu privire la moartea lui Hitler. Totul fusese clarificat. Urma să fiu eliberat. Și totuși nu s-a întîmplat așa. Colonelul despre care am amintit mi-a spus că totul este clar, dar că Beria a obiectat împotriva eliberării mele din motive de securitate a statului. Din noiembrie 1951 – după ce, la începutul anului 1951, am fost condamnat la zece ani muncă grea – am fost deținut în lagărul de muncă Vorkuta. La 5 decembrie 1953 am fost trimis acasă.
Afirmația făcută de Musmanno în cartea sa *Zece zile pentru a muri* (p.373), cum că mi s-a oferit 'casă și serviciu' în Rusia este neîntemeiată ...".

Să încheiem acest subiect indicînd pagina 3 din *The Times* din 9 iulie 1945, unde putem citi mărturia doamnei Heusermann și pe cea a lui *Herr* Echtmann. Dar se pare că nimeni nu i-a crezut la vremea respectivă.

7. Ruşii tulbură apele

Ruşii au fost informaţi, cel puţin din 23 aprilie 1945, că Hitler este la Berlin. Cu toate acestea, au considerat informaţia drept un tertip propagandistic ieftin al lui Goebbels şi nu au crezut nici o iotă. După şedinţa informativă dramatică din după-amiaza zilei de 22 aprilie – cînd Hitler a luat hotărîrea de a rămîne la Berlin –, Goebbels a pus să se anunţe la Radio Germania Mare că Hitler conduce personal operaţiunile de apărare a Berlinului. După ce a discutat cu Hitler, spera ca acest anunţ să determine o motivaţie mai puternică în rîndul soldaţilor germani pentru a rezista. La 23 aprilie 1945, poporul german a fost informat prin raportul *Wehrmacht*-ului că:

> „Conform declaraţiei dr. Goebbels, *Gauleiter* şi comisar pentru apărarea *Reich*-ului, *Führer*-ul a preluat comanda tuturor forţelor desfăşurate pentru apărarea Berlinului. *Führer*-ul este prezent la Berlin ...“.

Următoarea persoană care i-a informat pe ruşi în legătură cu soarta lui Hitler a fost generalul Krebs. La ora 3.55 în noaptea de 1 mai 1945, Krebs, fără nici un alt preambul, i-a spus generalului Ciuikov, care a rămas uimit:

„Trebuie să vă informez în legătură cu o chestiune strict confidențială. Sînteți primul străin căruia îi comunic faptul că Hitler a părăsit această viață pe 30 aprilie. S-a sinucis“[266].

Generalul Ciuikov l-a chemat imediat pe mareșalul Jukov, care, așa cum a relatat mai tîrziu, l-a contactat deîndată pe Stalin:

„Stalin a venit imediat la telefon. I-am raportat despre informația cu privire la sinuciderea lui Hitler, despre vizita generalului Krebs și despre decizia mea de a-l delega pe generalul Sokolovski pentru a negocia cu Krebs. I-am cerut instrucțiuni.
– Așadar, ticălosul și-a făcut-o cu mîna lui! Păcat că n-am putut să-l prindem viu. Unde este cadavrul lui Hitler?
– După cum susține Krebs, trupul lui Hitler a fost ars ...“[267].

La ora 22.26 în ziua de 1 mai 1945, rușii au mai primit o confirmare în legătură cu moartea lui Hitler. Postul de radio din Hamburg a informat poporul german că Hitler căzuse la postul lui, „luptînd pînă la ultima suflare împotriva bolșevismului“. Conducerea rusă a considerat că și această informație nu este nimic altceva decît o încercare de a-i ascunde urmele lui Hitler.

Următoarea persoană care a furnizat informații a fost comandantul Berlinului, *Kampfkommandant General* Helmuth Weidling. El a sosit la sediul generalului Ciuikov în jurul orei 18.00, pe 2 mai 1945, și a propus să predea toate forțele care apărau Berlinul. După o oarecare discuție în legătură cu posibilitățile de capitulare, a fost întrebat de generalii Ciuikov și Sokolovski:

„– Unde s-au dus Hitler și Goebbels?
– Din cîte știu eu, Goebbels și familia lui s-au sinucis, *Führer*-ul s-a sinucis încă din 30 aprilie, soția lui a luat otravă.

– Ați auzit numai acest lucru sau ați fost martor ocular?
– Eram la Cancelarie în seara zilei de 30 aprilie. Krebs, Bormann și Goebbels m-au informat în acest sens. Multă lume încă nu știe că *Führer*-ul este mort, pentru că dr. Goebbels a interzis să se vorbească despre aceasta ..." [268].

După Weidling, următoarea persoană care a venit cu vești la generalul Ciuikov a fost Hans Fritzsche, șeful Departamentului Radio din Ministerul Propagandei al *Reich*-ului. S-a prezentat la Ciucikov în jurul orei 11.30, pe 2 mai, și i-a propus să se adreseze prin radio trupelor germane, cerîndu-le să renunțe cît mai curînd la rezistență în Berlin. După ce a discutat cu Jukov, a primit încuviințarea de a proceda în consecință. Evident, Fritzsche a fost imediat întrebat de soarta lui Hitler și a lui Goebbels. „Și atunci am început primul din numeroasele interogatorii la care am fost supus la Berlin, în închisoarea Lubianka din Moscova și la Nürnberg", a declarat Fritzsche mai tîrziu. Nu a putut prezenta decît o relatare din auzite despre soarta lui Hitler, respectiv despre sinuciderea din buncăr și despre incinerarea cadavrelor în grădină. În ziua de 3 mai a fost dus în grădina Cancelariei, unde a văzut multe canistre de benzină, dintre care una mai era încă plină, și cincisprezece sau mai multe cadavre arse, împrăștiate. Pe 4 mai i s-a cerut să identifice trupul șefului său, dr. Goebbels.

Contrar celor de mai sus, Jukov – care a vorbit cu Fritzsche pe 2 mai – a raportat:

„La întrebarea mea finală în legătură cu planurile lui Hitler, Fritzsche a spus că nu știe exact, dar a auzit mai mulți oameni spunînd că se retrăsese la Berchtesgaden, în Tirolul de Sud, după ce începuse ofensiva noastră pe Oder. Luaseră cu ei lăzi și bagaje. Se presupune că și Înaltul Comandament, în frunte cu Hitler, a zburat cu avionul în această direcție. În ultimul moment, cînd forțele sovietice se aflau deja în fața

Berlinului, s-a vorbit foarte mult despre o evacuare în Schleswig-Holstein. Un avion era pregătit să decoleze din apropierea Cancelariei, însă a fost curînd distrus de aviația sovietică ..." [269].

Evident, exodul militarilor și oficialităților germane care au părăsit Berlinul în zilele de 21 și 22 aprilie, precum și traficul aerian intens de pe aeroporturile Staaken și Gatow, iar apoi de pe axa est-vest nu au scăpat atenției conducerii sovietice. Rușii au fost ferm convinși că Hitler și echipa lui au fugit din Berlin și toate declarațiile contrare nu urmăresc decît să acopere urmele evadării lui. A fost o greșeală din partea rușilor atît de suspicioși, dar au ținut-o neclintiți pe-a lor pînă la mijlocul anului 1946, așa cum se poate vedea din declarațiile făcute mai tîrziu de așa-numitul Grup al Cancelariei. De exemplu, pilotul lui Hitler, Hans Baur, a declarat la 25 noiembrie 1955:

„În iarna 1945–1946 și în primăvara lui 1946 am fost interogat de mai multe ori în închisoarea Lubianka, în special de către comisarul dr. Savelly [Saveliev]. În timpul acestor interogatorii, am fost acuzat de nenumărate ori că am zburat cu Hitler din Berlin. În timpul acestor interogatorii am fost tratat foarte brutal. Un soldat pe care dr. Savelly îl chema foarte des mă lovea puternic cu pumnii în cap ...".

O altă confirmare a faptului că rușii presupuneau că Hitler și personalul lui au fugit din Berlin găsim în următoarea declarație a mareșalului Jukov:

„Nu-mi amintesc ora exactă, dar se făcuse deja întuneric [pe 1 mai 1945] cînd comandantul Armatei a 3-a, general V.I. Kuznețov, m-a chemat și mi-a raportat foarte emoționat: – Chiar în acest moment, un grup de blindate germane, cam 20 de tancuri, au străpuns sectorul Diviziei de Gardă 52. Au

înaintat cu mare viteză spre marginea de nord-vest a oraşului. Era evident că cineva încearcă să fugă din Berlin. Au început să circule cele mai înspăimîntătoare zvonuri. S-a presupus chiar că divizia de tancuri care fugea îi ducea pe Hitler, Goebbels şi Bormann într-un loc sigur. S-a dat imediat alarma, pentru ca nimeni să nu poată părăsi zona Berlinului.
In zorii zilei de 2 mai am descoperit grupul de blindate la 15 km nord-vest de Berlin şi l-am anihilat repede. Tancurile au fost incendiate sau făcute bucăţi. Nici unul dintre membrii echipajelor care fuseseră omorîţi nu a putut fi identificat drept vreunul din liderii nazişti. Ceea ce a mai rămas din tancurile arse era absolut neidentificabil ..." [270].

La 2 mai 1945, *Pravda* a publicat un articol care reflectă dubiile oficiale ale Kremlinului cu privire la moartea lui Hitler. În acel istoric ordin de zi, Stalin a proclamat „victoria împotriva Germaniei" şi a spus că Armata Roşie se află în posesia ruinelor Cancelariei. Comentatorii sovietici au salutat acest anunţ şi au lăsat să se înţeleagă că este o chestiune de ore pînă cînd specialiştii ruşi din Berlin vor putea anunţa adevărul în legătură cu soarta lui Hitler. Un comunicat dat la Moscova în noaptea de 2 spre 3 mai a anunţat că Hitler şi Goebbels s-au sinucis. Această declaraţie i-a fost atribuită fostului angajat al lui Goebbels, Hans Fritzsche, care era reţinut la Berlin.

Aşa cum s-a raportat mai tîrziu, mareşalul Jukov a vizitat Cancelaria lui Hitler la 3 mai 1945:

„După ce a fost luată Cancelaria, m-am dus acolo cu maşina, împreună cu general-colonel Bersarin, membru al Consiliului de Război al armatei, general-locotenent Bokov şi alţii care au luat parte la atac, pentru că doream să aflăm noi înşine, la faţa locului, despre sinuciderea lui Hitler, Goebbels şi a altor nazişti proeminenţi.
Dar era dificil. Ni s-a spus că fasciştii îngropaseră toate

cadavrele. Nimeni nu ştia exact unde şi cine se ocupase de asta. Declaraţiile se contraziceau una pe alta.
Prizonierii, cei mai mulţi răniţi, nu puteau spune nimic despre Hitler şi anturajul lui. Era evident că membrii SS, ofiţerii şi liderii nazişti supravieţuitori, folosiseră pasaje secrete şi fugiseră din oraş în ultima clipă, sub acoperire. Am căutat zadarnic urmele focurilor unde fuseseră arşi Hitler şi Goebbels. Am văzut urme de focuri, dar erau prea mici şi probabil că serviseră numai soldaţilor ca să fiarbă apă.
Tocmai cînd terminam inspecţia Cancelariei, s-a raportat că într-una din încăperile buncărului au fost găsite cadavrele celor şase copii ai lui Goebbels. Ca să fiu sincer, am ezitat să intru în buncăr şi să văd cadavrele copiilor care fuseseră ucişi din ordinul propriilor părinţi. Curînd după aceea au fost descoperite trupurile lui Goebbels şi al soţiei sale, nu departe de buncăr. L-am chemat pe Fritzsche ca să identifice cadavrele şi el ne-a confirmat descoperirea.
După felul cum se prezentau lucrurile, la început am avut anumite dubii cum că Hitler s-ar fi sinucis cu adevărat. La vremea aceea, presupuneam că Hitler fugise în ultima clipă, cînd nu mai era nici o speranţă de ajutor din afară, cu atît mai mult cu cît nici Bormann nu putea fi găsit.
Am transmis această opinie corespondenţilor de război sovietici şi străini la o conferinţă de presă [pe 9 iunie 1945] la Berlin ..." [271].

În ziua de 4 mai 1945, ziarele ruseşti au subliniat posibilitatea ca rămăşiţele pămînteşti ale lui Hitler să fi fost distruse în timpul incendiului care a făcut prăpăd în buncăr. Pe 6 mai, agenţia sovietică de ştiri a transmis o telegramă tuturor ziarelor comuniste publicate în afara Uniunii Sovietice:

„În fiecare zi se descoperă tot mai multe şi mai multe trupuri ale unor personalităţi naziste şi din *Gestapo* care s-au sinucis. În acelaşi timp, autorităţile sovietice fac cercetări amănunţite asupra soartei lui Hitler şi omenirea va afla în curînd adevărul.

Pînă acum, perfidia nazistă și machiavelismul lor au reușit să învăluie aceasta în mister".

Într-un comunicat oficial dat pe 6 mai, au fost anunțate pentru prima oară numele martorilor Rattenhuber și Baur, pe care rușii îi făcuseră prizonieri. Însă ei refuzau cu îndărătnicie ca acești oameni să fie interogați de reprezentanții Aliaților. La 7 mai, *Pravda* a promis că misterul care înconjoară soarta lui Hitler va fi în curînd elucidat și a continuat afirmînd că „se desfășoară cercetări exhaustive pentru găsirea trupurilor lui Hitler și al lui Goebbels". De asemenea, la 7 mai, ziarul Armatei Roșii, *Steaua roșie*, atrăgea atenția asupra faptului că sinuciderile în masă ale ofițerilor de stat major, ale liderilor proeminenți din SA și ale altor criminali de război din grădina Cancelariei erau o altă dovadă că Hitler și Goebbels nu muriseră de moarte eroică.

În ziua de 8 mai se afirmă că a fost prezentat Kremlinului primul raport al serviciului rus de informații, în care se afla un scurt rezumat al cercetărilor din ultimele săptămîni în legătură cu soarta lui Hitler. Raportul a fost prezentat de general-colonel Nikolai Bersarin, comandantul Berlinului. După informațiile neoficiale ale rușilor, în raport erau prezentate, chipurile, următoarele fapte: trupul lui Hitler fusese descoperit în ruinele buncărului. Cadavrul era ciuruit de gloanțe și părea bătut înainte și după moarte. Se făcuseră fotografii ale cadavrului, care se aflau în drum spre Moscova cu un curier special. Mai multe persoane aflate în captivitate la ruși și care făcuseră parte din personalul lui Hitler văzuseră cadavrul și cu toții, în afară de un șofer și o servitoare, fuseseră de acord că era al lui Hitler. Șoferul susținea că este cadavrul unuia dintre bucătarii lui Hitler. Spunea că îl cunoscuse foarte bine pe bucătar și considera că fusese omorît pentru că semăna într-o măsură remarcabilă cu Hitler. Șoferul susținea că Hitler

fugise în noaptea de 1 mai. Cercetările în legătură cu varianta lui continuă. Şi acest trup, la fel ca şi celelalte găsite în subsolul din zona Cancelariei sînt cercetate în continuare. [272] Pe 10 mai, mai multe depeşe au raportat descoperirea trupului lui Goebbels, precum şi a altor patru cadavre „care semănau destul de mult cu Hitler“. Aceste patru cadavre fuseseră găsite, chipurile, în *Führerbunker*. Cu aceste descoperiri, autorităţile sovietice erau de părere că misterul sinuciderii lui Goebbels şi al morţii lui Hitler fusese elucidat, cu excepţia unor mici detalii. Autorităţile americane şi britanice ajunseseră, aşa se susţinea, la aceleaşi concluzii provizorii.

Dar în acest moment, acţiunile Serviciului rus de spionaj implicat în această acţiune au început să se mişte într-o altă direcţie. Fără nici un anunţ public, s-a făcut analiza chimică a cadavrului care, teoretic, era considerat al lui Hitler şi aceasta nu a confirmat moartea prin împuşcare [273].

În timpul unei discuţii libere din ziua de 13 mai 1945, ofiţerii de contraspionaj ai Aliaţilor au aflat de la ofiţerii ruşi că specialiştii sovietici găsiseră alte dovezi cu privire la faptul că Hitler, care suferea de tulburări psihice şi era parţial paralizat, fusese ucis în buncărul lui pe 1 mai printr-o injecţie cu otravă, care îi fusese administrată de medicul lui personal, dr. Stumpfegger – ceva întemeiat probabil pe declaraţiile lui *Herr* Mengershausen [274].

La începutul lunii mai, generalul Dwight Eisenhower a fost informat de ofiţerii ruşi că un cadavru ars fusese exhumat în apropierea buncărului şi examinat de medicii ruşi după căderea Berlinului, fiind identificat aproape cu certitudine ca fiind al lui Hitler. Dar numai după alte patru săptămîni, la 9 iunie, mareşalul Jukov a făcut o nouă declaraţie presei internaţionale, potrivit căreia ruşii nu reuşiseră să-l identifice pe Hitler şi nu se putea afirma încă nimic sigur în legătură cu soarta acestuia [275].

Cel de-al doilea raport al Serviciului rus de informaţii se presupune că ar fi prezentat rezultatul săptămînii a doua şi a treia de cercetări. Se afirmă că i-a fost adus lui Stalin în ziua de 23 mai de către un curier special al mareşalului Jukov şi că ar fi conţinut date noi şi analizele chimice făcute de medicii din Armata Roşie. Erau anexate mărturii ale unor prizonieri din fostul anturaj al lui Hitler. Acestea conţineau, chipurile, declaraţii despre felul în care murise Hitler ca urmare a unei injecţii administrate de dr. Stumpfegger pe 1 mai. Unul dintre servitorii personali ai lui Hitler a descris, cică, moartea lui ca o „ucidere din milă". Alţii erau de părere că fusese crimă. Nu credeau că *Führer*-ul înnebunise sau că tremurul în mîna stîngă şi în piciorul stîng ar fi fost mai accentuate pe 1 mai decît în zilele precedente petrecute în buncăr. În ceea ce priveşte această nouă informaţie, toate declaraţiile lor concordă. Otto Güı che, adjutantul lui Hitler, a îngropat cadavrul într-un loc secret.

În seara zilei de 25 mai 1945, Harry L. Hopkins, reprezentantul preşedintelui Truman, a sosit la Moscova pentru o întîlnire pregătitoare cu Stalin. Întîlnirea a avut loc a doua zi, la ora 8 dimineaţa. Au fost de faţă Stalin, Molotov şi Pavlov, iar de partea americană – Hopkins, Harriman şi Bohlen. Pe parcursul discuţiilor, Stalin a spus că, după părerea lui, Hitler nu era mort, ci se ascundea undeva. A spus că medicii sovietici credeau că identificaseră trupurile lui Goebbels şi al şoferului lui Hitler, dar că el personal se îndoia că Goebbels e mort şi a continuat spunînd că toată chestiunea este dubioasă, iar diversele relatări despre înmormîntări i-au lăsat o impresie ciudată. A spus că, după părerea lui, „Bormann, Goebbels şi Hitler, probabil şi Krebs fugiseră şi stăteau ascunşi undeva"[276].

Deşi generalul Katukov, de exemplu, văzuse cadavrul generalului Krebs în timpul vizitei sale la Cancelarie din ziua

de 2 mai şi nu exista nici un dubiu că ruşii identificaseră trupul lui Goebbels încă de pe 3 mai, Stalin minţea în modul cel mai convingător. După interogatoriile iniţiale luate martorilor din Grupul Cancelariei, ruşii recunoşteau deja deschis că Hitler este mort, aşa cum relatează, de pildă, Trevor-Roper:

„... nu există nici o îndoială că ruşii au recunoscut că Hitler este mort în prima săptămînă a lunii iunie. La 5 iunie 1945, cînd s-a întrunit Înaltul Comandament al Aliaţilor pentru a organiza guvernarea celor patru puteri, 'înalte oficialităţi ruse' au spus ofiţerilor din staful generalului Eisenhower că trupul lui Hitler fusese descoperit şi 'identificat aproape cu totală certitudine'. După cum spuneau ei, trupul fusese găsit în buncăr împreună cu alte trei. Era foarte puternic carbonizat – fapt pe care ruşii îl atribuiau în mod fals (aşa cum ştim acum) incendiatorilor care acţionaseră pe măsură ce avansaseră trupele lor. (Maşinistul Hentschel, care a fost capturat de ruşi în *Führerbunker* în jurul orei 9 dimineaţa pe 2 mai 1945, nu pomenise despre nici un fel de incendiatori.) După afirmaţiile lor, trupurile fuseseră examinate de medicii ruşi, ceea ce dusese la identificarea lor aproape sigură. Dacă ruşii nu anunţau acum în mod oficial moartea lui Hitler, au spus ofiţerii sovietici, era din cauză că nu voiau să facă astfel de afirmaţii atît timp cît exista fie şi cea mai mică umbră de îndoială. Cu toate acestea, au recunoscut deschis că toate dovezile găsite indicau faptul că Hitler este mort ...
Aşadar, în timp ce la 6 iunie 1945 ofiţerii din staful lui Jukov îi asigurau pe ofiţerii lui Eisenhower că trupul lui Hitler fusese descoperit, exhumat şi identificat pe cale ştiinţifică, la Moscova, Stalin nu numai că îi repeta lui Hopkins că nu există nici o dovadă a morţii lui Hitler, dar era 'convins' că Hitler este încă în viaţă ..." [277].

La 6 iunie 1945, ruşii au ţinut o conferinţă de presă neoficială la Berlin, la care au fost de faţă corespondenţi de război din Statele Unite, Marea Britanie şi Franţa. Un ofiţer

din personalul mareşalului Jukov a prezentat detaliile referitoare la căutarea trupului lui Hitler şi i-a autorizat pe corespondenţi să anunţe – fără a-l menţiona pe el ca sursă – că acesta fusese găsit şi identificat cu un mare grad de probabilitate. Cadavrul înnegrit de fum şi carbonizat al *Führer*-ului fusese unul dintre cele patru descoperite în buncăr în zilele de 3 şi 4 mai. Fuseseră arse pe coridor de un aruncător de flăcări, cu toate acestea Hitler putea fi încă identificat. După examenul întreprins de chimişti din cadrul Armatei Roşii, erau indicii că „Hitler a murit, cel mai probabil, prin otrăvire". Purtătorul de cuvînt al ruşilor a adăugat că nu exista o metodă sigură pentru a stabili dacă Hitler se otrăvise singur sau fusese otrăvit de altcineva.

Probabil că aceasta a fost ultima declaraţie neautorizată pe care Stalin era pregătit s-o accepte din partea mareşalului Jukov. L-a trimis imediat după aceea la el pe Vîşinski cu instrucţiuni potrivite, iar Vîşinski nu s-a mai dezlipit de atunci de el. La 9 iunie 1945, cînd Jukov a spus că s-ar putea ca Hitler să mai fie încă în viaţă, Vîşinski stătea chiar lîngă el. L-a însoţit pe Jukov şi în vizita sa la Frankfurt şi în timpul discuţiilor cu generalul Eisenhower.

Cîteva luni mai tîrziu, Jukov a dispărut de pe scena istoriei. Stalin l-a rechemat din Germania şi, din motive practice, l-a trimis în exil, mai întîi în calitate de comandant al forţelor de apărare din interior, apoi la Odesa, ca guvernator militar. General colonel Nikolai E. Bersarin, comandantul militar al Berlinului, a fost ucis în ziua de 17 iunie 1945 într-un misterios accident de motocicletă. Amănunte în legătură cu acest caz nu au ieşit niciodată la lumină. În felul acesta, Jukov şi Bersarin fuseseră eliminaţi.

Există doar o singură explicaţie posibilă pentru comportamentul atît de ciudat al ruşilor începînd din acest moment: Stalin. Mi-am dat seama de aceasta dintr-o notă de

subsol de la p. 129 a cărţii *Hruşciov îşi aminteşte*: „Evident, Stalin a continuat să susţină mult timp că Hitler nu era nicidecum mort ..." [278]. Dacă presupunem că amintirea lui Hruşciov este corectă, aceasta dovedeşte că manipularea ulterioară a opiniei publice mondiale de către ruşi, în sensul că moartea lui Hitler nu era sigură, poate fi atribuită în întregime lui Iosif Stalin.

.Ce urmărea Stalin prin aceasta, nu este foarte clar. Dorea oare ca prin eliminarea declaraţiilor despre moartea lui Hitler să menţină dispariţia acestuia din lume drept o chestiune deschisă pentru a preîntîmpina renaşterea „mitului lui Hitler"? Sau dorea să facă presiuni asupra aliaţilor lui occidentali pentru a-i determina să acţioneze împotriva duşmanului său de moarte, Franco, la care Hitler ar fi găsit chipurile adăpost? În orice caz, mareşalul Jukov a primit imediat ordine să urmeze linia indicată de Stalin şi să nu mai facă cunoscute nici un fel de detalii în legătură cu moartea lui Hitler. După cum se poate presupune, judecînd după documentele ieşite la iveală ulterior, acest ordin a fost dat în ziua de 7 sau 8 iunie 1945. Jukov nu a pierdut nici o clipă şi a introdus noua linie de propagandă în canalele presei internaţionale. A folosit prilejul oferit de conferinţa de presă de la Berlin din 9 iunie 1945 pentru un grup de corespondenţi americani, englezi, francezi şi ruşi care tocmai sosiseră la Berlin şi urmau să petreacă mai mult de douăzeci şi patru de ore în capitala *Reich*-ului învins. Printre altele, mareşalul Jukov a declarat că Armata Roşie avea dovezi că Hitler se căsătorise cu Eva Braun cu două zile înainte ca forţele sovietice să ia Berlinul. Jukov a spus: „Am găsit informaţii în legătură cu căsătoria lui în jurnalul adjutantului personal al lui Hitler" (se referea la însemnările zilnice ale valetului lui Hitler, Linge). Hitler căsătorit! Ce poveste de senzaţie pentru ziarişti! Jukov a continuat:

„Locul unde se găsește acum Adolf Hitler este un mister. Nu am găsit un cadavru care să poată fi al lui Hitler și nu pot face nici o declarație sigură în legătură cu soarta lui sau cu locul în care s-ar putea afla în acest moment".

Jukov nu a spus nimic despre continuarea cercetărilor cu ajutorul martorilor care au confirmat sinuciderea lui Hitler și incinerarea sa ulterioară, nu a menționat nici punțile dentare care fuseseră descoperite între timp și care dovedeau moartea lui Hitler:

„Nu am identificat corpul lui Hitler. Nu pot spune nimic sigur despre soarta lui. S-ar putea să fi zburat cu avionul din Berlin în ultima clipă. Condițiile de decolare de pe axa est-vest ar fi permis acest lucru. Pe baza unor informații personale și oficiale, putem spune că Hitler a avut șansa să fugă împreună cu mireasa lui. Ar fi putut fugi cu avionul în ultima clipă".

Cînd a fost întrebat unde crede că se ascunde Hitler, mareșalul Jukov a declarat că părerea lui personală este că Hitler s-ar afla în Spania și a adăugat: „Forțele americane și britanice trebuie să-l găsească". Se poate presupune că această remarcă a fost făcută din ordinul lui Stalin, deoarece în 1945 Stalin a îndemnat în repetate rînduri la răsturnarea vechiului său dușman, generalul Franco, pentru a desăvîrși victoria asupra fascismului.

Această știre uluitoare a fost telegrafiată de jur-împrejurul lumii – textul complet poate fi găsit în numărul din 10 iunie 1945 al ziarului *Pravda* – și a avut efectul dorit asupra opiniei publice. Se deschisese larg ușa pentru fel de fel de speculații și legende, minciuni și povești în jurul sfîrșitului lui Hitler.

Cînd a fost întrebat despre moartea lui Martin Bormann, al cărui cadavru rușii anunțaseră că fusese descoperit în ziua

de 10 mai, Jukov a răspuns: „Nu am nici cea mai mică idee unde ar putea fi adjutantul personal al lui Hitler".

În perioada în care Jukov lansa ultimul atac psihologic al lui Stalin în legătură cu sfîrşitul lui Hitler, colegul lui, general-colonel Bersarin, comandantul Berlinului, spunea aceeaşi poveste cîtorva ziarişti străini veniţi în vizită. El a spus:

> „Am găsit mai multe corpuri, dintre care unul ar putea fi al lui Hitler, dar nu putem spune dacă Hitler e mort sau nu. După părerea mea, Hitler s-a dat la fund şi se ascunde undeva prin Europa, poate la generalul Franco".

Cu aceasta subiectul a fost închis. Din momentul acela nu a mai fost niciodată menţionat la sediul armatei ruse din Berlin. Nu s-a mai spus niciodată nimic despre împrejurările morţii lui Hitler. Misterul evident insolubil a fost învăluit într-o tăcere de nepătruns timp de mai multe decenii.

La 17 iulie 1945, la Potsdam, a început conferinţa la care Truman, Stalin şi Churchill aveau să decidă viitorul Germaniei. Ministrul de Externe al SUA, James F. Byrnes, declara mai tîrziu:

> „La puţin timp după sosirea sa, în ziua de 17 iulie, Stalin i-a făcut o vizită preşedintelui. Vorbind despre vizita noastră la Berlin, l-am întrebat pe generalisim [Stalin] ce părere are despre modul în care murise Hitler. Spre surprinderea mea, a spus că el crede că Hitler este în viaţă şi s-ar putea să se afle în Spania sau în Argentina. După cîteva zile l-am întrebat dacă îşi schimbase părerile şi mi-a răspuns că nu" [279].

Amiralul american William D. Leahy nota în cartea lui *Am fost acolo*:

> „Primul ministru Stalin a sosit la Potsdam şi a luat prînzul cu preşedintele. Era prima lor întîlnire. Erau de faţă Molotov,

Byrnes şi cu mine. În privinţa lui Hitler, Stalin a repetat că îi spusese deja lui Hopkins la Moscova: credea că *Führer*-ul fugise şi se ascundea undeva. A continuat apoi spunînd că cercetările amănunţite ale sovieticilor nu reuşiseră să descopere nici un fel de urme ale rămăşiţelor lui Hitler şi nici o dovadă sigură a morţii sale“ [280].

Se îngrămădeau minciuni peste minciuni fiindcă, nu mai tîrziu de 8/9 mai 1945, ruşii aflaseră că Hitler este mort datorită identificărilor odontologice.

Cum se apropia data proceselor criminalilor de război de la Nürnberg, ziarele ruseşti au scris din nou pe 10 septembrie 1945 despre probabilitatea ca Hitler să fie încă în viaţă. S-a avansat chiar ideea că Hitler s-ar ascunde în Germania. În noiembrie 1945, cînd a fost dat publicităţii raportul oficial al Serviciului de Informaţii britanic, întocmit de maiorul H.R. Trevor-Roper, comentatorii de la Moscova nu au fost de acord: „Ruşii sînt încă sceptici şi nu pot accepta teoria sinuciderii şi incinerării“. La momentul respectiv, mulţi oameni pe lume împărtăşeau „dubiile“ sovieticilor. Ruşii făcuseră să dispară martorii şi probele, astfel că povestea lui Hitler avea să continue să-i inspire pe ziarişti. Era limpede că Stalin avea încă nevoie de Hitler, viu sau mort.

Potrivit ziarului *The Times* din 8 şi 13 octombrie 1945, generalul Eisenhower a spus ziariştilor străini în timpul unei vizite în Olanda: „Deşi la început am crezut că Hitler este mort, acum există motive să presupunem că mai este în viaţă“. După ce s-a întors însă la Frankfurt, Eisenhower şi-a modificat declaraţia, spunînd că el, personal, „nu putea crede că Hitler este încă în viaţă“, dar că prietenii lui ruşi îl asiguraseră că „nu putuseră să găsească nici o dovadă a morţii lui“. Iar la 3 noiembrie 1945, în *Stars and Stripes*, relata:

„Ruşii sînt încă ‘oarecum sceptici’ în legătură cu moartea lui Hitler şi a amantei sale, Eva Braun, deoarece, după ce au

exhumat cel puțin o sută de cadavre din grădina Cancelariei din Berlin, nu au găsit nici o dovadă convingătoare, după cum a arătat astăzi un ofițer al Serviciului de Informații britanic.
Declarația ofițerului britanic a fost urmată de un comunicat de la sediul britanic, după care toate dovezile existente indică faptul că Hitler şi Eva Braun s-au sinucis şi că trupurile lor au fost arse în grădina Cancelariei, pe 30 aprilie a acestui an" [281].

Am transcris numai o parte din povestea absolut de necrezut şi aproape imposibil de citit a versiunii oficiale ruse cu privire la sfîrşitul lui Hitler. De la început pînă la sfîrşit, aceasta pare să nu fie altceva decît părerea lui Stalin, care a ținut-o una şi bună pentru că aşa voia să creadă şi nimic altceva, sau poate că dorea să demonstreze puternicii clici militare de la Berlin cine era în realitate şeful; sau poate de furie că nu-şi putuse pune mîinile pe cadavrul lui Hitler şi nu credea mărturiile depuse de Grupul de la Cancelarie. Pur şi simplu a respins concluzia 'aproape sigură' şi cel puțin legitimă că Hitler trebuie să fie mort, pretinzînd ritos că trăieşte încă. Timp de mai mulți ani a învăluit în tăcere şi uitare investigațiile mai mult sau mai puțin eficiente ale ofițerilor ruşi de la Berlin, interogatoriile pe care le-au condus şi cercetările de identificare făcute de ei. A refuzat probele Aliaților care ar fi putut să-i fie de ajutor în elucidarea evenimentelor legate de moartea lui Hitler. Oricare vor fi fost motivele lui, este evident că privea moartea lui Hitler ca pe o problemă politică pe care a rezolvat-o ca atare.

Că Hitler a murit la Berlin şi nu a fugit a recunoscut în sfîrşit, indirect, în 1968, Lev Bezemenski în cartea sa *Moartea lui Adolf Hitler*. Baza cărții lui Bezemenski o formează aşa-zisa „autopsie" a unui cadavru despre care se presupune că ar fi fost al lui Hitler. Din probele pe care le-am strîns eu şi le-am

prezentat în capitolele anterioare, este clar că asemenea cadavru nu a existat. Gradul de incinerare a fost atît de mare încît nu ar mai fi putut rămîne decît particule carbonizate de oase cu resturi de piele şi ţesuturi, care au fost după aceea distruse şi ele, mai mult sau mai puţin complet, de obuze şi bombe. Nu ştiu la care din nenumăratele cadavre care zăceau acolo la vremea respectivă se referă raportul de autopsie. Oricum, nu poate fi vorba de cadavrul inexistent al lui Hitler.

În privinţa raportului de autopsie ca atare, trebuie să notăm că patologul german prof. dr. Otto Prokop, care susţine că a făcut cel puţin 45 000 de autopsii în cariera sa, a spus:

> „Raportul lui Bezemenski este ridicol ... Oricare dintre asistenţii mei ar fi făcut unul mai bun ... toată treaba asta este o farsă ... este o lucrare intolerabil de proastă ... transcrierea disecţiei din 8 aprilie 1946 descrie orice altceva în afară de corpul lui Hitler ...".

Bezemenski a făcut apel la multe persoane ca să dovedească faptul că punţile dentare îi aparţinuseră, într-adevăr, lui Hitler. Dar acest lucru nu mai era în discuţie din 9 iulie 1945[282]. În ce mă priveşte, consider că nu există nici un dubiu nici cu privire la faptul că cele două punţi dentare ale lui Hitler se află la Moscova – aşa cum au declarat în 1956 atît *Frau* Heusermann, cît şi *Herr* Echtmann, şi vor rămîne probabil acolo pentru totdeauna. Ceea ce nu pot eu înţelege însă este faptul că, în 1992, Bezemenski a publicat un articol intitulat *Cum au înlăturat ruşii cadavrul lui Hitler* [283]. Bezemenski reînvie aşadar cadavrul lui Hitler! După ce scrisese în cartea lui din 1968 că trupul lui Hitler fusese ars în 1945 şi cenuşa lui răspîndită în cele patru zări, în 1992 scrie deodată că „presupusul" trup nu fusese incinerat, ci îngropat şi reîngropat în mai multe rînduri, în locuri diferite, şi ars „în

sfîrşit" în aprilie 1978 [284]. Iată ce spune în 1992 *Der Spiegel* despre „descoperirile" lui Bezemenski:

„Probabil că acum are remuşcări. Riscă să-şi piardă titlul şi reputaţia academică, pe care le consideră mai importante decît o onestitate tardivă. Spune oare adevărul acum?"

Pe de altă parte, rezolvarea „cazului Hitler" ar fi putut fi atît de uşoară! Nu ar fi fost nevoie decît de cunoştinţele şi experienţa unui poliţist de nivel mediu pentru a strînge dovezile şi a reconstitui evenimentele cu ajutorul martorilor. Ar fi fost cu putinţă să se clarifice fără întîrziere împrejurările în care a murit Hitler şi ce s-a întîmplat cu trupul lui. Încă de la bun început, ruşii au dispus de toţi martorii şi de toate probele. De la 2 mai 1945 au ocupat Cancelaria cu buncărul ei şi grădina şi în seara aceleiaşi zile i-au făcut prizonieri pe cei mai mulţi dintre cei aflaţi în serviciul personal al lui Hitler, ducîndu-i în berăria de pe aleea Schönhauser. Şi cu toate acestea, din cauza suspiciunilor lor exagerate, au avut nevoie de mai mult de un an pînă să încheie „cazul Hitler".

Felul în care au procedat ruşii în cercetarea cazului Hitler şi, mai ales, metodele brutale pe care le-au folosit au fost descrise de foştii prizonieri din Grupul Cancelariei. La 8 februarie 1956, Heinz Linge a declarat:

„După ce am fost capturat în seara zilei de 2 mai 1945, am fost interogat de mai mulţi ofiţeri ruşi la Berlin şi apoi am fost dus la Moscova, în decembrie 1945. Primele două luni şi jumătate am fost ţinut în închisoarea Lubianka, apoi transferat la Butîrka. Acolo am fost interogat frecvent, timp de două săptămîni şi jumătate, întotdeauna noaptea. Subiectul acestor interogatorii era, în principal, dacă Hitler este sau nu în viaţă. Întrebau întotdeauna dacă nu cumva, pînă la urmă, zburase totuşi cu avionul. Se discuta mereu dacă nu existase o dublură

cu care să fi fost înlocuit. Mi se cerea mereu să descriu amănunţit tot ceea ce ştiam în legătură cu sinuciderea lui Hitler. În timpul interogatoriilor eram întotdeauna maltratat. Persoanele care luau parte la interogatorii erau col. Stern, prof. dr. Saveliev şi doi comisari, pe nume Schweitzer şi Klaus [colonelul Klausen].
Spre sfîrşitul lui aprilie 1946 am fost dus la Berlin, împreună cu Günsche, Baur, Henschel, Hofbeck, Misch. În timpul călătoriei pînă la Berlin am fost ţinuţi cu stricteţe departe unul de altul. La Berlin mi s-a cerut să desenez planuri exacte ale camerelor din buncăr şi să descriu detaliat mobilierul. Am fost interogat apoi în timpul unei vizite la buncăr. A trebuit să descriu evenimentele petrecute în timpul sinuciderii. Au fost cercetaţi pereţii în căutarea urmelor de gloanţe. Am fost condus şi în grădină, unde a trebuit să arăt unde avusese loc incinerarea. Am fost întrebat, de asemenea, unde fuseseră îngropate rămăşiţele. Erau de faţă personalităţi ruse importante. Pe baza fotografiilor pe care le văzusem, cred că l-am recunoscut pe unul dintre ei care era tratat de toţi ceilalţi cu deosebit respect – mareşalul Sokolovski. În timpul interogatoriului de la Berlin, am fost întrebat asupra măsurilor lui Hitler la îmbrăcăminte.
În timpul acestor interogatorii nu am fost maltratat.
După întoarcerea la Moscova, am stat şapte luni, pînă în ianuarie 1947, în aceeaşi celulă cu Erich Ackermann. În măsura în care declaraţiile lui diferă de ale mele, acestea sînt false. Versiunea despre sinucidere din declaraţiile lui Ackermann (otrăvirea, împuşcarea postumă) a fost discutată adesea de noi, dar numai ca o posibilă teorie. Nu este adevărat că 'eu am ajuns la concluzia' că nu numai Eva Hitler, ci şi Adolf Hitler luase otravă şi că altcineva a tras în Hitler după ce murise. Cum de a ajuns Ackermann să facă o asemenea declaraţie, mă depăşeşte ...".

Mai trebuie să notăm că Ackermann, despre care nu voi mai face nici un comentariu, era probabil spion în serviciul

ruşilor şi fusese intenţionat plasat în celula lui Linge. Mai tîrziu, Ackermann a scris:

„Aceste detalieri au format subiectul unor lungi discuţii cu comisarul Stern şi cu dr. Saveliev, presupus psiholog criminalist de la Universitatea din Moscova. La discuţiile finale a fost de faţă generalul Kabulov, adjunctul lui Beria. Stern mi-a spus mai tîrziu că declaraţia mea era în deplină concordanţă fie cu părerea lui, fie cu versiunea oficială rusă, nu-mi mai amintesc. În orice caz, de atunci n-am mai auzit niciodată nimic şi cred că nici Linge nu a mai fost interogat, pentru că am aflat că, după perioada de lungă suferinţă de la Moscova, Linge a apărut în lagărul de ofiţeri de la Volkovo la puţin timp după ce eu am fost eliberat din Lubianka, unde fusese văzut pînă în anul 1950...".

Linge continuă:

„Alte interogatorii au avut loc în vara anului 1948 şi au continuat pînă la sfîrşitul lui 1949, împreună cu Günsche, cu care împărţeam la vremea aceea celula în închisoarea Butîrka. Motivul interogatoriilor era că ar fi trebuit să scriem împreună o carte despre experienţa noastră în preajma lui Hitler. Propunerea aceasta a venit de la colonelul Stern, pe care l-am mai menţionat, ca şi de la generalul Kabulov. Ni s-a promis o îmbunătăţire a situaţiei, care s-a concretizat în faptul că am primit raţii de mîncare mai bune şi am fost mutaţi într-o celulă a spitalului, aleasă de generalul Kabulov. Pe parcurs, am fost găzduiţi chiar într-o locuinţă particulară, la văduva unui anume general Melnikov, căzut în război. Generalul Kabulov ne-a vizitat de cîteva ori. La început, am avut pe lîngă noi un ziarist german prizonier care trebuia să ne ajute. După aceea, locul lui a fost luat de colonelul Paparov. Paparov folosea numele conspirativ de Gheorgadze. După aceea am fost mutaţi din locuinţa doamnei Melnikov într-o casă de ţară, în apropiere de Moscova, unde Paparov a fost permanent prezent în stadiul

final al lucrării. Între timp, Paparov alcătuise un manuscris de aproximativ 300 de pagini. Nu știu ce s-a întîmplat cu acest manuscris [probabil că va apărea la un moment dat, la schimb pentru valută forte].
Din ianuarie 1950 am fost în lagărul de ofițeri de la Volkovo, împreună cu Günsche. Nu au mai fost alte interogatorii.
În mai 1951 am fost condamnat la Ivanovo la 25 de ani de 'muncă la ameliorări funciare'. Motivul sentinței a fost că îl ajutasem pe Hitler să pună mîna pe putere, că l-am ajutat să desființeze partidele democratice, că am participat la planurile lui criminale și că am fost prezent din 1942 pînă în 1944 în zona Vinița-Jitomir, unde au fost împușcați pe vremea aceea 40 000 de ruși. Ulterior am fost acuzat și de faptul că am intenționat să fug din zona de est în cea de vest, pe baza mărturiei unui alt prizonier german căruia i-aș fi dat adresa unor prieteni ai lui Adolf Hitler cu rugămintea să-i informeze despre soarta mea. Din 2 mai 1945 pînă la 29 septembrie 1955 am petrecut aproape zece ani și jumătate în prizonierat la ruși".

La 25 noiembrie 1955, fostul paznic SS Hans Hofbeck a făcut următoarea declarație:

„Am fost prins de ruși pe 2 mai 1945 pe Schwartzkopfstrasse. Din februarie 1946 am fost la închisoarea Butîrka din Moscova. Aici am fost interogat foarte des, căci de la bun început am fost considerat un martor-cheie. Interogatoriile erau conduse, în principal, de comisarul colonel Stern și de dr. Saveliev. În timpul acela am fost adesea maltratat. Pe de altă parte, mi se promitea că mă voi întoarce curînd acasă. La vremea respectivă eram complet distrus, moral și fizic. Am ajuns chiar la un moemnt dat la încercarea de a mă sinucide: am vrut să mă spînzur cu o bucată de îmbrăcăminte care s-a rupt. În această perioadă stăteam în aceeași celulă cu Josef Henschel. El a fost cel care m-a convins să renunț la ideea sinuciderii.
Interogatoriile de la Moscova pedalau pe aceleași întrebări.

Ce atribuții aveai? Cine era dublura lui Hitler? Cine a împușcat dublura? Cine l-a scos pe Hitler din țară? Ce ți-a spus pilotul șef Baur? Ce instrucțiuni ți-a dat Baur? Ce instrucțiuni ți-a dat Rattenhuber? Unde s-a dus Högl?
Am răspuns la întrebarea referitoare la dublură spunînd că era un cărător la Cancelarie care semăna cu Hitler. Existase într-adevăr un astfel de om și era hamal. Omul avea trăsăturile feței asemănătoare cu ale lui Hitler, o mustață și păr similare. Însă era mai scund. În rest, am susținut mereu că Hitler e mort și că nu fusese nici o dublură împușcată și arsă în locul lui.
La începutul lui mai 1946 am fost dus de la Moscova la Berlin, împreună cu Günsche, Linge, Baur, Josef Henschel și Rochus Misch. Am fost ținuți strict separați unii de alții. La Berlin am fost duși la închisoarea Lichtenberg. Acolo am fost interogat de un comisar cu gradul de locotenent colonel [Klausen]. Îl cunoșteam deja de la Moscova. Întrebările au fost din nou, în mare, aceleași. În timpul interogatoriilor de la Berlin am fost o dată chestionat în compania lui Baur și a lui Günsche. S-a discutat din nou despre dublură. În urma acestui interogatoriu, Baur a spus că, cu mult timp în urmă, fusese prezentat un om din Breslau care semăna foarte bine cu Hitler. Omul era brutar. Însă Hitler a refuzat net.
La Berlin am fost întrebat dacă Hitler avea vreun semn distinctiv. Am atras atenția asupra unei rigidități a mîinii drepte, o urmare a încercării de asasinat din 22 iulie 1944. Am fost, de asemenea, întrebat cine a fost medicul stomatolog al lui Hitler și dacă și în ce măsură Hitler avea dinți falși. Am spus că stomatologii lui fuseseră dr. Blaschke și dr. Rohkamm. Nu știam nimic despre dantură.
Înainte de a mă întoarce la Moscova și la Lichtenberg am putut comunica de cîteva ori prin mesaje bătute în perete cu Günsche și Linge, dar nu erau decît semnale prin care arătam că sîntem încă în viață. La Moscova am putut să schimb cîteva cuvinte cu Linge, o singură dată, în timpul unei plimbări prin curtea închisorii, cînd mi-a șoptit că va fi transferat curînd din închisoare în lagăr. În afară de această împrejurare, nu

am vorbit cu Linge de la 1 mai 1945. Şi cu Günsche am reuşit să schimb cîteva cuvinte o singură dată. Aceasta s-a întîmplat în momentul sosirii noastre la Berlin, în drum spre închisoarea Lichtenberg. În rest, nu am mai vorbit cu Günsche de la 1 mai 1945 ...
La 15 octombrie 1955 m-am întors în Germania după zece ani şi jumătate de prizonierat la ruşi".

La 25 noiembrie 1955, pilotul şef Hans Baur relata despre prizonieratul său în Rusia:

„În timpul încercării de evadare din 2 mai 1945, am fost rănit în apropiere de Charité şi capturat de ruşi. De la 23 noiembrie 1945 am fost la Moscova, mai întîi la Butîrka, apoi la închisoarea Lubianka. În iarna 1945–46 şi în primăvara anului 1946 am fost interogat de nenumărate ori, în special de comisarul dr. Saveliev. În timpul acestor interogatorii am fost acuzat de nenumărate ori că l-am dus pe Hitler cu avionul în afara Berlinului. În timpul interogatoriilor am fost rău maltratat. Un soldat chemat de dr. Saveliev m-a bătut de mai multe ori cu pumnii în cap. Pe de altă parte mi se ofereau locuri de muncă în Rusia sau în altă parte, în străinătate. Mi s-a promis, de asemenea, că soţia şi fiica mea vor fi aduse la Moscova. O dată au mers chiar pînă acolo încît mi-au spus că soţia şi fiica aşteaptă deja în camera alăturată.
Am fost întrebat de mai multe ori despre trăsăturile şi semnele particulare ale lui Hitler şi ale Evei Braun şi despre danturile lor. Nu ştiam nimic despre nici un fel de semne particulare. În ceea ce priveşte danturile, ştiam doar că Hitler avea o punte. Am şi declarat acest lucru.
Toate interogatoriile făceau aluzie la existenţa unei dubluri care ar fi fost incinerată în locul lui Hitler. Nu ştiam nimic despre aşa ceva. Am mai fost acuzat la interogatorii că l-am împuşcat pe Betz ca să scap de un martor incomod ...
La 3 mai 1946 am sosit la Berlin împreună cu Günsche, Linge ... Hofbeck, Henschel ... şi Misch. La Berlin am fost duşi la

închisoarea Lichtenberg ... Aproape la o lună după sosirea la Berlin am fost interogat de comisarul Krause [Klausen]... Mi s-a spus că ni se vor arăta cadavrele şi va trebui să spunem dacă recunoaştem vreo trăsătură sau un alt semn care i-ar putea indica pe Hitler sau pe Eva Braun ... Nu ni s-au arătat niciodată cadavrele ... Am fost apoi iar interogat de un colonel rus, în prezenţa lui Hofbeck. Mi s-a spus că Hofbeck afirmase că eu aş fi fost prezent în timpul incinerării. Am spus că nu este adevărat. Atunci Hofbeck a spus că el nu a declarat niciodată aşa ceva. Atunci am fost din nou întrebat dacă nu-l dusesem totuşi pe Hitler cu avionul. Colonelul a exprimat din nou bănuiala că în locul lui fusese incinerată o sosie ... A fost redactată o declaraţie şi am semnat-o. În timpul interogatoriilor de la Berlin nu s-a mai făcut uz de forţă.
După aceea nu am mai fost interogat. De atunci am fost totuşi interogat o dată pe an de adjunctul lui Beria, gen.lt. Kabulov, care m-a întrebat dacă vreau să depun mărturie. Mi-a spus întotdeauna că dacă nu o să am nimic de spus o să rămîn la închisoare încă un an şi o să mă convoace din nou la interogatoriu peste un an. La 8 octombrie 1955 am fost eliberat din prizonierat şi m-am întors în Germania".

Otto Günsche a vorbit foarte puţin despre prizonieratul său din Rusia:

„La 2 mai 1945 am fost făcut prizonier de ruşi la Berlin. În timp ce eram într-un lagăr pentru ofiţeri din apropiere de Berlin, unde mă dădusem drept adjutantul lui Mohnke, a fost descoperită adevărata mea identitate dintr-o indiscreţie a adjutantului lui Weidling şi ofiţerii ruşi au început imediat să mă chestioneze. Unul dintre ofiţeri m-a întrebat în germană cine sînt. I-am răspuns că sînt adjutantul generalului Mohnke. Eşti un mincinos! a ţipat el la mine. I-am răspuns că nu este o minciună pentru că în momentul acela eram într-adevăr ordonanţa lui Mohnke. Dar asta nu-i interesa pe ruşi.
Am fost imediat izolat de ceilalţi şi după cîteva zile – nu-mi

amintesc data – am fost luați într-un grup mic – generalii Mohnke, Weidling, Rattenhuber și alți cîțiva – și urcați într-un avion. Nu ne-a spus nimeni încotro mergem, dar ne-am putut da seama și singuri. Avionul a decolat spre est și a urmat un zbor lung pînă la Moscova. După aterizare, am fost duși la o închisoare unde au continuat să ne interogheze. În ziua următoare am fost duși la cumplita închisoare Lubianka. Din ziua aceea nu au încetat nici o clipă să mă întrebe: Ce s-a întîmplat cu *Führer*-ul? Oricît de des le-am repetat că se sinucisese și că, conform ordinelor pe care mi le dăduse, trupul lui fusese incinerat, era imposibil să-i conving. La un moment dat au spus chiar că m-am lăsat prins ca să-i induc pe ei în eroare, pe o pistă falsă ...
Situația aceasta a durat mult timp – poate un an sau un an și jumătate. Repetau întruna aceeași și aceeași întrebare.
La 2 mai 1956 am fost eliberat de la penitenciarul din Bautzen și m-am întors în Germania de Vest".

În sfîrșit, să aflăm ce s-a întîmplat cu Josef Henschel, unul dintre gardienii SS. La 7 februarie 1957, Henschel a spus:

„Am fost prins de ruși în Schönhauser Allee, pe 2 mai 1945, împreună cu mulți alții. Spre sfîrșitul lui februarie sau la începutul lui martie 1946 am fost transferat într-un lagăr pentru prizonierii de război la închisoarea Butîrka din Moscova, împreună cu camaradul meu Hans Hofbeck. La Butîrka am fost interogat foarte des între 10 și 20 martie 1946. Interogatoriile aveau loc mai ales noaptea. În timpul interogatoriilor am fost adesea maltratat. Ca urmare a bătăilor mi-a fost spart timpanul de la urechea dreaptă. Mi s-a spus că Hitler este încă în viață. S-a afirmat că altcineva fusese incinerat în locul lui: se văzuseră numai picioarele cadavrului. Se afirma că Hitler fusese transportat cu avionul de Baur sau de Hanna Reitsch.
La 25 aprilie 1946 am fost trimis împreună cu Hofbeck la

Berlin. Am fost conduşi la închisoarea Lichtenberg, unde erau deţinuţi şi Linge, Günsche, Baur şi Misch. Eram ţinuţi strict izolaţi unii de alţii. La Berlin am fost interogat o singură dată de locotenent-colonel Krause [Klausen]. Interogatoriul a fost scurt, nu am fost maltratat. Nu mi s-au arătat nici un fel de cadavre.
În ajunul Crăciunului din 1946 am fost interogat pentru ultima oară la Butîrka de un colonel sau general Stern, pe care nu-l mai întîlnisem. Şi acest interogatoriu a fost scurt şi s-a ocupat în special de calitatea mea de membru în Serviciul de Securitate al *Reich*-ului. Nu am fost maltratat în timpul acestui interogatoriu ...".

În rezumat, putem spune că „dosarul Hitler" nu le face multă cinste ruşilor. Indiferent care vor fi fost obiectivele lui Stalin, ceea ce reiese clar din comportamentul sovieticilor este faptul că nu au avut niciodată la dispoziţie cadavrul lui Hitler. Dacă ar fi existat un cadavru identificabil care să-i poată fi atribuit lui Hitler, ruşii nu ar fi exercitat presiuni timp de un an de zile pentru a smulge mărturii în legătură cu modul, momentul şi mijloacele prin care Hitler ar fi dispărut, chipurile, din Berlin.

8. Eva Braun și Hermann Fegelein

Cititorul a observat poate că pînă acum am menționat-o doar, pe scurt, pe Eva Braun, în legătură cu căsătoria ei din 29 aprilie 1945 și cu sinuciderea ei și a lui Hitler din 30 aprilie 1945. Acum intenționez să ofer cîteva informații în plus, care vor putea contribui la elucidarea mai multor momente importante.

În esență, Eva Braun a fost o persoană foarte oarecare, nu o figură care să fi jucat un rol important în istoria contemporană. Nu manifesta nici un interes pentru politică și nu a făcut nici o încercare să dobîndească, și nici nu a dobîndit, vreo influență pe plan politic asupra lui Hitler. Și tocmai acest dezinteres, pretins sau real, din partea Evei Braun l-a făcut pe Hitler s-o accepte și s-o tolereze în compania sa. Orice încercare de a cîștiga influență, orice manifestare a dorinței de a acționa independent, orice lipsă de discreție sau o familiaritate prea evidentă n-ar fi fost niciodată tolerată de Hitler și ar fi făcut ca prietenia intimă cu el să fie imposibilă. Eva Braun a înțeles foarte repede acest lucru, fiindcă văzuse cum dușmana ei de moarte, sora lui Hitler, Angelika Raubal [285], fusese dată afară din casă de fratele ei.

Eva Braun era mai curînd drăguță decît frumoasă, avea un corp atrăgător și îi plăceau toate sporturile – atletismul, înotul, schiul și ciclismul, ca să numim doar cîteva. Nu era foarte înaltă și de aceea îi plăcea să poarte pantofi cu talpă de plută, cum era moda pe atunci, și își cumpăra îmbrăcămintea la unul dintre cele mai elegante magazine din Berlin. Eva Braun se îngrijea cu multă atenție, era extrem de curată și se schimba de cîteva ori pe zi. Avea o coafeză personală și o servitoare, precum și o mașină cu șofer la dispoziție. Ținea o evidență exactă a garderobei sale bogate și alese cu grijă, într-un dosar special cu desenele rochiilor și mostre din materialele folosite. Avea oarecare talent în arta fotografică – atît pentru filme de 8 mm, cît și pentru fotografii – și aceasta a devenit ocupația ei principală. Îi plăcea să asculte muzică, să citească reviste și romane polițiste, aștepta cu nerăbdare filmele noi, mai ales pe cele din America. Cunoștea starurile germane și internaționale din reviste și din periodice și le admira foarte mult. Eva Braun era foarte curioasă și avea o adevărată atracție pentru lucrurile incitante și de senzație, așa cum arăta secretara Christine Schroeder. Deși părea delicată, era energică, dură și tenace.

Cu toate că nu era inteligentă, Eva Braun a fost în stare încă de la bun început să-l distreze pe Hitler și să-i ofere o relaxare în afara vieții politice prin manierele ei „bavareze" care, chiar dacă erau „jucate", nu depășeau niciodată măsura. Otto Wagener, pe atunci expertul economic al lui Hitler, nota în însemnările lui din 1932 că, în timpul campaniei electorale, fotograful lui Hitler, Heinrich Hoffmann [286], o lua adesea cu el pe micuța lui asistentă de la laboratorul foto, Eva Braun, fiindcă lui Hitler îi plăcea s-o aibă la masa de seară ca să-l distreze" [287], dar care, după părerea lui, nu juca un rol important la momentul respectiv.

Wagener şi-a dat foarte bine seama de ceea ce se petrecea: Heinrich Hoffmann o cuplase pe Eva Braun cu Hitler. Pe de altă parte, Eva Braun ştia să-l distreze pe Hitler şi să-i abată gîndurile de la politică prin conversaţia ei uşoară, veselă, firească, fără pretenţii intelectuale şi care nu avea nici o importanţă reală! Şi aşa a şi rămas în toţi anii care au urmat pînă la moartea ei din 30 aprilie 1945, la Berlin.

În compania Evei Braun, Hitler se putea relaxa. Eva Braun nu i-a înşelat niciodată încrederea şi nu a încercat niciodată să-l influenţeze în chestiunile lui personale sau în politică. La Berghof, prietenia Evei Braun îi oferea lui Hitler un fel de atmosferă casnică, deşi, intenţionat, ea nu a fost niciodată o gospodină şi nici nu a încercat să joace un asemenea rol. În toţi aceşti ani, a fost oaspetele lui Hitler şi avea dreptul să-şi invite oaspeţi la rîndul ei, în principal pe surorile şi pe prietenele ei.

Eva Braun nu a exagerat niciodată în nici o direcţie şi a ales o cale de mijloc în privinţa cerinţelor şi a stilului său de viaţă. În pofida tuturor tentaţiilor şi a ocaziilor care i se ofereau, a pus probabil în cumpănă prietenia cu Hitler şi o posibilă aventură cu altcineva. Îi plăcea să flirteze şi să danseze, lucru pentru care Hitler, care era cu 23 de ani mai bătrîn şi din 1943 începuse să îmbătrînească vizibil, nu avea decît foarte puţină înţelegere. Un exemplu grăitor în acest sens este aniversarea zilei de naştere a Evei Braun, cînd a împlinit 33 de ani, la 6 februarie 1945. După partea oficială, la care a participat şi Hitler, s-a organizat dansul în camerele ei de la etaj, în timp ce armatele sovietice se desfăşurau pe Oder şi Neisse în vederea asaltului împotriva Berlinului. La 7 februarie, Bormann îi scria soţiei sale:

„Ieri-seară am fost invitat la petrecerea E.B. cu ocazia zilei ei de naştere ... E. era într-o dispoziţie excelentă, dar se plîngea

că nu are un bun partener de dans; mai mult chiar, a criticat tăios mai multe persoane, lucru nou la ea ..." [288].

Chiar dacă visele de adolescentă şi fanteziile ei à la Hoolywood deveniseră realitate alături de Hitler, Eva Braun era, în esenţă, o femeie nefericită. Nu avea un statut social definit în ierarhia celui de-al treilea *Reich* şi nici în anturajul lui Hitler. Era şi a rămas „*Fräulein* Braun", cea care trebuia să dispară în toate ocaziile oficiale şi căreia nu i se permitea niciodată să-l însoţească pe Hitler în public. Existenţa Evei Braun era unul din secretele cele mai bine păzite ale celui de-al treilea *Reich* şi este interesant de notat că după terminarea războiului, în 1945, poporul german nu ştia nimic despre prietenia de aproape şaisprezece ani dintre ea şi *Führer*.

A sta liniştită, a rămîne mereu în planul al doilea, în umbră, şi a fi discretă – acestea erau datele vieţii Evei Braun şi numai cei din cercul foarte intim al lui Hitler ştiau despre existenţa ei. Acesta era unul din aspectele poverii pe care o purta şi care o făcea adesea să se poarte răutăcios cu alţii. Un alt aspect era acela că nu existau relaţii sexuale între Hitler şi Eva Braun – o femeie în floarea vîrstei, privată de viaţa sexuală după care probabil că tînjea. Fotograful Walter Frentz, care a fost zilnic alături de Hitler începînd din 1939 pînă în aprilie 1945, mi-a relatat că Eva Braun îi spusese odată, în 1942 sau '43, că „trăia ca o pasăre într-o colivie de aur". Pentru Hitler, valoarea relaţiei cu Eva Braun consta în ceea ce credea el a fi idealismul şi loialitatea ei. Dacă acest lucru era pe de-a-ntregul aşa, asta este o altă problemă. „Mulţi ani de prietenie loială", aşa a descris Hitler relaţia dintre ei, la sfîrşitul vieţii lui, în testamentul din 29 aprilie 1945.

Dacă examinăm relaţia dintre Hitler şi Eva Braun, se ridică din nou, evident, mult discutata problemă a vieţii sexuale a *Führer*-ului. Experienţele lui neplăcute cu femeile pe cînd

era foarte tînăr, sifilisul de care suferise, impotența, faptul că nu avea decît un testicul, rana de pe penis de pe cînd era copil, homosexualitatea lui şi multe altele au fost citate în nenumărate rînduri. Era oare într-adevăr Hitler tînărul singuratic şi timid, cu probleme cu sexul opus şi de aceea a ales mai tîrziu politica drept compensaţie pentru pătimirile sale? După ce studiem toate faptele şi documentele, nenumăratele declaraţii ale martorilor contemporani şi comportamentul dovedit al lui Hitler, trebuie să ajungem la concluzia că trăia fără femei, cu alte cuvinte, fără o viaţă sexuală normală. Această „abstinenţă" este probabil şi motivul sau, mai degrabă, explicaţia pentru agresivitatea lui ieşită din comun pe care o va confirma orice psiholog. În afară de prima lui dragoste de pe vremea cînd era foarte tînăr, la Viena (aşa cum relatează secretara lui Hitler, Christine Schroeder) şi sentimentele lui indiscutabile pentru nepoata lui, Angela (Geli) Raubal [289], care era cu nouăsprezece ani mai tînără decît el, nu există nici un singur indiciu, document sau mărturie serioasă care să ateste că Hitler ar fi avut relaţii sexuale cu vreo femeie, nici măcar cu Eva Braun. Lui Hitler îi plăcea să fie înconjurat de femei şi le aborda cu un fel de veneraţie distantă, însă nu mai puţin serioasă datorită autenticului său „şarm austriac". Cu alte cuvinte, Hitler căuta compania femeilor, conversaţia lor, chiar şi erotismul, dar nu sexul.

Nu există nici un fel de dovezi că Hitler ar fi avut înclinaţii spre homosexualism, deşi şi-a petrecut toată viaţa în tovărăşia bărbaţilor. Poate să fi existat vreo tendinţă latentă, ceea ce ne este sugerat şi de preferinţa lui pentru servitori şi ordonanţe adjutanţi foarte înalţi, zvelţi, blonzi, şi atracţia pentru oameni de tip „nordic" pe care îi dorea în anturajul lui.

Din 1920, Hitler a fost sub observaţia atentă a celor din jur, mai ales a duşmanilor săi. Dacă ar fi avut o relaţie sexuală de lungă durată cu o femeie, aceasta ar fi fost descoperită.

Dar nici unul dintre duşmanii lui şi nici chiar dintre prietenii lui n-a putut afirma aşa ceva. Femeile care îl cunoşteau bine pe Hitler şi îi erau apropiate – Maria Reiter, Eugenie Haug, Ada Klein, Sigrid von Laffert, Unity Mitford şi Margarete Slezak, ca să numim doar cîteva dintre ele – toate au confirmat faptul că pe Hitler nu-l interesa viaţa sexuală.

Lui Hitler îi plăcea să aibă în jurul lui aşa-zişi prieteni, dar numai atît timp cît relaţia nu impunea anumite angajamente speciale din partea lui. Toată viaţa lui, Hitler a evitat prieteniile apropiate şi intimitatea. Eva Braun a înţeles acest lucru foarte repede şi s-a comportat în consecinţă, chiar dacă asta a însemnat să renunţe în mare parte la viaţa ei de femeie. Însă se pare că avantajele unei vieţi de lux de care se bucura datorită prieteniei cu Hitler erau mai valoroase pentru ea decît o viaţă de femeie împlinită. S-a ţinut întotdeauna la distanţă şi nu a devenit încrezută. Asta i-a permis să păstreze această prietenie atîţia ani. În esenţă, Hitler nu a avut prieteni. Rupea întotdeauna prieteniile atunci cînd acestea ameninţau să devină prea intime, indiferent dacă respectiva prietenie era cu o femeie sau cu un bărbat. Rămînea însă întotdeauna recunoscător acelor oameni într-o măsură uimitoare.

Graf, bodyguardul lui, şoferii Maurice, Schreck şi Kempka, adjutantul Schaub, fotograful Hoffmann, menajera Winter[290], servitori, ordonanţe, secretare şi multe alte persoane în diferite momente şi pentru diferite perioade de timp au fost practic alături de Hitler zi şi noapte, pînă la sfîrşitul vieţii în 1945. Dacă analizăm declaraţiile acestor oameni, reiese că Hitler – nu se ştie din ce motive – şi-a reţinut relaţiile cu femeile la nivel strict platonic. Satisfacţiile lui erau provocate, după cît se pare, de extazierea maselor, de credinţa că fusese ales de Soartă să fie *Führer* al marelui *Reich* german.

Eva Braun i-a mărturisit coafezei sale că Hitler nu avea relaţii sexuale cu ea. După cum aflase *Frau* Schroeder de la

Henriette von Schirach, un raport în acest sens exista la biroul avocatului münchenez Claus von Schirach. Aceeaşi declaraţie a fost făcută de Nelly Scholten – soţia ginecologului dr. Gustav Scholten care o trata pe soţia lui Martin Bormann, şi de *Frau* Ada Schultze, născută Klein, care fusese prietena lui Hitler în anii '20 şi se căsătorise în 1936 cu dr. Walter Schultze. Nu au existat niciodată nici un fel de relaţii sexuale între Hitler şi frumoasa, atrăgătoarea brunetă care fusese Ada Klein, deşi aceasta se străduise din răsputeri să-l seducă. Hitler a păstrat aceeaşi abstinenţă şi faţă de actriţa şi cîntăreaţa Gretl Slezak, deşi aceasta a încercat să se apropie mai mult de el.

Au existat trei persoane care l-au cunoscut pe Hitler mai bine decît oricine altcineva şi au fost foarte apropiate de el o lungă perioadă de timp. Erau probabil singurii realmente familiarizaţi cu viaţa personală a lui Hitler. Aceştia erau: Julius Schaub, factotum-ul lui Hitler începînd din 1925, Heinrich Hoffmann, care îl cunoştea din 1920, şi Anni Winter, menajera lui, care se ocupa din 1929 de apartamentul lui din München, de pe Prinzregentenplatz. Toţi trei au declarat fără echivoc că Hitler n-a iubit-o pe Eva Braun ca amantă, aşa cum s-a spus totdeauna în literatură, ci numai ca un bun prieten.

În timpul audierilor de la Nürnberg, din 1947, Julius Schaub, de exemplu, a fost întrebat:

„*Î:* A iubit-o Hitler pe Eva Braun?
R: Îi plăcea de ea.
Î: Ce înseamnă asta? Nu ştiu ce înseamnă cînd cineva spune la München 'îi plăcea de ea'. O iubea?
R: Avea afecţiune pentru ea".

Şi Heinrich Hoffmann a declarat:

„Din 1930, Hitler venea foarte des la atelierul meu şi astfel a cunoscut-o pe tînăra Braun şi s-a întîlnit adesea cu ea. Cred că relaţia lui Hitler cu Eva Braun era strict platonică".

La 6 martie 1948, Anni Winter a spus:

„Eva Braun nu era foarte inteligentă. Îl distra pe Hitler cu vorbăria ei veselă, nepretențioasă și asta era tot ce-i trebuia lui ca să se relaxeze. Chiar dacă nu-l vedea des pe *Führer*, el o răsfăța. Putea obține orice și știa să profite de asta. În prezența lui era foarte vorbăreață și copilăroasă, uneori chiar prea devotată. Cînd Hitler nu era de față, iar ea era la München sau la Berghof, dădea petrecere după petrecere. Veneau toți prietenii ei și ea flirta cu toți fără jenă. Făcea tot ce nu-i plăcea lui Hitler: dansa, bea și fuma. Nu avea nici un fel de rețineri și uneori făcea lucruri care nu cadrau cu poziția lui Hitler. Firește, toate acestea erau cunoscute doar de cei din jurul ei și aceștia nu-i spuneau niciodată nimic lui Hitler de frica ei. Am auzit o mulțime de comentarii de la fetele ei din Berghof. Sînt sigură că, dacă nu ar fi izbucnit războiul, Hitler ar fi rupt relația cu ea. Îi plăcea viața de lux, iar el îi dădea bani și îi oferea posibilitatea să trăiască confortabil ..." [291].

După cum știm, deznodămîntul a fost cu totul altul. La 10 martie 1944, Heinrich Himmler l-a vizitat pe Hitler la Berghof, unde acestă locuia de la 23 februarie 1944. Cu această ocazie, Himmler l-a prezentat pe noul lui „ofițer de legătură dintre *Waffen SS* și *Führer*, *SS-Gruppenführer* Hermann Fegelein, un bărbat în vîrstă de 38 de ani.

Fegelein era unul dintre cei mai răi și mai dezgustători carieriști din elita nazistă, SS-ul. Studiase două semestre la Universitatea din München, intrase apoi în poliția de stat din Bavaria ca ofițer cadet în 1927 și demisionase în 1929, cînd se dusese să lucreze la școala de călărie a tatălui său. În 1933 a intrat în SS cu ajutorul lui Christian Weber, a devenit comandant al Academiei Centrale de călărie a SS din München-Riem în 1937. De la 5 august 1941 a comandat o brigadă de cavalerie SS, unde își sacrificase cu brutalitate oamenii și fusese peste măsură de detestat. După cum susțin

unii dintre foştii lui subalterni, „Ordinele lui purtau pecetea aroganţei, iar acţiunile lui militare pe cea a diletantismului". Pentru comportamentul lui inuman în luptă a fost răsplătit cu medalii şi avansări. Din dosarul personal al lui Fegelein reiese că avem de-a face cu un carierist corupt, servil faţă de superiori şi afemeiat. A scăpat de Curtea Marţială a SS, de exemplu, după ce el şi regimentul lui au furat bani şi bunuri de lux transportate cu camioanele de la Varşovia la München de către membrii Academiei de călărie SS, numai datorită unui ordin secret al lui Himmler, semnat în ziua de 23 aprilie 1941. În timpul acestei afaceri, Fegelein i-a scris lui Himmler:

„Pentru viitor, ca şi pentru trecut, vă dau cuvîntul meu de onoare de SS-ist şi soldat că acţiunile mele nu au fost guvernate de nici un fel de gînduri mîrşave. Cunoscînd simţul dumneavoastră de dreptate, *Reichsführer*, nu trebuie să minţim sau să jefuim ..." [292].

Pe deasupra, Fegelein – care fusese logodit de mai multe ori cu diverse tinere nemţoaice – a fost acuzat în faţa unei curţi SS la 16 mai 1941:

„*SS-Staf* Fegelein este bănuit şi aproape dovedit că a întreţinut relaţii sexuale cu o poloneză din Cracovia şi a lăsat-o însărcinată, apoi a convins-o să avorteze ..." [293].

Şi acest caz a fost muşamalizat tot dintr-un ordin special al lui Himmler, care, pe 30 iunie 1941, i-a trimis lui Fegelein următorul mesaj:

„În cazul dumitale, dragă Fegelein, circumstanţele exterioare sînt atît de favorabile încît problema nu poate fi rezolvată decît printr-o căsătorie. Ceea ce pare să-ţi lipsească este o gîndire limpede şi o putere de decizie pe care, totuşi, în calitatea

dumitale de vechi membru al Partidului Național Socialist, ar trebui să le ai în sînge.
Este surprinzător chiar și faptul că ai nesocotit termenul fixat pentru anunțul matrimonial și nici nu ai cerut să ți se acorde prelungire. Poți fi sigur că înțeleg dificultățile legate de această chestiune. Însă în ultimă instanță ai avut suficient timp pînă acum să-ți găsești o soție, iar războiul nu este o scuză în aceste circumstanțe, ci mai curînd un factor care ar impune rezolvarea acesteia chiar și mai repede. *Reichsführer*-ul SS nu dorește în nici un caz să te căsătorești în Polonia. Dorește să profiți de plăcuta primăvară ce va trebui să urmeze după iarna cea aspră pentru a face un efort real ca să-ți găsești o soție și să-i raportezi la sfîrșitul lunii mai că te-ai logodit.
Notă: Scrisoarea nu a fost trimisă. *SS-Staf* Fegelein s-a întîlnit cu *Reichsführer SS* și cu *SS-Gruppenführer* Wolff și a aflat de această scrisoare. A declarat că se va logodi în curînd ..." [294].

La 16 noiembrie 1941, Fegelein i-a scris recunoscător protectorului său, Himmler:

„În anumite cazuri din trecut, faptul că am fost atacat din toate părțile s-a datorat poate unei stîngăcii din partea mea, unei lipse de experiență și unui comportament prea rigid. Vă transmit astăzi toate aceste gînduri ale mele, *Reichsführer*, pentru că orice ființă omenească și, mai ales, orice soldat are nevoie de o persoană cu care să poată vorbi deschis și fără să ascundă nimic.
Pînă acum nu am găsit ocazia să vă spun tot ce simt și ce gîndesc. Am împlinit anul acesta 35 de ani și îmi imaginez că îmi mai rămîn de trăit cam tot atîția.
Dorința mea este să-mi petrec acești ani, care ar putea fi considerați anii mei cei mai buni, pentru binele dumneavoastră și al SS-ului și să muncesc după o concepție foarte clară, măreață, în așa fel încît să nu simțiți decît bucurie și să dobîndiți sentimentul că ați pus bazele unei valoroase munci de o viață întreagă.

În toți anii cît am muncit sub conducerea dumneavoastră nu a fost necesar să vă mint niciodată și asta mă face să mă simt bine.
Sînt suficient de onest ca să recunosc că ambiția mea sănătoasă este să devin unul dintre cei mai buni lideri ai dumneavoastră. Dar știu că pentru aceasta va trebui să accept cea mai înaltă răspundere și să acord întreaga atenție datoriei în fiecare fază a luptei pentru viață.
Vă rog, mult stimate *Reichsführer*, să considerați toate aceste gînduri și amintiri ca o expresie a recunoștinței mele față de dumneavoastră ca superior al meu și camarad mai în vîrstă. Mi-am permis să scriu această scrisoare ca un gest de recunoștință pentru faptul că de cînd v-am cunoscut ați fost întotdeauna binevoitor față de mine și familia mea ..." [295].

Cu ocazia celei de-a 42-a aniversări a zilei de naștere a lui Himmler, Fegelein i-a scris de o manieră dezgustător de lingușitoare:

„În toată viața mea ați fost întotdeauna marele meu protector, superiorul meu strict și camaradul care m-a ajutat mereu. Dumneavoastră, împreună cu *Obergruppenführer* Jüttner m-ați făcut să fiu ceea ce sînt astăzi. De aceea, dorind să vă ofer de ziua dumneavoastră de naștere un cadou cît mai aproape de perfecțiune, să-mi fie permis să spun că apreciez drept o trăsătură specială a soldatului germanic, care a devenit porunca mea cea mai înaltă, recunoștința mea față de dumneavoastră. Energia mea mi-a fost dată de natură, dar conștiința și simțul răspunderii, precum și obediența cea mai strictă față de datorie le-am deprins de la dumneavoastră și cred că astăzi pot să vă spun că v-am dovedit cît de sfinte au fost ordinele dumneavoastră pentru mine.
De curînd aș fi vrut să-i spun *Führer*-ului – dacă nu ar fi fost de față și celălalt domn – cît de mult îl venerează soldații lui și cu cîtă afecțiune gîndesc la el. Chiar dacă ordinele sale par uneori dure și sînt resimțite ca nemiloase atunci cînd spune 'Rezistați pînă la ultimul om', un sentiment este întotdeauna

precumpănitor printre oamenii care apără patria cu arma în mînă şi acela este că deasupra lor se află cineva care vine direct după Dumnezeu.
Poate că dumneavoastră, *Reichsführer*, puteţi să-l informaţi pe *Führer* în legătură cu aceasta în vreo împrejurare oarecare.
Pentru noul dumneavoastră an de viaţă, *Reichsführer*, vă urez gîndurile şi succesele cele mai plăcute şi mai vesele pe care şi le poate dori o fiinţă omenească. Îmi exprim totodată dorinţa de a continua să vă slujesc mulţi ani de acum înainte, într-o funcţie de răspundere, pe dumneavoastră şi munca dumneavoastră de o viaţă întreagă ..." [296].

Cred că este suficient pentru a caracteriza această „nouă figură" de la Berghof, personajul numit Hermann Fegelein. Imediat după ce a fost prezentat, a început să tatoneze situaţia şi a vorbit cu una dintre cunoştinţele mai vechi ale lui Hitler, *Frau* Marion Schönmann [297], care se împrietenise cu Eva Braun. „A întrebat-o – a relatat Christine Schroeder după război ceea ce-i spusese *Frau* Schönmann – ce trebuie să facă pentru a fi invitat la dejun". *Frau* Schönmann l-a prezentat pe Fegelein Evei Braun şi cu aceasta a primit nu numai o invitaţie la dejun la masa lui Hitler de la Berghof, dar a început şi o idilă cu Eva Braun, mascată sub mantia „cumnatului", deşi probabil că nu numai secretarele observaseră genul aparte de afecţiune pe care îl nutreau unul pentru altul.

Că Fegelein îi plăcea Evei Braun ca bărbat a fost ceva confirmat ulterior de *Frau* Schönmann. Se afirmă că Eva Braun i-ar fi mărturisit că Fegelein îi făcuse o impresie foarte puternică şi că „Acum cîţiva ani, şeful mi-a spus – dacă într-o zi ai să te îndrăgosteşti de vreun bărbat, spune-mi şi eu te eliberez". Şi, după cum susţine *Frau* Schönmann, Eva Braun a continuat: „Dacă l-aş fi cunoscut pe Fegelein acum zece ani, l-aş fi rugat pe şef să-mi dea drumul" [298].

Printre hîrtiile doamnei Schroeder a fost găsită o scrisoare în care *Frau* Schönmann îi scria pe 21 mai 1963:

„În legătură cu întrebarea ta cînd a cunoscut-o Fegelein pe E.B., îmi amintesc că asta trebuie să fi fost pe la începutul lui martie 1944, cînd am fost invitată să petrec cîteva zile la Berg. Fegelein, care venise cu H.H., m-a întrebat ce ar trebui să facă pentru a fi oprit la dejun. Dacă mi-aş fi închipuit ce o să se întîmple cînd i l-am prezentat E.B.! Nu mi-a trecut prin minte că între ei doi se va naşte o asemenea afecţiune! Dar asta trebuie să rămînă numai între noi!"

Elementul feminin de la curtea lui Hitler era foarte interesat de gentlemanul cavaler, afemeiat şi plin de decoraţii, *SS-General* Fegelein, aşa cum detaliază Gertraud Junge în cartea sa *Voci din buncăr*:

„Între timp, în anturajul lui Hitler apăruse un chip nou. *SS-Gruppenführer* Fegelein era ofiţer de legătură între Hitler şi Himmler. La început venea numai la şedinţele informative, dar după aceea s-a împrietenit repede cu Martin Bormann şi cu alţii şi a devenit centrul atenţiei – inima şi sufletul – societăţii de la Berghof. Fegelein nu lipsea de la nici unul din chefurile nocturne şi a băut *Bruderschaft* cu toţi oamenii importanţi. De cum s-a simţit sigur pe poziţie, i-a privit ca pe nişte duşmani pe toţi cei care nu erau prieteni cu el. Era perfid şi lipsit de scrupule.
Fegelein era arhetipul eroului romantic. Era neobişnuit de îndrăzneţ şi purta Crucea Cavalerilor cu frunze de stejar şi spade şi de aceea nu e de mirare că se obişnuise ca femeile să i se arunce în braţe. În plus, era amuzant şi povestea fel de fel de istorioare deocheate fără să se jeneze cîtuşi de puţin. Avea reputaţia că este o forţă a naturii şi era el însuşi convins de asta. Avansase foarte rapid şi pe neaşteptate în carieră. Era suficient de onest ca să recunoască faptul că, în esenţă, era un laş şi că îşi datora decoraţiile unor împrejurări norocoase,

care îl făcuseră să treacă drept erou. Recunoştea, de asemenea, că singurele lucruri importante pentru el erau cariera lui şi dorinţa de a duce o viaţă plină de distracţii ..." [299].

Frau Schroeder scria că:

„Eva Braun a fost atrasă de Hermann Fegelein ca bărbat, iar lui îi plăcea foarte mult fetiţa drăgălaşă – care se potrivea mult mai bine cu el decît cu bărbatul bătrîn şi bolnav [Hitler] –, ceea ce nu a scăpat atenţiei nici unuia dintre cei prezenţi la micile petreceri intime pe care le aranja Eva Braun în apartamentul ei de la etajul superior al Cancelariei din Berlin, înainte sau după raidurile aeriene, în ultimele săptămîni ale vieţii sale" [300].

Şi secretara Junge a declarat:

„Chipeşul Hermann a reuşit să cîştige favorurile Evei Braun uimitor de repede. Pe de altă parte, nu era chiar aşa de uimitor dacă ne gîndim cît de proaspăt, de amuzant şi de plăcut putea fi Fegelein atunci cînd voia ..." [301].

În orice caz, aşa cum arată *Frau* Junge, după sosirea lui Fegelein „au apărut fricţiuni şi intrigi" între surorile Braun. Gretl Braun, care locuia împreună cu Eva, depindea de ea – oficial fusese angajată de Heinrich Hoffmann din 1932 pînă în 1943 şi începînd de la 1 septembrie 1943 era studentă la Academia de Stat pentru Fotografie –, fiind tratată uneori ca o servitoare [302], s-a oferit pe sine pentru a soluţiona problema. „Gretl Braun era o persoană cumsecade – spunea dr. Brandt –, uşor de manipulat şi lipsită de o voinţă puternică".

După părerea doamnei Junge, Hermann Fegelein

„a făcut-o pe Gretl Braun gîscă proastă înainte să afle că este sora Evei Braun, dar imediat ce i s-a spus, s-a răzgîndit" [303].

Doamna Schroeder a declarat:

„După ce mai multe încercări de a o căsători pe sora mai mică a Evei Braun cu bărbați din anturajul lui Hitler – ambasadorul Hewel, adjutantul Darges, ministrul Wagner – au eșuat, Eva Braun avea acum un scop precis: Fegelein trebuia să se însoare cu sora ei, Gretl".

Și, așa cum arăta secretara Junge:

„Peste puțin timp am avut o mare surpriză: în aprilie 1944, Hermann Fegelein și Gretl Braun și-au anunțat logodna și prin aceasta, poziția excelentă a lui Fegelein devenea și mai sigură ..." [304].

Mama Evei și a lui Gretl, Franziska Braun, i-a spus lui Musmanno următoarele, pe 4 septembrie 1948:

„Vreau să vă spun ceva, un lucru despre care nu am mai vorbit cu nimeni pînă acum. Mă bucur că Fegelein a murit. Era un om rău. L-am cunoscut foarte puțin. Gretl a venit într-o zi la mine și m-a întrebat dacă să se mărite cu Fegelein, iar eu i-am răspuns că nu-l cunoaștem. Gretl a rîs și mi-a spus: 'Mami, ți l-am prezentat la Berghof'. Apoi a venit și Fegelein și i-a cerut mîna fetei soțului meu și opt zile mai tîrziu erau căsătoriți. De atunci nu l-am mai văzut decît o singură dată, cînd ne-a dus la Zell am See. Nu mi-a plăcut ..." [305].

Frau Schroeder scrie:

„Și așa, sub îndrumarea Evei Braun, s-a ajuns la nuntă, care a fost sărbătorită cu mare pompă la primăria din Salzburg, apoi la ceainăria din Kehlstein, în ziua de 3 iunie 1944. Eva Braun a spus 'Vreau ca această căsătorie să fie așa de frumoasă ca și cînd ar fi a mea!' Și așa a fost ..." [306].

Eva Braun a înflorit după acest eveniment. Complexul ei de inferioritate determinat de poziția ei socială în anturajul lui Hitler, de care suferise ani de-a rîndul, dispăruse peste noapte. „Căsătoria surorii sale îi dăduse un anumit sentiment de siguranță – afirmă *Frau* Schroeder. – Acum sînt cineva. Acum sînt cumnata lui Fegelein".

Și *Frau* Junge scria:

„Și tînăra, zburdalnica Eva, care fusese nevoită să ducă o viață atît de cuminte și de retrasă, era în culmea bucuriei că avea în sfîrșit un cumnat (sau prieten) cu care putea să danseze și să flirteze după pofta inimii fără să se teamă de bîrfe ...".

Trebuie să ne punem întrebarea dacă acesta era singurul lucru care o preocupa pe Eva Braun, în timp ce Aliații și armata sovietică înaintau încet spre frontierele Germaniei.

Eva Braun, care venise mai înainte foarte rar la Berlin, pentru că acolo era complet ignorată, a venit acum imediat după Hitler, împreună cu Fegelein, întors în capitală de la Wolfsschanze pe 20 noiembrie 1944. A rămas aici pînă pe 19 decembrie 1944, cînd Hitler și personalul lui, inclusiv Fegelein, au plecat la sediul de la Adlerhorst.

Fegelein s-a amuzat la Adlerhorst, așa cum îi scria Martin Bormann soției sale pe 30 decembrie 1944:

„După masă discuții aprinse în grupuri mici – apoi îndărăt acasă, cam douăzeci de minute cu mașina, pînă la locuințele noastre. Vesela petrecere a continuat în biroul meu. Maestrul de ceremonii – Fegelein! Au mai fost de față: Jodl, Burgdorf, Lorenz și tinerele Lechner și Unterholzer. Muzică, dans, antren. Cînd s-a trezit Jeschke, toți oaspeții plecaseră. După cum susține Fegelein, au continuat să se distreze cu fetele (cuvintele lui Fegelein), dar nu e așa de grav cum pare, căci fetele dorm amîndouă într-o cameră cu paturi de campanie ..." [307].

Dar cum se purta Fegelein cu soția sa aflăm tot dintr-o scrisoare a lui Bormann din 27 decembrie 1944:

„Un lucru e sigur – cu Fegelein, Gretl și-a găsit un soț dificil. I-a telefonat astăzi din biroul meu și am auzit discuția. I-a dictat o adevărată listă 'de îndatoriri', ca să folosesc propriile lui cuvinte. I-a ordonat să se scoale devreme dimineața și să facă cîte ceva – de exemplu, să lucreze la bucătăria din Berghof, în loc să trîndăvească în pat și să lenevească toată ziua. I-a spus același lucru și astăzi. Zău că știe să spună lucrurilor pe nume!" [308].

La 19 ianuarie, cînd Hitler s-a întors la Berlin cu tot personalul lui, Eva Braun a apărut și ea imediat, de astă dată împreună cu sora ei, Gretl, care era însărcinată. Pe 6 februarie, Eva și-a serbat ziua de naștere – împlinea 33 de ani. După ce s-a retras Hitler, petrecerea a continuat la etajul superior al Cancelariei Vechi, cu dans și șampanie, iar Eva s-a plîns că nu are parteneri de dans.

Pe 8 februarie s-a dat o petrecere de adio pentru Eva și sora ei, care intenționau să se întoarcă la München a doua zi. Bormann scrie:

„Am luat masa cu Fegelein și apoi am stat de vorbă pînă a apărut Evi [Eva Braun]. A rămas cu noi o oră și jumătate și după aceea Heinrich [Himmler] a trebuit să plece ca să se întîlnească cu Kaltenbrunner, iar eu m-am dus să mă ocup de corespondența care venise între timp de la München ..." [309].

Pe 7 martie, Eva Braun a venit din nou la Berlin cu trenul, deși Hitler îi dăduse instrucțiuni să rămînă la München, după cum arată Bormann:

„*Führer*-ul mi-a spus că E.B. voia să se întoarcă cît mai curînd cu putință. I s-a spus însă să rămînă la München pînă la noi ordine" [310].

Pe Eva Braun nu o atrăgea Hitler, care era într-un declin vizibil, îmbătrînit, cuprins de tremurături şi apăsat de griji: voia să-l vadă pe Hermann Fegelein, să fie lîngă el şi să se distreze împreună cu el. Zburdalnica Eva n-ar fi călătorit atît de periculos de aproape de front dacă nu ar fi fost împinsă de sentimentele ei pentru Fegelein. Maiorul Freytag von Loringhoven, care a văzut-o adesea pe Eva în buncăr, îşi aminteşte:

„Era atrăgătoare, nu frumoasă, însă drăguţă, nu mai era foarte tînără, dar bine fardată, cu toate accesoriile de la Elisabeth Arden, îmbrăcată elegant chiar şi în buncăr, cu pantofi frumoşi în picioare şi cu blănuri superbe, iarna. Cu toate acestea, mi se părea – am vorbit foarte rar cu ea – că este dintr-o clasă cam de jos, un tip de demimondenă, genul peste care unui bărbat îi place să dea din cînd în cînd ..." [311].

Aşa cum au relatat secretarele Schroeder şi Junge, Eva Braun organiza mici petreceri intime, cu şampanie şi dans, în apartamentul ei din Cancelaria Veche în timpul ultimelor ei săptămîni de viaţă, înainte sau după raiduri. *Frau* Junge descrie aceste petreceri în felul următor:

„Voia să petreacă, să danseze, să bea. Indiferent cu cine se întîlnea, cine îi ieşea în cale, Eva Braun îl ducea sus, la ea, în fostul living de la etaj. Eva Braun dorea să danseze. Nu conta cu cine şi tîra pe oricine în frenezia ei disperată. Se bea şampanie şi se rîdea tare ..." [312].

Iar *Frau* Schroeder susţine că:

„Nu putea scăpa nimănui că se simţea atrasă de Hermann Fegelein ca bărbat şi că şi lui îi plăcea Eva Braun. În timp ce Hitler conducea şedinţele informative, în camera ei se puneau discuri, se bea şampanie şi se dansa cu ofiţerii care nu erau de

serviciu. Hermann Fegelein era şi el prezent şi dansa adesea cu Eva Braun. Mi-a rămas în minte o imagine: la sfîrşitul unui dans, Hermann Fegelein a ridicat-o pe Eva Braun cu ambele braţe pînă la nivelul pieptului. Şi cum stătea aşa la el în braţe, se priveau ochi în ochi cu afecţiune şi dorinţă. Era limpede că Evei Braun îi plăcea foarte mult de Hermann Fegelein şi se simţea puternic atrasă de el. După cum arătau, după vîrsta şi caracterul lor, erau făcuţi unul pentru altul. Şi faptul că Fegelein, după ce a dispărut de la Cancelarie la 25 aprilie 1945, i-a telefonat Evei şi a rugat-o să părăsească Cancelaria şi să vină la el nu face decît să-mi confirme observaţiile ..."[313].

Mai mult chiar, *Frau* Schroeder – care era cu numai patru ani mai în vîrstă decît Eva Braun – mi-a spus într-o discuţie, în timp ce pe chipul ei se citea ceva ce aducea mult a dezgust: „Nu l-aş fi sărutat niciodată pe Hitler. Avea dinţii îngălbeniţi şi respiraţia îi mirosea urît"[314].

Asta este ceea ce povesteşte o secretară în vîrstă de 37 de ani. Şi atunci, trebuie să presupunem că Eva Braun, care avea numai 33 de ani, „l-a iubit" pe Hitler? Dacă ar fi fost amanta lui sau cel puţin „o femeie iubitoare" alături de el (aşa cum a fost înfăţişată întotdeauna), purtarea ei în ultimele săptămîni de la Berlin ar fi fost diferită. Nu i-a păsat nici cît negru sub unghie de Hitler, de starea sănătăţii sau de grijile lui. De cele mai multe ori nici nu mai lua parte la ceaiul de noapte, preferînd să se distreze. Critica purtarea lui Hitler în faţa secretarelor. Prefera să danseze în timp ce, în buncăr, Hitler trebuia să suporte dezastrele unul după altul.

Că Eva Braun nu avea intenţia s-o sfîrşească în buncăr, împreună cu Hitler, se poate vedea dintr-o scrisoare pe care i-a trimis-o prietenei sale, Herta Schneider, pe 19 aprilie 1945:

„Dar dacă se va ajunge la ce-i mai rău, se va găsi o cale ca să ne revedem cu toţii"[315].

La 25 aprilie 1945, Fegelein a părăsit Cancelaria cu intenția de a dezerta. Fegelein știa despre negocierile lui Himmler cu Aliații. După toate probabilitățile, redactase și hîrtii în legătură cu acestea și voia să scape de sfîrșitul previzibil din vecinătatea lui Hitler. Nu a cerut permisiunea să plece, ci s-a dus pur și simplu cu mașina la Fürstenberg, însoțit de bodyguardul său, *SS-Obersturmführer* Hermann Bornhold, ca să-i facă o vizită prietenului și protectorului său, *SS-Obergruppenführer* Hans Jüttner, care era șef al Statului Major Central SS din 1943. Așa cum a declarat Jüttner mai tîrziu, se pare că Fegelein i-ar fi spus: „Nu am absolut deloc intenția să mor la Berlin“ [316]. Și asta din gura omului care îl așezase pe Hitler „direct după Dumnezeu“ și care voia să dea dovadă „de cea mai înaltă responsabilitate și să-și dăruiască întreaga atenție datoriei, în fiecare fază a acestei lupte pentru viață“!

Așa cum a declarat mai tîrziu *SS-Obersturmführer* Bornhold, înaintarea forțelor sovietice a făcut imposibilă întoarcerea cu mașina la Berlin. Fegelein, din motive asupra cărora nu putem decît să facem speculații, a zburat cu avionul înapoi la Berlin, lăsîndu-l pe Bornhold la Fürstenberg. Între timp, așa cum relatează *Frau* Junge, Eva Braun îl căuta pe Fegelein:

> „Eva Braun era furioasă că Hermann Fegelein nu-i acordă nici cea mai mică atenție. Nu-l mai văzuse de două zile. Și chiar și mai înainte avusese sentimentul că o evită. M-a întrebat dacă l-am văzut. Fegelein nu apăruse deloc în buncăr în ziua aceea. Nici ofițerii cu care stătea în aceeași cameră în pivnița de sub Cancelaria Nouă nu știau nimic ...“ [317].

Dar la 26 aprilie s-au primit ocazional apeluri telefonice de la Fegelein, care întreba care sînt ultimele noutăți. Aceasta dovedea cel puțin că se află la Berlin și nu s-au mai pus alte întrebări, așa cum au confirmat atît Loringhoven, cît și Boldt la 13 martie 1948:

„Da, Fegelein a telefonat din oraş şi a întrebat care este situaţia militară. Mi-a telefonat cînd mie, cînd lui Boldt şi noi l-am informat asupra situaţiei de pe front ..."[319].

Şi, după cum susţine Frau Junge, Fegelein ar fi telefonat Evei Braun în noaptea de 26 aprilie 1945:

„Eva Braun mi-a spus, plină de dezamăgire şi profund tulburată, că Hermann Fegelein i-a telefonat noaptea din apartamentul lui: Eva, trebuie să-l părăseşti pe Führer. Nu fi aşa de proastă, acum este o chestiune de viaţă şi de moarte"[319].

Nu se va putea stabili niciodată dacă Eva Braun nu a putut să plece pentru că Hitler aflase de telefonul lui Fegelein sau pentru că nu a vrut, sperînd încă să scape din încercuire. Alţi martori susţin că Eva Braun nici nu i-a pomenit lui Hitler de acel telefon. Rămîne sub semnul îndoielii dacă – aşa cum susţine *Frau* Junge – Eva Braun a spus: „Hermann, unde eşti? Vino imediat înapoi, *Führer*-ul a întrebat deja de tine. Vrea să vorbească cu tine!", dar el şi pusese receptorul în furcă. Hitler a început să-l caute pe Fegelein abia în după-amiaza zilei de 27 aprilie.

Aşa cum mi-a spus în cursul unei întrevederi personale, Otto Günsche ştia numărul de telefon de la apartamentul lui Fegelein din Bleibtreustrasse 4. Rattenhuber, căruia Hitler îi ordonase să-l caute pe Fegelein, l-a sunat acolo şi i-a spus să se întoarcă imediat la Cancelarie. Fegelein, care era sub influenţa alcoolului, l-a refuzat. Cînd un grup de bodyguarzi, sub conducerea lui Helmuth Frick, s-a dus să-l aducă pe Fegelein, acesta, beat fiind, a refuzat să meargă.

Atunci Rattenhuber l-a trimis pe adjunctul său, Peter Högl, cu mai mulţi oameni din Serviciul de Securitate al *Reich*-ului ca să-l aresteze pe Fegelein. Cînd a sosit Högl, Fegelein era în compania unei tinere doamne roşcate, care a reuşit să scape din apartament. Högl l-a adus apoi pe Fegelein – tot beat – înapoi la Cancelarie, în seara zilei de 27 aprilie.

Fegelein a fost imediat retrogradat pentru dezertare şi, după cum mărturiseşte Günsche în declaraţia din 4 aprilie 1971, la început Hitler

„... a ordonat ca Fegelein să fie predat comandantului Cancelariei, *SS-Gruppenführer* Mohnke, care urma să-l folosească la apărarea Berlinului. Bormann mi-a adus acest ordin, dar mi-a atras atenţia că Fegelein va fugi probabil de sub comanda lui Mohnke. Bormann şi cu mine i-am spus acest lucru lui Hitler, care a fost de acord şi a ordonat ca Fegelein să fie adus în faţa Curţii Marţiale. Mohnke urma să fie unul dintre ofiţerii Curţii. Această curte marţială este un exemplu tipic pentru meticulozitatea cu care Hitler insista să se respecte formalităţile ...“ [320].

Alţi martori – Axmann, Kempka şi *Frau* Junge – susţin că Heinrich Müller, şeful *Gestapo*, este cel care l-a interogat pe Fegelein.

Atunci însă cînd, pe lîngă o mică servietă cu bijuterii şi valută străină pe care Högl o luase din apartamentul lui Fegelein, percheziţia în camera lui din Cancelaria Nouă a scos la iveală, probabil, o servietă cu documente care dovedeau negocierile de lungă durată ale lui Himmler cu contele Bernadotte, ori poate atunci cînd Fegelein a recunoscut că avea cunoştinţă despre negocierile lui Himmler, Hitler a ordonat să fie executat imediat. În timpul procedurilor de denazificare împotriva lui Fegelein, Erich Kempka a declarat că:

„... el [Kempka] auzise în ziua următoare [29 aprilie 1945] de la Högl că ceea ce se afla în servietă constituia înaltă trădare“ [321].

Nu se poate stabili unde a fost împuşcat Fegelein. Au fost menţionate toate locurile posibile din jurul Cancelariei, iar operatorul de la centrala telefonică, Misch, susţinea că a

fost împuşcat într-o pivniţă, de către doi membri ai Serviciului de Securitate al *Reich*-ului. După opinia generală, Fegelein a fost împuşcat la 28 aprilie 1945, puţin înainte de miezul nopţii.

Ne putem imagina ce s-a petrecut în mintea Evei Braun cînd a aflat despre împrejurările arestării şi, mai ales, despre faptul că era cu o femeie la el în apartament. Declaraţiile martorilor cu privire la această întîmplare diferă:

> „În orice caz – scria doamna Schroeder – trebuie să presupunem că această dezamăgire a fost un factor important în sinuciderea ei sau că, oricum, înlesnise luarea hotărîrii"[322].

La puţin timp după execuţia lui Fegelein, Hitler s-a însurat cu Eva Braun. La 20 martie 1967, Günsche a declarat:

> „... s-a spus că s-a dat o mare petrecere la nunta lui Hitler [29 aprilie 1945]. Nu a fost aşa, fiindcă eu nu am ştiut, nici măcar nu am observat că se oficiase căsătoria. S-a produs aşa, în cîteva minute, într-un moment cînd lipseam din buncăr ...".
> Căsătoria lui Hitler a fost un gest frumos faţă de – aş spune – însoţitoarea lui de îndelungă vreme, căci aşa am privit-o întotdeauna, ca pe o tovarăşă care făcea parte din cercul lui intim. Trebuie să înţelegem rolul jucat de Eva Braun: era întotdeauna în spate, nimeni nu avea voie să ştie de existenţa ei. Numai puţini oameni aveau cunoştinţă de existenţa ei. Era pur şi simplu *Fräulein* Braun şi oricare altă femeie, indiferent de provenienţă, dacă era căsătorită cu un funcţionar al partidului sau pur şi simplu măritată, avea un statut care deriva din poziţia soţului. *Fräulein* Braun trebuia să dispară întotdeauna. Îmi închipui că suferea cumplit în sinea ei din cauza asta, dar se purta cu foarte, foarte mult curaj.
> De fapt, cu cîteva mici excepţii, locuia aproape permanent la Obersalzberg. Nu stătea niciodată la nici unul din sedii şi numai rareori apărea la Berlin.
> În mod normal, Hitler nu s-ar fi căsătorit niciodată cu ea.

Şi ea ştia acest lucru – nici chiar mai tîrziu. Hitler le spusese apropiaţilor lui că nu se poate căsători: se dedicase pe de-a-ntregul muncii sale, misiunii sale şi nu putea să întemeieze o familie care, fireşte, i-ar fi distras atenţia de la această misiune"[323].

Ce însemna căsătoria pentru Hitler se poate înţelege dintr-o altă declaraţie făcută de Günsche la 21 iunie 1956:

„Dacă în declaraţia anterioară m-am referit la 'Eva Braun' chiar şi pentru perioada de după căsătorie, motivul este că însuşi Adolf Hitler îi spunea '*Fräulein* Braun' sau '*Fräulein* Eva' cînd vorbea cu mine sau cu ceilalţi despre ea, în această perioadă".

Este greu de crezut, dar declaraţia lui Günsche este foarte clară: după căsătorie, Hitler nu a vorbit niciodată despre Eva Braun ca despre „soţia mea" sau „*Frau* Hitler", în nici o ocazie, şi a continuat să o numească „*Fräulein* Braun" sau „*Fräulein* Eva". De asemenea, Hitler însuşi a dat ordin ca, după moartea lui, tot ceea ce ar fi putut indica prezenţa Evei Braun, mai ales la Berghof, să fie distrus – un comportament aproape de neconceput şi greu de înţeles din partea lui Hitler, pentru care nu vom putea găsi niciodată vreo explicaţie.

Viaţa Evei Braun a fost o luptă pentru succes şi afirmare, conform cu visurile ei hollywoodiene. Era „actriţă" şi viaţa ei n-a fost decît o mare piesă de teatru. Prin Fegelein îşi găsise un rol la curtea lui Hitler şi a continuat să joace acest rol chiar şi după ce a constatat că Fegelein o înşelase cumplit. Cînd a murit Fegelein, era şi ea moartă. Şi femeia zdrobită care era Eva Braun şi-a dat seama că nu-i mai rămînea de jucat decît un rol: sfîrşitul alături de Hitler. Cînd a muşcat fiola de acid prusic, Eva Braun era o femeie nefericită, pe care viaţa o dezamăgise.

Note

1 Otto Günsche, n. 24 septembrie 1917 la Jena (Saxon-Anhalt). Studii secundare. Intră în *SS-Leibstandarte „Adolf Hitler"* la 1 iulie 1934. Din 1936, *Leutnant* în *Führerbegleitkommando*. Studii la Academia de ofițeri SS din 1 ianuarie 1941 pînă la 30 aprilie 1942, avansat *SS-Sturmführer* la 21 iunie 1942. Serviciu activ în calitate de comandant al unei companii de blindate din regimentul de infanterie motorizată *Leibstandarte „Adolf Hitler"*. De la 12 ianuarie pînă în august 1943, adjutant personal al lui Hitler la Wolfsschanze, în locul lui Richard Schulze, care era bolnav. Adjutant personal al lui Hitler de la 6 februarie 1944 pînă la 30 aprilie 1945. Avansat *SS-Sturmbannführer* la 21 decembrie 1944. Prins de sovietici la 2 mai 1945, a trecut prin mai multe închisori și lagăre de muncă din Uniunea Sovietică și RDG. Eliberat din penitenciarul de la Bautzen la 2 mai 1956. Acum locuiește în Germania de nord.

2 Albert Speer, n. 19 martie 1905 la Mannheim. A studiat arhitectura. Asistent al profesorului Tesenow la Berlin între anii 1927–1932. Intră în NSDAP în 1931. Participă la reconstrucția *Gauhaus*-ului de pe Voss-Strasse și la reamenajarea Ministerului Propagandei pentru Goebbels. Răspunde de organizarea și realizarea sărbătorii de 1 Mai 1933, pentru care a utilizat metode noi de prezentare, creînd un spectacol de dimensiuni nemaiîntîlnite. După moartea prof. Troost, a devenit arhitectul preferat al lui Hitler și membru al

cercului său intim pînă în 1945. În 1936, Hitler i-a încredințat misiunea de a elabora planurile pentru reconstruirea Berlinului. În 1937 a fost numit însărcinat pentru construcții în staful lui Hitler și Inspector General pentru Construcțiile din Berlin. Construiește Cancelaria în anii 1938–1939. Îi urmează lui Todt ca ministru al *Reich*-ului pentru armamente și muniții la 8 februarie 1942, la vîrsta de 36 de ani. Arestat la Flensburg la 23 mai 1945 ca membru al guvernului Dönitz. La Nürnberg a fost condamnat la 20 de ani închisoare pe 1 octombrie 1946, ca criminal de război. A fost eliberat din închisoarea Spandau din Berlin la 30 septembrie 1966. A murit la Londra de un atac de cord la 1 septembrie 1981.

3 Christine Schroeder, n. 19 martie 1908 la Hannoversch-Münden (Saxonia Inferioară). A făcut ucenicie în comerț și a lucrat ca funcționară pînă în 1929, apoi ca secretară la o firmă de avocatură din Nagold, iar din martie 1930, secretară la biroul central al NSDAP din München. De la 4 martie 1933 a fost la Berlin, secretară personală a lui Hitler din iunie 1933 pînă la sfîrșit. Arestată la 28 mai 1945 la Hintersee, în apropiere de Berchtesgaden. Reținută de americani pînă la 12 mai 1948. Ulterior a lucrat ca secretară la Schwäbisch Gmünd și din septembrie 1959 la o companie de construcții din München. A murit la 28 iunie 1984.

4 Hermann Giesler, n. 2 august 1898 la Siegen (Westfalia). A lucrat ca zidar, apoi ca tîmplar. A studiat arhitectura la Academia de Arte și Meserii din München și a lucrat apoi pentru o firmă de arhitectură din Augsburg și din 1926 la Berlin. A intrat în afaceri pe cont propriu ca ceramist în 1928. A intrat în NSDAP la 1 octombrie 1931. Responsabil districtual pentru construcții la Sonthofen în 1933. A construit Ordensburg în Sonthofen. Numit profesor de Hitler în 1938. A elaborat proiectele pentru multe construcții importante ale naziștilor, inclusiv pentru Academia de Conducere a NSDAP de pe Chiemsee. Numit superintendent general pentru reconstrucția Münchenului la 2 decembrie 1938 și din 1941 a lucrat ca asistent al prof. Fick pentru reconstrucția orașului Linz. I-a urmat lui Speer ca arhitect preferat al lui Hitler cînd Speer a devenit ministru pentru armamente. A fost prizonier la americani din mai 1945 pînă în

octombrie 1951. După eliberare a lucrat ca arhitect. A murit la Düsseldorf la 20 ianuarie 1987.

5 Walter Frentz, n. 21 august 1907 la Heilbronn. A studiat tehnologia electronică la Universitățile Tehnice din München şi Berlin, dar după aceea a intrat în industria filmului ca operator al UFA. A fost apoi cameraman al guvernului cu regizoarea şi protejata lui Hitler, Leni Riefenstahl. La începutul războiului împotriva Poloniei a fost nevoie de un cameraman care să-l filmeze pe Hitler şi personalul acestuia în timpul campaniei. Frentz a fost numit în această funcţie la sediul *Führer*-ului. *Leutnant* în *Luftwaffe* din 1 februarie 1942. L-a însoţit pe Hitler în toate călătoriile sale. A făcut multe fotografii color ale membrilor cercului intim al lui Hitler şi ale oaspeţilor de la „Wolfsschanze". Pus de asemenea de Hitler să fotografieze obiective pe care *Führer*-ul nu avea timp să le viziteze personal. Hitler avea mare încredere în relatările lui Frentz. A zburat cu avionul din Berlin la 24 aprilie 1945. Arestat de SS la Obersalzberg în legătură cu afacerea Göring. Luat apoi prizonier de americani şi ţinut în captivitate pînă la sfîrşitul lui 1946. Acum locuieşte în Germania de sud.

6 Adolf Dirr, n. 14 februarie 1907 la München. A învăţat meseria de fierar, era un boxer înfocat şi a cîştigat multe campionate regionale (de exemplu, campionatele de la München, categoria uşoară, 1929–1936). A intrat în NSDAP şi în SA la 1 mai 1929, pentru a putea participa la campionatele de box ale SA. După ce i-a fost recomandat lui Hitler de către Himmler ca antrenor de box şi bodyguard, a devenit membru al gărzii personale a *Führer*-ului la 1 martie 1932. L-a însoţit pe Hitler în campaniile electorale şi ulterior la diversele reşedinţe. Numit *SS-Untersturmführer* la 1 iulie 1934 şi avansat *SS-Hauptsturmführer* la 20 aprilie 1944. A zburat cu avionul din Berlin la 22 aprilie 1945 şi a continuat să lucreze la Berghof. Cînd a plecat de la Berghof a fost arestat de americani la 22 mai 1945 şi reţinut pînă la 27 aprilie 1948. Acum locuieşte în Germania de sud.

7 Michael A. Musmanno, judecător şi căpitan în Marina Militară a SUA, a condus interogatoriul „semioficial" al foştilor angajaţi şi al membrilor din cercul intim al lui Hitler, pe care i-a găsit şi i-a chestionat în diverse închisori, lagăre de prizonieri de război şi la ei

acasă între mijlocul anului 1945 și septembrie 1948. Peste 200 de martori au depus mărturie în legătură cu îndatoririle ce le reveneau pe lîngă Hitler și cu cele văzute de ei în timpul ultimelor zile din buncărul din Berlin. Acestea formează la un loc un document unic prin complexitate și conținut. Mărturiile au fost transcrise în engleză și după moartea lui Musmanno, la 14 septembrie 1968, se păstrează la Biblioteca Universității Duquesne din Pittsburgh, Pennsylvania.

8 Erich Kempka, n. 16 septembrie 1910 la Oberhausen (Rheinland). A învățat meseria de electrician și a lucrat ca mecanic la fabrica de motoare DKW. A intrat în NSDAP la 1 aprilie 1930. A lucrat ca șofer în districtul Essen, la administrația partidului. La 29 februarie 1932, Kempka a devenit șoferul personal al lui Hitler și șef al formațiunii de vehicule, care cuprindea aproximativ 40 de vehicule și 60 de șoferi și mecanici. A fost martor la incinerarea lui Hitler pe 30 aprilie 1945 la Berlin. La 1 mai 1945 a reușit să fugă din încercuire și să ajungă la Berchtesgaden. Arestat de americani la 20 iunie 1945 și ținut pînă la 9 octombrie 1947. Ulterior a locuit la München și în alte locuri din Germania de Vest. A murit la Freiburg la 24 ianuarie 1975.

9 Artur Axmann, n. 18 februarie 1913 la Hagen (Westfalia). A studiat dreptul și a întemeiat prima mișcare a Tineretului Hitlerist din Westfalia în 1928. Membru al conducerii pe întregul *Reich* a NSDAP din 1932 și din 1933 șef al oficiului social din conducerea Tineretului *Reich*-ului. În serviciu activ din 1940, numit lider al tineretului pe întregul *Reich* la 1 august 1940. Rănit pe frontul de est în 1941, după care s-a consacrat conducerii Tineretului Hitlerist și se afla la Berlin în 1945 cu o unitate antitanc a respectivei organizații. Spre sfîrșitul lui aprilie 1945 a luat parte la ședințele informative ale lui Hitler din buncăr și a fost martor la sinuciderea lui Hitler. A reușit să fugă spre vest. Arestat de americani la 15 decembrie 1945 la Allgäu. A fost reținut pînă la 12 mai 1949. Acum locuiește în Germania de nord.

10 Paula Hitler, n. 26 ianuarie 1896 la Hafeld (Austria). Singura soră a lui Hitler după ambii părinți. A făcut studii comerciale și în anii '20 a lucrat ca funcționară la Compania Asigurărilor de Stat din Viena. Se presupune că a fost dată afară la 2 august 1930 din cauza fratelui

ei. Hitler a întreţinut-o, oferindu-i o sumă lunară de 250 de şilingi. În ultimii ani ai războiului a fost funcţionară la un spital de campanie din Viena. Adusă la Berchtesgaden de doi SS-işti la 14 aprilie 1945 sub pseudonimul de Paula Wolf (Wolf fiind un pseudonim pe care îl folosise şi Hitler în anii '20), unde Schaub i-a dat ei şi surorii ei vitrege Angelika Raubal 100 000 de mărci din ordinul lui Hitler. Arestată la 26 mai 1945 de americani, interogată, apoi eliberată şi lăsată să se întoarcă la Viena, unde a lucrat la un magazin de artizanat. S-a întors la Berchtesgaden la 1 decembrie 1952 şi s-a stabilit acolo pentru a-şi susţine revendicările legate de drepturile ce i se cuveneau prin testamentul lui Hitler. Şi-a păstrat numele de Wolf şi a continuat să-şi ceară drepturile pînă la moarte, care a survenit la Schönau, în apropiere de Berchtesgaden, la 1 iunie 1960. Cinci luni mai tîrziu, Curtea Federală din Berchtesgaden i-a emis un certificat de moştenitor prin care i se atribuiau 2/3 din averea lui Hitler.

11 Heinz Linge, n. 23 martie 1913 la Bremen. A învăţat meseria de zidar şi după aceea a făcut liceul tehnic. A intrat în *SS-Leibstandarte „Adolf Hitler“* la 17 martie 1933. La 24 ianuarie 1935 a fost ales personal de Hitler pentru a deveni unul din valeţii lui (avea peste 1,80 m înălţime) şi şi-a preluat îndatoririle după ce a absolvit cursurile de hotelieri de la München-Pasing. După ce Hitler l-a concediat pe valetul precedent, Krause, a devenit succesorul acestuia. De atunci l-a servit permanent pe Hitler. Promovat la gradul de *SS-Untersturmführer* la 20 aprilie 1939, *Obersturmführer* în 1941, *Hauptsturmführer* în 1943 şi *SS-Sturmbannführer* în februarie 1945. Martor la sinuciderea şi incinerarea lui Hitler din 30 aprilie 1945. Capturat în timp ce încerca să iasă din încercuire la 2 mai 1945 şi dus în Rusia. Condamnat la 25 de ani muncă grea în 1950. Eliberat de ruşi la 29 septembrie 1955. A murit la Bremen la 24 iunie 1980.

12 Robert Payne, *Stalin: Aufstieg und Fall*, Hans E. Günther Verlag, Stuttgart 1967, p. 568.

13 *Ibidem*, p. 569.

14 *Ibidem*.

15 Eva Braun, n. 6 februarie 1912 la München. Şcoala de fete şi şcoala de maici (comercială) de la Simbach. În 1929 a lucrat timp de cinci

luni pentru ginecologul dr. Gunther Hoffmann. Printr-un anunț, a găsit un loc de muncă la fotograful Heinrich Hoffmann (contabilitate, lucrări generale de birou, vînzare de filme), care i-a prezentat-o lui Hitler în octombrie, cînd avea 17 ani. Spre sfîrşitul anului 1930, Hitler, care avea 41 de ani, a început să se întîlnească cu tînăra de 18 ani. Astfel s-a ajuns la o prietenie. După sinuciderea lui Geli Raubal (v. mai jos), pe 18 septembrie 1931, Eva Braun a reuşit să atragă în mod foarte inteligent atenția lui Hitler, simulînd o încercare de sinucidere pe 1 noiembrie 1932. După o a doua tentativă de sinucidere în 1935, cu care l-a şantajat pe Hitler, s-a mutat în „propriul" apartament (cumpărat din salariul ei de funcționară în magazinul fotografic al lui Hoffmann!) pe Weidenmeyerstrasse 42. După ce Hitler a dat-o afară pe sora şi menajera lui Angelika Raubal, la 18 februarie 1936, a continuat să-şi consolideze poziția pe lîngă Hitler. Spre sfîrşitul anului 1935, Hoffmann, acționînd ca intermediar în numele lui Hitler, a cumpărat o mică vilă în valoare de 35 000 mărci într-o suburbie a Münchenului, Bogenhausen, unde Eva Braun s-a mutat la 30 martie 1936. La mijlocul anului 1936 şi-a făcut pentru prima oară apariția la Berghof, unde, împreună cu surorile şi prietenele ei, a devenit o prezență permanentă în preajma lui Hitler. Nu era folosită niciodată la Berghof ca menajeră, ci era tratată întotdeauna ca oaspete. Trebuia să stea deoparte în timpul acțiunilor oficiale şi suferea că nu i se permitea să apară public alături de Hitler. Statutul ei a devenit „oficial" abia atunci cînd Fegelein s-a căsătorit cu sora ei Margarete (Gretl) Braun, la 3 iunie 1944. S-a dus la Berlin la 21 noiembrie 1944, unde Hitler se întorsese de la „Wolfsschanze", dar a fost trimisă înapoi la München la 10 decembrie 1944. S-a reîntors la Berlin cu sora ei la 19 ianuarie 1945 şi şi-a sărbătorit aniversarea zilei de naştere (33 ani). După ce s-a întors la 9 februarie la München, a revenit la Berlin pentru ultima oară la 7 martie 1945. La cîteva minute după miezul nopții, pe 29 aprilie 1945, Hitler s-a căsătorit cu Eva Braun. Eva Braun s-a sinucis pe 30 aprilie 1945, în jurul orei 15.30.

[16] Payne, *op. cit.*, p. 571.

[17] *Ibidem*, p. 571–572.

[18] Constanze Manziarly, n. 14 aprilie 1920 la Innsbruck. După şcoala

secundară a făcut pregătire ca dieteticiană, a lucrat la Clinica de reabilitare din Bischofswiesen (Bavaria) de la 13 septembrie 1943. După ce Hitler a concediat-o pe bucătăreasa sa, Helene Maria von Exner, la 8 mai 1944, a devenit bucătăreasa lui în sediul de la „Wolfsschanze", din septembrie 1944. În martie şi aprilie 1945 a avut o mică bucătărie în buncărul de sus din Berlin unde pregătea mîncarea pentru Hitler. Lua parte regulat şi la ceaiurile de noapte cu Hitler. După dispersarea de la Cancelarie din 2 mai 1945, se spune că s-ar fi sinucis cu acid prusic.

19 Hanna Reitsch, n. 29 martie 1912 la Hirschberg (Westfalia). A studiat medicina, dar a renunţat pentru a se consacra planorismului. Record mondial feminin în 1932 pentru durata de zbor (5 ore şi jumătate). În 1933 a zburat 11 ore şi jumătate. În 1934 a stabilit recordul mondial feminin de altitudine (2800 m) şi a cîştigat campionatul de planorism al Germaniei. În 1937 şi-a luat brevetul de pilot şi în timpul războiului a fost pilot de încercare. În 1942 a fost decorată cu Crucea de Fier clasa a 2-a. Din 1943 a fost prietenă cu Ritter von Greim, ofiţer în *Luftwaffe* cu 20 de ani mai în vîrstă ca ea. A zburat la Berlin cu von Greim la 26 aprilie 1945 şi la 29 aprilie de la Berlin la Dönitz, care se afla la Pöln. Arestată împreună cu von Greim de americani la Kitzbühel şi dusă la centrul de anchete din Oberursel din apropiere de Frankfurt, unde a fost ţinută pînă în octombrie 1946. A fost supusă unui interogatoriu sever, căci s-a bănuit că ea îl transportase cu avionul pe Hitler, scoţîndu-l din Berlin. A murit la Frankfurt la 28 august 1979.

20 Michael A. Musmanno, *In zehn Tagen kommt der Tod. Augenzeugen berichten über das Ende Hitlers,* Droemersche Verlagsanstalt, München 1950, p. 187.

21 Colonel William F. Heimlich în numărul pe luna mai al revistei *Police Gazette* şi în *Darmstädter Tageblatt* din 27 mai 1952.

22 Martin Bormann, n. 17 iunie 1900 la Halberstadt. Şcoala secundară. A recrutat la 5 iunie 1918 la Regimentul de artilerie de cîmp 55, demobilizat în 1919 cu gradul de tunar. A lucrat la o fermă din Mecklenburg, apoi în Herzenberg, unde a primit instruire de agricultor, devenind maistru. Lider de secţie în organizaţia paramilitară din Rossbach în anii 1922–23. Implicat în linşarea unui

coleg, condamnat la un an închisoare la 15 martie 1924. Intră în NSDAP pe 10 februarie 1927, devine şef de *Gau* în Turingia la 31 martie 1928 şi director general de *Gau* la Jena de la 1 aprilie la 15 noiembrie 1928. Transferat în staful central al SA de la München la 16 noiembrie 1928. De la 15 august 1930 a fost şef al Fondului de Ajutorare al NSDAP pînă a ajuns şef al personalului adjunctului lui Hitler (Rudolf Hess), la 4 iulie 1933. Curînd după aceea, Hitler l-a însărcinat să se ocupe de averea lui personală şi de constituirea organizaţiei din Obersalzberg. După ce Rudolf Hess a fugit în Anglia la 10 mai 1941, personalul adjunctului *Führer*-ului a fost redenumit „Cancelaria de Partid" şi Bormann a fost pus în fruntea acesteia, cu rang de ministru al *Reich*-ului. În acest moment, Hitler a preluat din nou personal conducerea partidului. La 12 aprilie 1943, Bormann a fost numit secretar al *Führer*-ului şi a rămas alături de el ca o umbră pînă la moartea lui Hitler. În timpul tentativei de ieşire din încercuire de la Cancelarie, Bormann s-a sinucis cu acid prusic. Pentru că trupul lui nu a fost găsit, Curtea Federală de la Berchtesgaden l-a declarat mort din punct de vedere legal la 10 martie 1954. Pe 7–8 decembrie 1972, în timpul unor excavaţii din Berlin, s-a descoperit un schelet care a fost identificat cu siguranţă ca fiind al lui Bormann.

[23] Heinrich Müller, n. 28 aprilie 1900 la München. Mecanic de aviaţie. A intrat în poliţia bavareză în 1919 (Departamentul IV, Poliţia Politică). Anchetator al mişcării comuniste. Avansat inspector în 1933, numit şef al Poliţiei cu gradul de *SS-Obersturmbannführer* în 1937 (deşi a intrat în NSDAP abia în 1939). Avansat *SS-Standartenführer* în 1937. Devine prieten apropiat al lui Reinhard Heydrich. Din 1939, şef al Departamentului IV (*Gestapo*) din Serviciul Securităţii Statului din Berlin. Avansat *SS-Gruppenführer* la 9 noiembrie 1941. Văzut pentru ultima oară în *Führerbunker* pe 29 aprilie 1945 şi dispărut de atunci.

[24] Hermann Fegelein, n. 30 octombrie 1906 la Ansbach (Franconia). A studiat la München două semestre la universitate. La 20 aprilie 1927 a intrat în Poliţia de Stat din München ca ofiţer-cadet, dar a renunţat şi la 16 august s-a dus să lucreze la şcoala de călărie a tatălui său. A intrat în SS la 10 aprilie 1933 şi a devenit conducător

al unui grup SS călare. A intrat la Academia Centrală de Călărie a SS de la München în 1935, a devenit comandantul acesteia în 1937. Avansat *SS-Sturmbannführer* la 30 ianuarie 1936 şi la 1 mai 1940 *SS-Obersturmbannführer* şi comandant al *SS-Totenkopf Reiterstandarte*. La 5 august 1941, comandant al *SS- Kavalerie Brigade* şi al *Kampfbrigade Fegelein*, cu rangul de *Brigadeführer*. A devenit ofiţer de legătură al *Waffen-SS* pentru Hitler începînd de la 1 ianuarie 1944. S-a căsătorit cu sora Evei Braun, Margarete, la Salzburg, în 1944. Avansat de Hitler la rangul de general locotenent al *Waffen-SS* la 21 iunie 1944. La 25 aprilie 1945 a părăsit buncărul şi a fost arestat în apartamentul său din Bleibtreustrasse 4 din Berlin, de către *SS-Obersturmbannführer* Peter Högl pe 27 aprilie, după ce îi telefonase Evei Braun în 26 aprilie şi îi ceruse să părăsească Berlinul cu el. Hitler l-a retrogradat şi, după ce s-a aflat de complicitatea lui cu Himmler în negocierile secrete cu contele Bernadotte, l-a condamnat la moarte. Împuşcat după ora 23.00 în noaptea de 28 aprilie.

[25] Johann Rattenhuber, n. 30 aprilie 1897 la Oberhaching (Bavaria). Recrutat la Regimentul 16 de infanterie Bavaria în 1916 şi promovat locotenent în octombrie 1918. Activ la garnizoana din Ingolstadt pînă la demobilizare. Din septembrie 1919 a studiat două semestre la Universitatea din München pînă cînd a intrat în poliţia din Bayreuth la 5 septembrie 1920. Transferat la Poliţia de Stat din München la 10 februarie 1922 şi promovat locotenent la 1 august 1925. La 10 martie 1933 devine adjunct al şefului poliţiei, Himmler, şi în aprilie 1933 primeşte misiunea de a forma un „Comandament pentru însărcinări speciale“ pentru Hitler, la Berlin. Promovat *Hauptmann* în poliţie la 1 iunie 1933 şi primit la 4 iulie 1934 în SS cu gradul de *SS-Obersturmbannführer*. Transferat definitiv la Berlin, unde din aprilie 1935 a comandat Serviciul (acum independent) de Securitate al *Reich*-ului (RSD). Promovat maior de poliţie la 20 aprilie 1934 şi *SS-Standartenführer* la 15 septembrie 1935. Promovat general-maior la 30 ianuarie 1944 şi *SS-Gruppenführer* la 24 februarie 1945. Rănit grav la picior în timp ce încerca să fugă din Cancelarie. Capturat de trupele sovietice la 2 mai 1945, dus în

Rusia şi eliberat abia la 10 octombrie 1955. A murit la 30 iunie 1957 la München.

[26] Joseph Goebbels, n. 29 noiembrie 1897 la Rheyt (Rhineland). A studiat limba şi literatura germană. Şi-a luat doctoratul în 1921. A lucrat pentru Dresdner Bank la sucursala din Köln din 1923 pînă la mijlocul lui 1924, apoi a fost redactor la revista *Völkische Freiheit*. A intrat în NSDAP în 1924 şi a lucrat pentru *Gauleiter* Kaufmann. Numit *Gauleiter* al Berlinului în 1926 şi ales în *Reichstag* în mai 1928. În noiembrie 1928 l-a înlocuit pe Georg Strasser în fruntea secţiei de propagandă. La 19 decembrie 1931 s-a căsătorit cu Magdalena Quandt, soţia divorţată a industriaşului Günther Quandt. Numit ministru al *Reich*-ului pentru Învăţămîntul public şi propagandă la 14 martie 1933. Răspundea de controlul tuturor mijloacelor mass media din Germania. A anunţat „războiul total" într-o cuvîntare rostită la Palatul Sporturilor din Berlin pe 13 februarie 1943. Numit „plenipotenţiar pentru efortul total de război" în 1944. A rămas în buncăr cu Hitler de la 20 aprilie 1945. După ce l-a pus pe dr. Stumpfegger să-i otrăvească pe cei şase copii ai săi, Goebbels s-a împuşcat la 1 mai 1945.

[27] Walter Hewel, n. 25 martie 1904 la Köln. Din 1923 este la München, unde s-a înscris la Universitatea Tehnică. A intrat într-o formaţiune SA la 20 octombrie 1923, a luat parte la încercarea de puci şi a ispăşit o pedeapsă la închisoarea din Landsberg pînă la 30 decembrie 1926. A făcut ucenicie în comerţ la Hamburg în 1926 şi apoi un an în Anglia. Din 1927 este în Indiile Olandeze de est, unde a intrat în NSDAP în iunie 1933. Se întoarce în Germania în martie 1936 şi este numit şef al secţiunii Asia de răsărit din Departamentul de relaţii externe al NSDAP. Din august 1937 este şef al biroului pentru Anglia în secţia ambasadorului Ribbentrop. Promovat *SS-Sturmbannführer* la 12 iulie 1937. Din 1940 este ambasador şi reprezentant al ministrului de Externe pe lîngă Hitler, la sediul acestuia. Promovat *Brigadeführer* la 9 noiembrie 1942. S-a aflat în buncăr cu Hitler pînă la sfîrşit şi, după ce a reuşit să iasă din încercuirea Cancelariei la 2 mai 1945, s-a împuşcat.

[28] Wilhelm Burgdorf, n.15 februarie 1895. Ofiţer-cadet în 1914, locotenent în Regimentul 12 de grenadieri în 1915, *Hauptmann* în

1930, maior şi instructor de tactică la Academia Militară din Dresda în 1935. Adjutant la Corpul IX în 1937. *Oberstleutnant* în 1938. Din mai 1940 este comandant al Regimentului 529 de Infanterie. Promovat *Oberst* în septembrie 1940. Din mai 1942 este şef al Departamentului 2 al Oficiului de personal al armatei. Devine adjunct în octombrie 1942 şi este promovat *Generalmajor.* Promovat general-locotenent la 12 octombrie 1944, devine şef al Oficiului personalului armatei şi adjutant-şef al Forţelor Armate. S-a aflat în buncăr împreună cu Hitler din aprilie 1945 şi dat dispărut din 2 mai 1945.

29 Georg Betz, n. 15 iunie 1903 la Kolbermoor în apropiere de Rosenheim (Bavaria). Colegiul tehnic de tehnologie electrică şi inginerie mecanică din München. Pregătit ca pilot la Lufthansa şi din 1932 căpitan pe rute europene. Integrat în staful *Reichsführer-SS*-ului cu rangul de *SS-Untersturmführer* şi numit pilot al avionului de rezervă al *Führer*-ului (al doilea pilot al lui Hitler). Promovat *SS-Obersturmbannführer* la 30 ianuarie 1944. S-a aflat în Cancelarie pînă la 1 mai 1945 şi a fost ucis la podul Weidendamm pe 2 mai 1945, împuşcat în cap.

30 *Münchener Merkur*, 2 decembrie 1983, nr. 277, p. 11.

31 Paul Ludwig Troost, n. 17 august 1878 la Elberfeld (Rhineland). A studiat arhitectura la Universitatea Tehnică din Darmstadt. A lucrat cu prof. Dülfer la München din 1920. A devenit apoi lector universitar şi şi-a înfiinţat propria companie de arhitectură. Călătoreşte în SUA în 1922. La întoarcere, se angajează la Norddeutsche Lloyd ca designer de interioare şi a răspuns pînă în 1929 de amenajarea interioară a celor mai mari vapoare de pasageri ale companiei (de ex. *Berlin, Europa, München, Ohio, Homeric*). L-a cunoscut pe Hitler în 1929 în birourile editurii Bruckmann şi l-a impresionat prin talentul lui artistic. Hitler l-a angajat să reconstruiască palatul Barlow atunci cînd acesta a devenit „Casa Brună". În 1932 este însărcinat să proiecteze „Casa artei germane" şi să elaboreze planurile pentru a se reamenaja Königsplatz din München (pentru includerea unei clădiri a partidului, numită „Templul Onoarei"). Mort la 21 ianuarie 1934.

32 „Reichkanzlei Berlin", Arhivele Federale din Koblenz, R 431/1533.

[33] Julius Gregor Schaub, n. 20 august 1898 la München. Şcoala primară şi pregătire de farmacist la München, apoi la Asociaţia profesională a chimiştilor germani. Recrutează la 31 ianuarie 1917 ca medic. Răni la ambele picioare provocate de o cădere. În 1918 este muncitor la Oficiul central de aprovizionare din München. A intrat în NSDAP la 10 octombrie 1920 şi a luat parte la încercarea de lovitură de stat din 1923. A fugit la Kärnten (Austria), arestat şi condamnat la un an şi jumătate de închisoare la Landsberg. Eliberat înainte de termen la 31 decembrie 1924. Angajat la 1 ianuarie 1925 ca servitor personal al lui Hitler, pentru care a lucrat ca factotum pînă în 1945. Membru al *Reichstag*-ului şi *SS-Obergruppenführer*. A zburat cu avionul de la Berlin la München pe 25 aprilie şi, din ordinul lui Hitler, i-a golit seifurile personale de la München şi din Berghof, distrugînd conţinutul. La 27 aprilie 1945 s-a dus la Zell am See şi Mallnitz (Austria), a aruncat în aer trenul personal al lui Hitler, după care a zburat la Kitzbühel (Tirol) cu hîrtii false pe numele Josef Huber. Arestat acolo la 8 mai 1945 de americani şi reţinut pînă la 17 februarie 1949. A murit la München la 27 decembrie 1967.

[34] Johannes Hentschel, n. 10 mai 1908 la Berlin. Angajat la 4 iulie ca maistru electro-mecanic pentru apartamentele lui Hitler din Cancelaria Veche. De la mijlocul lui aprilie 1945 a răspuns de sala maşinilor din *Führerbunker*. La 2 mai 1945 a fost ultima persoană rămasă în buncăr, unde a fost prins de sovietici şi ţinut prizonier pînă la 4 aprilie 1949.

[35] Magdalena (Magda) Goebbels, n. Ritschel, 11 noiembrie 1901 la Berlin. Şcoala secundară absolvită în 1919. La 4 ianuarie 1921, Magda – la 20 de ani – s-a căsătorit cu industriaşul milionar Günther Quandt, mai în vîrstă ca ea cu 20 de ani. După ce a intrat în NSDAP în 1930, a lucrat ca secretară voluntară (fără plată) în biroul *Gau* din Berlin, unde l-a cunoscut pe Goebbels. S-au căsătorit la 19 decembrie 1931 şi a avut cu el şase copii. La 20 aprilie 1945 s-a mutat în buncăr cu toată familia. După ce copiii ei au fost otrăviţi de dr. Stumpfegger, s-a sinucis cu acid prusic în grădina Cancelariei.

[36] RSD – Serviciul de Securitate al *Reich*-ului. Protecţia persoanei *Führer*-ului intra în sarcina FBK – *Begleitkommando des Führers*

și RSD – *Reichssicherheitsdienst*. *Führerbegleitkommando*, cum i se spunea în mod curent, răspundea de securitatea personală a lui Hitler. Înființată la 29 februarie 1932, în 1944 FBK număra 13 ofițeri SS, 14 subofițeri și 116 soldați SS, în total 143 de oameni. În martie 1933 s-a înființat un „comandament pentru însărcinări speciale", format din opt ofițeri de la Poliția de Stat bavareză sub conducerea locotenentului de poliție Rattenhuber. Această unitate răspundea de protecția lui Hitler, de măsurile generale de securitate pentru Hitler și pentru alți membri ai guvernului, de prevenirea și cercetarea tentativelor de asasinat împotriva lui Hitler și a altor membri ai guvernului. Din aprilie 1935, acest comandament și-a schimbat denumirea, devenind *Reichssicherheitsdienst* (RSD – Serviciul de Securitate al *Reich*-ului). În 1944, RSD avea 250 de oameni, dintre care 220 erau ofițeri de poliție, organizați în 13 departamente, fiecare cu un șef de departament.

[37] Hans Krebs, n. 4 martie 1898. Voluntar în primul război mondial în 1914. Locotenent în Regimentul 78 de Infanterie în 1915, apoi comandant de companie și adjutant. *Oberleutnant* în 1925, comandant de companie în Regimentul 17 Infanterie în 1928. *Hauptmann* în Ministerul Apărării în 1931. Asistent al atașatului militar de la Moscova în 1933. Statul Major al Diviziei 24 în 1935. Maior în 1936. Statul Major al Armatei (Departamentul 11) 1937. *Oberleutnant* 1939 și, din decembrie 1939, șef al Statului Major Corpul VII. *Oberst* în 1940. Atașat militar adjunct la Moscova în martie 1941. Șef al Statului Major al Armatei în ianuarie 1942, avansat general-maior în februarie 1942. Șef de Stat Major al Grupului de armate de centru în martie 1943, promovat general-locotenent în aprilie 1943, șef al Statului Major al Armatei Grupul B. Îi urmează generalului Guderian ca adjunct al șefului de Stat Major la 14 februarie 1945 și devine șef de Stat Major al Armatei la 1 aprilie 1945. Din acest moment rămîne în buncăr cu Hitler. S-a împușcat acolo la 1 mai 1945.

[38] Bernd *Freiherr* Freytag von Loringhoven, n. 6 februarie 1914. A intrat în armată în 1934, promovat locotenent în 1937 *Oberleutnant* în Divizia I Blindate în 1939. Transferat la Divizia a 111-a Infanterie la 2 martie 1943. Academia de Război în octombrie 1943 și ultima

promovare – maior în noiembrie. Statul Major General al Departamentului operațional al Armatei în aprilie 1944 și din 25 iulie 1944 adjutant al șefului Statului Major General al Armatei (inițial Guderian, apoi Krebs). În buncăr pînă la 29 aprilie 1945, cînd a primit ordinul să iasă din încercuire împreună cu Boldt și Weiss, pentru a încerca să ajungă la Armata a 12-a a generalului Wenck pentru a cere eliberarea imediată a Berlinului. Nu a ajuns la Wenck și a fost prins de americani la 3 mai 1945. După război a lucrat la *Bundeswehr* din 1956 pînă a ieșit la pensie.

39 Documentele Musmanno.

40 *Ibidem.*

41 Hans Fritzsche, n. 21 aprilie 1900 la Bochum (Rhineland). A studiat istoria, limbi moderne și filozofia (nu a obținut diploma). A intrat în *Deutschnationale Volkspartei* (Partidul Național Popular German) în 1923 și în 1924 a devenit redactor la *Telegraphen-Union.* Șef al serviciului de telegrame și știri de la Radio Germania în 1932. De la 1 mai 1933, șef al Serviciului de știri și al Departamentului presei în Ministerul Propagandei al lui Goebbels. Din 1938, șef al Departamentului german de presă. Numit subsecretar în octombrie 1942 și din noiembrie șef al Departamentului radio. De la 2 mai 1945 este prizonier la sovietici și interogat la Moscova. Judecat la Nürnberg în 1946, achitat la 1 octombrie 1946 și eliberat la 29 septembrie 1950. Decedat la Köln la 27 septembrie 1953.

42 Hans Heinrich Lammers, n. 27 mai 1879 la Lublinitz (Silezia Superioară). A studiat dreptul. Judecător la Beuthen în 1912. Serviciu militar 1914–18. Obține doctoratul și este numit președinte districtual în 1921. Director în Ministerul de Interne în 1922. Intră în NSDAP în 1932 și este numit secretar de stat la 30 ianuarie 1933. Din 1933 este șef al Cancelariei *Reich*-ului. Ministru fără portofoliu al *Reich*-ului în 1937. În 1939 membru al Consiliului pentru Apărare al *Reich*-ului sub președinția lui Göring. Avansat în 1940 la gradul de *SS-Obergruppenführer.* În timpul războiului a dobîndit multă experiență ca președinte cu jumătate de normă la ședințele de cabinet. Din 1942, toate documentele care necesitau semnătura lui Hitler trebuiau să fie avizate de Lammers, Keitel și Bormann. A părăsit Berlinul în aprilie 1945 și s-a dus la biroul din Cancelaria de la Berchtesgaden

unde el, Keitel, Jodl etc. își aveau reședința atunci cînd Hitler se afla la Berghof. Capturat de americani în Austria și judecat în așa-numitele „procese din Wilhelmstrasse". Condamnat la 20 de ani de închisoare la 14 aprilie 1949, dar eliberat la 16 decembrie 1951. A murit la Düsseldorf la 4 ianuarie 1962.

43 Arthur Kannenberg, n. 23 februarie 1896 la Berlin. Pregătire ca bucătar, chelner, specialist în servirea vinurilor și contabil în rețeaua de restaurante a tatălui său, pe care a preluat-o în 1924. Falimentează în 1930. Ulterior devine director general al vinărie și berăriei Pfuhl din Königgrätzer Strasse, pe care o frecventau membrii de dreapta și naziști ai dietei prusace și ai *Reichstag*-ului (inclusiv Göring și Goebbels). Hitler l-a cunoscut pe Kannenberg acolo și i-a oferit postul de administrator al „Casei Brună" din München, pe care l-a preluat la 1 decembrie 1931. Cînd Hitler a devenit cancelar, l-a chemat pe Kannenberg la Berlin pe 23 martie 1933 și l-a numit director cu aprovizionarea în Cancelaria lui Hitler, funcție pe care a deținut-o pînă la sfîrșit. A părăsit Berlinul la 10 aprilie 1945 și s-a dus la Karlstein, în apropiere de Bad Reichenhall (Bavaria). Internat între 27 mai 1945 și 25 iulie 1946. În Germania postbelică, Kannenberg a avut diverse ocupații. Din septembrie 1957 a fost director la restaurantul Schneider-Wibbel din Düsseldorf, unde a și murit la 26 ianuarie 1963.

44 Alwin-Broder Albrecht, n. 18 septembrie 1903 la St. Peter (Friesia). A intrat în Marina Militară la 30 martie 1922. Are gradul de *Fähnrich zur See* la 1 martie 1924, *Leutnant zur See* la 1 octombrie 1926, *Oberleutnant zur See* la 1 iulie 1928. *Kapitänleutnant* la 1 iunie 1934. Cînd Karl-Jesko von Puttkamer, ofițerul de legătură al lui Hitler cu Marina Militară a fost transferat în serviciul activ la 19 iunie 1938, a fost suplinit din 27 iunie 1938 pînă la 30 iunie 1939 de Albrecht, care a fost avansat *Korvettenkapitän* la 1 noiembrie 1937. La începutul anului 1939, s-a căsătorit cu o femeie „cu trecut" și *Grossadmiral* Raeder a vrut să-l transfere la Tokio ca atașat militar, dar Hitler l-a numit adjutantul său (1 iulie 1939). Faptul a dus la o disensiune de durată între Raeder și Hitler. În timpul lui Bouhler, Albrecht a rămas în personalul lui Hitler de la Cancelarie, unde răspundea de elaborarea proiectelor de scrisori, de supervizarea

numeroaselor activități din clădire și de chestiunile organizatorice. A fost dat dispărut și este probabil că s-a sinucis la 1 mai 1945.

45 Hans-Erich Voss, n. 30 octombrie 1897 la Angermünde (Brandenburg). Cadet naval în 1915, *Leutnant zur See*, *Kapitänleutnant* în 1928, *Korvettenkapitän* în 1934, *Fregattenkapitän* în 1937. Șef al Școlii de ofițeri navali din 1938. Membru al Statului Major al Armatelor Navale de Est din august 1939. *Kapitän zur See* și șef al Flotei maritime și al Departamentului de învățămînt în noiembrie 1939, apoi comandant de departament la Cartierul Marinei Militare. A preluat comanda crucișătorului greu *Prinz Eugen* în octombrie 1942. Avansat contraamiral la 1 martie 1943 și reprezentant permanent al Marinei Militare la sediul lui Hitler. Promovat *Vizeadmiral* la 1 august 1944. A fost în buncărul Cancelariei pînă la 1 mai 1945. Capturat de ruși în timpul încercării de a ieși din încercuire din 2 mai, ținut prizonier pînă la 21 ianuarie 1955.

46 *Rittmeister* Gerhardt Boldt a fost ofițerul-ordonanță al lui Krebs și *Oberstleutnant* Weiss; era adjutant al generalului Burgdorf. Șef al Departamentului personalului din armată.

47 Werner Haase, n. 2 august 1900 la Köthen (Saxon Anhalt). După absolvirea școlii secundare în 1918 și efectuarea serviciului activ (Regimentul 66 Infanterie), a studiat medicina și și-a luat diploma de medic în 1924, devenind apoi chirurg. În 1927 este medic de vapor. Din 1934 face parte din personalul clinicii chirurgicale de la Universitatea din Berlin, sub conducerea prof. Magnus. Intră în SS la 1 aprilie 1934. La recomandarea dr. Brandt, este transferat în cadrul personalului lui Hitler ca medic rezident. Avansat *SS-Sturmführer* la 15 septembrie 1935. Lector universitar la Berlin la 25 iunie 1936. Avansat *SS-Obersturmführer* la 20 aprilie 1938 și *SS-Obersturmbannführer* la 16 iunie 1943. Medic principal la clinica Charité din Berlin. În aprilie 1945 este șeful Spitalului de campanie din buncărul de pe Voss-Strasse. Făcut prizonier acolo de sovietici la 2 mai 1945. A murit în captivitate la ruși spre sfîrșitul lui 1945.

48 Ernst Günther Schenck, n. 3 august 1904 la Marburg (Hessen). Diplomă de doctor în filologie și medicină, 1927, respectiv 1929. Intră în NSDAP la 1 mai 1937 și în *Waffen-SS* ca inspector-medic cu gradul de *SS-Untersturmführer* la 20 aprilie 1940. Din 10

octombrie 1940 face parte din serviciul medical SS din Berlin. De la 1 aprilie 1941 pînă la 10 februarie 1942 este în serviciu activ în *Leibstandarte „Adolf Hitler"*. Avansat *SS-Sturmbannführer* la 30 ianuarie 1942. De la mijlocul lui 1944 este inspector al Forțelor Armate cu „probleme de aprovizionare și hrană a trupelor". Promovat *SS-Obersturmbannführer* la 9 noiembrie 1944. În ultimele zile a fost la Cancelarie, unde a lucrat la spitalul de campanie. Capturat de ruși în timpul încercării de dispersare din 1 mai 1945 și reținut pînă în 1953. De atunci, medic la München și la Aachen.

49 Ludwig Stumpfegger, n. 11 iunie 1910 la München. A studiat medicina de la 1 mai 1930, a obținut diploma de medic la 11 august 1937. Intră în SS la 2 iunie 1933 și în NSDAP la 1 mai 1935. De la 30 ianuarie 1938, medic la clinica SS din Hohenlychen cu gradul de *SS-Untersturmführer.* Avansat *SS-Obersturmführer* la 1 noiembrie 1939 și transferat la secția de chirurgie a spitalului SS din Berlin. Avansat *SS-Hauptsturmführer* la 24 noiembrie și transferat apoi la Hohenlychen ca adjutant al prof. dr. Gebhardt la 19 martie 1940. Avansat *SS-Sturmbannführer* la 3 septembrie 1941 și *SS-Obersturmbannführer* la 20 aprilie 1943. La recomandarea lui Himmler, a fost transferat la sediul *Führer*-ului de la „Wolfsschanze" ca medic rezident la 9 octombrie 1944. S-a aflat la Cancelarie pînă la 1 mai 1945. În timpul încercării de evadare din 2 mai s-a sinucis la Berlin-Wedding cu acid prusic.

50 Willi A. Boelke, *Deutschlands Rüstung im Zweiten Weltkrieg, Hitlers Konferenzen mit Albert Speer 1942–45*, Akademische Verlagsanstalt Athenaion, Frankfurt/Main, 1969, p.380 ș.u.

51 Helmut Heiber, *Hitlers Lagebesprechungen. Protokollfragmente seiner militärischen Konferenzen 1942–1945*, Deutsche Verlaganstalt, Stuttgart, 1962, p.936.

52 Documentele Musmanno.

53 Christine Schroeder, *Er war mein Chief. Aus dem Nachlass der Sekretärin von Adolf Hitler,* Langen Müller Verlag, Berlin, 1969, p.476.

54 Albert Speer, Erinnerungen, Propyläen Verlag, Berlin 1969, p. 476.

55 Boelke, *op.cit.*, p.225.

56 Declarația lui Speer făcută autorului.

57 Boelke, *ibidem*.

[58] Gertraud Junge, n. Humps, 16 martie 1920 la München. Şcoala secundară şi şcoala comercială, apoi stenografă la Compania Unită Germană de Metal. Din octombrie 1938 pînă în ianuarie 1939 secretară la o firmă de avocatură. Din februarie 1939 secretară la redacţia *Rundschau-Verlag* din München. Recrutată pentru Cancelaria (Biroul *Führer*-ului) din Berlin la 1 septembrie 1942. Trimisă la „Wolfsschanze" la 20 noiembrie 1942. Folosită de Hitler ca secretară din 30 ianuarie 1943. Căsătorită cu una din ordonanţele lui Hitler, Hans Hermann Junge, la 19 iunie 1943. El a fost ucis în luptă la 13 august 1944. În Cancelarie şi în buncăr pînă la 30 aprilie 1945. A reuşit să ajungă în vest după 2 mai 1945, dar, întoarsă la Berlin pe 9 iunie 1945, a fost arestată de sovietici şi deţinută pînă la 6 aprilie 1946. Acum locuieşte în Germania de sud.

[59] Else Krüger, căsătorită James, n. 9 februarie 1915 la Hamburg-Altona. Secretara lui Martin Bormann de la sfîrşitul lui 1942 în buncăr şi la Cancelarie împreună cu el. A fugit de la Cancelarie pe 1 mai 1945 şi a ajuns în vest. Arestată şi reţinută de britanici. Doamna James locuieşte acum în Anglia.

[60] Johanna Wolf, n. 1 iunie 1900 la München. Şcoala primară şi comercială, apoi funcţionară de birou. Din 1922 pînă în 1928 a lucrat pentru dr. Alexander Glaser, membru în Dieta Bavariei, în 1923 temporar pentru Dietrich Eckart. Recomandată de Gregor Strasser, a lucrat la sediul *Gau* de la Palatinatul Bavariei Superioare. În toamna anului 1929, Biroul lui Hitler căuta o secretară – a fost transferată la conducerea NSDAP şi la 1 noiembrie 1929 a intrat în partid. A lucrat pentru Rudolf Hess şi din 1930 şi pentru adjutantul lui Hitler, Wilhelm Brückner. Din 1933 se află la Berlin şi lucrează în Biroul lui Hitler, iar mai tîrziu ca secretară particulară a lui Hitler. În timpul războiului a lucrat în diversele sedii ale *Führer*-ului. În noaptea de 21–22 aprilie 1945 a fost eliberată din funcţie împreună cu doamna Schroeder, a zburat la Salzburg şi s-a dus la Berghof. A rămas acolo pînă la 2 mai, apoi s-a dus la mama sa în Bad Tölz, unde au arestat-o americanii la 23 mai 1945 şi deţinută pînă la 14 ianuarie 1948. A trăit apoi în Germania de sud, unde a murit la 5 iunie 1985.

[61] Theodor Morell, n. 22 iunie 1886 în Trais-Münzenberg (Hesse).

Din 1906 a studiat medicina la Giessen (1907), Heidelberg (1909), Grenoble (1910), Paris (1910) şi München. Doctoratul la 23 mai 1913. A lucrat ca medic de vapor pînă în 1914. S-a prezentat voluntar pentru serviciul activ şi a lucrat ca medic de batalion pînă în 1917. Din 1918 a practicat medicina la Berlin. A intrat în NSDAP în 1933. L-a cunoscut pe Hitler în 1936 la München prin Heinrich Hoffmann şi, după ce l-a tratat cu succes, a devenit medicul său personal pînă la 21 aprilie 1945. A zburat din Berlin la 23 aprilie 1945 la Berghof, a fost interogat de americani la Clinica din Bad Reichenhall la 18 mai şi arestat la 17 iulie 1945. S-a îmbolnăvit grav şi a murit la 26 mai 1948 la spitalul din Tegernsee.

62 V. Documentele Musmanno.

63 Wilhelm Mohnke, n. 15 martie 1911 la Lübeck. Şcoala secundară şi comercială pînă în 1929, apoi funcţionar la un depozit, vînzător şi comis voiajor. A intrat în SS la 1 noiembrie 1931 şi din 17 martie 1933 a lucrat la Comandamentul Special SS din Berlin, devenit apoi *Leibstandarte „Adolf Hitler"*. Avansat *SS-Sturmführer* la 28 iunie 1933. De atunci, permanent în *Leibstandarte*, cu mici excepţii. A luat parte la numeroase campanii şi a fost promovat *SS-Sturmbannführer* la 1 septembrie 1940, *SS-Obersturmführer* la 21 iunie 1943 şi *SS-Standartenführer* la 21 iunie 1944, cînd i s-a dat comanda Regimentului de Blindate SS. De la 30 ianuarie 1945 este *SS-Brigadeführer*, transferat în *Führerreserve* de la Berlin din 1945. La 23 aprilie 1945, Hitler l-a însărcinat cu apărarea „Citadelei" (Cancelaria şi împrejurimile). Capturat de sovietici în timpul încercării de evadare din încercuire la 2 mai 1945 şi deţinut pînă la 11 octombrie 1955. Acum trăieşte în Germania de nord.

64 Günther Schwägermann, n. 24 iulie 1915 la Uelzen (Saxonia Inferioară). Şcoală secundară şi comercială. Intră în *Leibstandarte „Adolf Hitler"* la 8 aprilie 1937. Frecventează şcoala de ofiţeri SS din Bad Tölz din 4 octombrie 1938 pînă în septembrie 1939, apoi lucrează la Serviciul de Securitate din Berlin şi de aici trece în Divizia de Poliţie SS şi în serviciu activ în Franţa şi în Rusia. După ce este rănit, este transferat ca adjutant al lui Goebbels cu rangul de *SS-Obersturmführer*. Promovat *SS-Hauptsturmführer* la 29 noiembrie 1944. După incinerarea trupurilor lui Goebbels şi al soţiei sale, a

Greifswald (Pomerania). Pregătire de pilot în 1929 la Şcoala germană de piloţi comerciali. Serviciu activ la Regimentul 12 Infanterie între 1929–1933, avansat *Leutnant*. De la 5 martie 1936 a zburat pe un JG 26 la Düsseldorf. De la 16 iunie 1936, adjutant pentru *Luftwaffe* pe lîngă Hitler. Arestat la începutul lui 1946 de englezi, reţinut pînă la 14 mai 1948. Decedat la 24 iulie 1983.

73 Heinz Lorenz, n. 7 august 1913 la Schwerin (Mecklenburg). A studiat dreptul şi economia. A părăsit universitatea şi a lucrat ca fotoreporter de presă pentru *Telegraful German* de la 1 octombrie 1930. A devenit redactor la Serviciul german de ştiri (DNB) în 1934. A călătorit mult în străinătate. Transferat la secţia de presă a dr. Dietrich spre sfîrşitul lui 1936, a răspuns de editarea buletinelor de ştiri DNB referitoare la politica externă. De la sfîrşitul lui 1942, redactor principal la DNB şi la sediile *Führer*-ului pînă la 29 aprilie 1945. La 28 aprilie i-a adus lui Hitler informaţii cu privire la negocierile lui Himmler cu contele suedez Folke Bernadotte. A fugit în vest, arestat de britanici la începutul lui iunie 1945 şi reţinut pînă la mijlocul lui 1947. În închisoare a copiat însemnările de la şedinţele informative ale lui Hitler din perioada finală. Decedat la Düsseldorf la 23 noiembrie 1985.

74 Erich Mansfeld, n. 30 mai 1913 la Bowallno în apropiere de Oppeln (Silezia Superioară). Lucrează la Poliţia de Stat din Bremen din 1934. Transferat la Poliţia Securităţii la 1 octombrie 1936 şi în Serviciul de Securitate al *Reich*-ului la 7 iulie 1944. Martor la incinerarea cadavrului lui Hitler. A fugit în vest şi a fost reţinut de americani de la 14 iulie 1945 pînă la 4 noiembrie 1946.

75 Franz Schädle, n. 19 noiembrie 1906 la Westerheim lîngă Memmingen (Württemberg). Şcoala comercială, tehnician constructor. Intră în SS la 1 februarie 1930 şi în garda personală a lui Hitler de la 1 martie 1932. De la 1 mai 1934 este în staful *Reichsführer-SS* Himmler. Îl însoţeşte pe Hitler în toate călătoriile sale şi este permanent prezent la sediile *Führer*-lui. Avansat la gradul de *SS-Obersturmbannführer*. După ce Bruno Gesche a fost demis la 5 ianuarie 1945, Schädle a preluat funcţia de comandant al gărzii personale şi a fost rănit la picior de un şrapnel la 28 aprilie 1945.

Deşi camarazii lui au vrut să-l ia cu ei, Schädle s-a împuşcat în Cancelarie înainte de ruperea rîndurilor din 1 mai 1945.

76 Gheorghi K. Jukov, *Erinnerungen und Gedanken* (Amintiri şi gînduri), Deutsche Verlagsanstalt, Stüttgart, 1969, p.607.

77 Michael J. Katukov, *An der Spitze der Hauptstosses* (În vîrful loviturii principale), Editura Militară a RDG, Berlin, 1979, p.388 ş.u.

78 *Jurnalele din 1938–1945*, ed. Putnam's Sons, New York, 1972, p.763.

79 Microfilmul T-84, rola 22, Arhivele Naţionale, Washington DC.

80 Hans Baur, n. 19 iunie 1897 la Ampfing (Bavaria). Şcoala secundară şi pregătire comercială. Voluntar în 1915. Pilot în Escadronul 1 Bavaria în primăvara anului 1916. Eliberat cu gradul de *Vizefeldwebel*. Pilot al Liniilor poştale aeriene bavareze în 1922, Lufthansa în 1926. Din 1932 a zburat adesea cu Hitler în timpul campaniilor electorale. Transferat de Hitler de la Lufthansa în 1933 şi însărcinat să înfiinţeze un escadron guvernamental. Ca pilot al lui Hitler, a fost numit *SS-Standartenführer* în staful lui Himmler la 14 octombrie 1933. Promovat la gradul de *SS-Obersturmführer* la 9 septembrie 1934 şi în final de *Generalleutnant* de poliţie şi *SS-Gruppenführer*. În Cancelarie şi în buncăr pînă la 30 aprilie 1945. În încercarea de a ieşi din încercuire la 2 mai a fost prins de sovietici, după ce a suferit mai multe răni (la ambele picioare, la piept şi la mînă). Piciorul drept a trebuit amputat la Posen în 10 iunie 1945. Deţinut de sovietici pînă la 8 octombrie 1955. Decedat la Neuwiddersberg la 17 februarie 1993.

81 Wilhelm Keitel, n. 22 septembrie 1882 la Helmscherode (Saxonia Inferioară). Intră în armată în 1901, cadet, apoi locotenent în 1902, *Haputmann* în 1914 şi în serviciu activ în timpul primului război mondial. Devine *Generalstabsoffizier* în Statul Major al Marinei Militare în 1918. Instructor la Şcoala de cavalerie în 1920–1922. Maior în 1925 şi din 1925 în Forţele Armate (Departamentul organizatoric T2), şef de departament în 1930. *Oberst* de la 1 octombrie 1931 şi comandant al regimentelor de infanterie de la Potsdam şi Bremen 1933–34. Numit şef al Departamentului Forţelor Armate din Ministerul de Război al *Reich*-ului la 1 octombrie 1935.

Promovat general la 1 august 1937 şi şef al Înaltului Comandament la 4 februarie 1938. A fost cel mai apropiat consilier militar al lui Hitler pînă în 1945. La 9 mai 1945, a semnat actul de capitulare necondiţionată a forţelor armate germane la Berlin-Karlshorst. Arestat la 13 mai 1945 la Flensburg, condamnat la moarte la 1 octombrie 1946 de tribunalul de la Nürnberg şi spînzurat la 16 octombrie 1946.

[82] Alfred Jodl, n. 10 mai 1890 la Würzburg. A intrat la Academia de cadeţi în 1903. Cadet principal în 1910, apoi urmează Academia Militară de la München. Promovat locotenent în 1912 şi din 1914 în serviciu activ în timpul primului război mondial. *Oberleutnant* în 1917. După război activează în Artileria călare de la Landsberg. Pregătire pentru statul major în 1920, la München. Promovat *Hauptmann* la 5 mai 1921 şi maior în 1931. Transferat la Ministerul Forţelor Armate (Departamentul T1) în 1932. Promovat *Oberleutnant* în 1933 şi *Oberst* în 1935. A lucrat în Departamentul Forţelor Armate din Ministerul de Război al *Reich*-ului. Cînd a fost restructurat Înaltul Comandament, a fost numit şef al apărării interioare la 7 februarie 1938. Comandant de artilerie la Viena 1 octombrie 1938 pînă la 22 august 1939. Promovat general maior în aprilie 1939. De la 23 august 1939 este şef al Statului Major Militar de Comandă din Înaltul Comandament şi consilier al lui Hitler pentru chestiuni de strategie şi tactică. Promovat general de artilerie în 1940 şi *Generaloberst* la 30 ianuarie 1944. Din ordinul lui Dönitz, Jodl a semnat capitularea parţială a *Wehrmacht*-ului în faţa puterilor occidentale la Reims, pe 7 mai 1945. Arestat împreună cu guvernul Dönitz şi internat la 23 mai 1945 la Mürwik, în apropiere de Flensburg, condamnat la moarte de tribunalul din Nürnberg la 30 septembrie 1946 şi spînzurat la 16 octombrie 1946.

[83] ZS 678, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[84] Pery E. Schramm, *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht 1944–1945* (Jurnalele de război ale Înaltului Comandament al *Wehrmacht*-ului), vol. II, Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft mbH, Herrsching 1982, p. 1721.

[85] "Die Vernehmung von Generalfeldmarschall Keitel durch die

Sowjets" (Interogatoriul luat de sovietici feldmareşalului Keitel), în „Wehrwissenschaftliche Rundschau", 1966, vol. 11, p. 660.

86 Schramm, *op.cit.*, p.1716.

87 Heiber, *op.cit.*, p.607–608.

88 Erwin Giesing, n. 7 decembrie 1907 la Oberhausen (Rhineland). A studiat medicina din 1926. Obţine diploma în 1932. Specialist la Clinica Virchow din Berlin 1936–1939. Intră în NSDAP şi în SS la 1 august 1932 cu rangul de *Sturmbannführer*. Din 1939, medic militar în diferite spitale de campanie. Promovat medic şef (de rezervă) în iulie 1940. Convocat la sediul lui Hitler în 20 iulie 1944. L-a tratat pe Hitler de rănile la urechi provocate de tentativa de asasinat din 20 iulie 1944. Demis în septembrie 1944 împreună cu dr. Brandt şi dr. von Hasselbach din cauza conflictului cu dr. Morell. Ulterior a lucrat la Spitalul militar din Hamburg. Arestat de britanici în iunie 1945 şi reţinut pînă în martie 1947. După eliberare, a practicat medicina la Krefeld, unde a şi murit la 22 mai 1977.

89 Carl von Eicken, n. 25 mai 1874. Numit profesor la clinica Charité din Berlin în 1922. După moartea prof. Passow în 1926, a devenit directorul clinicii pînă la ieşirea la pensie în 1950.

90 Hermann Göring, n. 12 ianuarie 1893 la Rosenheim (Bavaria). Academia Militară din Karlsruhe şi Gross-Lichterfelde (Berlin). Promovat locotenent în martie 1912. Transferat la Forţele Aeriene în 1914. Pilot în mai 1915. *Oberleutnant* la sfîrşitul războiului. După război a locuit în Danemarca şi Suedia. S-a întors la München la începutul anului 1922 şi a preluat comanda SA în martie 1923. Rănit în timpul încercării de puci din 1923, a fugit în străinătate. După retragerea mandatului de arestare la 14 mai 1926, a reintrat în NSDAP la 1 aprilie 1928. A devenit ministru de Interne şi ministru prezident al Prusiei la 10 aprilie 1933. Numit ministru al Aerului la 28 aprilie 1933 şi „responsabil cu planul de patru ani" la 18 octombrie 1936. La 19 iulie 1940, Hitler l-a promovat pe Göring la rangul de *Reichsmarschall*. La 20 aprilie 1945 a părăsit Berlinul, ducîndu-se la casa de la ţară din Obersalzberg din apropiere de Berchtesgaden. La 23 aprilie 1945 demis de Hitler din toate funcţiile şi arestat de SS. Internat în cazarma SS din Salzburg, eliberat ulterior de membrii *Luftwaffe*. S-a predat americanilor la 7 mai 1945. Judecat de

Tribunalul Militar din Nürnberg, s-a sinucis în timpul procesului cu acid prusic pe 16 octombrie 1946.

91 Albert Zoller, *Hitler privat. Erlebnisbericht seiner Geheimsekretärin* (Viața personală a lui Hitler relatată de secretara lui), Droste Verlag, Düsseldorf, 1949, p.229.

92 Scrisorile lui Bormann, editate de François Genoud, Weidenfeld & Nicolson, Londra, 1954, p.129.

93 David Irving, *Die geheimen Tagebücher des Dr. Morell, Leibarzt Hitlers* (Jurnalele secrete ale dr. Morell, medicul lui Hitler), Wilhelm Goldmann Verlag, München, 1983, p.277.

94 Karl Brandt, n. 8 ianuarie 1904 la Mülhausen (Alsacia). A studiat medicina, diplomă în 1928, după aceea s-a pregătit ca chirurg la spitalul Bergmannsheil din Bochum. A intrat în NSDAP în ianuarie 1932 și l-a cunoscut pe Hitler la Essen în vara anului 1932. După accidentul lui Brückner din august 1933, cînd a atras prima oară atenția lui Hitler asupra sa, a fost numit medic rezident al lui Hitler în vara anului 1934. A intrat în SS la 29 iulie 1934 cu gradul de *SS-Unterscharführer* și a promovat rapid, ajungînd la rangul de *SS-Gruppenführer* la 20 aprilie 1944. Întotdeauna în compania lui Hitler la sediile acestuia pînă în 1944. Cînd era plecat, adjunctul lui era fie dr. Haase, fie dr. von Hasselbach. Numit profesor la 5 septembrie 1940 și Înalt Comisar al *Führer*-ului pentru Sănătate și Igienă. După tentativa de asasinat din 20 iulie 1944 și conflictul cu dr. Morell, a fost demis în septembrie 1944. Succesorul lui a fost dr. Stumpfegger. Arestat la 14 aprilie 1945 din ordinul lui Hitler pentru că își trimisese soția la Bad Liebenstein și personalul la Garmisch, ca să cadă în mîinile americanilor. Acțiunea a fost considerată o dovadă de defetism. Judecat de Curtea Militară la 17 aprilie și condamnat la moarte. Trimis apoi la Kiel, eliberat din ordinul lui Speer la 2 mai 1945. Arestat de britanici la 13 mai 1945 și judecat la Nürnberg în legătură cu „procesul medicilor“, unde a fost acuzat că ar fi participat la efectuarea de experiențe medicale în lagărele de concentrare și că ar fi practicat eutanasia. Condamnat la moarte la 20 august 1947. Spînzurat în închisoarea Landsberg la 2 iunie 1948.

95 Hans-Karl von Hasselbach, n. 2 noiembrie 1903 la Berlin. A studiat medicina și și-a luat diploma la 17 iulie 1927. Pregătire de chirurg,

apoi funcție de chirurg la Clinica chirurgicală a Spitalului Universitar din München de la 15 octombrie 1936. Intră în NSDAP la 1 mai 1933 și în SS la 13 august 1934. Din primăvara 1936 a fost adjunct al dr. Brandt ca medic rezident în personalul lui Hitler. Promovat *SS-Hauptstrumführer* la 8 octombrie 1939. Din septembrie 1942 pînă în septembrie 1944, medic rezident, permanent alături de Hitler în sediul *Führer*-ului. Numit profesor de Hitler la 20 aprilie 1943. Demis în octombrie 1944 în legătură cu conflictul dintre el și dr. Morell. Șef al unui spital de campanie din vest pînă la sfîrșitul războiului. Arestat de americani la 13 aprilie 1945 și reținut pînă la 2 august 1948. Ulterior a practicat medicina ca chirurg la Bielefeld și la München.

[96] *Scrisorile lui Bormann*, p.30.

[97] Heinrich Himmler, n. 7 octombrie 1900 la München. Școala secundară absolvită în 1917, apoi cadet și *Fähnrich* în timpul primului război mondial. A studiat agricultura la Universitatea tehnică din München. În 1923 a intrat în organizația *Reichskriegflagge* și a lucrat ca tehnician de laborator pentru o companie de îngrășăminte. A luat parte la tentativa de puci din 1923. A intrat în NSDAP la 2 august 1925 în personalul lui Gregor Strasser. A intrat în SS în 1925 și a devenit *Reichsführer-SS* în 6 ianuarie 1929. Membru al *Reichstag*-ului din 1930. Șeful poliției din München la 17 iunie 1936. A organizat SS, *Gestapo* și Serviciul de Securitate al *Reich*-ului (RSD), a înființat și a condus lagăre de concentrare și exterminare. Numit ministru al *Reich*-ului pentru Interne la 25 august 1943. Demis din toate funcțiile de Dönitz la 6 mai 1945, arestat de britanici la 20 mai 1945, s-a sinucis cu acid prusic la 23 mai 1945.

[98] *Scrisorile lui Bormann*, p.137.

[99] *Ibidem*, p.151.

[100] Zoller, *op. cit.*, p.204.

[101] Irving, *op. cit.*, p.231.

[102] Hugo Blaschke, n. 14 noiembrie 1881 la Neustadt. Vine la Berlin în 1885. A studiat stomatologia la Berlin și la Universitatea din Pennsylvania. Pregătire pentru chirurgie dentară la Londra. Cabinet la Berlin către sfîrșitul anului 1911. Dentist militar la Frankfurt/Oder și

la Berlin în 1914–1918. Practică stomatologia la Berlin 1919–1945. Intră în contact cu NSDAP tratîndu-l pe Hermann Göring în 1930 şi a intrat în partid la 1 februarie 1931. Dentistul lui Hitler din 1933 pînă în februarie 1945. A intrat în SS la 1 mai 1935, numit dentist-şef al personalului la 31 august 1943. Promovat *Brigadeführer* şi *Generalmajor der Waffen-SS* la 9 noiembrie 1944. Arestat şi întemniţat de americani la Dorfgastein (Austria) la 20 mai 1945 şi reţinut pînă la 7 decembrie 1948. Ulterior a practicat la Nürnberg, unde a murit la 6 decembrie 1959.

103 Jurnalul lui Linge, Institutul de Istorie Contemporană, München, cota f 19/14.

104 Col., *Deutschland im Zweiten Weltkrieg* (Germania în al doilea război mondial), vol. 6, Pahl-Rugenstein Verlag, Köln, 1985, p.26.

105 *Scrisorile lui Bormann*, p.139, 142.

106 Schramm, *op. cit.*, p.1721.

107 Heiber, *op. cit.*, p.719–21, 724.

108 De fapt, Churchill a spus la 15 decembrie 1944: „Expulzarea este, în măsura în care ne putem da seama, măsura cea mai durabilă şi satisfăcătoare". V. Gotthold Rhode şi Wolfgang Wagner, *Quellen zur Entstehung der Oder-Neisse-Linie* (Surse referitoare la realizarea liniei Oder-Neisse), Stuttgart, 1956, p.123 ş.u.

109 Heiber, *op. cit.*, p.738 ş.u.

110 *Scrisorile lui Bormann,* p.152.

111 Heiber, *op.cit.*, p.742.

112 Nicolaus von Below, *Als Hitlers Adjutant 1937–45* (Ca adjutant al lui Hitler), von Hase und Koehler Verlag, Mainz, 1980, p.398.

113 Heinz Guderian, n. 17 iunie 1888 la Kulm (Chelmno) pe Vistula (Prusia Orientală). Academia Militară din Karlsruhe şi Gross-Lichterfelde (Berlin). *Leutnant* în 1906. Misiuni ca ofiţer de cîmp şi de stat major din 1919. Avansat *Oberst* în 1933 şi şef al personalului în cadrul Forţelor Motorizate în 1934. Promovat general al trupelor de blindate în 1938. Comandant al unui corp de blindate în 1940 şi promovat *Generaloberst* în iulie 1940. Guderian este considerat cel mai bun comandant din punct de vedere strategic şi tactic al forţelor blindate din ambele tabere ale războiului. I se atribuie meritul inventării tacticii războiului rapid – *Blitzkrieg* – cu

ajutorul unor forțe blindate de mare viteză. Comandant al Armatei a 2-a Blindate în 1941. Numit inspector general al forțelor blindate la 20 februarie 1943. Șef al Statului Major al armatei la 20 iulie 1944 pînă la 1 aprilie 1945 (înlocuit de generalul Krebs). Arestat de americani la 10 mai 1945, reținut un an. Mort la Schwangau, în apropiere de Füssen (Bavaria) la 14 mai 1954.

[114] Heinz Guderian, *Erinnerungen eines Soldaten* (Amintirile unui soldat), Heidelberg, 1951, p.346–52.

[115] V. mărturia lui Alfred Jodl, în ZS 678, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[116] După mărturiile lui Schaub, ale doamnei Wolf și ale doamnei Schroeder.

[117] V. *Scrisorile lui Bormann*, p.163.

[118] *Ibidem*, p.175.

[119] *Ibidem*.

[120] Schroeder, *op. cit.*, p.199.

[121] V. Documentele Musmanno.

[122] *Ibidem*.

[123] Schroeder, *op. cit.*, p.197 ș.u. Zoller, *op. cit.*, p.149.

[124] V. Documentele Musmanno.

[125] *Ibidem*.

[126] Zoller, *op. cit.*, p.56.

[127] Zoller, *op. cit.*, p.57.

[128] Jurnalul lui Linge.

[129] Zoller, *op. cit.*, p.29 ș.u.

[130] Bergschicker, *op. cit.*, p.537.

[131] Guderian, *op. cit.*, p.388 ș.u.

[132] Jodl, în ZS 678, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[133] Ju 52 era un monoplan cu trei motoare care, deși lent, era vestit tocmai pentru faptul că era foarte rezistent și de nădejde. Pînă în 1945 s-au construit peste 4000 de bucăți. Avionul fusese aprobat pentru 17 pasageri în varianta civilă și 20 în cea militară.

[134] Heiber, *op. cit.*, p.933 ș.u.

[135] Telexul lui Hitler către grupul de armate Vistula, 30 martie 1945.

[136] Heiber, *op. cit.*, p.615 ș.u.

[137] Stenogramă transcrisă în 1947 de Heinz Lorenz în *Der Spiegel*, 1966, 3, p.34.

[138] Irving, *op. cit.*, p.278.
[139] V. Documentele Musmanno.
[140] Irving, *op. cit.*, p.280.
[141] *Ibidem.*
[142] V. Documentele Musmanno.
[143] Schramm, *op. cit.*, vol. IV/8, p.1589 ş.u.
[144] *Ibidem*, p.1589
[145] *Deutschland im Zweiten Weltkrieg*, vol. 6, p.699.
[146] Karl Dönitz, n. 16 septembrie 1891 la Grünau lîngă Berlin. A intrat în Marina Militară în 1910. Promovat locotenent în 1913. A servit la submarine 1917–19. Prizonier de război la englezi. Comandant al flotilei de submarine în 1919, apoi comandant al crucişătorului *Emden*, cu rangul de *Korvettenkapitän*. Din septembrie 1935 din nou la flota de submarine aflată în reconstrucţie. Promovat contraamiral în 1938, viceamiral în 1940 şi amiral în 1942. Devine *Grossadmiral* şi îi urmează lui Raeder la comandamentul suprem al Marinei Militare la 30 ianuarie 1943. După sinuciderea lui Hitler, *Reich President* şi comandant suprem al forţelor armate ca succesor al lui Hitler. Pînă la 23 mai 1945, şeful unui guvern interimar la Flensburg-Mürwik. Arestat de britanici şi condamnat la 10 ani închisoare de Tribunalul Militar de la Nürnberg la 1 octombrie 1946. Eliberat din închisoare la 1 octombrie 1956 şi decedat la 24 decembrie 1980.
[147] Joachim von Ribbentrop, n. 30 aprilie 1893 la Wesel (Rhineland). Alături de tatăl său la Londra în 1909 şi în Canada în 1910. Studii la o bancă din Montreal, mai tîrziu a lucrat la New York şi Ottawa. A luptat în primul război mondial, promovat locotenent în 1915 şi face parte dintr-o misiune militară în Turcia în 1918. După război a lucrat pentru o firmă importatoare de bumbac. Căsătorit cu Annelies Henkel, moştenitoarea companiei de şampanie Henkel din Wiesbaden în iulie 1920 şi devine distribuitor de şampanie pentru Henkel la Berlin. În 1925 este adoptat de o mătuşă al cărei tată dobîndise un titlu nobiliar. Intră în NSDAP în 1930 şi este consilierul lui Hitler pentru afaceri externe din 1933. Numit „responsabil pentru dezarmare“ la 24 aprilie 1934, a purtat negocieri în mai 1935 la Londra, încheiate cu Înţelegerea navală anglo-germană. Ambasador

la Londra în 1936. Semnătar al Pactului anti-Comintern dintre Germania şi Japonia, la care s-a alăturat în 1937 şi Italia. Numit ministru al *Reich*-ului pentru Afaceri Externe în februarie 1938. Arestat de britanici la Hamburg, unde se ascundea în mai 1945 şi condamnat la moarte de Tribunalul Militar de la Nürnberg, spînzurat la 16 octombrie 1946.

[148] Speer, *op. cit.*, p.478.

[149] V. Arhivele Federale, Koblenz, Dosar R 62/10.

[150] Margarete (Gretl) Braun, n. 31 august 1915 la München. Şcoala secundară de fete din Medingen. Funcţionară la firma fotografului Heinrich Hoffmann din 10 aprilie 1931 pînă în 1943. La 1 septembrie 1943 s-a înscris la Şcoala de Stat bavareză de artă fotografică. La 3 iunie 1944, la 28 de ani, s-a căsătorit cu Hermann Fegelein la Salzburg. El era ofiţer de legătură la *Waffen-SS* cu Hitler. La sfîrşitul războiului era la Obersalzberg şi a călătorit la Garmisch-Partenkirchen cu o prietenă a Evei Braun. Acum locuieşte în Germania de nord.

[151] Käthe Heusermann, n. 5 iunie 1909 la Liegnitz (Silezia). Şcoala secundară de fete şi din 1931 asistentă dentară la Berlin. Angajată la cabinetul particular al dr. Blaschke, stomatologul lui Hitler, la 4 aprilie 1937. A fost prezentă întotdeauna la tratamentele lui Hitler la Berlin sau la Obersalzberg, precum şi la operaţia din 10 noiembrie 1944, de la „Wolfsschanze". În Cancelarie pînă la 1 mai 1945. Capturată de sovietici la 13 mai 1945. A identificat puntea dentară de pe maxilarul superior al lui Hitler în mai 1945. Dusă la Moscova la 29 iulie 1945, unde a fost deţinută în diverse închisori şi lagăre de muncă pînă la 2 iunie 1955. A murit la Düsseldorf, la 14 februarie 1993.

[152] „Die Vernehmung des Generaloberst Jodl durch die Soviets" (Interogatoriul generalului Jodl de către sovietici), *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, 1966 (11), p.535.

[153] Ordinul *Führer*-ului din 21.04.1945, ora 17.50 către *SS-Obergruppenführer* Steiner, Jurnalul de zi al Înaltului Comandament.

[154] Irving, *op. cit.*, p.277.

[155] Ottmar Katz, *Prof. dr. med. Theo Morell. Hitlers Leibarzt*

(Prof.dr.med. Theo Morell. Medicul curant al lui Hitler), Hestia Verlag, Bayreuth, 1982, p.348.

[156] Eckhard Christian, n. 1 decembrie 1907 la Charlottenburg (Berlin). Cadet în Marina Militară la 1 aprilie 1926, promovat *Leutnant zur See* la 1 octombrie 1930. Transferat la şcoala de planorism a *Luftwaffe* de la Warnemünde în 1934. Promovat *Hauptmann* la 1 aprilie 1935 şi de la 1 iulie 1938 ministru al Aerului şi membru în Statul Major. Promovat maior la 1 iunie 1940 şi din 15 ianuarie 1941 ataşat pe lîngă şeful de Stat Major de comandă al forţelor armate de la sediul *Führer*-ului. Promovat *Oberstleutnant* la 15 martie 1942 şi *Oberst* la 1 martie 1943. Căsătorit cu Gerda Daranowski la 2 februarie 1942. După moartea lui Jeschonneck, numit în Statul Major al *Luftwaffe* la cererea lui Hitler şi promovat *Generalmajor* la 1 septembrie 1944. A părăsit buncărul din Berlin la 22 aprilie 1945 pentru a deveni şef al ofiţerilor de legătură dintre *Luftwaffe* şi Înaltul Comandament de nord. Capturat la Mürwik de britanici la 8 mai 1945 şi reţinut pînă în mai 1947.

[157] Olaf Groehler, *Das Ende der Reichskanzlei* (Sfîrşitul Cancelariei *Reich*-ului), VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin, 1978, p.11.

[158] V. Documentele Musmanno.

[159] ZS 678, Institutul de Istorie Contemporană, München. Jodl în *Wehrwissenschaftliche Rundschau,* 1966 (11), p.525.

[160] Procedura de denazificare a lui Karl Koller, Dosar special S München.

[161] V. Documentele Musmanno.

[162] *Ibidem.*

[163] *Ibidem.*

[164] Procedura de denazificare a lui Karl Koller.

[165] Mărturia lui Alfred Jodl, *op. cit.*, p.535.

[166] Keitel, *op. cit.*, p. 656.

[167] V. Documentele Musmanno.

[168] Schramm, *op. cit.*, p.1454.

[169] *Ibidem.*

[170] Karl Koller, *Der letzte Monat* (Ultima lună), Bechtle Verlag, Esslingen-München, 1985, p.59.

171 „Lagebesprechung Hitlers am 23. April 1945" (Situaţia la zi prezentată de Hitler în 23 aprilie 1945), în *Der Spiegel*, 1966, 3, p.32.

172 Avionul Fieseler Storch (Fi 156), construit de Uzinele Fieseler din Kassel a fost folosit iniţial ca avion de recunoaştere. Ulterior a fost foarte apreciat pentru misiuni diferite datorită faptului că putea decola şi ateriza pe piste foarte scurte, avînd o viteză de aterizare de numai 38 km/oră.

173 „Lagebesprechung ...", p.37.

174 Groehler, *op. cit.*, p.15.

175 Speer, *op.cit.*, p.485.

176 „Der Endkampf in Berlin (23.4–2.5.1945)" (Lupta finală de la Berlin), în *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, 12, vol. I, 1962, p.43.

177 *Ibidem*, p.44.

178 *Ibidem*, p.46.

179 *Ibidem*, p.47.

180 „Lagebesprechung...", p.39.

181 *Ibidem*, p.34.

182 *Ibidem*, p.41.

183 Groehler, *op. cit.*, p.22.

184 Schramm, *op. cit.*, p.1457.

185 *Ibidem*, p.1459.

186 Robert *Ritter* von Greim (Robert Cavaler von Greim), n. 22 iunie 1892 la Bayreuth (Franconia). Pilot şi locotenent în 1919. A rămas în armată pînă la începutul anului 1921, apoi a studiat dreptul doi ani. În China 1924–27 a ajutat la organizarea forţelor aeriene. Pilot al liniilor aeriene din Germania de Sud în 1928–34. A reintrat în armată cu gradul de maior în 1934. Promovat *Oberst* şi comandant al unei escadrile de vînătoare în 1935. Promovat *Generalmajor* în 1938. Comandant al Corpului V de aviaţie în 1940. A zburat la Berlin la 26 aprilie 1945, unde Hitler l-a promovat *Generalfeldmarschall* şi l-a numit în Înaltul Comandament pentru *Luftwaffe* ca succesor al lui Göring. A zburat apoi la amiralul Dönitz aflat la Plön pe 29 aprilie 1945 şi după aceea în sudul Germaniei. Făcut prizonier de americani, s-a sinucis la Salzburg cu acid prusic la 24 mai 1945.

[187] V. Documentele Musmanno.
[188] Groehler, *op. cit.*, p.23.
[189] Lev Bezemenski, *Die letzten Notizen von Martin Bormann* (Ultimele însemnări ale lui Martin Bormann), Deutsche Verlag-Anstalt, Stuttgart, 1974, p.230.
[190] Schram, *op. cit.*, p.1462.
[191] *Ibidem*, p.1461 ş.u.
[192] *Ibidem*, p.1462.
[193] Groehler, *op. cit.*, p.230.
[194] Bezemenski, *op. cit.*, p.230.
[195] „Lagebesprechung ...", p.44.
[196] V. Documentele Musmanno.
[197] *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, 1966, 11, p.655 ş.u.
[198] *Ibidem*, p.536.
[199] V. Documentele Musmanno.
[200] Walter Lüdde-Neurath, *Regierung Dönitz* (Guvernul Dönitz), Druffel Verlag, Leoni 1980, p.45.
[201] Schramm, *op.cit.*, p.1463.
[202] Declaraţia operatorului de la centrala telefonică Rochus Misch.
[203] *Deutschland im Zweiten Weltkrieg*, vol. 6, p.698.
[204] Schramm, *op. cit.*, p.1466.
[205] Groehler, *op. cit.*, p.31.
[206] Speer, *op. cit.*, p.313.
[207] Zoller, *op. cit.*, p.100.
[208] Speer, *op. cit.*, p.313.
[209] Groehler, *op. cit.*, p.32.
[210] Schramm, *op. cit.*, p.1465.
[211] *Ibidem*, p.1466.
[212] *Ibidem*.
[213] *Ibidem*.
[214] *Ibidem*, p.1467.
[215] Werner Naumann, n. 16 iunie 1909 la Guhrau (Silezia). A intrat în NSDAP în 1928 şi a devenit *Brigadeführer* începînd din 1933. Şef al Oficiului de propagandă din Breslau (Wroclaw) în 1937, unde a fost unul dintre colaboratorii cei mai apropiaţi ai lui Goebbels. Secretar de stat în Ministerul Propagandei din aprilie 1944. În

buncăr, împreună cu Goebbels, în ultimele zile din aprilie 1945. A reuşit să fugă în vest. Arestat de britanici la 16 ianuarie 1953 şi reţinut pînă la 28 iulie 1953. Mort la 25 octombrie 1982.

[216] ZS 687, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[217] Trevor-Roper, *op. cit.*, p.184.

[218] Karl Dönitz, *Zehn Jahre und Zwanzig Tage* (Zece ani şi douăzeci de zile), Athenäum Verlag, Frankfurt-Bonn, 1958, p.432.

[219] *Ibidem*, p.432 ş.u.

[220] *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, 1962, 12, vol. I, p.118, 170.

[221] *Ibidem*, p.169; Groehner, *op. cit.*, p.33.

[222] Colecţia David Irving, ZS 2234, Institutul de istorie contemporană din München.

[223] Transcrierea procedurii de la Nürnberg, 3 iulie 1945, p.12330 ş.u. din versiunea engleză.

[224] V. Documentele Musmanno.

[225] Hans Frank, *Im Angesicht des Galgens* (În umbra spînzurătorii), München, 1953, p.426.

[226] David Irving, *Wie krank war Hitler wirklich* (Cît de bolnav era Hitler cu adevărat), Wilhelm Heyne Verlag, München, 1980; p.129.

[227] V. Documentele Musmanno.

[228] ZS 687, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[229] Arhivele Naţionale din Washington DC.

[230] V. Documentele Musmanno.

[231] *Journal of Forensic Medicine* (Revista de Medicină Legală), vol. 5, 1925.

[232] *Ibidem.*

[233] *The Stars and Stripes* (Dungi şi Stele), 3 noiembrie 1945, p.2.

[234] *Ibidem.*

[235] *Süddeutsche Zeitung*, nr.216, 18 septembrie 1992, p.9.

[236] Documentele Musmanno.

[237] Günther W. Gellermann, *Die Armee Wenck: Hitlers letzte Hoffnung* (Armata Wenck: ultima speranţă a lui Hitler), Bernard und Graefe Verlag, Koblenz, 1984, p.180 ş.u.

[238] Schramm, *op. cit.*, p.1468.

[239] *Ibidem.*

[240] Dönitz, *op. cit.*, p.434.

[241] Schramm, *op. cit.*, p.1468.
[242] *Wehrwissenschaftliche Rundschau*, 1962, 12, vol. I, p.170 ş.u.
[243] Schramm, *op. cit.*, p.1469.
[244] Dönitz, *op. cit.*, p.436.
[245] Schramm, *op. cit.*, *ibidem*.
[246] Lüdde-Neurath, *op. cit.*, p.46 ş.u.
[247] Dönitz, *op. cit.*, p.437.
[248] Vassil I. Ciuikov, *Gardisten auf dem Weg nach Berlin* (Gardiştii pe drumul spre Berlin), Militärverlag der DDR, Berlin, 1976, p.513.
[249] Hans Hofbeck, n. 30 septembrie 1909 la Mühldorf (Bavaria). Lucrează la Poliţia de Stat din Bavaria din 1928. Transferat la Serviciul de Securitate al *Reich*-ului la 28 ianuarie 1939. A fost martor la incinerarea lui Hitler. Capturat de ruşi în timpul ieşirii din încercuire la 2 mai 1945. Prizonier pînă în 15 octombrie 1955.
[250] Erich Kuby, *Die Russen in Berlin 1945* (Ruşii la Berlin 1945), Scherz Verlag, Berna-München, 1956.
[251] Harry Mengershausen, n. 28 ianuarie 1915 la Bremen. A învăţat meseria de împletitor de coşuri. A intrat în Poliţia de Stat din Bremen şi transferat la poliţia regulată în 1936. Apoi în serviciu activ şi din 10 mai 1944 transferat în RSD. A fost martor la incinerarea cadavrului lui Hitler. În timpul tentativei de ieşire din încercuire la 2 mai 1945 a fost prins de ruşi şi dus la Moscova, unde a fost ţinut pînă la 12 ianuarie 1956.
[252] V. Bezemenski, *op. cit.*
[253] V. Kuby, *op. cit.*, p.202.
[254] Fritz Echtmann, n. 24 iulie 1913 la Berlin. Tehnician dentar şi de la 1 iulie 1938 a lucrat în cabinetul dr. Blaschke. De la 25 aprilie 1945 la Cancelarie împreună cu *Frau* Heusermann. Arestat de sovietici la 11 mai 1945. I s-a cerut să deseneze dantura lui Hitler şi să identifice punţile de pe maxilarele inferior şi superior ale lui Hitler. Dus la Moscova la 29 iulie 1945 şi deţinut pînă la 5 decembrie 1953. Mort la Berlin la 7 august 1983.
[255] Documentele Musmanno.
[256] Trevor-Roper, *op. cit.*, p.189.
[257] Statul Major, Informaţiile Militare, 20 iunie 1945, Biblioteca Biroului de Război, Londra.

[258] Trevor-Roper, *op. cit.*, p.29.
[259] Kuby, *op. cit.*, p.196.
[260] Pierre Galante şi Eugene Silianoff, *Voice from the Bunker* (Voci din buncăr), Puttmann's Sons, New York, 1989, p.162.
[261] Documentele Musmanno.
[262] Cornelius Ryan, *Der letzte Kampfe* (Ultimele lupte), Droenner Knaur, München-Zürich, 1966, p.49.
[263] Reidar F. Sognnaes şi Ferdinand Stroem, *The Odontological Identification of Adolf Hitler. Definitive Documentation by X-rays, Interrogation and Autopsy Findings* (Identificarea odontologică a lui Adolf Hitler. Documente finale, radiografii, interogatorii şi concluziile autopsiei) în *Acta Odontologica Scandinavica*, XXXI, 1973, p.43 ş.u.
[264] Werner Maser, *Adolf Hitler – Legend, Myth, Reality* (Adolf Hitler – legendă, mit, realitate), p.529.
[265] *BMA News Review*, noiembrie 1981, p.20.
[266] Ciuikov, *op. cit.*, p.473.
[267] Jukov, *op. cit.*, p.604.
[268] Ciuikov, *op. cit.*, p.225.
[269] Jukov, *op. cit.*, p.607.
[270] *Ibidem*, p.605.
[271] *Ibidem*, p.357.
[272] V. Herbert Moore şi James W. Barrett, *Who killed Hitler? The Complete Story of How Death Came to Der Führer and Eva Braun* (Cine l-a ucis pe Hitler? Istoria completă despre cum a venit moartea la Führer şi la Eva Braun), The Booktab Press, New York, 1947, p.34.
[273] *Ibidem*, p.135.
[274] *Ibidem*.
[275] V. şi *Pravda*, 10 iunie 1945.
[276] Robert E. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, The Universal Library New York, Grosset & Dunlap, 1950, p.887 şi 892.
[277] Documentele de la Casa Albă, 1949, p.902.
[278] *Krushchev Remembers* (Hruşciov îşi aminteşte), Little, Brown & Co., 1970, p.129.
[279] James F. Byrnes, *Speaking Frankly* (Vorbind sincer), Harper & Bros, New York, 1947, p.68.

[280] William D. Leahy, *I Wàs There* (Am fost acolo), Mc.Graw Hill Book Co., New York/Londra/Toronto, 1950, p.396.

[281] *The Stars and Stripes*, 3 noiembrie 1945, p.2.

[282] V. *The Times*, 9 iulie 1945, p.3.

[283] V. *Sunday Express*, 5 iulie 1992, p.15 (retipărit sub titlul *Die letzte Reise Hitlers* – Ultima călătorie a lui Hitler, în *Der Spiegel*, nr. 30, 1992, p.110 ş.u.).

[284] V. *Der Spiegel*, nr. 14, 1995, p.170 ş.u.

[285] Angelika Raubal, n. Hitler, 28 iulie 1883 la Viena, fiica lui Alois Hitler de la cea de-a doua soţie şi sora vitregă mai mare a lui Adolf Hitler. Căsătorită cu Leo Raubal la 14 septembrie 1903. El a murit la Linz la 10 august 1910. De la 3 iunie 1919 Angelika a locuit din nou la Viena. De la 3 martie 1927 a condus gospodăria lui Hitler din casa Wafenfeld de la Obersalzberg. După cîteva conflicte personale, Hitler a alungat-o la 18 februarie 1936. S-a recăsătorit cu prof. Martin Hammitzsch. A murit la Dresda la 30 octombrie 1949.

[286] Heinrich Hoffmann, n. 12 septembrie 1885 la Fürth (Franconia). A lucrat la magazinul fotografic al tatălui său. Din 1908 a fost fotograf la München. A intrat în NSDAP la 6 aprilie 1920. Hitler i-a acordat dreptul exclusiv de a publica fotografii şi reportaje despre el. Ales în *Reichstag* în 1933 şi numit profesor de către Hitler în 1938. Arestat de americani la 10 mai 1945, reţinut pînă la 31 mai 1950. Decedat la München la 15 decembrie 1957.

[287] H.A. Turner (ed.) *Hitler auf nächster Nähe. Aufzeichnungen eines Vertrauten 1929–1932* (Hitler din imediata apropiere. Însemnările unui confident), Verlag Ullstein GmbH, Frankfur, 1978, p.485.

[288] *Scrisorile lui Bormann, op. cit.*, p.174.

[289] Angela (Geli) Raubal, n. la 4 iunie 1908 la Linz (Austria). Din 1927 a fost la München. A studiat medicina, dar a întrerupt facultatea ca să studieze canto şi muzica. De la 5 noiembrie 1929 a locuit împreună cu Hitler în apartamentul lui din Prinzregentenplatz 16. Era nepoată vitregă a lui Hitler şi, probabil, marea dragoste a vieţii lui. Relaţia s-a destrămat ca urmare a refuzului lui Hitler de a o face publică, date fiind legăturile de familie. Geli Raubal a avut probleme

emoționale tot mai mari și la 18 septembrie 1931, după o ceartă cu Hitler, s-a împușcat.

[290] Anni Winter, n. Schuler, 27 februarie 1905 la Pfakofen (Bavaria). Din 1922 menajera contesei Törring din München. La 1 mai 1929 s-a căsătorit cu Georg Winter, servitorul generalului Epp. Angajată de Hitler la 1 octombrie 1929 ca menajeră pentru apartamentul lui din München, unde locuia în două camere împreună cu soțul. Reținută de americani la 8 iunie 1945 pînă la mijlocul lui 1946. A murit la München la 17 octombrie 1970.

[291] V. Documentele Musmanno.

[292] Dosar SS Hermann Fegelein, Centrul Documentar Federal, Berlin.

[293] *Ibidem.*

[294] *Ibidem.*

[295] *Ibidem.*

[296] *Ibidem.*

[297] Marianne Schönmann, n. Petzl, 19 decembrie 1899 la Viena. Fiica cîntăreței de operă Maria Petzl pe care Hitler o admira de pe cînd era la Viena. Prin cunoștința sa Erna Gröpke, care s-a căsătorit cu Heinrich Hoffmann, l-a cunoscut pe Hitler și era oaspete frecvent la Obersalzberg între 1935–44. Aici a cunoscut-o pe Eva Braun și s-a împrietenit cu ea. S-a căsătorit cu Fritz Schönmann în august 1937. Hitler a fost oaspete la nuntă. S-a sinucis la München la 17 martie 1981.

[298] Schroeder, *op. cit.*, p.167.

[299] Galante și Silianoff, *op. cit.*, p.110 ș.u.

[300] Schroeder, *op. cit.*, p.168.

[301] Galante și Silianoff, *ibidem.*

[302] Mărturia dr.Karl Brandt: „... retrogradată ca servitoare de către Eva Braun“.

[303] Galante și Silianoff, *ibidem*, p.111.

[304] *Ibidem.*

[305] Documentele Musmanno.

[306] Schroeder, *op. cit.*, p.167.

[307] *Scrisorile lui Bormann*, p.155 ș.u.

[308] *Ibidem.*

[309] *Ibidem.*

[310] *Ibidem.*

[311] Mărturia lui von Loringhoven, ZS 254, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[312] Galante şi Silianoff, *op. cit.*, p.113.

[313] Schroeder, *op. cit.*, p.168.

[314] Declaraţia doamnei Schroeder, 1983.

[315] Nerin E. Gun, *Eva Braun-Hitler. Leben und Schicksal* (Eva Braun-Hitler. Viaţa şi destinul), Blick und Blick Verlag S. Kappe KG, 1968, p.192.

[316] Trevor-Roper, *op. cit.*, p.161.

[317] V. Documentele Musmanno.

[318] *Ibidem.*

[319] Galante şi Silianoff, *op.cit.*, p.9.

[320] Declaraţia lui Otto Günsche, Colecţia David Irving, ZS 2234, Institutul de Istorie Contemporană, München.

[321] V. Dosarul Fegelein, Dosarul special S, München.

[322] Schroeder, *op. cit.*, p.286.

[323] V. Declaraţia lui Otto Günsche.

Explicații ale unor termeni și denumiri

BLOCUL BENDLER: Comandamentul Suprem al Forțelor Armate Germane și personalul său administrativ se aflau într-un mare complex pe strada Bendler din Berlin și era numit în mod curent Bendler Block.

BERGHOF: Hitler a cumpărat o fermă veche, Berghof, de pe Obersalzberg – un munte în apropiere de Berchtesgaden, într-unul dintre cele mai frumoase peisaje din Alpii Bavarezi –, apoi l-a pus pe Martin Bormann să „achiziționeze" restul muntelui. Misiunea s-a îndeplinit prin coerciție, amenințări și intimidare, pînă cînd toți fermierii locului au vîndut pămîntul, evident „la un preț rezonabil". Fostul Berghof a fost apoi dărîmat și înălțat un altul, adăugîndu-se numeroase clădiri anexe – locuințe pentru gardieni, garaje subterane, un teleferic personal etc.; Hitler venea aici să se relaxeze, uneori pentru a primi demnitari străini importanți.

CANCELARIA: Cancelaria (*Reichkanzlei*) era sediul Cancelarului. Clădirea originală dàta de pe vremea lui Bismark. Hitler, care suferea de megalomanie, a pus să se reconstruiască Cancelaria și să fie mărită de aproape două ori față de cea inițială. Cele două clădiri erau numite în mod curent Cancelaria Nouă și Cancelaria Veche.

CASA BRUNĂ: Încă din primele zile ale nazismului, cafeniul a fost culoarea lor simbolică, de exemplu cămăşile brune ale SA. Casele-sediu NSDAP din fiecare oraş erau numite, colocvial, „Case brune".

FÜHRER BODYGUARD: Garda personală a *Führer*-ului, constînd din soldaţi şi ofiţeri din *Führerbegleitkommando* (comando de însoţire a *Führer*-ului) şi *Reichssichercheitsdienst* (Serviciul de Securitate al *Reich*-ului).

GAULEITER/GAU: Credincioşi pasiunii lor pentru tot ce era „germanic", naziştii şi-au structurat organizaţia de partid din cadrul *Reich*-ului în *Gaue*, termenul folosit de vechile triburi germanice pentru subdiviziunile tribale. Fiecare *Gau* era condus de un *Gauleiter* sau şef al partidului

GROSSADMIRAL: Dönitz, ca şi predecesorul său, Raeder, deţinea rangul de *Grossadmiral* – literal: „mare amiral" – şi cumula atribuţiile de amiral şi şef al personalului Marinei Militare. Germania nu avea un minister al marinei condus de o persoană politică.

LEIBSTANDARTE: În terminologia SS, *Standarte* era un regiment format din 1000 pînă la 1300 de oameni, comandaţi de un *Standartenführer* (colonel). Mai multe unităţi de elită, numite *Leibstandarte* (literal: „regiment de corp") purtau numele unor nazişti de frunte. În timpul războiului, *Standarten* au crescut numeric şi au devenit divizii ale *Waffen-SS*, care au luptat îndeosebi în est.

NKVD: Serviciile Secrete Sovietice.

NSDAP: *Nazionalsozialistische Deutsche Arbeitpartei* = Partidul Naţional-Socialist al Muncitorilor Germani, adică partidul nazist.

OBERSALZBERG: v. BERGHOF

REICHSKRIEGSFLAGGE: Literal: „steagul de război al *Reich*-ului" – era un mic grup politic şi paramilitar care mai tîrziu a fuzionat cu partidul nazist al lui Hitler.

REICHSMARSCHALL: Cel mai înalt grad militar acordat în timpul celui de-al treilea *Reich*. Singura persoană care l-a deţinut a fost Hermann Göring.

SS: Mulţi dintre oamenii menţionaţi în această carte au fost membri ai SS şi rangurile lor corespund titlurilor inventate special şi specific pentru SS, motiv pentru care majoritatea termenilor sînt practic intraductibili.

TIERGARTEN: Literal: „grădina zoologică"– este un cartier în centrul Berlinului, unde se află şi grădina zoologică de la care şi-a luat numele şi un foarte întins parc. Cartierul (districtul) guvernamental se află la marginea lui estică.

VOLKSSTURM: Literal: „furtuna naţională"– era un fel de miliţie înfiinţată în ultima fază a războiului. Se compunea din unităţi alcătuite din bărbaţi care depăşiseră vîrsta de recrutare, civili consideraţi anterior inapţi de luptă şi băieţi sub vîrsta de recrutare cărora li se dădeau o puşcă şi cîteva cartuşe, uneori grenade sau rachete anti-tanc, după care erau trimişi în luptă.

WAFFEN-SS: Literal: „Armele SS". Spre deosebire de Poliţia SS sau de lagărele de concentrare SS, de organizaţia politică SS etc., *Waffen-SS* consta din formaţiuni înarmate – infanterie, blindate şi artilerie – care luptau ca soldaţi obişnuiţi. Era o armată „privată" (şi o rivală a armatei regulate) care a crescut enorm ca număr pe măsură ce războiul a înaintat, ajungînd să aibă în cele din urmă corpuri întregi.

WESTWALL: Cunoscut mai bine sub denumirea de Linia Siegfried, era un sistem lung de 400 km de aproximativ 15 000 de buncăre. capcane anti-tanc şi cuiburi de mitralieră, care se întindea de-a lungul frontierei vestice a Germaniei, de la Aachen pînă la graniţa cu Elveţia (Basel). Cînd anglo-americanii – care se bucurau de o superioritate aeriană netă – au ajuns la această linie în 1944–45, s-a dovedit a fi de foarte mică valoare.

WOLFSSCHANZE: Literal: „fortăreaţa lupului", numele conspirativ al sediului militar al lui Hitler de lîngă Rastenburg (Prusia Orientală), unde şi-a petrecut cea mai mare parte a timpului în 1941 şi de unde a condus personal războiul. Complexul era foarte sofisticat şi

adăpostea cîteva sute de oameni într-o zonă ca un parc, înconjurată cu mai multe rînduri de gard cu posturi de pază. Acolo era să fie asasinat Hitler la 20 iulie 1944.

ZOSSEN: Un sat de lîngă Berlin şi ultimul sediu al armatei germane.